

Arhimandrit Ioanichie Bălan

CĂLĂUZĂ ORTODOXĂ ÎN BISERICĂ I

Protosinghel Ioanichie Bălan

CĂLĂUZĂ ORTODOXĂ ÎN BISERICĂ

I

Protosinghel Ioanichie Bălan

CĂLĂUZĂ ORTODOXĂ

ÎN

BISERICĂ

I

Cu prefață de I. P. S.

D A N I E L

MITROPOLITUL MOLDOVEI ȘI BUCOVINEI

EDITATĂ DE SFÎNTA MÎNĂSTIRE SIHĂSTRIA - 1991

P R E F A Ț Ă

Scrisă pe înțelesul tuturor și sub formă de întrebări și răspunsuri, cartea de față a Părintelui Ioanichie Bălan se prezintă ca o convorbire practică, pastorală și misionară în același timp. Preocuparea pentru apărarea drepte credințe și pentru îndreptarea vieții creștine spirituale și morale se vede în fiecare pagină a cărții. Stilul adesea apologetic și mai puțin conciliant sau ecumenist provine din fermitatea și pasiunea de a rămâne fidel credinței Bisericii nedespărțite a Sfinților Apostoli, a Sinoadelor ecumenice și a Sfinților Părinți.

Pentru autor, darul sfânt al libertății fiecăruia în credință nu poate justifica păcatul dezbinării bisericești sau al abaterii de la dreapta credință mântuitoare.

Cartea se remarcă mai ales prin informațiile și sfaturile practice, directe și clare, oferite cititorilor dornici de a cunoaște credința și viața Bisericii Ortodoxe, în care au fost botezați, și pe care autorul îi îndeamnă să o iubească și să o urmeze pentru a dobîndi mîntuirea și viața veșnică în Hristos Domnul.

O călăuză spirituală și un îndemn pastoral, un catehism bogat și un îndreptar pentru ogorul sfînt al sufletelor - toate aceste calități înscriu cartea de față în slujirea și strădania

Părintelui Ioanichie de a promova dreapta credință strămoșească atît în timp de prigoană, cît și în timp de libertate.

Binecuvîntăm dorința sfîntă a autorului de a îndemna la păstrarea dreptei credințe, la înnoirea vieții noastre duhovnicești și la sporirea dragostei față de Dumnezeu și de aproapele, pe care o aduce, cu adevărat, numai sfințenia.

La Praznicul Sf. Prooroc Ilie
20 iulie 1991

† D A N I E L

MITROPOLITUL MOLDOVEI ȘI BUCOVINEI

INTRODUCERE

Creștinul nu se poate mîntui singur, fără ajutorul lui Dumnezeu și fără călăuză în viață. Prima noastră călăuză spre Hristos este harul Duhului Sfînt, pe care îl primim la Botez, precum și conștiința proprie cu care ne-a înzestrat Dumnezeu de la naștere. Alte călăuze de nădejde în viață ne sînt părinții care ne-au născut, nașul de Botez, preotul de parohie, duhovnicul fiecăruia dintre noi, care are un rol hotărîtor pe calea mîntuirii noastre, Sfînta Scriptură și cărțile sfinte ortodoxe. Mulți credincioși își schimbă viața și se întorc la Hristos, cu harul Duhului Sfînt, datorită mai ales duhovnicilor și cărților bune de învățătură ortodoxă.

Cartea de față, intitulată *Călăuza Ortodoxă în Biserică*, este o carte de îndrumare duhovnicească pe înțelesul fiecăruia, scrisă sub formă de întrebări și răspunsuri, asemenea unui mic catehism. Ea vine în întîmpinarea credincioșilor noștri iubitori de Dumnezeu și dornici de cunoaștere, care ne pun numeroase întrebări și așteaptă să le răspundem și să-i învățăm cele de nevoie spre mîntuire. Sperăm că răspunsurile ce le oferă această carte vor limpezi și clarifica numeroase întrebări și nedumeriri duhovnicești.

Lucrarea cuprinde trei capitole principale: *Biserica*, în înțeles general, ca instituție divină întemeiată de Fiul lui Dumnezeu pe pămînt prin jertfa și învierea Sa, fără de care nu este mîntuire; *Biserica - locaș de cult*, spre lauda Prea Sfintei

Treimi, numită și „casă de rugăciune” pentru toți credincioșii, cu explicarea pe scurt a obiectelor liturgice cu semnificația lor; și *Cultul divin public*, cu explicarea tuturor Sfintelor Slujbe ce se fac în Biserica Ortodoxă, adică: Sfintele Taine, Ierurgiile, Cele șapte Laude și Sfânta Liturghie. Pentru fiecare slujbă s-au dat răspunsuri clare, pe înțelesul tuturor, pe care trebuie să le cunoască toți creștinii ortodocși. În ce privește explicarea Sfintei Liturghii, care este cununa tuturor slujbelor ce se fac în Biserică, am stăruit mai mult, căutînd să explicăm atît ce face preotul în Altar, în fiecare moment liturgic, cît și ce trebuie să facă și cum să se roage creștinii, ca să se unească tainic cu Hristos prin Sfânta Liturghie și să asculte slujbe cu folos, cu evlavie și răbdare. De aceea, am adăugat la urmă acest capitol principal.

Ultimul capitol al acestei cărți îl formează un mic dicționar de cuvinte cu caracter liturgic, pe care l-am adăugat, sperăm cu folos, pentru popularizarea cultului ortodox.

Pentru a avea, credincioșii noștri, la îndemînă, o îndrumare creștină mai completă, în viitorul apropiat va apărea și a doua parte a acestei lucrări, intitulată *Călăuză Ortodoxă în familie și societate*. Prin aceasta dorim să venim pe cît posibil în ajutorul fiilor sufletești ai Bisericii noastre, pentru a cunoaște mai bine profunzimea credinței și frumusețea slujbelor ortodoxe, precum și importanța lor în viața Bisericii întemeiate de Iisus Hristos pentru mîntuirea lumii.

Cartea de față a fost scrisă cu binecuvîntarea și sub îndrumarea Înalt Prea Sfințitului Daniel, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, care a adăugat și un frumos Cuvînt înainte.

În speranța că această carte va contribui la zidirea duhovnicească a celor ce caută pe Hristos, cerem binecuvîntarea lui Dumnezeu peste ea și peste poporul nostru dreptmăritor.

I. DESPRE BISERICĂ

Ce este Biserica și cine a întemeiat-o?

Biserica este așezămîntul sfînt întemeiat de Domnul nostru Iisus Hristos, prin întruparea, moartea și învierea Sa, și, apoi, desăvîrșit prin pogorîrea Sfîntului Duh și prin propovăduirea și jertfa Sfinților Apostoli și a urmașilor lor - martiri, episcopi, preoți, diaconi și toți sfinții. Biserica este, deci, obștea tuturor creștinilor care cred în Hristos, care mărturisesc aceeași dreaptă credință în Tatăl, Fiul și Duhul Sfînt și care ascultă de slujitorii sfințiți rînduiți de Sfinții Apostoli și de urmașii lor.

Cu ce scop a întemeiat Hristos Biserica Sa?

Iată cu ce scop a întemeiat Mîntuitorul Hristos Sfînta Biserică:

- Să mărturisească și să apere dreapta credință pe pămînt, pe care a descoperit-o Dumnezeu în Sfînta Scriptură și Sfînta Tradiție;
- Să adune și să unească sub acoperămîntul ei, ca o mamă, toate neamurile care cred în Hristos ca Fiul al lui Dumnezeu;

– Să învețe, să conducă și să sfințească lumea prin Sfânta Evanghelie și prin harul Duhului Sfânt dat Apostolilor și păstorilor Bisericii rânduiri de ei;

– Să mențină pe pământ pînă la sfîrșitul veacurilor Sfânta Liturghie și toate sfintele slujbe de laudă, de mulțumire și de cerere, spre slava Prea Sfintei Treimi;

– Să mîntuiască toată lumea prin dreapta credință în Dumnezeu, prin harul Duhului Sfânt, pe care îl primim în Biserică prin Sfintele Taine, și prin lucrarea faptelor bune.

Ce trebuie să mai știm despre Sfânta Biserică?

Sfîntul Apostol Pavel ne învață că Hristos este *Cap al Bisericii*, iar Biserica întemeiată de El este *trupul lui Hristos* (Efeseni 1, 22-23). În alt loc Biserica este numită *mireasa lui Hristos* (II Corinteni 11, 2), *stîlpul și întărirea adevărului* (I Timotei 3, 15), sau *trupul tainic al Domnului*. Sfinții Părinți, inspirați de Duhul Sfânt, ne învață că *mirele și mireasa*, despre care se vorbește în Cîntarea Cîntărilor, sînt Hristos și Biserica. Și precum capul are un singur trup și mirele o singură mireasă, așa și Hristos are un singur trup și o singură mireasă, Biserica, numită și „mama noastră cea de obște”, care ne-a născut pe toți prin baia Sfîntului Botez și prin celelalte Sfinte Taine. De aceea și Sfîntul Ciprian spune: *cine nu are Biserica de mamă, nu poate avea pe Dumnezeu de Tată*.

Deci, chiar dacă oamenii stăpîniți de mîndrie și de neascultare, s-au dezbinat între ei și s-au depărtat mai mult sau mai puțin de adevărata Biserică întemeiată de Hristos și de Sfinții Apostoli, formînd mai multe „biserici”, confesiuni, culte și grupări creștine sectare, schismatice și anarhice, nu trebuie să credem că Biserica cea una s-a rupt în mai multe biserici.

Biserica întemeiată de Hristos este dumnezeiască, este una, căci unul este și Hristos întemeietorul ei, și este veșnică. „Este un trup și un Duh”, o Evanghelie și o Biserică; „un Domn și o credință, un Botez, un Dumnezeu și

Tatăl tuturor, care este peste toate și prin toate și întru toți" (Efeseni 4, 4-6).

Este mîntuire afară de Biserică?

Nu. Afară de Biserica întemeiată de Hristos nu este mîntuire, pentru că nu este episcop, nici preoție, nici Sfintele Taine prin care primim harul mîntuirii. Adevărul, care este Hristos, Crucea, Sfînta Evanghelie, harul mîntuirii și urmașii Sfinților Apostoli, adică episcopii și preoții, se află numai în Biserică. Aici este Duhul Sfînt, Botezul, Sfînta Împărtășanie, Preoția, Sfînta Liturghie, bucuria vieții și mîntuirea. Aici se află sfinții toți împreună cu Maica Domnului și însuși tronul nevăzut al Prea Sfintei Treimi.

Cei care au ieșit din sînul Bisericii și s-au lepădat de Tainele ei, de păstorii ei rînduiți de Apostoli, de Cruce, de sfinți, de Sfînta Liturghie și de toate darurile Duhului Sfînt ce izvorăsc din Biserică, aceia s-au lepădat de harul mîntuirii, căci au ieșit din corabia Bisericii și din staulul oilor lui Hristos, Mîntuitorul și Păstorul nostru cel bun. Ei se pot mîntui numai dacă se căiesc și revin în sînul Bisericii. Domnul nostru Iisus Hristos zice: *Pe această piatră - a dreptei credințe - voi zidi Biserica Mea și porțile iadului nu o vor birui* (Matei 16, 18). Porțile iadului sînt sectele creștine de tot felul care lovesc în unitatea și temelgia Bisericii, dar nu o vor putea birui, căci la cîrma ei este Însuși Hristos, Mîntuitorul lumii.

De ce credem în Biserică?

Pentru că ea ne unește cu Dumnezeu și pentru că în ea se află neîncetat Hristos, Mîntuitorul nostru și Sfîntul Duh. De aceea Biserica nu greșește niciodată, fiind „stîlpul și temelgia adevărului” (I Tim. 3, 15). Credem în Biserica lui Hristos, căci numai în ea ne putem boteza, pocăi și împărtăși cu Sfintele Taine. Numai în ea ne putem mîntui. *Nu este mîntuire afară de Biserică*, spune

Sfântul Ciprian, pentru că numai Biserica, numită trupul tainic al lui Hristos, păstrează toate darurile mîntuirii.

Care este Biserica cea adevărată?

Biserica cea adevărată este Biserica Ortodoxă, pentru că ea singură are dreapta credință în Dumnezeu. Însuși cuvîntul „ortodoxie”, în limba greacă, înseamnă dreapta credință. Ea singură păstrează neschimbate, fără lipsuri și adăugiri, învățătura și rînduielile Domnului nostru Iisus Hristos, așa cum le-au propovăduit Sfinții Apostoli și cum le-au explicat și fixat în Simbolul de Credință Sfinții Părinți la Sinoadele ecumenice și locale din primele secole creștine, cînd toată creștinătatea era una și nedespărțită.

De aceea numai în Biserica Ortodoxă se găsesc mijloacele sigure de mîntuire.

Prin ce se dovedește concret că Biserica Ortodoxă este cea adevărată?

– Numai Biserica Ortodoxă păstrează învățătura de credință adevărată, întreagă și neschimbată, primită de la Sfinții Apostoli, cuprinsă în Crez sau Simbolul de Credință, așa cum l-au stabilit Sfinții Părinți în primele două Sinoade ecumenice din anii 325 și 381 de la Niceea și Constantinopol, la care a luat parte și Biserica de Apus (Catholică). Mai tîrziu, Biserica de Apus a modificat Crezul credinței (Filioque), și s-a îndepărtat de la Tradiția comună a Sfinților Părinți, atît în ce privește viața sacramentală, cît și forma de conducere a Bisericii (Reforma protestantă și dogmele papale romano-catolice);

– Slujbele în Biserica Ortodoxă sînt și ele recunoscute de toată lumea creștină ca cele mai mistice și mai conforme cu Tradiția Bisericii nedespărțite din primul mileniu. Asceza și postul nu au fost schimbate în Ortodoxie, așa cum s-a întîmplat în Bisericile catolice și protestante.

Ce mărturisim în Simbolul de Credință despre Biserică?

În articolul IX mărturisim că noi, creștinii, credem și întru una, sfântă, sobornicească și apostolească Biserică. O numim „una”, pentru că Unul este Hristos Capul și Întemeietorul ei și nimeni nu poate să pună altă temelie Bisericii Sale, nici oamenii, nici îngerii. O numim „sfântă”, pentru că Biserica este trupul lui Hristos Care a iubit Biserica și S-a dat pe Sine pentru ea, ca s-o sfințească, curățind-o prin baia apei prin cuvânt... ca să fie sfântă și fără prihană (Efeseni 5, 23-27).

Biserica lui Hristos este sfântă și pentru că în ea se află harul Duhului Sfânt, Sfânta Evanghelie, Crucea, icoanele, sfintele moaște, Sfântul și Marele Mir, prin care se pecetluiește cel botezat cu *pecetea harului Duhului Sfânt*, precum și Sfânta Împărtășanie.

Biserica este sfântă și pentru că aici se săvârșește zilnic Sfânta Liturghie, se hirotonesc preoții, se împărtășesc credincioșii, se botează copiii și, aici, oamenii laudă neîncetat pe Dumnezeu împreună cu sfinții îngeri. În Biserică se află toate harurile mântuirii oamenilor.

Biserica este numită „sobornicească”, adică universală, chemată să cuprindă toată lumea. Mântuitorul a poruncit Apostolilor: *Mergînd, învățați toate neamurile...* (Matei 28, 19). Biserica este sobornicească pentru că are plinătatea Adevărului și a darurilor mîntuitoare ale lui Hristos.

Biserica se numește și „apostolică”, pentru că a fost organizată și răspîndită în lume de Sfinții Apostoli, a căror învățătură neschimbată numai ortodocșii o păstrează pînă astăzi.

Care sînt membrii Bisericii lui Hristos?

Toți oamenii care sînt botezați în numele Prea Sfintei Treimi și păstrează neschimbată credința ortodoxă apostolică, atît drepti, cît și păcătoși, sînt membri ai Bisericii

lui Hristos. Căci nu este om fără de păcat, iar Hristos Și-a dat viața pentru toți, că *n-au trebuință cei sănătoși de doctor, ci cei bolnavi* (Matei 9, 12). Numai cei ce se leapădă de Dumnezeu - ateii, ereticii, sectanții, schismaticii și sinucigașii care s-au rupt de Biserică - nu pot fi membri ai Bisericii lui Hristos și nu ne putem ruga niciodată pentru ei, atât cât sînt în viață, cât și după moarte. Numai dacă se pocăiesc sînt iertați și mîntuiți.

Însă Biserica lui Hristos are două feluri de membri: cerești și pămîntești. Sfinții și îngerii sînt membri ai *Bisericii biruitoare* din cer, căci au biruit pe diavolul și se află înaintea Prea Sfintei Treimi. Iar membrii *Bisericii luptătoare* de pe pămînt sînt credincioșii dreptmăritori, care se luptă cu ispitele, cu patimile și cu diavolii pentru a dobîndi viața veșnică. Cele două biserici formează una în Hristos, ca și membrii ei care împreună preamăresc pe Dumnezeu. Creștinii laudă pe sfinți și pe îngeri, iar cei din cer se roagă pentru mîntuirea celor ce se luptă pe pămînt. Iată ce mare este taina Bisericii creștine! Prototipul sau modelul veșnic al Bisericii lui Hristos este însăși unitatea de nepătruns a Prea Sfintei Treimi. Căci unde este Dumnezeu, acolo este Biserica, acolo este unitatea sfinților, cu a îngerilor și a creștinilor. Acolo este harul Duhului Sfînt și veșnica fericire.

Cine conduce Biserica?

Biserica este condusă nevăzut de Însuși întemeietorul ei, Domnul nostru Iisus Hristos, Care este „Capul Bisericii”, prin harul Duhului Sfînt care lucrează în Biserică. În chip văzut, Biserica este condusă de ierarhia bisericească, formată din cele trei trepte - diaconi, preoți și episcopi -, care și-au păstrat succesiunea apostolică de la întemeierea Bisericii, fiind hirotoniți de Apostoli prin punerea mîinilor pe capul lor. Ierarhia bisericească își are originea în Însuși Marele Arhiereu Iisus Hristos, Care a

afințit pe Apostoli la Cincizecime, prin trimiterea Duhului Sfânt peste ei în chip de limbi de foc (Fapte 2, 1-4).

Ce trebuie să mai știm despre ierarhia bisericească?

Diaconii, care formează prima treaptă ierarhică în Biserică, sînt hirotoniți de episcopii aleși canonic în fiecare eparhie. Ei singuri nu pot sluji Sfînta Liturghie și nu pot săvîrși nici o slujbă bisericească fără preoți și episcopi. Ei li ajută numai la sfintele slujbe.

Preoții, a doua treaptă a ierarhiei bisericești, sînt hirotoniți de episcopi pentru o anumită biserică sau parohie. Preoții hirotoniți canonic pot săvîrși orice sfînte slujbe în parohia rînduită de episcopul locului, afară de hirotonie și sfîntiri de biserici. Ei pot spovedi și dezlega păcatele credincioșilor numai cu binecuvîntarea episcopului, dacă au fost hirotoniți și hirotesiți canonic duhovnici.

Episcopii, cea mai înaltă treaptă a ierarhiei bisericești, sînt hirotoniți de cîte trei episcopi, după ce mai întîi au fost aleși și cercetați canonic de toți episcopii care formează membrii Sfîntului Sinod al fiecărei Biserici Ortodoxe locale. Episcopii au ranguri diferite: arhiepiscopi, mitropoliți și patriarhi în fiecare țară ortodoxă, după practica și dreptul canonic ortodox.

În unele țări creștine se află diaconi, preoți și chiar episcopi hirotoniți necanonic de episcopi caterisiți și schismatici. Ei nu pot săvîrși în Bisericile Ortodoxe canonice nici un fel de slujbe, pentru că nu li se recunoaște valabilă hirotonia. La fel sînt opriți de cele sfînte, adică de săvîrșirea sfintelor slujbe, toți preoții caterisiți, căroră li s-a luat harul pentru grave abateri de la disciplina Bisericii. Caterisirea se face de către episcopul locului, cu aprobarea Sfîntului Sinod. Ea poate fi temporară sau pe viață și poate fi ridicată numai de episcopul respectiv și Sfîntul Sinod. Orice slujbe și servicii religioase săvîrșite de slujitori necanonici, schismatici sau caterisiți nu sînt valide, adică nu au nici o valoare, ca și cum ar fi fost făcute de oameni laici nehirotoniți.

Care este autoritatea supremă a Bisericii Ortodoxe?

Autoritatea supremă a fiecărei Biserici Ortodoxe naționale este Sfântul Sinod local respectiv, adică adunarea tuturor episcopilor ortodocși din fiecare țară. Iar autoritatea supremă a întregii Biserici Ortodoxe este *Sinodul ecumenic* format din episcopii tuturor Bisericilor Ortodoxe. Sinodul ecumenic, adică universal, ca și cel local, adică național, conduce Biserica lui Hristos sub călăuzirea Duhului Sfânt.

Hofărîrile Sfântului Sinod trebuie respectate de către toți membrii Bisericii Ortodoxe respective: cler și popor.

Ce trebuie să știm despre episcop?

Episcopul hirotonit canonic reprezintă pe Hristos, iar preoții slujitori reprezintă pe Sfinții Apostoli. De aceea Sfinții Părinți ne învață să ascultăm de episcop ca de Însuși Iisus Hristos, iar de preoți să ascultăm ca de Apostoli (Sf. Ignatie al Antiohiei, în special).

Episcopul este autoritatea supremă în eparhia sa și nu poate fi Biserică, nici preoție, nici mîntuire fără episcopi. Harul Duhului Sfânt primit de episcopi la hirotonie este dat prin succesiune direct de la Sfinții Apostoli și se transmite prin hirotonie la toți preoții prin punerea mîinilor pe capul lor. Însă cei hirotoniți de episcopi caterisiți nu pot fi preoți, căci harul Duhului Sfânt nu vine peste ei, neavînd succesiune apostolică sau comuniunea deplină cu Biserica.

Care sînt atribuțiile principale ale episcopului?

Episcopul mărturisește și apără pînă la jertfă dreapta credință în eparhia sa, prin cuvînt și faptă; conduce pe calea mîntuirii turma încredințată lui, formată din preoți, călugări și credincioși; hirotonește preoți și diaconi care sînt vrednici să slujească lui Hristos; sfințește biserici noi sau biserici care au suferit reparații mari; hirotesește du-

hovnici și le dă voie să spovedească pe credincioși; numește preoți la parohii și îi transferă, după nevoie, de la o parohie la alta; distribuie Sfântul și Marele Mir la preoți, fără de care nu se poate face Botezul ortodox; face vizite canonice duhovnicești prin parohii și mănăstiri și dă slujitorilor bisericești sfaturi și îndrumări pastorale; cano-nisește pe preoții vinovați, iar pe cei ce au săvârșit grave abateri canonice de la morala Bisericii îi suspendă temporar sau pe viață, oprindu-i de la săvârșirea celor sfinte; aprobă și binecuvîntează zidirea de biserici noi; aprobă tineri candidați pentru seminarii și facultăți de teologie; face cercetare canonică a noilor candidați la preoție; aprobă înființarea de noi mănăstiri; judecă, personal sau prin delegații săi, orice neînțelegeri și abateri din eparhia sa; supraveghează activitatea misionară a preoților, păstrează unitatea dreptei credințe în eparhie și numește protopopi și preoți misionari în vederea combaterii prozelitismului sectar.

Ce alte îndatoriri are episcopul, mai ales astăzi?

– Să respecte Canoanele Bisericii Ortodoxe și hotărârile Sfântului Sinod, al cărui membru este, în eparhia pe care o conduce;

– Să fie pentru toți fiii săi sufletești din eparhie - clerici, monahi și credincioși - un adevărat părinte, model viu de viață duhovnicească exemplară, profund cunoscător al Teologiei Ortodoxe, un apărător devotat al dreptei credințe în fața ateismului și prozelitismului sectar;

– Să promoveze în școlile teologice eparhiale numai tineri cu viață duhovnicească aleasă, proveniți din familii ortodoxe evlavioase;

– Să hirotonească preoți dintre cei mai buni candidați, fără impedimente canonice și cu viață morală impecabilă;

– Să numească preoți la sate și orașe din candidații cei mai evlavioși, cu familie exemplară, care locuiesc permanent în parohie, ținîndu-se seamă neapărat atît de re-

comandarea duhovnicului lor, cât și de opinia credincioșilor din enoria respectivă;

– Să facă vizite canonice în eparhie cât mai des posibil și să consulte credincioșii dacă sînt mulțumiți de preoții lor;

– Să facă slujbe arhieresti misionare în parohii, prin sate și orașe, și să întărească pe credincioși în dreapta credință prin cărți ortodoxe și prin predici de suflet;

– Să aibă consilieri buni și să supravegheze prin ei cum își administrează fiecare preot enoriașii, biserica, averea ei, cimitirul și, mai ales, dacă săvîrșește sfintele slujbe în ținută duhovnicească, cum se cuvine unui adevărat păstor de suflete;

– Să organizeze în fiecare parohie de sat și oraș ore de catehizare obligatorii în școli și biserici, cu copiii mici, cu elevii de școală, cu tinerii și studenții, cu credincioșii de toate vîrstele, cum se procedează și în alte țări;

– Să aibă fiecare eparhie o tipografie pentru icoane și cărți bisericești ortodoxe, care să fie difuzate în toate parohiile eparhiale, pentru catehizarea credincioșilor și combaterea învățăturii sectare;

– Să dispună organizarea de biblioteci ortodoxe în fiecare parohie, ca să stea la dispoziția credincioșilor respectivi;

– Să dispună ca fiecare preot să organizeze pelerinaje locale în țară, la sfintele moaște, la mînăstiri și duhovnici iscusiți, pentru formare duhovnicească și întărirea unității credincioșilor noștri;

– Să dispună organizarea de mici așezăminte de binefacere prin orașe și sate, conduse de preoți cu vocație, pentru ajutorarea copiilor orfani, a văduvelor, a bătrînilor, a celor bolnavi și fără nici un ajutor, cum există în toate țările creștine;

– Să dispună organizarea în parohii de comitete misionare bine formate, cu credincioși dintre cei mai buni, cunoscători ai Sfintei Scripturi și ai învățăturii ortodoxe, pentru a ajuta pe preot la combaterea oricărui fel de prozelitism sectar;

- Să dispună organizarea de coruri bisericești în fiecare parohie, slujbe speciale festive cu toți credincioșii, serbări ortodoxe cu enoriașii, vizite frățesti în parohiile vecine, mai ales la hramuri și sfințiri de biserici, pentru întărirea unității credincioșilor noștri și a iubirii creștine;

- În cazuri grave de abateri canonice și de disciplină, episcopul eparhiot să ia imediat măsuri de îndreptare a preotului, pînă la suspendare temporară, transferare și chiar caterisire, știut fiind că preotul bun poate salva o parohie, iar cel nevrednic o poate distruge moral.

Ce trebuie să știm despre preot?

Preotul este hirotonit de episcopul canonic al eparhiei respective, pentru o parohie dinainte hotărîtă. Înainte de hirotonie el trebuie să fie căsătorit canonic cu o soție ortodoxă evlavioasă. Iar dacă este preot celibatar, după hirotonie nu mai are voie să se căsătorească pînă la moarte. Preotul care se căsătorește după hirotonie, sau care divorțează de soție și se căsătorește a doua oară, nu mai poate fi preot toată viața, căci pierde harul preoției lucrătoare. În acest caz, nu mai poate săvîrși cele ale preoției și mai ales Sfînta Liturghie. Poate totuși sluji Biserica lui Hristos ca simplu funcționar de cancelarie.

În parohia sa, preotul reprezintă pe episcop și deci pe Apostoli. De aceea mare este răspunderea și harul preotului slujitor. De el depinde cel mai mult mîntuirea credincioșilor săi și întărirea Ortodoxiei și a vieții duhovnicești în fiecare parohie. Însă și păstoriții săi trebuie să asculte în toate pe preotul lor, să colaboreze cu el, să se roage pentru el, să-l ajute în pastorație și să-i arate în toate supunere și dragoste. Căci un preot bun poate transforma duhovnicește o parohie și mîntuiește mii și mii de suflete. Dar și credincioșii iubitori de Hristos, prin rugăciunile lor, pot schimba viața și sufletul preotului mai puțin bun. Fără o asemenea colaborare duhovnicească între preot și credincioși, Biserica Ortodoxă nu poate avea parohii bune și preoți cu adevărat devotați pentru Hristos.

Cum trebuie să fie un adevărat preot ortodox?

Preotul în parohia sa este apostolul satului în care este rânduit să slujească cele sfinte și să vestească Sfânta Evanghelie. Sfinții Părinți spun că preoții se mîntuiesc mult mai greu decît mirenii, chiar dacă au o viață personală curată. Mîntuirea lor depinde, mai ales, de cîte suflete aduc la pocăință și cîte suflete pierd prin sminteală, prin nepăsare și prin lipsă de învățătură. Căci zice Mîntuitorul: *Oricui i s-a dat mult, mult se va cere de la el, și cui i s-a încredințat mult, mai mult i se va cere.* (Luca 12, 48).

De aceea, un preot devotat pentru Hristos și pentru Biserică este o făclie nestinsă în sfeșnic. El trebuie să aibă o viață duhovnicească exemplară, să se tragă dintr-o familie de buni creștini și să aibă el însuși o familie model în parohie. Soția lui să fie evlavioasă, smerită, iubitoare de rugăciune și prezentă totdeauna la slujbele bisericii. Să nască copii, nu să-i avorteze. Să fie ca o mamă duhovnicească pentru mame și copii, pentru văduve, bolnavi și orfani din parohie și să se poarte întru toate cuviincios, cu cuvîntul, cu fapta și cu îmbrăcăminte.

Preotul este dator să aibă și o profundă pregătire teologică, ca să poată învăța dreapta credință pe enoriași și să înlăture orice prozelitism sectar din parohie. Apoi să fie un om de rugăciune, căci cine nu iubește rugăciunea și biserica, nu poate fi un preot bun. De asemenea, să fie milostiv cu toți, neiubitor de averi, smerit, blînd, împăciuitor, drept judecător și să locuiască în parohie.

Care sînt îndatoririle principale ale preotului de azi?

- Să săvîrșească toate slujbele și, mai ales, Sfînta Liturghie cu toată credința, cu frică de Dumnezeu și cu multă evlavie și smerenie;
- Să nu fie înrobitor de bani, iar pentru cei săraci, pentru orfani și pentru bolnavi să slujească gratuit;
- Să vină cel dintîi la biserică și să iasă cel din urmă;

– Să nu facă nici un fel de politică, pentru că este în slujba lui Hristos și trebuie să-i iubească egal pe toți oamenii;

– Să nu fie fricos pentru Dumnezeu și să fie un bun predicator, un duhovnic înțelept și un adevărat părinte sufletească pentru enoriași, căutând să-i dobândească pe toți;

– Să fie milostiv, să ajute după putere pe săraci și orfani și să adune fonduri speciale pentru acte de caritate;

– Să facă obligatoriu ore de religie și catehizare cu copiii, cu tinerii, cu cei ce se căsătoresc și cu toți oamenii;

– Să facă pelerinaje cu credincioșii la sfintele moaște, la duhovnicii iscusiți din minăstiri și în alte locuri ziditoare de suflet;

– Să apere pe enoriași de secte, de prozelitism, de beție, de desfrâu, de divorț, de avort și de tot felul de certuri și sminteli;

– Să săvârșească Sfânta Liturghie Duminică, în sărbători și simbăta, iar în ajun să facă obligatoriu Vecernia și Utrenia după rînduială, precum și acatistul și Sfîntul Maslu, vinerea sau miercurea;

– Să pregătească din timp predica rînduită, pe care să o rostească cu evlavie în fața credincioșilor;

– Să țină predici și cuvinte duhovnicești la orice slujbe, adunări obștești și alte ocazii;

– Să spovedească cu răbdare pe credincioși ori de cîte ori au nevoie și, mai ales, în cele patru posturi, însă individual și fără grabă, iar nu în comun, cum obișnuiesc unii preoți, știind că această practică este necanonică și anulează taina Spovedaniei, iar omul rămîne cu păcatele nedezlegate;

– Să împărtășească pe credincioși în mod canonic, după vrednicie, de cel puțin șase ori pe an, iar pe copii, pe bolnavi, pe bătrîni și pe cei aleși, mai des, o dată pe lună sau la 40 de zile. În cazuri excepționale, să urmeze porunca episcopului eparhiot privind împărtășania;

– Să facă periodic vizite pastorale în familii, să asculte nevoile credincioșilor, să le procure cărți religioase bune și să-i ferească de citirea și posedarea cărților rele, sectare, ateiste, imorale, pornografice;

– O datorie majoră, capitală, a unui preot ortodox este să aibă un duhovnic bun, să se mărturisească adesea și să asculte întru toate de episcopul locului și de duhovnic;

– Să locuiască permanent în parohie, iar nu să fie navetist, ca orice funcționar, căci și păstorii de oi nu-și lasă niciodată turma singură ca s-o atace hoții și lupii;

– Să poarte permanent ținută preoțească, chiar în familie, căci este apostol și ostaș al lui Hristos pînă la moarte, iar nu funcționar;

– Să nu-și adune avere pe pămînt, ci în cer, făcînd multă milostenie la săraci, bolnavi, văduve, bătrîni și orfani. La fel și soția cu copiii lui să se poarte cuviincios, să fie smeriți și să ajute pe preot în misiunea sa;

– Să organizeze o bogată bibliotecă parohială la dispoziția tuturor enoriașilor, pentru a fi citită regulat;

– Să formeze un comitet misionar, pregătît dintre cei mai buni credincioși, pentru a-l ajuta la combaterea prozelitismului sectar;

– Să facă slujbe arhieresti și misionare cu cei mai buni preoți, predicatori și duhovnici de la mînăstiri, ca să poată menține unitatea ortodoxă și să mulțumească pe enoriași, pentru a neutraliza, astfel, orice fel de prozelitism;

– Să organizeze o puternică activitate de caritate creștină cu cei bolnavi, bătrîni săraci și orfani și să-i îndemne pe toți enoriașii săi la iubire, împăcare și milă;

– Să citească zilnic, acasă și la biserică, rugăciunile rînduite din Ceaslov și Psaltire, ca să fie model pentru toți credincioșii;

– Să citească zilnic din Sfînta Scriptură și din operele Sfinților Părinți, pentru a putea hrăni și întări pe credincioși;

– Să organizeze la biserică un frumos cor bisericesc, unde să cînte tot satul. Cîntarea religioasă întărește mult credința în Dumnezeu și unitatea credincioșilor.

Care sînt datoriile credincioșilor față de preot și de Biserică?

Credincioșii trebuie să cinstească pe preot ca pe adevăratul slujitor al lui Hristos; să asculte de el în cele duhovnicești și să-i ceară sfatul în toate problemele de credință și de viață creștină; să ducă la preot pe cei de altă credință, mai ales pe sectanți, cînd vin pe la casele lor și încearcă să-i rupă de Biserica Ortodoxă; să se spovedească regulat ori de cîte ori au nevoie și să nu se îndoiască de harul și viața preotului; să nu vorbească de rău pe preot, nici să-l osîndească, nici să creadă orice despre el, nici să asculte clevetirea altora despre preotul lui Dumnezeu; să facă toate cu binecuvîntarea, cu rugăciunea și cu sfatul preotului, știind că orice lucru sau faptă făcută fără binecuvîntarea Bisericii și a preotului nu se sfîrșește bine și nu aduce folos sufletesc.

Creștinii ortodocși sînt datori să iubească Biserica și credința ortodoxă ca pe însuși Hristos. Să ducă viață curată, plăcută lui Dumnezeu, în rugăciune, în blîndețe și milostenie, ca prin comportarea lor să slăvească pe Dumnezeu, să folosească sufletește pe cei din jur, să rușineze pe sectanți și ateii și să-și mîntuiască familia lor. Apoi să dea ajutor la bisericile care se repară sau se zidesc din nou și să nu lipsească în sărbători de la sfintele slujbe, iar în casă să nu primească pe dușmanii lui Hristos și ai Bisericii, care sînt ateii, sectanții și cărțile lor amăgitoare și hulitoare de Dumnezeu.

Slujbele săvîrșite de preoți cu viață necorespunzătoare sînt primite la Dumnezeu?

Toate slujbele săvîrșite de preoți hirotoniți canonic de Biserică sînt primite la Dumnezeu, indiferent de viața lor personală, căci nu ei, ci harul Duhului Sfînt primit la hi-

rotonie lucrează prin ei și săvârșește toate. Preotul este numai un slujitor, un colaborator al Harului, un mijlocitor între Dumnezeu și oameni. El numai cât rostește cu cuvîntul și Duhul Sfînt, care lucrează prin episcopi și preoți, toate le săvârșește. Însă nu trebuie să înțelegem că preotul nu este dator să aibă o viață creștină înaltă, curată, sfîntă. Căci cu cât preotul va duce o viață duhovnicească mai înaltă, mai legată de Dumnezeu prin rugăciune, prin iubire și sfințenie, cu atît va face o pastorație evanghelică mai aleasă și va dobîndi mai multe suflete pentru împărăția cerurilor. De aceea preoții și toți slujitorii Bisericii lui Hristos vor fi judecați, atît pentru viața lor personală, cît și pentru felul cum au săvîrșit cele sfînte și au păstorit sufletele credincioșilor încredințate lor de Dumnezeu. Căci *înfricoșat lucru este a cădea în mîinile Dumnezeului Celui viu* (Evrei 10,31).

Ce trebuie să facă enoriașii care sînt nemulțumiți de preoții lor, pentru viața lor necorespunzătoare?

Să se sfătuiască între ei și să ceară episcopului locului să trimită în parohie o comisie eparhială ca să constate adevărul. Dacă vina preotului este mare și nu se poate face pace între el și enoriași, să ceară de la episcop alt preot bun. Însă toate să se facă cu liniște și să se respecte atît dorința credincioșilor, cît și hotărîrea episcopului.

Ce păcat săvîrșesc cei ce încearcă să cumpere harul preoției sau parohiei și ranguri bisericești cu bani și prin alte mijloace necanonice?

Toți aceștia săvîrșesc păcatul simoniei, adică cumpărarea celor sfînte cu bani și daruri ca Simon vrăjitorul (Fapte 8, 9-24). Acesta este un păcat împotriva Duhului Sfînt și se canonisește foarte greu. Adică, atît cei ce dau bani pe cele sfînte, cît și cei ce primesc și mijlocesc pentru aceasta se caterisesc, adică se depun din treaptă și devin mireni, pierzînd harul preoției, potrivit Sfintelor Canoane.

Care sînt poruncile Bisericii pe care sîntem datori să le respectăm?

a. Să ne rugăm lui Dumnezeu și să mergem la biserică Duminică și în sărbători;

b. Să ținem sfintele posturi de peste an, miercurea și vinerea;

c. Să cinstim pe clerici, adică pe slujitorii Bisericii;

d. Să ne mărturisim păcatele și să ne împărtășim cu Sfintele Taine după rînduială;

e. Să nu citim nici să aducem în casă cărți eretice (sectare);

f. Să ne rugăm pentru conducătorii bisericești și conducătorii țării binecredincioși;

g. Să ținem posturile și slujbele speciale rînduite de episcopul locului;

h. Să nu furăm avutul bisericii;

i. Să nu facem nuntă în sfintele posturi și în zilele oprite.

Ce sînt sărbătorile și care este scopul lor?

Sărbătorile sînt zile sfinte rînduite de Biserică în tot cursul anului, atît în cinstea Mîntuitorului nostru Iisus Hristos, cît și a sfinților Lui mai deosebiți, începînd cu Maica Domnului. În sărbători creștinii sînt datori să meargă la biserică, să asculte Sfînta Liturghie împreună cu copiii lor și să înceteze lucrul mîinilor. Apoi să se roage mai mult acasă și să cerceteze pe cei bolnavi și lipsiți. Mai sînt datori să citească cu evlavie cărți ortodoxe și să meargă în pelerinaj pe la biserici, mînăstiri și sfînte moaște.

De cîte feluri sînt sărbătorile din cursul anului bisericesc?

După însemnătatea lor, sărbătorile sînt de trei feluri:

a. *Sărbătoarea săptămînală a tuturor creștinilor, adică Duminică, ziua de odihnă a creștinilor, în locul zilei de*

odihnă a Legii Vechi, numită sabbat. Duminica se cheamă *ziua Domnului* (dies Dominica), sau ziua dinții a săptămînii, și ne amintește permanent de Învierea Domnului, adică de biruința Vieții asupra morții, care formează temelia și nădejdea mîntuirii noastre, căci fără Paști, fără Înviere nu ne putem mîntui. În cursul unui an avem 52 de săptămîni și deci 52 de Duminici, cu unele mici excepții.

b. *Praznice împărătești*, în număr de zece, închinare Mîntuitorului. Ele ne amintesc de momentele principale din viața Domnului pe pămînt, începînd cu Sfintele Paști. Acestea sînt cele mai mari sărbători ortodoxe din tot anul bisericesc. La acestea se adaugă și patru praznice împărătești închinare Maicii Domnului: Nașterea Maicii Domnului, la 8 septembrie; Intrarea în Biserică, 21 noiembrie; Buna Vestire, 25 martie; și Adormirea Maicii Domnului, la 15 august.

c. *Sărbători ale sfinților mai aleși*, care au în calendar cruce roșie și slujbă cu priveghere. În toate sfintele sărbători cu cruce roșie nu se lucrează, afară de unele excepții, cum sînt fabricile mari, spitalele și armata, în caz de nevoie.

După calendarul bisericesc, sărbătorile se împart în două categorii:

a. *Sărbători cu dată fixă*

b. *Sărbători cu dată schimbătoare*, cum sînt Paștele și sărbătorile ce depind de Sfintele Paști, adică Floriile, Înălțarea Domnului și Rusaliile (Duminica Mare).

Pentru ce cinstim Sfînta Duminică?

Cinstim Sfînta Duminică pentru că este ziua cea dinții a creației lumii; pentru că este ziua în care a înviat Domnul din morți, biruind moartea, cînd a deschis Raiul care fusese încuiat din clipa izgonirii primilor oameni din Eden. Cinstim Sfînta Duminică pentru că în această zi, adică în Duminica Rusaliilor, S-a pogorît Duhul Sfînt peste Sfinții Apostoli și, prin ei, peste toată lumea. De a-

semenea, cinstim Sfînta Duminică, prima zi a săptămîinii, căci în această zi se sîvîrșea de către Apostoli Sfînta Liturghie, numită și *frîngerea pîinii*, cînd se împărtășeau toți cu Trupul și Sîngele Domnului.

Duminica mai este numită și ziua a opta, adică prima zi după sîmbătă, care este ziua a șaptea. Astfel, Duminica, adică ziua a opta, simbolizează tainic viața veșnică cu Hristos, cînd toți cei mîntuiți vom fi în Împărăția cerurilor, înaintea tronului Prea Sfîntei Treimi. Iată ce mare este însemnătatea Sfîntei Duminici!

Cum trebuie să cinstim Sfintele Sărbători?

Trebuie să le cinstim creștinește, cu rugăciuni, milostenii, cercetarea bolnavilor și alte fapte bune, iar nu păgînește, adică în beții, în desfrînări, în distracții idolești și în tot felul de fărădelegi. Duminica și în sărbătorile mari, care au cruce roșie în calendar, creștinii sînt datori să participe regulat la Sfînta Liturghie, atît părinții, cît și copiii. Numai cei greu bolnavi, bătrîni neputincioși și femeile lăuze se pot ruga acasă. Orice lucru pămîntesc încetează în sărbători, afară de cele strict necesare pentru hrana oamenilor și a animalelor, precum și îngrijirea bolnavilor din spitale.

După amiaza, în Duminici și sărbători, creștinii trebuie să participe la slujba Vecerniei din biserică, să meargă la spitale, să ajute bolnavii părăsiți, să ducă ajutoare la azilele de bătrîni și să citească în casă cărți sfînte ortodoxe. Ar fi bine ca fiecare creștin să aibă în grija sa doi-trei bătrîni și bolnavi, pe care să-i ajute, atît material, cît și duhovnicește, pentru dragostea lui Hristos. De asemenea, creștinii pot face adunări religioase în biserici, sub supravegherea preoților, cu cîntări bisericești, predici și consfătuiri ziditoare de suflet.

Este mare păcat a vinde și a cumpăra în sărbători, mai ales Duminica, sau a dansa, a sta în cîrciumi, a se înbăta și a face tot felul de păcate și fărădelegi, cum se obișnuiește în zilele noastre.

Ce este postul creștin?

Este o înfrînare pe un anumit timp, fie parțial, fie definitiv, de la mîncare, băutură, viață conjugală, distracții, vorbire multă și alte desfătări, cu scopul de a ne ruga mai mult lui Dumnezeu, de a ne pocăi și a ne spovedi și împărtăși cu Trupul și Sângele Domnului.

Postul este de două feluri: truesc și sufletesc. *Postul truesc* este înfrînarea de la mîncarea de dulce, de la băutură, adică vin și alcool, de la toate plăcerile trupești, de la jocuri, film, televizor, muzică etc. Iar *postul sufletesc* este înfrînarea simțurilor, a gîndurilor, a imaginației, precum și iertarea vrăjmașilor, împăcarea cu aproapele, milostenia și cît mai multă rugăciune cu căință și lacrimi. Numai amîndouă felurile de post, unite la un loc, sînt primite la Dumnezeu. Iar dacă postim de mîncare, dar nu iertăm, nici nu părăsim beția, răutatea și desfrîul, nu avem nici un folos de acest post.

De cîte feluri este postul, după asprime și durată?

După asprime, avem post negru, cînd nu mîncăm nimic o zi, pînă la asfințitul soarelui, sau două și chiar trei zile, fără nici un fel de mîncare și apă. Apoi, post cu mîncare o dată pe zi, seara sau la orele trei după amiază, fără ulei și fiertură și fără a ne satura; post cu mîncare o dată pe zi, seara, sau la două-trei zile, cu legume și fructe fierte, fără ulei; post de cîteva zile numai cu pesmeți și apă, seara; post cu regim vegetarian un an, doi sau toată viața și post pe un anumit timp cu regim mixt, vegetarian cinci zile și cu lapte, brînză și ouă, sîmbăta și Duminica, obișnuit mai ales la călugări sihaștri. O dată cu postul aspru de mîncare se adaugă și înfrînarea de la trăirea conjugală a soților, pe un anumit timp, o săptămînă, un post, un an sau pe toată viața, după cum se învoiesc ei și după sfatul duhovnicului. Postul trebuie ținut întotdeauna cu binecuvîntarea preotului duhovnic, după rîvna, puterea și pe măsura păcatelor făcute de fiecare credincios.

După durată, postul este de o zi, de trei zile, de o săptămână și mai lung, cum sînt cele patru posturi de peste an: *Postul Paștelui*, de șapte săptămîni; *postul Crăciunului*, de șase săptămîni; *postul Adormirii Maicii Domnului*, de două săptămîni, și *postul Sfinților Apostoli*, care variază între o săptămînă și cîteva săptămîni, după data Paștelui.

De ce postim Miercurea și Vinerea?

Miercurea postim căci atunci a fost vîndut Mîntuitorul la evrei de către Iuda vînzătorul, pe 30 de arginți. Iar Vinerea postim căci atunci a fost judecat Iisus Hristos și răstignit pe crucea Golgotei la orele 12, iar după trei ore și-a dat Duhul pe Cruce și a fost înmormîntat pentru mîntuirea întregii lumi. Aceste două zile se postesc obligatoriu în tot cursul anului de către toți credincioșii, cînd mîncăm numai legume și zarzavaturi, afară de unele excepții prevăzute în calendar.

De ce postim Lunea?

Postul de luni este obligatoriu pentru călugări și be-nevol pentru credincioși. Lunea postim ca să întreaacă postul creștinilor cu o zi față de postul Legii vechi, care ținea numai două zile, lunea și joia.

Care este folosul duhovnicesc al postului ortodox?

Postul rînduit de Biserică are un mare folos pentru credincioși, dacă postim cu dragoste și cu rugăciune și ne înfrîmăm atît trupește, cît și sufletește. Postul înfrînează poftele trupești, limba, gîndurile, imaginația și toate plăcerile pătimașe. Postul ne smerește inima, ne împacă cu aproapele, ne slăbănogeste firea, ne întărește duhul, ne vindecă tot felul de boli trupești și sufletești, ne ajută la sfînta rugăciune, ne aduce aminte de moarte, ne îndeam-

nă la pocăință, la spovedanie și milostenie, ne face vrednici de Sfînta Împărtășanie. Postul ne face blînzi și smeriți. Postul unit cu rugăciunea din inimă și cu citirea psalmilor arde pe diavoli, îmblînzește pe vrăjmași, taie păcatul desfrînării, face adevărate minuni de vindecare, aduce lacrimi de pocăință și ne unește cel mai mult cu Iisus Hristos. Iar rugăciunea fără post ne aduce foarte puțin folos sufletesc, căci fără post nu putem alunga nici pe diavoli, nici patimile care ne ucid. Mare este folosul postului unit cu rugăciunea curată și cu milostenia la săraci și bolnavi!

Care este cel mai bun post creștin?

Postul cel mai bun și plăcut lui Dumnezeu este postul de bunăvoie, pe măsura puterii fiecăruia, cu binecuvîntarea duhovnicului, întărit cu sfînta rugăciune - mai ales citirea psalmilor - și unit cu milostenia. Postul să nu fie nici prea aspru, nici prea ușor, ci post împărțesc, adică să mîncăm o dată pe zi, după amiază sau seara, fără să ne săturăm, mîncare din vegetale, fără ulei și vin; să pos-tim atît trupește, cît și sufletește cu înfrînarea simțurilor, a limbii, a gîndurilor și a tuturor plăcerilor păcătoase.

Ce este calendarul bisericesc?

Calendarul bisericesc este calendarul vechi, anual, făcut de astronomii egipteni cu 44 ani înainte de Hristos, pe timpul împăratului roman Iulian. El a fost preluat de Biserică pentru a-și fixa sărbătorile și prăznuirea, pe luni și zile, a tuturor sfinților creștini din cursul unui an. Calendarul iulian a fost îndreptat de mai multe ori, întrucît rămînea în urmă față de calendarul astronomic. Ultima îndreptare a calendarului bisericesc s-a făcut în anul 1924, cînd vechiul calendar sau „stil” rămăsese în urmă cu 13 zile. Creștinii care nu fac ascultare de Biserică și resping calendarul îndreptat se numesc popular „stiliști”.

Fiecare creștin poate să se roage și să postească cum dorește în familie, dar nu trebuie să rupă legătura cu Biserica lui Hristos, făcând „bisericuțe” din cauza calendarului, căci mândria și neascultarea duc sigur la moarte și la osînda sufletului. Calendarul nu este al Bisericii, ci este un ceas al timpului folosit de Biserică pentru a rîndui anual, lunar și zilnic posturile, sărbătorile și sfintele slujbe bisericești. Cine renunță la unitatea credinței ortodoxe și la dragostea creștină din cauza calendarului, acela nu mai este un creștin adevărat, ci un om amăgit de vrăjmașul diavol. Dumnezeu vrea ca toți să fim una în Iisus Hristos, prin credință dreaptă și iubire. Vai de cei care dezbină pe creștini din cauza calendarului! Sperăm ca în curînd Bisericile Ortodoxe Rusă, Sîrbă și din Țara Sfîntă să îndrepte calendarul, ca să fim toți una.

Ce este călugărul și rînduiala vieții monahale?

Călugărul, care în limba greacă înseamnă „bătrîn bun”, este un creștin care dorește să fie desăvîrșit, închinîndu-și întreaga viață lui Hristos, pînă la moarte. Cel ce se simte chemat de Dumnezeu la această viață mai înaltă, împlinește sfaturile evanghelice date de Hristos, Care zice: *Dacă voiești să fii desăvîrșit, du-te, vinde averea ta și o împarte la săraci și vei avea comoară în cer; apoi vino și urmează Mie!* (Matei 19, 21). Călugării trăiesc numai în mînăstiri și schituri, sub povățuirea stareților și a duhovnicilor bătrîni. Ei trebuie să împlinească trei voturi sau făgăduințe principale: ascultarea, fecioria și sărăcia de bunăvoie, așa cum a trăit Domnul pe pămînt, cum au trăit Apostolii, Cuvioșii Părinți și toți sfinții. În viața monahală, călugării încearcă să imite, după putere, rînduiala vieții îngerești, căci îngerii ascultă desăvîrșit de Dumnezeu și trăiesc în veșnică iubire și feciorie, arzînd de dumnezeiasca dragoste. Călugării se mai numesc și monahi, adică oameni singuri, însingurați de cele pămîntești, pentru a vorbi numai cu Dumnezeu și cu îngerii. Fericiți sînt cei chemați la călugărie, care împlinesc cele făgăduite!

Ce asemănare este între viața monahală și cea de familie?

Atît creștinii care trăiesc în căsnicie, cît și monahii care se nevoiesc în mînăstiri sînt frați în Hristos. Și unii și alții trăiesc cu Hristos și se hrănesc din învățăturile Sfintei Evanghelii. Mînăstirea este, și ea, o familie duhovnicească, ce are drept scop desăvîrșirea sufletelor prin rugăciune, post, ascultare, feciorie și celelalte fapte bune. Mînăstirile cresc și ele fii duhovnicești. Adică pe cei ce vin din sînul familiilor creștine, îi cresc în Hristos, îi ajută să se despătimească, să învețe a se ruga, a se smeri, a se jertfi pentru Domnul și a iubi întreaga zidire.

Călugării sînt frați duhovnicești cu toți creștinii dreptmăritori. Deosebirea principală între unii și alții este căsătoria. Creștinii se căsătoresc pentru naștere de copii și continuarea vieții pe pămînt, iar călugării se logodesc numai cu Hristos pentru mîntuirea și creșterea de fii sufletești. Crucea căsniciei și crucea călugăriei formează cele două căi în viața creștinului, după Sfînta Scriptură și Sfînții Părinți. Cel ce a luat crucea căsătoriei nu mai are voie să o lase pentru a lua crucea călugăriei. Numai dacă cei doi soți nu au copii, ori dacă și-au căsătorit copiii, prin învoire se pot retrage la bătrînețe în viața monahală într-o pocăință. La fel, nici călugării nu mai pot lepăda crucea călugăriei pentru a se căsători. Cei ce fac acest greu păcat se aseamănă cu Iuda vînzătorul și sînt lepădați din Biserică, asemenea păgînilor și apostatilor. Însă, dacă revin la mînăstire, au iertare și mîntuire.

Între aceste două căi de mîntuire, *căsătoria* și *călugăria*, mai este o cale de mijloc, anume calea sau crucea fecioriei, care are mare plată la Dumnezeu. Aceasta se mai numește și „călugărie albă”. Cei care nu vor să se căsătorească și nici nu primesc cinul monahal, pot urma lui Hristos și în lume, ducînd viață desăvîrșită prin rugăciune, feciorie, post și milostenie. La fel sînt considerate văduvele și cele lăsate de bărbați care renunță la a doua

căsătorie și duc viață în lume în totală curăție, smerenie și fapte bune. Astăzi sînt mult mai numeroși creștinii care duc această cruce a fecioriei și curăției în lume, decît călugării din mînăstiri. Asemenea tineri, fecioare și văduve curate erau și pe vremea Mîntuitorului, ca femeile miro-nosițe, care urmau întru toate Domnului și erau nelipsite de la biserică.

Cine poate intra în viața monahală?

Numai creștinii ortodocși, după vîrsta de 18 ani, care sînt sănătoși, din părinți evlavioși, care simt în inima lor chemare de la Dumnezeu și nu sînt căsătoriți, care doresc să urmeze lui Hristos pînă la moarte și au binecuvîntarea duhovnicului lor. Părinții care își opresc copiii să vină la mînăstire, fac un greu păcat. Iar tinerii care intră în mînăstire, stau un timp provizoriu și numai dacă se simt chemați la călugărie, cu binecuvîntare sînt tunși în monahism, cu mîna pe Evanghelie și Cruce, asemenea celor ce se cunună, cînd li se schimbă și numele de botez. Călugăria este considerată al doilea botez. De aceea toate păcatele făcute pînă atunci li se iartă. După un număr de ani, călugării aleși, cu pregătire duhovnicească și teologică, pot fi hirotoniți preoți și făcuți duhovnici. Preoții călugări slujesc de obicei numai în mînăstiri și la centrele eparhiale, iar în caz de nevoie, pot sluji, temporar, și la parohii.

De ce cinstim pe sfinți?

Pe sfinții lui Dumnezeu îi cinstim, adică îi venerăm, pentru că au avut credință tare și viață curată în Dumnezeu, pentru că ei se roagă neîncetat înaintea Prea Sfin-tei Treimi pentru toată lumea și pentru că sînt modele vii pentru noi toți de credință, de iubire și de trăire sfîntă în Hristos. Ei duc rugăciunile noastre înaintea lui Dumnezeu și cer iertare pentru noi (Evrei 13, 7; Apocalipsă 5,

8). De aceea și Mântuitorul spune: *Mărirea pe care Tu Mi-ai dat-o, le-am dat-o lor* (Ioan 17, 22).

De cinstire deosebită se bucură, în Biserica Ortodoxă, Prea Curata Fecioară Maria, pentru că ea s-a învrednicit să nască după trup pe Fiul lui Dumnezeu, Mântuitorul lumii. De aceea cinstim pe sfinți, le cerem ajutor, îi pictăm pe icoane și le aducem cîntări de laudă, slujbe și acatiste, ca cei ce sînt „prieteni ai lui Dumnezeu”, cum zice psalmistul: *Mie foarte îmi sînt cinstiți prietenii Tăi, Dumnezeule* (Ps. 138, 17).

De ce cinstim Sfintele Moaște?

Cinstim moaștele sfinților pentru că ele sînt pline de har și vindecătoare de boli, fiind binemirositoare și neștrîcioase pentru viața sfîntă și curată pe care au dus-o înaintea lui Dumnezeu. Oricine se roagă cu credință și cere ajutorul sfinților înaintea cinstitelor moaște primește har, sănătate și cele de folos. În Vechiul Testament, osemintele proorocului Elisei au înviat un mort (4 Regi 13, 21). Iar în Noul Testament, numai umbra și atingerea de hainele Sfinților Apostoli vindecau pe cei bolnavi. Sfintele moaște se păstrează în biserici, așezate în racle de argint, cu care se fac procesiuni pentru sănătate și ploaie.

De ce cinstim Sfintele Icoane?

Cinstim Sfintele Icoane, căci ele reprezintă chipul Mîntuitorului întrupat, Care este *icoana Tatălui*. Altele reprezintă chipul Maicii Domnului cu Pruncul în brațe, care se roagă neîncetat pentru noi, și chipul sfinților care au purtat în ei pe Dumnezeu și s-au jertfit pentru Hristos pe pămînt, iar în cer se roagă pentru toată lumea. Icoanele se sfințesc de Biserică și unele sînt făcătoare de minuni, primind har deosebit în ele, atît pentru rugăciunile sfinților respectivi, cît și pentru credința și lacrimile credincioșilor care le cer ajutorul.

Cinstirea adusă Sfintelor Icoane, spun Sfinții Părinți, nu o dăm materiei, adică lemnului și culorilor cu care sînt pictate ele, ci ea se înalță la cer către sfinții care sînt reprezentați pe ele. Picturile cu icoane și scene biblice care împodobesc bisericile ortodoxe, formează Biblia în imagini a credincioșilor și contribuie mult la întărirea drepte credințe a celor ce se închină la ele. Altfel te închini lui Dumnezeu și sfinților într-o biserică pictată frumos și altfel te închini într-o biserică văruiată și fără icoane.

II. BISERICA - LOCAȘ DE CULT

Ce mai înțelegem prin cuvântul „Biserică”?

Mai întâi înțelegem adunarea tuturor creștinilor care cred în Iisus Hristos, Mântuitorul lumii, și urmează învățătura Sfintei Evanghelii. Dar prin cuvântul „biserică” înțelegem și locașul de cult în care ne botezăm, în care ne închinăm și slăvim pe Dumnezeu; altarul unde se săvârșește Sfânta Liturghie, unde ne împărtășim cu Trupul și Sângele Domnului, unde ne mărturisim credința cea adevărată în Hristos, unde ne spovedim la duhovnic și unde sîntem prohodîți după moarte.

Biserica este deci locașul de cult unde oamenii împreună cu îngerii laudă pe Dumnezeu, unde se roagă, fac metanii, sărută sfintele icoane, dau daruri la Altar ca să fie pomeniți la Sfânta Liturghie spre mîntuire, atît ei, cît și cei morți care așteaptă ajutorul celor vii. Nu putem fi în Biserică fără locaș de rugăciune, fără preoție, fără jertfă liturgică, fără Sfintele Taine și fără harul Duhului Sfînt care ne asigură mîntuirea. Toate aceste daruri dumnezeiești se dau numai în biserică, în fața Sfîntului Altar, unde se jertfește zilnic Mîntuitorul pentru lume, pentru cei buni și cei păcătoși, pentru fiecare dintre noi.

Ce alte denumiri poartă locașul de cult?

Fiul lui Dumnezeu numește locașul de cult, adică biserica în care slujim, *Casa Domnului* (Matei 12, 4), pentru că în ea locuiește tainic și nevăzut Dumnezeu. Alteori o numește *Casa Mea* și *Casă de rugăciune pentru toate neamurile* (Marcu 11, 17), pentru că aici locuiește haric și liturgic, prin prezența Sfintei Împărtășanii de pe Sfânta Masă, Însuși Domnul nostru Iisus Hristos, Care S-a jertfit o dată pe Cruce pentru lume și se jertfește zilnic prin Sfânta Liturghie pentru iertarea și mântuirea noastră. O numește și *Casă de rugăciune pentru toate neamurile*, ca să înțelegem că nu este vorba doar de templul Legii vechi, destinat numai poporului evreu. Ci este vorba de locașul de cult creștin, de „biserica învierii”, în care sînt chemați și primiți să se roage toți creștinii, toate neamurile pămîntului care cred în Hristos cu dreaptă credință și urmează Evangheliei Lui.

Mîntuitorul numește locașul de cult și *Casa Tatălui Meu* (Ioan 2, 16), ca să nu uităm că în biserica în care ne rugăm și săvîrșim toate cele sfinte, nu locuiește numai Fiul lui Dumnezeu, ci și Tatăl și Duhul Sfînt, Treimea Cea de o ființă și nedespărțită.

Iată ce mare valoare are locașul de cult ortodox și cît de mult trebuie să-l cinstim și să luăm parte la slujbele ce se săvîrșesc aici. De asemenea, să înțelegem ce mare păcat fac cei ce nu vin regulat la slujbele bisericii, care este casa Domnului, și locașul văzut al Prea Sfintei Treimi.

De ce se numește locașul de cult „biserică”?

Se numește așa deoarece cuvîntul *biserică* vine de la cuvîntul grecesc *basiliki* și de la cel latin *basilica*, ce înseamnă același lucru: *casa împăratului*. Deci biserica în care ne rugăm este casa Împăratului Hristos, Mîntuitorul lumii, și trebuie s-o iubim și s-o cinstim ca pe însuși tronul și locașul Prea Sfintei Treimi.

Cum se pregătește locul înainte de construirea unei biserici?

Orice biserică se construiește numai cu aprobarea episcopului de eparhie. Dar înainte de începerea lucrărilor de construcție, episcopul, însoțit de mai mulți preoți și numeroși credincioși din parohia respectivă, merge să aleagă locul și să-l sfințească, făcând aghiasmă și citind o rugăciune specială. Apoi episcopul pune o cruce chiar pe locul unde va fi altarul și Sfânta Masă, se fixează hramul noii biserici, pune piatra fundamentală în temelia absidei de răsărit, după ce fixează în ea o părticică din sfintele moaște și o sticlută cu Sfântul și Marele Mir, face rugăciune și stropește cu aghiasmă în cele patru laturi și îndată începe zidirea bisericii.

Se poate face Sfânta Liturghie în biserică nesfințită, sau în biserică ce nu este ortodoxă?

Nu se poate face Sfânta Liturghie în biserică nouă, dacă mai întâi nu a fost sfințită de episcop, afară de cazuri cu totul excepționale și cu binecuvântarea episcopului, după ce mai întâi s-a făcut aghiasmă de sfințire provizorie până la sfințirea propriu-zisă. Nici în biserici de altă religie, la fel, nu se poate face vreo slujbă ortodoxă, mai ales Sfânta Liturghie, dacă mai întâi nu au fost sfințite de episcop, cu condiția să rămână definitiv locașuri de cult ortodoxe.

Dar în bisericile ortodoxe rămase de multă vreme fără slujbă, se poate face Sfânta Liturghie?

Rînduiala Bisericii prevede ca în locașurile de cult în care nu s-a slujit Sfânta Liturghie mai mult de 40 de zile să se facă mai întâi sfânta aghiasmă și apoi să se facă slujbă în ele. Iar bisericile vechi care au fost restaurate și reparate în general, dacă nu s-a atins cu nimic Sfânta Masă, se redau din nou cultului, cu binecuvântarea episcopului, numai după ce se face aghiasmă în ele. Iar dacă s-a

schimbat ceva sau s-a strămutat din loc Sfânta Masă, ele se resfințesc de episcop, ca orice biserică nouă, și apoi se face în ele Sfânta Liturghie. Însă orice reparație, înnoire sau modificare la biserici se face numai cu binecuvîntarea episcopului.

De ce multe biserici vechi, de lemn sau chiar de platră, își făceau altarul pe tulpina unui copac verde? Ce simbolizează acest copac?

Acest copac, a cărui tulpină era în trecut folosită drept prestol, mai ales în Moldova și Ardeal, simbolizează pomul vieții și pomul cunoștinței binelui și răului din Rai din care a mâncat Adam și a murit. Pomul, care la început a adus moarte primului om în Rai, în Legea Harului aduce viață prin jertfa liturgică ce se săvârșește pe el. În vechile biserici era obiceiul să se încorporeze în zidul bisericii, nu numai sub Sfânta Masă, și cîte un arbore verde, care de fapt avea același simbol: răscumpărarea păcatului strămoșesc prin Sfânta Liturghie, adică prin jertfă. Trebuie să amintim că aproape toate bisericile de lemn din sate, schituri și mănăstiri își fixau Sfânta Masă (prestolul) pe tulpini de stejar sau de brad masiv. Înaintașii înțelegeau și prețuiau mai mult ca noi, creștinii de azi, simbolul și valoarea jertfei liturgice. Copacul sacrificat pentru altar simbolizează pe Hristos jertfit pentru lume.

De ce se sfințesc bisericile după ce se termină de zidit?

Bisericile noi se sfințesc, pentru că ele sînt închinat lui Dumnezeu; se sfințesc, pentru a fi cu totul curate de cele pămîntești și vrednice a locui în ele Tatăl, Fiul și Duhul Sfînt. Apoi se sfințesc ca să se poată săvîrși în ele dumnezeiasca Liturghie și Sfintele Taine. Prima biserică sfințită pe pămînt a fost templul lui Solomon, una din cele mai mari și mai frumoase construcții eclesiastice de

pe pământ, care s-a zidit timp de șapte ani, iar în anul al unsprezecelea al domniei sale a fost sfințit prin rugăciunea lui Solomon, când slava lui Dumnezeu a umplut casa Domnului (III Regi, cap. 8).

Cine sfințește bisericile noi și pe cele restaurate?

Slujba sfințirii bisericilor, mai ales a celor noi, se face numai de episcop, însoțit de mai mulți preoți și diaconi. Este una din cele mai frumoase slujbe ortodoxe, foarte cinstită de credincioșii noștri. Pentru aceea la sfințiri de biserici se adună, mai ales în Moldova și în Transilvania, mii de credincioși.

Cum se sfințește o biserică ortodoxă?

După terminarea lucrărilor de construcție a unei biserici noi, preotul, împreună cu credincioșii, merge la episcopul locului și fixează ziua sfințirii sau târnosirii bisericii. Apoi face toate pregătirile necesare și anunță din timp tot poporul.

Sfințirea bisericii se face astfel: În dimineața zilei de sfințire, preoții, îmbrăcați în veșminte și înconjurați de mulțimea credincioșilor cu lumânări aprinse în mâini, în cântări și în sunetul clopotelor, primesc pe episcopul eparhiot la biserica veche din localitate. După ce se îmbracă în toate veșmintele arhieresti, episcopul, însoțit de preoți și popor, iau cu ei toate sfintele vase și odoare pentru noul altar și merg cu cântări pînă în fața ușilor de intrare a noii biserici, care este închisă. Aici arhierul dă binecuvîntare și începe slujba sfințirii.

Se face ectenia mare, se citesc trei paremii și trei rugăciuni speciale, apoi se înconjoară biserica de trei ori cu tot poporul, cu cântări și cu lumânări aprinse. În fața bisericii se citește după fiecare înconjurare un Apostol și o Evanghelie specială, de obicei de către episcop, stropindu-se curtea și exteriorul bisericii cu aghiasmă. Apoi, episcopul, ținînd Sfînta Cruce în dreapta sa, lovește cu

crucea în ușa bisericii și zice de trei ori: *Deschideți, boieri, porțile voastre și va intra Împăratul slavei!* Iar din pridvorul bisericii închise, cineva întreabă tot de trei ori: *Cine este acesta Împăratul slavei?* Și episcopul răspunde: *Domnul puterilor, Acesta este Împăratul slavei* (Ps. 23).

După ce se însemnează ușa bisericii cu Sfânta Cruce, se deschide și intră cîntînd episcopul și preoții slujitori. Apoi se face sfînta aghiasmă în mijlocul bisericii, se citește o rugăciune specială și episcopul cu preoții intră în Altar și începe slujba sfințirii Sfintei Mese, numită și Prestol. După ce se îmbracă în veșmînt alb protector, episcopul pregătește sfintele moaște, le unge cu Sfîntul Mir, le așază în cutie de argint, le cădește și le fixează în piciorul Sfintei Mese sau în scobitura din lespedea de piatră a Sfintei Mese anume pregătită, împreună cu pomelnicul ctitorilor și actul de sfințire, peste care se toarnă ceară topită amestecată cu multe arome, care simbolizează aloia și miresmele cu care a fost uns trupul Domnului în Mormînt. Apoi acoperă totul cu ciment, se aduce apă caldă, burete și prosoape noi, arhiereul citește o rugăciune de sfințire și se toarnă de trei ori apă caldă peste prestol, iar preoții îl spală cu buretele și îl șterg cu prosoapele. Episcopul stropește apoi de trei ori prestolul cu arome, zicînd: *Stropi-mă-vei cu isop și mă voi curăți, spăla-mă-vei și mai vîrtos decît zăpada mă voi albi.*

Episcopul ia apoi Sfîntul și Marele Mir, îl amestecă cu puțin vin și untdelemn curat și face cu el trei cruci pe lespedea Sfintei Mese, zicînd de trei ori *Aliluia*. La fel se unge în chipul crucii, marginea și piciorul Sfintei Mese, zicînd: *Slavă Tatălui și Fiului și Sfîntului Duh și acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.*

Apoi episcopul lipește icoanele celor patru Evanghești cu ceară topită și arome de colțurile Sfintei Mese, iar pe deasupra așază o pînză de in albă, pînă jos, care închipuiește cămașa și giulgiul lui Hristos, pe care o leagă cu sfoară specială cruciș, zicînd: *Îmbracă tăria ta, Sioane, și tu, Ierusalime, cetate sfîntă, îmbracă slava ta.* Capetele sfîrșii se sigilează cu pecetea episcopului, ca nimeni, afară

de episcop, să nu poată descoperi Sfânta Masă, zicînd: *Slavă Ție, Dumnezeu nostru, în veci. Amin.* Aceasta închipuiește pecetluirea Mormîntului Domnului, după îngropare.

În continuare, episcopul așază pe Sfânta Masă celelalte acoperăminte, Sfîntul Chivot, Evanghelia, Sfînta Cruce, Antimisul, sfeșnicele cu lumînări neaprinse. La fel așază toate sfintele vase și la proscomidie și cădește Sfîntul Altar și toată biserica, iar cînd se întoarce, episcopul îngenunchează pe o pernă în fața Sfintelor Uși, rostind rugăciunea principală de sfințire a bisericii. Apoi episcopul ia o lumînare aprinsă, se urcă în amvon și zice către popor: *Lumina lui Hristos luminează tuturor.* Din această lumină se aprind toate lumînările și candelile din biserică, iar credincioșii o duc în casele lor, ca la Sfînta Înviere.

La urmă episcopul unge cu Sfîntul și Marele Mir în formă de cruce pereții bisericii, începînd de la absida Sfîntului Altar, naosul, pronaosul, pridvorul, atît în interior, cît și în exterior, iar corul cîntă: *Luminează-te, luminează-te, noule Ierusalime, că slava Domnului peste tine a răsărit. Această casă Tatăl o a zidit; această casă Fiul o a întărit; această casă Duhul Sfînt o a înnoit, o a luminat și a sfințit sufletele noastre.* Iar episcopul, cînd însemnează pereții bisericii cu Sfîntul Mir, zice: *Sfințitu-s-a biserica aceasta întru slava lui Dumnezeu Cel atotputernic, a Tatălui, a Fiului și a Sfîntului Duh. Amin.* Apoi episcopul citește o rugăciune de mulțumire și începe Sfînta Liturghie cu tot soborul preoților.

După terminarea Liturghiei se înconjoară o dată biserica și se stropește cu aghiasmă. Iar după predică, se închină toți credincioșii, bărbați și femei, și trec prin Sfîntul Altar ca să sărute Sfînta Masă, după care primesc anaforă, aghiasmă și bucăți de pînză sfințită înmuiată în ceară și arome de la sfințirea Sfintei Mese. Acum este singura dată cînd femeile curate au voie să intre și să se închine în Sfîntul Altar.

La sfârșit, tot poporul ia masa de obște în curtea bisericii, în frunte cu episcopul și cu tot clerul, lăudînd și mulțumind lui Dumnezeu Celui în Treime închinat și preamărit.

De ce se zidesc bisericile în formă de corabie sau de cruce?

Se zidesc în formă de corabie, întrucît fiecare biserică simbolizează corabia lui Noe din timpul potopului. Și precum corabia lui Noe a izbăvit pe cei aleși de moarte, așa și Biserica lui Hristos izbăvește de moartea păcatului și de chinurile iadului pe cei ce aleargă la sfintele altare să se roage și rămîn toată viața în această corabie a mîntuirii. Iar cei ce ies din corabia Bisericii, adică sectele și ateii, aceia se îneacă în marea relei credințe și în potopul păcatelor și își pierd sufletul.

Bisericile, mai ales în Balcani, se construiesc mai mult în formă de cruce. fie așa-zisa „cruce greacă”, cu brațele, adică absidele, egale, ca în Grecia, Bulgaria și Rusia; fie în formă de „cruce latină”, ca în România. Adică, cu absidele laterale mai mici, unde stau cîntăreții, iar absida altarului mai mare, care, împreună cu naosul și pronaosul, formează axul longitudinal al bisericii. Crucea este primul altar pe care S-a jertfit Hristos.

Ce simbolizează turla bisericii?

Bisericile din Moldova medievală, pînă la începutul secolului al XVII-lea, au o singură turlă deasupra naosului, care se sprijină pe mai multe arce de zid și pe patru arce mari, numite pandantivi. Turla bisericii simbolizează pe Hristos întrupat în lume, iar cei patru stîlpi care o susțin simbolizează pe cei patru Evangheliști care au vestit pe pămînt Evanghelia mîntuirii. Bisericile cu două turla, din secolele XVII-XVIII, cum sînt Trei Ierarhi și Cetățuia din Iași, ne amintesc de cele două firi ale Mîntuitorului, dumnezeiască și omenească. Bisericile care au

trei turle ne amintesc de Sfînta Treime; cele cu patru turle simbolizează pe cei patru Evangheliști, iar cele cu cinci turle, una mare centrală și patru mai mici în cele patru părți, simbolizează pe Hristos Mîntuitorul lumii și pe cei patru Evangheliști.

Care este cel mai potrivit simbol al Bisericii întemeiate de Fiul lui Dumnezeu, în pildele din Sfînta Evanghelie?

Biserica este simbolizată cel mai limpede în pilda viei și a lucrătorilor răi (Matei 21, 33-41). Stăpînul care a sădit via este Dumnezeu, iar via este lumea aceasta. Gardul cu care a fost împrejmuită via este învățătura celor două Testamente, adică Sfînta Scriptură, care călăuzește și păzește lumea creștină de pierzare. Teascul săpat în vie este Altarul bisericii din care curge pentru viața lumii Trupul și Sângele Domnului. Turnul clădit în mijlocul viei este Biserica întemeiată în lume, iar lucrătorii, cărora li s-a încredințat via, sînt slujitorii Bisericii - episcopi, preoți și diaconi -, care sînt datori să lucreze via și să dea lui Dumnezeu roadele ei, adică sufletele credincioșilor mîntuiți. Iar dacă slujitorii Bisericii, care sînt lucrătorii viei lui Hristos, vor face asemenea lucrătorilor răi din Evanghelie, adică se vor lenevi la cele sfînte, nu vor învăța lumea calea mîntuirii, nu vor sluji la biserică cu evlavie și credință și vor pierde sufletele încredințate lor, dedîndu-se la cele pămîntești, atunci cu ei se va împlini cuvîntul Domnului din Evanghelie: *Pe cei răi cu rău îi va pierde, iar via o va da altor lucrători, care vor da roadele la timpul lor* (Matei 21, 41).

De ce se așază Sfînta Cruce pe turlele bisericilor, pe catapetesme și pe Sfînta Masă?

Pentru că Sfînta Cruce este primul altar, primul jertfelnic creștin pe care Fiul lui Dumnezeu a săvîrșit singura jertfă sîngeroasă și Liturghie pe Golgota, prin care

ni s-au iertat păcatele. Apoi se așază Crucea pe biserici, pentru că nu este alt semn mai sfânt pe lume, nici altă armă și steag de biruință a creștinilor împotriva diavolului și a păcatului mai puternic decât Sfânta Cruce. Crucea, prin cele trei brațe, mai este simbol al Prea Sfintei Treimi, simbol al iubirii și unirii divine și semn unic al vieții veșnice prin moartea și învierea lui Hristos.

Sfânta Cruce se înalță biruitoare pe biserici, pe altare, la piepturile creștinilor, ca semn că sîntem ortodocși, ca semn că sîntem răscumpărați de Hristos prin Cruce și iubire, că sîntem fii ai învierii și moștenitori de drept ai Împărăției Cerurilor. Iar cei ce înjură Crucea, nici n-o poartă cu evlavie și se leapădă de ea, numind-o „chip cioplit”, aceia hulesc pe Dumnezeu, se lipsesc de ajutorul Sfintei Cruci și, dacă nu se pocăiesc, vor suferi multe necazuri în viață și își vor pierde sufletul.

Crucea se înalță pe biserici și peste tot, ca să ne amintim de dragostea lui Hristos pentru noi și de jertfa Lui. Apoi, ca văzînd-o diavolii, atei, păgînii și sectanții, să se teamă și să se rușineze; pentru că prin Cruce ne întărim în credință, ne îmbărbătăm în lupta vieții, uităm de necazuri și ne unim duhovnicește. Crucea este semnul celei mai înalte iubiri a lui Dumnezeu pentru oameni, este semnul învierii veșnice și al unirii tuturor creștinilor sub brațele ei mîntuitoare.

De ce se zidesc bisericile ortodoxe cu altarul la răsărit și de ce ne închinăm cu fața la răsărit?

Ne închinăm cu fața spre răsărit pentru că Iisus Hristos Mîntuitorul lumii se numește „Răsăritul cel de sus”, „Luceafărul Dimineții” și „Soarele Mîntuirii noastre”. Care răsare de la răsărit și luminează pe tot omul ce vine în lume. Zidim bisericile cu altarul spre răsărit și ne închinăm cu fața spre răsărit, pentru că Raiul de unde a căzut omul „era la răsărit” și pentru că răsăritul este simbolul luminii și al învierii Domnului, Care a înviat „pe cînd se lumina de ziuă”. De asemenea, ne închinăm cu

fața la răsărit, pentru că Fiul lui Dumnezeu va veni să judece lumea dinspre răsărit, cum spune El însuși: *Precum fulgerul iese de la răsărit și se arată pînă la apus, așa va fi și venirea Fiului Omului* (Matei 24, 27).

Cum este împărțită biserica în interior și care este semnificația fiecărei încăperi?

Bisericile parohiale mai mici sînt împărțite în trei încăperi: pridvor, pronaos și naos - legate la un loc - și Sfîntul Altar. Bisericile mari, și mai ales cele voievodale vechi, sînt împărțite în cinci încăperi: pridvor, închis sau deschis, pronaos sau exonartex, camera mormintelor voievodale, naos și altar. În Moldova, unde s-a impus din secolul al XV-lea un stil arhitectonic unic în țara noastră, primele patru încăperi sînt separate între ele prin ziduri masive pline și portale de influență gotică. În Muntenia, separarea se face prin stîlpi masivi de piatră.

Ca semnificație, pridvorul preînchipuiește lumea dinainte de Hristos, omul creat de Dumnezeu și izgonit pe pămînt după cădere. Pînă la întruparea Domnului, omul aștepta pe pămînt mîntuirea lui ca într-un pridvor de Biserică. De aceea aici se pictează crearea lumii, căderea lui Adam, izgonirea din Rai, iar pe peretele vestic se pictează Raiul, iadul și Judecata de apoi. Pridvorul mai închipuiește pe omul păcătos, aflat sub canon, nevrednic să intre în biserică. Aici, după rînduială, stau cei ce au făcut păcate grele, care se căiesc și cer iertare de la Dumnezeu și de la oameni. Aici mai stau femeile necurate și cei ce încă nu sînt botezați, copiii mici aduși pentru botez și catehumenii care așteaptă să fie uniți cu Hristos prin baia Botezului.

Pronaosul este locul unde în trecut stăteau femeile și ascultau sfintele slujbe, cum este și astăzi, mai ales în Ardeal. În unele biserici vechi, femeile au intrare separată în pronaos, iar bărbații intră direct în naos. Tot în pronaos se face Taina Botezului și a doua cununie, pentru cei ce se recăsătoresc canonic. Aici, sau chiar în pridvor,

erau înmormîntați ctitorii și marii donatori ai bisericii, iar la mînăstiri, tot aici se înmormîntau mitropoliții, cuvioșii monahi și marii dregători ai țării.

În gropniță se înmormîntau odinioară voievozii ctitori cu toată familia lor, soții într-o parte, iar copiii în partea opusă, cu rudele apropiate. Și aceasta, cu scopul de a fi pomeniți zilnic la Sfînta Liturghie și la parastas.

Naosul, care se află aproape de Altar, sub bolta cu-polei, reprezintă lumea văzută, întreaga Creștinătate care crede în Iisus Hristos înviat din morți și așteaptă mila lui Dumnezeu. De aceea pe bolta turlei se pictează Pantocratorul, adică Iisus Hristos Atotstăpînitorul, Care privește cu milă spre lumea creată de El. Aici este locul unde stau la slujbă bărbații, copiii în față, apoi bătrîinii, tinerii și corul. În majoritatea bisericilor noastre, astăzi, bărbații stau în partea dreaptă a bisericii și femeile în partea stîngă. Corul închipuiește cetele îngerilor care neîncetat slăvesc pe Dumnezeu în cer.

Ce închipuiește, în mod special, Sfîntul Altar?

Sfîntul Altar este simbolul mistic al Împărăției cerurilor, unde, nevăzut, se află Tronul Prea Sfintei Treimi, Maica Domnului cu toți Sfinții și îngerii împreună cu slujitorii sfințiți ai Bisericii. Altarul este locul cel mai sfînt de pe pămînt, unde locuiește nevăzut Dumnezeu și unde Se jertfește zilnic, în timpul Sfintei Liturghii, Domnul nostru Iisus Hristos. Dacă naosul închipuiește tainic lumea văzută, a credincioșilor, adică Biserica luptătoare de pe pămînt, Altarul închipuiește Cerul, adică Biserica biruitoare de sus, formată din îngeri și din toți sfinții, care se roagă pentru noi și ne ajută să biruim ispitele diavolului și să dobîndim mîntuirea sufletului.

Ce închipuiește masa Proskomidiei din Sfîntul Altar?

Masa Proskomidiei, adică locul unde face preotul prima parte a Sfintei Liturghii și scoate pîrticele, este

situată în partea de nord a Altarului și închipuiește jertfelnicul Legii vechi unde se aduceau jertfe de animale și arderile de tot. Mai închipuiește peștera din Betleem unde S-a născut Hristos Domnul din Fecioara Maria și a fost culcat în iesle. De asemenea, închipuiește și muntele Golgota, unde a fost răstignit Domnul pe Cruce pentru mântuirea lumii; adică locul unde a pățimit și Și-a dat Duhul, când a strigat cu glas mare: *Săvârșitu-s-a!* (Ioan 19, 30). Sfânta Proskomidie mai închipuiește, în Biserica creștină, jertfelnicul cel mai presus de ceruri, unde se aduce jertfa liturgică și se pregătesc Sfintele Daruri de către preotul slujitor. La Proskomidie se păstrează toate Sfintele Vase liturgice, adică: Sfântul Potir, Discul, Steluța, Copia, Lingurița pentru împărtășanie, buretele de șters Sfintele Vase, acoperămintele pentru Sfintele Vase și cele cinci prescuri.

Ce închipuiește Sfântul Potir?

Sfântul Potir închipuiește mai întâi paharul de la Cina cea de Taină, pe care l-a binecuvîntat Mîntuitorul, prefăcînd vinul din el în scump Sîngele Său, din care apoi a împărtășit pe Sfinții Apostoli, zicîndu-le: *Beți dintru acesta toți, acesta este Sîngele Meu al Legii celei noi, care pentru mulți se varsă spre iertarea păcatelor* (Matei 26, 27-28).

Sfântul Potir, care este cel mai prețios vas liturgic, mai închipuiește paharul suferințelor Mîntuitorului pe Sfînta Cruce, căci rugîndu-Se El în grădina din Ghetsimani, a zis: *Părintele Meu, de este cu putință să treacă de la Mine paharul acesta! Însă nu precum voiesc Eu, ci precum Tu voiești!* (Matei 26, 39). Sfântul Potir închipuiește și vasul în care a curs sînge și apă din coasta Domnului, când a fost împuns cu sulița, după ce Și-a dat Duhul (Ioan 19, 34).

Ce închipuiește Sfântul Disc?

Sfântul Disc, pe care se așază Sfîntul Agneț și părțile (miridele) scoase pentru credincioși la Proscomi-

die, închipuiește mai întâi ieslea din Peștera Betleemului, unde a fost culcat Pruncul Iisus de către Maica Domnului și unde s-au închinat cei trei magi. Mai închipuiește jertfelnicul Sfintei Cruci de pe Golgota, unde Și-a dat Duhul Domnul nostru Iisus Hristos. Mai închipuiește patul unde a fost așezat trupul Domnului coborât de pe Cruce, când a fost uns cu miresme și înfășurat cu giulgiu. Mai închipuiește Mormîntul în care a fost pus Mîntuitorul, de unde a înviat a treia zi. Discul liturgic, fiind rotund, închipuiește rotunjimea pămîntului, ca și veșnicia cerului. Căci precum discul rotund nu are început și sfîrșit, tot așa nici veșnicia.

Sfîntul Disc este al doilea vas liturgic important, după Sfîntul Potir.

Ce închipuiește Steluța?

Al treilea obiect liturgic este Steluța, făcută la fel din metal prețios. Ea este făcută în formă de X sau de cruce și închipuiește mai întâi steaua care s-a arătat magilor la Nașterea Domnului. Mai închipuiește steaua credinței creștine care ne călăuzește pe toți pe calea mîntuirii spre Hristos. Mai închipuiește monograma lui Hristos sau litera H de la Hristos, care în limba greacă se scrie în formă de X. Steluța mai simbolizează pe sfinții îngeri cu aripile desfăcute care ne călăuzesc spre biserică, spre Dumnezeu.

Ce închipuiește Sfînta Copie?

Sfînta Copie este un mic cuțit cu două tăișuri, ca o mică suliță, făcută din metal, care închipuiește sulița cu care ostașul roman a împuns coasta Domnului pe Cruce, din care apoi a curs sînge și apă. Cu ajutorul Copiei se scot alît Sfîntul Agneț, cît și toate pîrticelele (miridele) pentru vii și morți la Proscomidie, ca simbol că fără jertfă nimeni nu se poate mîntui.

Ce închipuiește Lingurița cu care ne împărtășim cu Trupul și Sângele Domnului?

Lingurița cu care se dă Sfânta Împărtășanie închipuiește cleștele cu care serafimul a luat cărbunele de foc și l-a atins de buzele proorocului Isaia, zicînd: *Iată s-a atins de buzele tale și va șterge fărâdelegile tale și de păcatele tale te va curăți* (Isaia 6, 6-7). Căci Trupul și Sângele lui Hristos sînt ca un cărbune de foc mistuitor, „care curăță și iartă păcatele, dacă le primim cu vrednicie!”

Ce închipuiește Buretele de la Proskomidie?

Închipuiește buretele cu care ostașul roman, după ce l-a înmuiat în oțet și fiere, l-a pus într-o trestie și l-a atins de buzele Mîntuitorului, Care, însetat din iubire pentru noi toți, a strigat: *Mi-e sete!* Cu buretele preotul își șterge mîinile, cînd se atinge de Prea Curatele Taine în timpul Sfintei Liturghii și curăță Sfîntul Potir.

Ce simbolizează Sfintele Acoperăminte?

Acoperămintele de pe Sfintele Vase, în număr de trei, din care două sînt mai mici și al treilea mai mare, se fac din stofă aleasă și sînt împodobite cu cruci și simboluri liturgice, ca să fie vrednice de Hristos. Acoperămintele mici simbolizează scutecele Domnului cu care a fost înfășat în iesle, precum și giulgiul cu care a fost înfășurat trupul Mîntuitorului în Mormînt. Iar acoperămîntul mare simbolizează cerul pe care s-a arătat steaua la Betleem, pronia divină care ne acoperă pe toți, precum și piatra pusă deasupra Mormîntului, care a fost dată la o parte în clipa Învierii Domnului.

Ce este Sfînta Masă numită și Sfîntul Prestol?

Sfînta Masă este centrul Sfîntului Altar în orice biserică ortodoxă. Ea formează locul cel mai sfînt de pe

pământ, centrul lumii și al Creștinătății, pentru că aici se săvârșește cea mai mare slujbă și rugăciune pe pământ - Sfânta și dumnezeiasca Liturghie.

Fără Sfânta Masă, fără Altar și Sfânta Liturghie, nu poate fi biserică ortodoxă și nici Prea Curatele Taine. Sfânta Masă se face fie din tulpină de copac mare, ce simbolizează pomul vieții din Rai, fie din piatră și cărămidă, care apoi se sfințește de episcop. Orice Sfântă Masă trebuie să aibă o părticică din moaștele sfinților mucenici sau cuvioși, în piciorul ei, întrucât Biserica lui Hristos s-a întemeiat prin jertfa Mântuitorului pe Cruce și s-a desăvârșit apoi, ajungând biruitoare pînă astăzi prin Duhul Sfânt și prin jertfa Sfinților Apostoli și Mucenici. Acoperămîntul de pînză albă de pe Sfânta Masă simbolizează giulgiul Domnului cu care a fost înfășurat în Mormînt, iar acoperămîntul alb de deasupra Sfintei Mese, simbolizează veșmintele strălucitoare ale Mântuitorului cînd S-a schimbat la față pe muntele Taborului.

Ce închipuiește Sfânta Masă?

Sfânta Masă, numită și Prestol sau Altar, simbolizează următoarele:

- Sfânta Sfintelor sau jertfelnicul Legii vechi, începînd cu altarul de jertfă al lui Abel, Noe, Avraam și Isaac, fiul său, pînă la altarul înălțat de Moise, David și Solomon, care a zidit marele templu, și altarul proorocului Ilie Tezvitianul de pe muntele Carmel;

- Sfânta Masă închipuiește masa Cinei de Taină sau foisorul unde a mîncat Domnul cu ucenicii Săi, în Joia Mare, și unde Mântuitorul a săvîrșit prima jertfă euharistică, prima Liturghie, sfințind pîinea și vinul și împărțînd pe Sfinții Apostoli, cînd a instituit și Taina Sfintei Împărtășanii;

- Sfânta Masă închipuiește și Sfînta Cruce, Jertfelnicul cel mîntuitor de pe Golgota, unde Mântuitorul a săvîrșit o singură dată Sfînta Liturghie sîngeroasă, răscumpărînd

neamul omenesc prin Sfântul Său Sînge din robia păcatului și a osîndeii veșnice;

– Sfînta Masă mai închipuiește Mormîntul Domnului, de unde a treia zi - Duminica - a înviat din morți;

– Închipuiește, de asemenea, Tronul Prea Sfintei Treimi sau Prestolul Celui Prea Înalt, unde Mîntuitorul Se jertfește zilnic în timpul Sfintei Liturghii și împărtășește pe cei vrednici cu Trupul și scump Sîngele Său;

– Sfînta Masă închipuiește Tronul lui Dumnezeu înconjurat de serafimi și heruvimi, de unde Tatăl ceresc ocîrmuiește toată lumea văzută și nevăzută;

– Sfînta Masă mai închipuiește Tronul Fiului lui Dumnezeu, ca miel de jertfă și drept Judecător, Care va veni să judece toată lumea;

– De asemenea, închipuiește pe Maica Domnului cu Pruncul Iisus în brațe, care este mai cinstită decît heruvimii și decît serafimii, prin nașterea ei cea dumnezeiască și mai presus de minte.

Ce este Sfîntul Antimis care stă pe Sfînta Masă?

Sfîntul Antimis (adică „în loc de Masă”) este un obiect sacru format dintr-o stofă de mătase subțire, pe care este imprimată punerea Domnului în Mormînt. Antimisul este sfințit de episcop și are în partea de sus o pîrticică din moaștele unui sfînt mucenic, așezată în ceară și cusută cu grijă. Antimisele se trimit de fiecare episcop la toate bisericile sfințite din eparhia sa. Nu se poate săvîrși niciodată Sfînta Liturghie fără Antimis sfințit. Iar dacă uneori se face Sfînta Liturghie afară, pe cîmp, pe front, ea se face numai pe Sfîntul Antimis.

Sfîntul Antimis simbolizează același lucru ca și Sfînta Masă. Mai simbolizează și mahrama care a fost pe fața Mîntuitorului. El se așază întotdeauna deasupra Sfintei Mese, sub Evanghelie, învelit într-o pînză curată protectoare, numită *leton*, care închipuiește cămașa lui Hristos.

Ce alte obiecte sacre stau pe Sfânta Masă?

Deasupra Sfântului Antimis stă întotdeauna Sfânta Evanghelie, Cărtea Vieții și a mântuirii noastre, care a fost scrisă de cei patru Evangheliști sub inspirația Duhului Sfânt. Sfânta Evanghelie simbolizează pe Hristos înviat, stînd pe tron de slavă să judece toată lumea, căci după felul cum am păzit sau nu poruncile Mîntuitorului scrise în Evanghelie, așa vom fi judecați.

Pe Sfânta Masă se află și Sfîntul Chivot, o cutie de metal prețios, uneori în formă de biserică de metal aurit, care stă deasupra și în care se păstrează tot timpul anului Sfînta Împărtășanie pentru cei bolnavi. Sfîntul Chivot închipuiește pe Maica Domnului cu Pruncul în brațe. Mai închipuiește Chivotul Legii vechi în care se păstra mana cerească, Tablele legii, Cartea Legii și toiagul lui Aaron ce odrăslise. Toate acestea închipuiau pe Hristos, Mîntuitorul lumii, întrupat pentru noi.

Alt obiect sacru de pe Sfînta Masă este Sfînta Cruce, una sau mai multe, care simbolizează pe Hristos răstignit și înviat. Apoi este un sfeșnic cu una, trei, cinci sau șapte lumini, care simbolizează, atît pe Sfîntul Ioan Botezătorul și Mergătorul Înainte, cît și pe Sfînta Treime, sau cele șapte Sfînte Taine ale Bisericii, ca și pe îngerii lui Dumnezeu care străjuiesc neîncetat Altarul Domnului.

Ce închipuiește candela care arde neîncetat în Altar, deasupra Sfîntei Mese?

Candela sau candelile care ard neîncetat în Sfîntul Altar, atît pe Sfînta Masă cît și deasupra ei, cum se obișnuiește mai ales la mînăstiri, simbolizează sfeșnicul (candelabrul) cu șapte lumini, care ardea neîncetat în Cortul mărturie, după porunca Domnului (Leviticul 24, 1-4). Aceste candelă nestinse mai închipuiesc lumina lui Hristos înviat, care luminează toată lumea și străjuiesc neadormite deasupra Sfîntului Chivot, unde se află Hristos euharistic, adică Sfînta Împărtășanie pentru bolnavi și pentru copiii mici.

Ce simbolizează cădelnița și tămîia care se aduce jertfă lui Dumnezeu la biserică?

Cădelnița, care este făcută din metal prețios, simbolizează firea omenească a Mîntuitorului întrupat; focul din cădelniță simbolizează firea Lui dumnezeiască, iar mirosul de tămîie închipuiește atît mirosul cu bună mireasmă al Duhului Sfînt, cît și rugăciunile neîncetate ale tuturor sfinților, care se înalță ca tămîia cea binemiroitoare și ca limbile de foc spre scaunul Prea Sfîntei Treimi (Apocalipsa 4, 8). Așa se ruga și proorocul David: *Să se îndrepteze rugăciunea mea, ca tămîia înaintea Ta* (Psalm 140, 2).

Cădelnița mai închipuiește vasul cu care se aduceau smirnă și aloe amestecate cu miresme, ca să se ungă trupul Domnului la mormînt.

Ce simbolizează scaunul cel de sus, care se află la răsăritul Sfîntei Mese?

Scaunul sau jilțul frumos împodobit, care stă la răsăritul Sfîntei Mese, în Altar, numit și „scaunul cel de sus”, simbolizează tronul Dreptului Judecător, Care va veni să judece toată lumea, precum și scaunul cel înalt al Domnului Savaot. Pe acest scaun stă numai arhiereul, cînd săvîrșește Sfînta Liturghie.

Ce simbolizează diaconiconul, adică încăperea din partea dreaptă a Sfîntei Mese?

Locul unde stă astăzi paraclisierul, și unde se află cădelnița, anafora, tămîia, prescurile și celelalte necesare Sfîntului Altar, se numește „diaconicon”, adică locul celor ce slujesc și ajută pe preot la sfîntele slujbe. Aici stăteau odinioară diaconii și ipodiaconii care ajutau pe episcopi și preoți la cele sfînte și de aici plecau cu Sfînta Împărtășanie la cei bolnavi și la cei din închisori.

Ce este catapeteazma?

Catapeteazma este peretele care desparte naosul bisericii de Sfântul Altar. Ea se face din lemn frumos sculptat și poleit, iar în unele părți din zid de cărămidă sau marmură, și are în mijloc Sfintele Uși împărătești iar la sud și la nord alte două uși, numite diaconești. Catapeteazma are patru rînduri de icoane și anume: cele de jos pe care le sîrutăm cu toții se numesc icoane împărătești, Mîntuitorul pe tron se află în dreapta Sfintelor Uși, iar Maica Domnului cu Pruncul în brațe, în partea stîngă. Pe ușile diaconești se pictează, la dreapta, Arhanghelul Gavriil, iar la stînga, Arhanghelul Mihail. În unele părți pe aceste uși se pictează Sfinții Apostoli Petru și Pavel sau Sfinții Mari Mucenici Gheorghe și Dimitrie. Ultima icoană din dreapta celor împărătești este întotdeauna icoana hramului fiecărei biserici, la care se mai adaugă, de obicei, icoana Sfîntului Ierarh Nicolae. În partea opusă, la nord, se pictează de obicei Sfîntul Ioan Botezătorul sau alt sfînt preferat de enoriași.

Rîndul al doilea de icoane, deasupra Sfintelor Uși și icoanelor împărătești, este destinat celor douăsprezece praznice împărătești, șase la dreapta, șase la stînga, iar la mijloc, Sfînta Mahramă sau, mai ales, Cina cea de Taină. Rîndul al treilea de icoane, deasupra celor destinate marilor praznice, este rezervat celor doisprezece Apostoli, avînd în mijloc pe Mîntuitorul Judecător, cu Maica Domnului și Sfîntul Ioan Botezătorul de ambele părți. Această icoană se numește „Deisis”, adică mijlocitoare sau rugătoare. Ultimul rînd de icoane, cel mai de sus, este destinat Sfinților Prooroci mai importanți, în număr de doisprezece, avînd în mijloc fie icoana Mîntuitorului Hristos, fie pe Maica Domnului.

Catapeteazma se încheie deasupra cu Sfînta Cruce, avînd pe Domnul răstîgnit.

Care este rolul catapetezmei și ce simbolizează ea?

Catapeteazma, numită și tîmplă, are rolul de a separa Altarul, care închipuiește cerul, de naos, care închipuiește

pământul, lumea. Adică, separă lumea văzută de cea nevăzută, care se poate dobîndi numai cu mari osteneli și cu viață sfîntă, asemenea sfinților de pe catapeteazmă, știind că *nimic întinat și necurat nu va intra întru împărăția lui Dumnezeu*.

Apoi catapeteazma păstrează mai bine sfințenia euharistică a jertfei Sfintei Liturghii, de ochii, de curiozitatea și indiferența oamenilor. Întotdeauna ochii și imaginația iscodesc cele sfinte, slăbesc evlavia și credința. De aceea marile taine, cum este jertfa euharistică a Sfintei Liturghii, trebuiesc trăite interior, mistic, în inimă, prin rugăciune și lacrimi, iar nu prin vedere, ca orice lucru de rînd. Că dacă îngerii din cer stau cu cutremur în biserică la Sfînta Liturghie, cu cît mai mult se cade să stăm noi, păcătoșii?

Catapeteazma simbolizează atît peretele din templul Legii vechi, care separa sfînta de sfînta sfințelor, cît și pe toți sfinții din cer, care, prin icoane, privesc spre lume, spre pămînt și se roagă neîncetat pentru mîntuirea noastră. Căci, fără rugăciunile și ajutorul lor nu vom putea intra în Împărăția cerurilor, în Altarul cel de sus.

Care este rolul Sfîntelor Uși și ce simbolizează ele?

Dacă ușile laterale sînt destinate diaconilor și slujitorilor de rînd, ușile împărătești sînt destinate să treacă prin ele Însuși Hristos, Împăratul slavei, mai ales în timpul Sfintei Liturghii, prin preoții și arhieriei slujitori, care țin în mîinile lor Sfînta Evanghelie și Prea Curatele Taine, adică Trupul și Sîngele Domnului. De aceea se cheamă „Sfintele Uși” sau „Ușile Împărătești”, pentru că prin ele trece nevăzut și văzut prin Sfintele Taine, Hristos Împăratul slavei. Se mai cheamă așa și pentru faptul că, pe vremea Bizanțului, împărații creștini ortodocși intrau în Altar prin Sfintele Uși și se împărtășeau înaintea Sfintei Mese.

Sfintele Uși, fiind făcute din două părți, închipuiesc Vechiul și Noul Testament. În mijloc se află icoana

Bunevestiri, iar în cele patru colțuri, cei patru Evanghe-
liști, care au dus vestea cea bună a mântuirii în toată lu-
mea. Sfintele Uși mai închipuiesc și ușile Raiului, ușile
împărăției cerești prin care numai cei curați și vrednici
pot să treacă.

Ce simbolizează perdeaua de la Sfintele Uși?

Perdeaua Sfintelor Uși simbolizează mai întâi cortul
Legii vechi și catapeteazma templul care s-a rupt în două,
când Fiul lui Dumnezeu Și-a dat duhul pe Cruce. Când a-
coperă Sfintele Uși și ne oprește a privi în Sfintul Altar,
ne amintește de izgonirea lui Adam din Rai, când Raiul
a fost închis pentru toți oamenii pînă la învierea Domnu-
lui. Iar când perdeaua este deschisă, ne amintește că Ra-
iul a fost deschis prin înviere tuturor celor ce cred în
Hristos cu dreaptă credință și se ostenesc să facă fapte
bune. Perdeaua are și rolul de a opri privirile oamenilor
spre Sfintele Taine, în momentele cele mai sfinte, când fi-
ecare trebuie să ne rugăm cu atenție, din inimă, iar nu să
ne risipim cu gândurile și cu privirea.

Ce simbolizează sfeșnicul cu lumina aprinsă, care stă în fața icoanelor sau este dus înaintea Sfintei E- vanghelii?

Sfeșnicul înaintea icoanelor ne arată viața sfântă și cu-
rată a tuturor sfinților lui Dumnezeu, Care ne zice: *Așa
să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, încît să va-
dă faptele voastre cele bune și să slăvească pe Tatăl vostru
cel ceresc* (Matei 5,16). Iar sfeșnicul aprins purtat înaintea
Sfintei Evanghelii simbolizează pe Sfintul Ioan Botezăto-
rul care a fost înaintemergător al lui Hristos.

Ce semnificație are strana Maicii Domnului din na- osul bisericii?

Maica Domnului, fiind cea dintîi dintre sfinți, este tot-
odată și cea dintîi rugătoare pentru noi înaintea Mîntu-

itorului Hristos și a Prea Sfintei Treimi. Tocmai de aceea, icoana Maicii Domnului cea mai de cinste, de obicei care este și făcătoare de minuni, din fiecare catedrală și biserică de mînăstire sau de parohie, se așază într-o strănă frumos sculptată în naosul bisericii, cît mai aproape de credincioși, ca să primească rugăciunile lor și să le ducă înaintea Domnului. Să nu uităm că rugăciunile Maicii Domnului sînt mai puternice decît ale tuturor sfinților din cer! De aceea, ne închinăm cu atîta evlavie la icoana Maicii Domnului și-i cerem ajutor.

Ce semnificație are policandrul cu multe luminări din mijlocul bisericii?

Policandrul aprins cu multe lumini simbolizează atît universul creat de Dumnezeu împodobit așa de frumos cu stele, cît și cerul plin de nenumărați sfinți și îngeri care strălucesc ca stelele și a căror viață și învățătură luminează pămîntul, îndemnîndu-ne și pe noi să le urmăm credința și nevoița.

Ce semnificație are serafimul aprins în fața catapetezmei?

Mai întîi închipuiește pe acei heruvimi care au fost puși să păzească Raiul, după izgonirea lui Adam din el. Apoi închipuiește pe îngerii care ne călăuzesc pe calea mîntuirii și ne ajută să dobîndim viața veșnică. Serafimul mai închipuiește cetele serafimilor și heruvimilor care înconjoară tronul slavei lui Dumnezeu, cîntînd: *Sfînt, sfînt, sfînt, Domnul Savaot. Plin este cerul și pămîntul de mărirea Lui. Osana întru cei de sus.*

Ce semnificație au stranele pentru cîntăreți din absidele laterale?

Stranele și cîntăreții, care laudă pe Dumnezeu împreună cu sfinții și cu îngerii din cer, simbolizează corul ce-

lor nouă cete îngerești și al tuturor sfinților, care slăvesc pe Tatăl, pe Fiul și pe Duhul Sfânt, Mîngîietorul, împreună cu toți creștinii care vin la biserică și duc viață duhovnicească. Stranele au și rolul de a ține pe credincioși cu mîinile în formă de cruce și în stare de rugăciune și veghe cînd stau la slujbă.

Ce semnificație are pictura din interiorul și exteriorul bisericilor ortodoxe?

Pictura murală din bisericile ortodoxe, fie în ulei sau tempera, fie în frescă, reprezintă Biblia în imagini și ajută mult la întărirea și explicarea credinței ortodoxe, atît pe copii și tineri, cît și pe toți fiii Bisericii noastre. Pictura din biserici ne întărește credința în Dumnezeu, ne sporește evlavia către sfinți și ne îndeamnă să le urmăm și noi viața, nevoința, învățătura și jertfa lor pentru Hristos. Apoi pictura făcută cu evlavie și bine lucrată este o podoabă și artă duhovnicească a bisericilor ortodoxe, unică în lumea creștină.

Cum se pictează o biserică?

Planul iconografic al unei picturi bisericești este făcut de pictori iscusiți, după un anumit tipic sau program tradițional, numit „erminie”. În general, în Sfîntul Altar se pictează pe boltă Maica Domnului cu Pruncul, apoi Împărtășirea Apostolilor, numită și „Liturghia îngerească”, iar pe cele două laturi se pictează marii ierarhi ai Bisericii lui Hristos. La Proscomidie se pictează Nașterea Domnului, iar la diaconion se pictează sfinții diaconi.

Pe bolta turlei din naos se pictează întotdeauna Mîntuitorul Pantocrator, urmînd mai jos cei doisprezece Apostoli. La baza turlei sînt cei patru Evangheliști, în absidele laterale se pictează de obicei Nașterea și Învieirea Domnului, sau Schimbarea la Față și Pogorîrea Sfîntului Duh. Pe bolta naosului se pictează minunile și patimile Domnului, iar pe pereții laterali, deasupra stranelor, se pictează sfinții Martiri și marii Cuvioși.

În pronaos se pictează de obicei Sinaxarul, adică pămîntirea sfinților Mucenici, după calendar, și cuvioși sau cuvioase. Iar în pridvor se pictează, pe peretele vestic, Raiul și Iadul, apoi crearea lumii, căderea omului și proorocii Vechiului Testament. Unde este spațiu se mai pictează aici și cele șapte Sinoade ecumenice. Pictura din exterior, care se obișnuia mai ales în Nordul Moldovei, are și ea un canon sau program special. De obicei aici se continuă pictura din interior, cu scene noi, ca Arborele lui Iesei, Scara Virtuților, după Sfîntul Ioan Scărarul, Acatistul Bunevestiri și altele.

Cine trebuie să picteze o biserică ortodoxă?

Orice biserică trebuie să fie pictată de pictori ortodocși credincioși, care cunosc bine iconografia, care au talent la pictură și care duc o viață creștinească adevărată. Icoanele și întreaga pictură se face spre lauda lui Dumnezeu și a sfinților Lui și spre întărirea credinței celor ce vin la biserică. De aceea este foarte important cine pictează biserica, ce viață creștină are, dacă se roagă și postește, dacă este cununat cu soția, dacă are sau nu copii, dacă duce viață cu adevărat creștină și dacă se spovedește regulat la duhovnic. Este interzis să picteze o biserică pictori ateï, necununați la preot, care trăiesc în desfrînări, care fumează și sînt bețivi, care înjură și hullesc cele sfînte. Este mai bine să rămîină biserica nepictată, decît să o picteze astfel de oameni. Icoanele se pictează numai cu post și rugăciune. Și aceasta trebuie să o facă atît pictorul și preotul, cît și credincioșii satului.

De ce trebuie să ne închinăm cînd trecem pe lîngă biserică?

Sîntem datori să ne închinăm și să facem trei cruci și închinăciuni cînd trecem pe lîngă biserică, pentru că *orice locaș sfînt ortodox este casa lui Dumnezeu, este tronul nevăzut al Prea Sfîntei Treimi, este casă de rugăciuni, este*

Casa Domnului în care se roagă creștinii și laudă pe Dumnezeu împreună cu sfinții și cu îngerii din cer. Trebuie să ne închinăm în fața oricărei biserici ortodoxe, pentru că aici se săvârșește zilnic Sfânta Liturghie, pentru că pe Sfânta Masă se află Sfânta Evanghelie și Sfânta Împărtășanie și pentru că biserica este însuși cerul pe pământ. La fel trebuie să ne închinăm și când sună clopotele de slujbă.

Ce păcat săvârșesc cei ce nu se închină când trec pe lângă biserică?

Cei care nu se închină din neatenție, sînt iertați. Iar cei ce nu se închină din necredință și din cauza rușinii de oameni, aceia fac păcat mare, căci zice Mîntuitorul: *Cine se va rușina de Mine și de cuvintele Mele înaintea oamenilor, Mă voi rușina și Eu de el înaintea Tatălui Meu Care este în ceruri* (Luca 9, 26).

Ce alte daruri sfinte se mai păstrează în biserică, pentru care sîntem datori să ne închinăm când trecem pe lângă ea?

Pe lângă Sfînta Evanghelie, Sfînta Împărtășanie și vasele liturgice din Sfîntul Altar, în fiecare biserică ortodoxă se mai află și alte daruri și odoare sfinte, în fața cărora se cuvine să ne închinăm, atît cînd trecem prin fața sfintelor locașuri, cît și cînd intrăm în ele. Aceste obiecte și odoare sfinte din biserici sînt:

Sfînta Cruce care se înalță pe Altar, pe catapeteazmă și pe turele sfintelor locașuri. Dacă și îngerii din cer se închină Sfintei Cruci, cum să nu ne închinăm regulat și noi, creștinii? Apoi în biserici se află sute de icoane sfinte, unele foarte vechi, cinstite de părinții noștri; se află și unele icoane făcătoare de minuni, vindecătoare de boli și aducătoare de ploi pe pământ; se află în toate bisericile mici bucăți de sfinte moaște ale Mucenicilor și Cuvioșilor Părinți, unele puse la temelia altarelor, altele sub piciorul

Sfintei Mese, altele așezate pe Sfânta Masă, care trebuiesc cinstite.

În biserici se păstrează cu mare sfințenie Sfântul și Marele Mir, fără de care nu se poate face botezul ortodox și prin care primim *pecetea Harului Duhului Sfânt*. Se mai păstrează agheasma mare, care se sfințește o dată pe an, la Bobotează, și cu care sfințim biserici, sfinte vase, veșminte, icoane, toate. Se mai păstrează anafora, artosul, odoarele vechi ale bisericii, cărțile sfinte de slujbă, prescurile, tămâia, ceara și altele; iar sub temelia fiecărei biserici și în jurul lor se află morminte ale preoților, ale ctitorilor și ale unor creștini cu viață sfântă, care, de asemenea, trebuiesc cinstiți.

În sfârșit, în biserici stau de strajă, nevăzuți, îngerii lui Dumnezeu, sfântul care este patronul bisericii și protectorul satului respectiv și alți sfinți, în frunte cu Maica Domnului, care laudă pe Ziditorul și se roagă pentru noi și împreună cu noi ziua și noaptea.

Pentru toate acestea sîntem datori să ne închinăm în fața sfintelor biserici, ori de cîte ori trecem pe lângă ele, cerînd ajutorul lui Dumnezeu și al tuturor sfinților Lui.

Ce semnificație au clopotele bisericilor?

Clopotele se numesc *vocea lui Dumnezeu și trîmbițele Bisericii*. Prin sunarea lor la începerea sfintelor slujbe, asemenea trîmbițelor îngerești ce vor aduna lumea la Judecata de apoi și asemenea alăutelor duhovnicești, slujitorii lui Dumnezeu adună pe credincioși la sfintele slujbe și la dumnezeiasca Liturghie, ca să laude împreună cu îngerii pe Tatăl, pe Fiul și pe Sfântul Duh.

Ce semnificație are toaca de lemn?

Toaca de lemn din clopotniță, ca și cea de mînă cu care se toacă în jurul bisericii la mînăstiri, este semn de deșteptare și de chemare la rugăciune în corabia sfintei biserici, precum Dumnezeu, în vremea potopului, chema

în corabia lui Noe pe cei aleși, ca să scape de moarte și de pedeapsa dreptului Judecător. Atît toaca de lemn, cît și clopotele, sînt trîmbițele mîntuirii noastre, care ne cheamă cu glas mare la biserică, la priveghere, la pocăință, la sfînta rugăciune, ca nu cumva să ne găsească ceasul morții și al judecății dormind și păcătuiind, sau în cîrciumi și la nunți petrecînd, departe de Dumnezeu și fără nici o grijă de suflet.

Toaca și clopotele bisericii formează cea mai frumoasă muzică duhovnicească de pe pămînt, care ne cheamă de la cîntările și muzicile lumești, ucigătoare de suflete, la cîntările cele cerești din biserică, împreună cu îngerii, cu sfinții și cu toți creștinii iubitori de Hristos. Fericiți și de trei ori fericiți sînt acei creștini care ascultă această muzică îngerească și, lăsînd cele pămîntești, aleargă la sfînta rugăciune și la cîntările cele nemuritoare și cerești!

De ce se înconjoară uneori biserica, cu Sfînta Evanghelie, cu icoane și cu cruci, precum în vreme de secetă sau primejdie, sau cu Sfîntul Aer, numit și Epitaf, în Vinerea Mare?

Biserica se înconjoară de preoți și de credincioși, în cîntări și în sunetul clopotelor, atît în clipele marilor bucurii duhovnicești, precum în noaptea Sfintei Învieri, cît și în vremea marilor întristări și primejdii, precum la prohodul Domnului, cînd Mîntuitorul Se așază în mormînt pentru noi, ca și în vreme de mare secetă, de cutremure și de război. Prin această slujbă specială ne arătăm marea bucurie sau marea noastră întristare către Dumnezeu, cerîndu-I milă, iertare și ajutor. Înconjurarea bisericii cu tot soborul, în sunetul clopotelor, închipuiește vestirea Sfintei Evanghelii în toată lumea. Mai închipuiește biruința creștinilor dreptmăritori împotriva păgînilor, a sectelor și a teilor hulitori de Dumnezeu, precum odinioară Isus al lui Navi cu poporul ales a înconjurat cetatea Ierihon de mai multe ori, în sunetul trîmbițelor, pînă s-a dărîmat întreaga cetate.

De ce trebuie să cinstim curtea bisericii?

Curtea sau ograda care înconjoară orice biserică ortodoxă este și ea sfințită și binecuvântată o dată cu sfințirea bisericii, și nu trebuie să fie profanată de credincioși în nici un fel. În curtea bisericii nu se pot construi case pentru mireni, nu se fac adunări lumești, nici mese cu beție, nici nu intră muzici lumești, nici oameni păgîni și necredincioși, afară de cei ce doresc să se boteze ortodox și să se pocăiască. În curtea bisericii nu se fumează, nu se vorbesc cele pămîntești, nu se fac glume, deci nimic din cele rele și neplăcute lui Dumnezeu. Iar cei ce îndrăznesc să vină beți la biserică, sau fumează și vorbesc cele lumești în curtea bisericii, sau stau de vorbă în curtea bisericii în timpul sfintelor slujbe, și nu au răbdare să asculte Sfînta Liturghie, Botezul, Cununia, slujba înmormîntării etc., aceia fac mare păcat și sînt datori să-l părăsească și să se pocăiască. Altfel, sînt asemănați cu Iuda care a ieșit afară de la Cină și L-a vîndut pe Domnul.

Care sînt veșmintele diaconești și ce semnificație au?

Veșmintele diaconești pentru slujbă sînt următoarele: *stiharul*, adică veșmîntul lung care acoperă tot trupul; *orarul*, cu care se încinge cruciș la Sfînta Liturghie, și *mînecețele*, care acoperă ambele mîini și se iau numai la dumnezeiasca Liturghie.

Stiharul, care se face mai ales din stofă albă și alte culori deschise, închipuiește de obicei ceata sfinților și a îngerilor din cer, care poartă veșminte lungi și albe, semn al sfințeniei, al fecioriei și al luminii dumnezeiești strălucitoare, cum spune și la Apocalipsă (6, 11; 7, 9-17). *Stiharul* mai închipuiește veșmîntul alb ca lumina soarelui cu care S-a schimbat Mîntuitorul la față pe muntele Tabor. Mai închipuiește veșmîntul luminat cu care a fost îmbrăcat Domnul de Irod, ca și hlamida roșie cu care L-a îmbrăcat Pilat în timpul mîntuitoarelor patimi.

Orarul diaconesc închipuiește atît evlavia cu care diaconii și toți creștinii trebuie să se apropie de cele sfinte, cît și semnul rugăciunii în biserică. Cînd diaconul ridică orarul în sus cu înfa dreaptă, atunci toți credincioșii fac semnul Sfintei Cruci și încep dumnezeiasca slujbă în casa Domnului. Orarul și cu stiharul diaconesc închipuiesc îmbrăcămîntea cetelor îngerești care slăvesc neîncetat pe Tatăl, pe Fiul și pe Duhul Sfînt, Dumnezeu.

Mînecuțele diaconesti și preotești închipuiesc darul lucrării celor sfinte, nevinovăția și curăția mîinilor sfințiților clerici care săvîrșesc Sfînta Liturghie. Căci nimeni dintre slujitori nu poate să se apropie de dumnezeiescul Altar, dacă nu este curat și nepătat la trup și la suflet ca zăpada și ca lumina. Diaconii imită pe primii șapte diaconi, pe îngeri și pe arhangheli.

Care sînt veșmintele preotești și ce semnificație au?

Pe lîngă stihar și mînecuțe, care au aceeași semnificație ca la diaconi, preoții mai au următoarele veșminte specifice lor: *epitrahilul*, care se ia peste stihar, *brîul* cu care se încinge, și *felonul*, veșmîntul mare ce se ia pe deasupra.

Epitrahilul închipuiește harul Duhului Sfînt primit de preot la hirotonie prin punerea mîinilor arhiereului, cu care săvîrșește toate cele sfinte: Sfînta Liturghie, Sfintele Taine și orice slujbă. Epitrahilul este veșmîntul cel mai important al preotului, fără de care nu poate săvîrși nici un fel de slujbă, afară de cazuri speciale, cum ar fi război, primejdie de moarte, botez și spovedanie de urgență. În asemenea cazuri, dacă preotul nu are la el epitrahilul, poate folosi fie brîul său, fie un prosop curat, fie o sfoară, pe care, binecuvîntînd-o, o așază pe capul celui bolnav și săvîrșește slujba cerută de nevoie. Epitrahilul mai închipuiește fericirea împărăției cerești și jugul cel ușor al Mîntuitorului, pe care îl ia preotul asupra sa de bună voie (Matei 11, 28-30). Epitrahilul mai închipuiește funia cu care Mîntuitorul a fost bătut de ostașii lui Pilat, precum

și funia cu care a fost legat de iudei și de ostași când a fost prins în grădina Ghetsimani și apoi a fost dus la judecata arhierilor Ana și Caiafa.

Brîul cu care se încinge preotul și arhierul peste epitrahil închipuiește funia cu care a fost legat Mîntuitorul de Cruce pe Golgota. Mai închipuiește ștergarul cu care S-a încins Domnul când a spălat picioarele ucenicilor la Cina cea de Taină. Mai însemnează viața curată a preotului, plină de dreptate și adevăr, cum spune Sfîntul Apostol Pavel: *Stați deci tari, avînd mijlocul vostru încins cu adevărul și îmbrăcîndu-vă cu platoșa dreptății* (Efeseni 6, 14). Mai simbolizează legătura patimilor trupești, pe care slujitorul lui Dumnezeu trebuie să le biruiască și să le stăpînească.

Felonul, veșmîntul principal al preotului, închipuiește puterea veșnică a lui Dumnezeu care cuprinde, acoperă și stăpînește toate. Mai închipuiește harul Prea Sfîntului Duh care S-a pogorît la Iordan deasupra Fiului lui Dumnezeu și care S-a revărsat în chip de limbi de foc peste Sfinții Apostoli la Cincizecime și, prin ei, s-a dat episcopilor și preoților prin hirotonie. Felonul mai închipuiește dragostea necuprinsă a lui Dumnezeu pentru lume și dragostea pe care trebuie s-o aibă preotul pentru credincioșii săi, ca o mamă pentru copii. Felonul închipuiește și hlamida roșie cu care a fost îmbrăcat Domnul de către Pilat, precum și întreaga pronie divină care stăpînește, acoperă și guvernează toată lumea.

Care sînt veșmintele arhieresti și ce semnificație au?

Pe lîngă veșmintele preoțești, arhierul mai are încă zece veșminte specifice numai arhierilor și anume: *sacosul*, un veșmînt în formă de sac, ce se ia peste stihar; *omoforul*, care se așază pe deasupra sacosului în formă de cruce; apoi *mantia*, *mitra*, *bedernița*, *engolpionul*, cu chipul Maicii Domnului, care se pune pe piept; *crucea pectorală*, *cîrja arhierască*, *tricherul* și *dicherul* - două sfeșnice cu cîte trei și două lumînări aprinse - și perna cu vulturi care se așază sub picioarele episcopului.

Sacosul închipuiește patimile cele de bunăvoie ale Mântuitorului. Mai închipuiește cămașa lui Hristos ȣesută dintr-o bucată, pentru care ostașii au tras la sorți. Mai închipuiește haina, sacul pocăinței și învățătura dreptei credințe dată nouă de Iisus Hristos, Mântuitorul lumii, pe care arhierii și preoții sînt datorți s-o propovăduiască și s-o apere în fața tuturor sectelor și ereșuților care lovesc Ortodoxia.

Omoforul, care se poartă pe umeri, închipuiește întruparea Domnului din Fecioara Maria, purtarea pe umeri a oii rătăcite, adică a tuturor celor păcătoși și aducerea lor în staulul Bisericii apostolice. Omoforul este simbolul puterii și al demnității arhieresti. El ne mai amintește de Crucea pe care a purtat-o Mântuitorul spre Golgota și de crucea fiecărui dintre noi pe care trebuie s-o purtăm în această viață.

Mantia arhierască închipuiește darul Duhului Sfînt primit de arhieru cu care acoperă și păstorește turma încredințată lui cu toată purtarea de grijă, ca cel ce va da socoteală pentru toți în fața dreptului Judecător. Tăblițele care se pun pe mantie, sus, de ambele părți, simbolizează tablele Legii vechi, iar cele două tăblițe de jos simbolizează Vechiul și Noul Testament, după care trebuie să învețe pe toți calea mîntuirii, căci episcopul este dator să învețe lumea din amîndouă Testamentele, care formează Sfînta Scriptură.

Mitra arhierască, ce are în cele patru părți icoana celor patru evangheliști și deasupra Sfînta Cruce, închipuiește cununa de spini a Mântuitorului. Mai închipuiește puterea harică și stăpînirea duhovnicească și arhierască pe care o are episcopul asupra tuturor credincioșilor și slujitorilor Bisericii lui Hristos.

Crucea pectorală este semnul că episcopul mărturisește și propovăduiește dreapta credință în lume și că el însuși poartă Crucea și patimile lui Hristos, fiind gata oricînd să-și dea și viața pentru Biserică, pentru Ortodoxie și pentru credincioși. Crucea este semnul puterii și al biruinței, care trebuie să alunge frica de la orice slujitor al lui Hristos și mai ales de la preoți și arhierii.

Engolpionul, care de obicei închipuiește pe Maica Domnului cu Pruncul în brațe, simbolizează pecetea și mărturisirea dreptei credințe în lume, pe care trebuie s-o facă neîncetat arhiereul; este încă simbol al curăției și al vieții sfinte, plină de iubire și înțelepciune a arhiereului. Engolpionul amintește și de simbolurile pectorale ale arhierilor Vechiului Testament.

Bedernița, care se poartă de arhiereu în partea dreaptă, la slujbe, simbolizează sabia Duhului, adică puterea de a predica Evanghelia și de a învăța lumea cuvîntul lui Dumnezeu. Ea mai amintește și de ștergarul cu care Domnul a șters picioarele ucenicilor Săi la Cina cea de Taină.

Cîrja pastorală închipuiește toiagul lui Aaron care a odrăslit, precum și toiagul lui Moise prin care a făcut multe minuni în Egipt. Ea mai închipuiește puterea Duhului Sfînt dată arhiereului de a păstori cu stăpînire turma cea cuvîntătoare. Ea simbolizează și trestia ce s-a pus în mîna Mîntuitorului de către Pilat. Cîrja pastorală, care se termină sus cu două capete de șerpi, simbolizează îndoita înțelepciune, duhovnicească și lumească, a episcopilor și semnul celei mai înalte autorități pastorale în Biserica lui Hristos.

În sfîrșit, cele două sfeșnice mici cu care arhiereul binecuvîntează poporul în timpul slujbei au simboluri dogmatice. Sfeșnicul cu trei lumini din mîna dreaptă simbolizează cele trei persoane ale Prea Sfintei Treimi, iar sfeșnicul cu două lumini din mîna stîngă simbolizează cele două firi ale Mîntuitorului, după întrupare.

III. CULTUL DIVIN PUBLIC

Ce înțelegem prin cultul divin public?

Înțelegem toate sfintele slujbe ce se fac în Biserica Ortodoxă, pe care le-am moștenit de la Sfinții Apostoli și de la Sfinții Părinți din primele secole creștine. Sfintele slujbe formează cultul divin public, la care participă toți creștinii ortodocși, buni și păcătoși, împreună cu îngerii și sfinții din cer, care nevăzut se află de față în sfintele locașe.

Cu ce scop se săvârșesc sfintele slujbe în biserici?

Prin sfintele slujbe, adică prin cultul divin public, se urmăresc trei scopuri creștine principale: lauda și preamărirea lui Dumnezeu pe pământ de către toți creștinii, precum fac și îngerii cu toți sfinții din ceruri; întărirea dreptei credințe, a unității și a iubirii evanghelice în marea familie a Creștinătății și mântuirea tuturor fiilor Bisericii lui Hristos.

Ce slujbe se săvârșesc în Biserica Ortodoxă?

Toate slujbele religioase ce se săvârșesc în locașele ortodoxe de cult se împart în patru categorii principale și

anume: Sfintele Taine, Ierurgiile, cele șapte Laude, și Sfinta Liturghie. La acestea se mai adaugă și unele slujbe secundare mai târzii, rînduite de Biserică, cum sînt Acatistele și Paraclisele, procesiunile religioase cu icoane făcătoare de minuni și cu sfinte moaște și altele.

Cine poate săvîrși sfintele slujbe în Biserică?

Numai preoții și episcopii hirotoniți canonic, ajutați de diaconi.

Cine poate participa la sfintele slujbe?

Toți creștinii ortodocși botezați, atît buni cît și păcătoși, care formează membrii Bisericii lui Hristos.

Cine anume nu poate participa la sfintele slujbe în biserică?

Toți creștinii neortodocși, cei care nu cred în Iisus Hristos, numiți păgîni; cei care s-au lepădat de dreapta credință, numiți eretici sau sectanți; cei care s-au lepădat cu totul de Dumnezeu, numiți apostatați; cei care nu cred deloc în Dumnezeu, numiți atei; cei ce încă nu au primit botezul ortodox, cum sînt copiii nebotezați, catehumenii, ca și toți creștinii ortodocși care trăiesc în grele păcate de moarte și nu vor să se pocăiască.

Creștinii ortodocși pot participa la slujbele religioase ale altor culte creștine?

Nu pot participa la nici un fel de slujbe religioase ale altor culte creștine, afară de cazuri cu totul speciale și numai cu învoirea preotului paroh respectiv, în cadrul unor întîlniri creștine ecumenice,

A. SFINTELE TAINE

Ce sînt Sfintele Taine ale Bisericii lui Hristos?

Sînt slujbe speciale ce se fac de preoți și episcopi, prin care credincioșii botezați în numele Prea Sfintei Treimi primesc harul Duhului Sfînt, spre iertarea păcatelor și creșterea duhovnicească cu scopul mîntuirii. Fără Sfintele Taine nu este Har, nici mîntuire pe pămînt.

Ce este harul Duhului Sfînt?

Harul este puterea sau energia dumnezeiască necreată, pe care Duhul Sfînt o împărtășește credincioșilor prin Sfintele Taine, ca ajutor divin spre mîntuire.

Cine a întemeiat Sfintele Taine și cîte Taine are Biserica Ortodoxă?

Biserica Ortodoxă are șapte Sfinte Taine, pe care le-a întemeiat Domnul nostru Iisus Hristos cînd a stat pe pămînt, cum citim în Sfînta Evanghelie și în Epistolele Sfinților Apostoli. Cele Șapte Sfinte Taine sînt: Botezul, Ungerea cu Sîntul Mir, numită și Mirungerea; Spovedania, numită și Mărturisire sau Pocăință; Sfînta Împărtășanie, numită și Euharistie sau Cuminecătură; Preoția, Nunta și Sfîntul Maslu.

Care este folosul și importanța Sfintelor Taine?

Sfintele Taine formează temelia vieții în Hristos și nădejdea mîntuirii noastre. Fără ele, mai ales fără primele patru Sfinte Taine - Botezul, Mirungerea, Spovedania și Sfînta Împărtășanie - nimeni nu se poate mîntui, nimeni nu poate fi membru al Bisericii și fiu al lui Dumnezeu după dar, nimeni nu primește harul Sfîntului Duh, nimeni

nu poate crește duhovnicește în fapte bune și nu se poate uni niciodată cu Hristos. Fără cele șapte Taine nu este Biserică, nu este cult creștin, nu este har, nu este iertarea păcatelor, nici mântuire. Iată cât de mare este valoarea Sfintelor Taine lăsate nouă de Fiul lui Dumnezeu și Mântuitorul lumii! Tainele Bisericii sînt obligatorii pentru mîntuirea oamenilor. Ele formează dovada celei mai înalte iubiri dumnezeiești pentru neamul omenesc.

1. TAINA SFÎNTULUI BOTEZ

Ce trebuie să știm despre taina Sfîntului Botez?

Sfîntul Botez este taina prin care omul, prin întreita afundare în apă sfințită de către preot, în numele Prea Sfintei Treimi, dobîndește iertare de păcatul strămoșesc și de toate păcatele făcute pînă atunci, se naște din nou duhovnicește și se face membru al Bisericii lui Hristos. Botezul este numit și „ușa tainelor”, pentru că numai prin botez devenim fii ai lui Dumnezeu după dar, și putem primi și celelalte Sfînte Taine. Botezul este întemeiat de Mîntuitorul prin cuvintele: „Mergînd, învățați toate neamurile, botezîndu-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfîntului Duh ...” (Matei 28,19).

Cine poate primi taina Sfîntului Botez?

Toți copiii născuți din părinți creștini ortodocși, copiii născuți din căsătorii mixte și copiii orfani nebotezați, aflați la rude și la casele de copii orfani. Mai pot primi botezul tinerii care din unele motive nu au fost botezați la timp, ca și cei de altă religie care se întorc la Ortodoxie de bună voie și mărturisesc dreapta credință, după ce au fost bine cercetați de preoți și de episcop și după ce au fost mult timp catehizați și deprinși în învățătura de credință ortodoxă și dau dovadă de deplină hotărîre.

Cine nu poate primi Botezul ortodox?

Copiii avortați și uciși înainte de botez, în orice situație; copiii născuți morți și copiii născuți din părinți atei sau sectanți și de altă religie, pînă nu devin maturi și cer botezul de voia lor. Nu pot fi botezați nici oamenii maturi de altă religie, fără voia și cererea lor stăruitoare, nici cei bolnavi mintal care nu-și pot spune dorința inimii, nici nu-și pot mărturisi dreapta credință.

Cine săvîrșește Botezul, cînd se săvîrșește și în ce loc anume?

Botezul se săvîrșește numai de preot și de episcop, la cel puțin opt zile după naștere și pînă la 40 de zile, dacă pruncul este sănătos; iar dacă este bolnav, imediat. Slujba Botezului se face numai în biserică, anume în pridvor, în pronaos sau într-o încăpere anume rînduită din curtea bisericii. Numai în cazuri cu totul speciale, cînd pruncul este amenințat să moară, preotul îl poate boteza acasă, la spital sau oriunde ar fi.

Ce trebuie făcut dacă nu este preot în apropiere și copilul este amenințat să moară nebotezat?

În aceste cazuri, cînd copilul este amenințat să moară îndată după naștere, acasă sau la spital, asistentele sau moașele trebuie instruite de preot să aibă oricînd la îndemînă aghiasmă, la nevoie apă obișnuită, și luminare. Apoi, după ce pun numele pruncului muribund, îl botează ele, turnînd aghiasmă în formă de cruce peste prunc și zicînd cuvintele: *Se botează robul lui Dumnezeu (numele) în numele Tatălui, Amin; și al Fiului, Amin; și al Sfîntului Duh, Amin.* Dacă moare pruncul, el este botezat și se mîntuiește sufletul lui. Iar dacă nu moare, cele ce l-au botezat trebuie să spună rudelor sau preotului că a fost botezat de ele, iar preotul îi face toată slujba Botezului, fără a-l mai afunda în apă în numele Prea Sfîntei Treimi, căci Botezul nu se mai repetă.

Copiii avortați și copiii născuți morți pot fi botezați la Bobotează sau la Sîntul Ioan, cum este obiceiul în unele locuri?

În nici un caz nu pot fi botezați copiii avortați și cei născuți morți, căci nu au suflet în ei. Toți aceștia rămîn la judecata lui Dumnezeu și pe conștiința părinților care i-au ucis. Iar preoții care practică acest botez necanonice fac un mare păcat. Ei trebuie să se spovedească la episcop și, dacă repetă păcatul, să fie opriți de preoție. Părinții care au copii avortați trebuie să se mărturisească la preotul lor, să facă un aspru canon, să boteze copii cîți au avortat, să facă milostenie, să îmbrace copii orfani de la azile și, mai ales, să nască alți copii în loc.

De cine și cînd se pune numele pruncului?

Numele pruncului se pune de către părinți, însă cu binecuvîntarea preotului, care citește o rugăciune specială la punerea numelui noului născut, deoarece cu acel nume care i se dă la Botez, creștinul va călători în viață și va sta înaintea lui Dumnezeu la judecată. Numele pruncului se consfințește în clipa botezului, cînd se cufundă în apă în numele Prea Sfintei Treimi și nu mai poate fi schimbat pînă la moarte. Numai prin tunderea în monahism se poate schimba numele de botez.

Ce nume trebuie să pună părinții copiilor lor?

Dacă este parte bărbătească să i se pună mai ales numele Sfîntului Ioan Botezătorul, cel mai mare om născut din femeie. Se poate pune și numele sfîntului care este hramul bisericii din sat sau numele sfîntului din ziua în care s-a născut. Alte nume sfinte pentru băieți sunt numele Sfînților Apostoli și ale marilor Ierarhi, Mucenici și Cuvioși. La fel și la fete, primul nume să fie al Maicii Domnului, cea dintîi rugătoare pentru lume. Apoi numele marilor sfinte și mucenice, numele sfintei al cărei hram îl poartă biserica, sau al sfintei din ziua nașterii. Însă toate trebuie să se facă cu binecuvîntarea și sfatul preotului.

Este bine să i se pună pruncului două și chiar trei nume?

Nu, căci toți sfinții au avut un singur nume, afară de câteva excepții. Mai grav este însă când i se pune pruncului un nume creștin de sfânt și al doilea nume necreștin sau de altă credință creștină. În asemenea cazuri la biserică și la slujbe se pomenește numai numele creștinesc din calendar.

Ce folos au cei ce poartă nume de sfinți și ce pagubă au cei ce poartă nume de păgini sau de altă religie și neam?

Cei ce poartă nume de sfinți au în viață și după moarte mare folos și ajutor, căci sfinții cărora le purtăm numele se roagă neîncetat pentru noi și ne ajută în primejdii, în suferință și în ceasul morții și al înfricoșatei judecăți.

În schimb, cei ce poartă nume de zei, de păgini, și nu au zi de prăznuire în calendar, se lipsesc în viață, la moarte și la dreapta judecată de rugăciunile și ajutorul sfinților. Însă, dacă noi trăim creștinește pe pământ, toți sfinții se roagă neîncetat în cer pentru noi și ne ajută pe calea mântuirii.

Ce să facă părinții care au pus nume necreștine sau de altă religie copiilor lor?

Părinții care, din mândrie și necredință, pun nume necreștine copiilor lor trebuie să-și mărturisească păcatul la duhovnic și să facă un canon de iertare, pentru că au înstrăinat copiii lor de rugăciunile Sfinților și de rânduiala și binecuvântarea Bisericii lui Hristos. Apoi să-și crească copiii în frică și în dragoste de Dumnezeu, că de vor duce viață creștinească curată pe pământ vor fi miluiți și primiți în cer cu îngerii și cu sfinții. De asemenea sînt datori să boteze copii orfani și să le pună nume de sfinți.

Care sînt părțile principale ale Sfîntului Botez?

Prima parte din slujba Sfîntului Botez o formează lepădările sau exorcismele, cînd cel ce vine să se boteze stă cu fața la apus și declară de trei ori, personal sau prin naș, că *se leapădă de satana, de toate lucrurile lui, de toți slujitorii lui, de toată slujirea și de toată trufia lui*. Apoi cel ce se botează este întors cu fața la răsărit și iarăși declară, tot de trei ori, personal sau prin naș, dacă este prunc, că se unește cu Hristos, rostind de trei ori Crezul.

A doua parte a Botezului o formează sfințirea apei, adică facerea aghiasmei pentru botez și turnarea întreită în cristelniță de untdelemn sfințit. Iar a treia și cea mai însemnată parte a Botezului o formează întreita afundare a pruncului în cristelniță, zicînd: *Se botează robul lui Dumnezeu (numele), în numele Tatălui, Amin; și al Fiului, Amin; și al Sfîntului Duh, Amin*. Apoi noul botezat se înfășoară în pînză albă curată, numită popular crismă, care vine de la Hristos. După alte cîteva rugăciuni, preotul unge trupul noului botezat cu Sfîntul și Marele Mir, care este a doua Taină a Bisericii, zicînd aceste cuvinte: *Pecetea harului Duhului Sfînt*. Apoi îi tunde perii capului în chipul Crucii, ca semn că s-a lepădat de omul cel vechi și s-a îmbrăcat în cel nou, îl îmbracă și, ducîndu-l în fața Sfîntului Altar, îl împărtășește cu Trupul și Sângele lui Hristos. Astfel noul botezat primește deodată trei Sfinte Taine: Botezul, Mirungerea și Sfînta Împărtășanie.

Care sînt efectele Botezului asupra celui nou botezat?

Prin lepădarea de satana și unirea cu Hristos, se arată că noul botezat sa leapădă de bună voie de vrăjmașul lumii și se unește cu Hristos, Mîntuitorul lumii. Iar prin baia Sfîntului Botez, în numele Prea Sfintei Treimi, cel botezat primește iertare de păcatul strămoșesc și de toate păcatele făcute pînă la Botez, se naște din nou duhovnicește în Hristos, primește nume de sfînt și devine membru al Bisericii și fiu al lui Dumnezeu după har. Prin ungerea cu Sfîntul și Marele Mir, noul botezat primește harul Duhului Sfînt și toate darurile necesare vieții

și mântuirii lui care izvorăsc din har. Iar prin unirea cu Prea Curatele Taine, noul botezat primește pe Însuși Hristos pentru prima oară, ca arvună și semn că de acum este cu totul fiu al lui Dumnezeu și membru al Bisericii Sale pe pământ.

Ce închipuiesc materiile și obiectele cu care se săvârșește Botezul?

Vasul pentru Botez, care se cheamă cristelniță, vine de la cuvântul Hristos și se chiamă vas de încreștinare. În primele secole se construiau în curtea bisericii așa-numitele baptisterii, adică clădiri speciale cu un mic bazin de piatră pentru Botez. Cristelnița închipuiește trei lucruri: trupul Bisericii, în care ne naștem din nou; baia duhovnicească, în care ne curățim de păcatul strămoșesc și mormântul în care îngropăm pe omul cel vechi din noi, ca să înviem la o viață nouă în Hristos. Apa închipuiește pe Duhul Sfânt revărsat peste lume. Căci apa este baia trupului, iar Duhul Sfânt este baia sufletului, precum zice Mântuitorul: „De nu se va naște cineva din apă și din Duh, nu va putea să intre în Împărăția lui Dumnezeu” (Ioan 3,5). Apa Botezului închipuiește apa Iordanului și mormântul Domnului. Iar afundarea pruncului de trei ori în apă, în numele Prea Sfintei Treimi, închipuiește șederea lui Hristos trei zile și trei nopți în mormânt. Untdelemnul sfințit cu care se unge pruncul închipuiește milostivirea lui Dumnezeu pentru om; suflarea de trei ori a preotului peste apa Botezului este simbolul Duhului Sfânt care vine peste noi la Botez; tunderea părului noului botezat în chipul crucii simbolizează lepădarea omului vechi și creșterea lui duhovnicească în Iisus Hristos, la o viață nouă, sfântă. Pinza albă, numită crismă, în care este înfășurat pruncul după botez, închipuiește curățirea lui duhovnicească după unirea cu Hristos, giulgiul cu care a fost înfășurat Domnul în mormânt și veșmântul luminat cu care se îmbracă omul în clipa Botezului. Iar lumânarea aprinsă, ce se dă pruncului botezat simbolizează lumina

lui Hristos „care luminează tuturor” și ne călăuzește pe calea dreptei credințe.

Cine poate fi naș la Botez și ce datorii creștinești are nașul?

Nașul este părintele sufletesc al celui nou botezat. Prin botez el devine rudă duhovnicească și povățuitor spre Hristos al finului său, avînd o mare datorie față de acesta. Adică să-l supravegheze cum crește în credință, dacă este adus regulat la biserică, dacă știe rugăciuni, dacă se spovedește și se împărtășește cît mai des și dacă părinții lui trupești îi dau educație creștinească. Apoi însuși nașul trebuie să-l sfătuiască mereu pe calea credinței, să-i dea cărți sfinte, să-l ducă pe la biserici și mănăstiri și să poarte grijă de el toată viața.

Orice naș de botez, ca și de nuntă, trebuie să fie un bun creștin ortodox, să fie om de biserică, cu viață duhovnicească exemplară și să fie cununat.

Cine nu poate fi naș de Botez?

Cei care trăiesc necununăți, adică în concubinaj; cei ce sînt catolici sau sectanți; cei ce nu cred cu tărie în Dumnezeu, nu merg la biserică și nu sînt ortodocși; cei ce înjură de cele sfinte, sînt bețivi și trăiesc în desfrînări, ca și cei ce sînt din familii mixte sau dezmembrate și au nume rău între creștini nu pot fi nași de botez și de cununie. Nu este canonic să fie mai mulți nași de botez și de cununie, căci prin aceste sfinte taine ei se înrudesc unii cu alții, nemaivînd voie copiii lor să se căsătorească între ei.

Unde se află sufletele copiilor nebotezați și ale celor avortați de către părinți? Ce se mai poate face pentru sufletele lor?

După cum spun unii Sfîinți Părinți și cum ne învață Sfînta Biserică, sufletele copiilor morți nebotezați înainte

sau după naștere, ca și ale celor avortați cu voie sau fără voie, nu pot intra în Rai, pentru că nu au avut parte de Botez. Dar nu sînt nici în iad, căci nu au făcut păcate. Sufletele lor se află într-un loc cu amurg, între lumină și întuneric, și așteaptă ceasul Judecării de Apoi, cînd vor sta la judecată în fața lui Hristos împreună cu părinții care i-au ucis.

Pentru ei nu se pot face nici un fel de rugăciuni. Însă între morții fiecărei familii, cînd zicem „cu tot neamul lor”, intră și copiii avortați. Ei nu pot fi botezați nici după moarte, cum zic unii, pentru că nu sînt vii. Preoții care botează pe copiii avortați, la Sfîntul Ioan sau în alte zile, amăgesc evlavia credincioșilor, încurajează uciderea de copii și calcă Sfintele Canoane și Tradiția Bisericii lui Hristos. Pentru sufletele lor se poate face numai milostenie la copiii orfani și canonul rînduit de duhovnici.

Ce datorii au creștinii ortodocși pentru taina Sfîntului Botez și pentru cei ce se botează?

Iată cîteva dintre cele mai mari datorii ale credincioșilor pentru Sfîntul Botez:

- Fiecare din fiii Bisericii Ortodoxe să boteze cît mai mulți copii, mai ales orfani, abandonati la casele de copii, copii handicapați sau din familii sărace cu mai mulți copii;

- Părinții care au avortat mulți copii, sau au evitat să nască copii, sînt datori să boteze cît mai mulți copii, măcar atîția cîți au ucis prin avort. Este cel mai ușor canon pentru iertarea acestui cumplit păcat;

- Fiecare creștin să îndrume pe mamele ortodoxe căsătorite cu soți de altă religie să-și boteze copiii la parohia ortodoxă de care aparțin. Cine își lasă credința străbună și Biserica Ortodoxă pentru avantajele pămîntești, va da greu răspuns la Dumnezeu;

- Fiecare creștin ortodox să se ostenească după putere a învăța și a crește duhovnicește cît mai aprape de Hristos pe finii botezați de ei;

- De asemenea, fiecare să se ostenească a îndemna și a opri pe cunoscuții și rudele lor de la uciderea prin avort și de la vânzarea de copii ortodocși botezați, care este un mare păcat al zilelor noastre;

- Fiecare să se ostenească a opri înfierea de copii ortodocși botezați la creștini de altă religie, de alt neam sau la atei;

- Creștinii ortodocși sînt datori a participa cît mai mulți la săvîrșirea Sfîntului Botez, cu bucurie și cu lumînări aprinse în mîini, căci Botezul este prima taină a Bisericii prin care ne unim cu Hristos, fără de care nimeni nu se poate mîntui;

- Creștinii sînt datori a nu profana taina Botezului, adunînd daruri sau bani sau veselindu-se și chiar dansînd la masa de după botez, cum se obișnuiește prin unele locuri;

- Creștinii ortodocși să nu pună la copii nași de altă religie, sau atei care nu vin la biserică;

- Nașii de botez sînt datori a forma duhovnicește pe finii lor și a-i îndruma către Hristos pînă la sfîrșitul vieții.

2. TAINA SFINTEI MIRUNGERI

Ce trebuie să știm despre taina Ungerii cu Sfîntul și Marele Mir, numită și Mirungere?

Mirungerea este a doua taină din cele șapte și se administrează noului botezat în timpul săvîrșirii Botezului, imediat după ce a fost afundat de trei ori în apă. Această taină se săvîrșește prin ungerea părților principale ale pruncului cu Sfîntul și Marele Mir, începînd de la frunte și pînă la picioare, rostind aceste cuvinte: *Pecetea harului Duhului Sfînt*. Prin această ungere noul botezat primește în chip desăvîrșit pecetea și harul lui Dumnezeu, care îi sfințește toate părțile trupului și ale sufletului, îl călăuzește spre Hristos, îl izbăvește de puterea și vicleșugul diavolilor și îl face fiu al lui Dumnezeu după dar, pînă la sfîrșitul vieții. Fără această taină omul nu se poate mîn-

tui, căci nu are pecetea și harul Duhului Sfânt deplin în inima și sufletul lui.

Harul Duhului Sfânt de la Botez este la toți același?

Da, este același. Adică toți primesc harul în aceeași măsură la Botez, dar el lucrează în fiecare creștin diferit, după cât colaborează fiecare cu harul Duhului Sfânt. Cel care face mai multe fapte bune, același îi sporește Dumnezeu harul, pe măsura ostenețelor și a credinței lui. Iar cel care se lenevește și se lasă în nădejdea harului, fără a colabora în viață cu el prin lucrarea faptelor bune, acela pierde o bună parte din harul primit la Botez, care se depărtează de el.

Cînd poate pierde creștinul ortodox harul Duhului Sfânt?

Creștinul pierde parțial harul Duhului Sfânt de la Botez, cînd cade în păcate mari și nu se mărturisește la duhovnic. Între aceste păcate amintim: beția, desfrîul, uciderea, huirea celor sfinte, ura aproapelui și altele asemenea. Iar cînd se leapădă cu totul de dreapta credință, adică se face sectant, sau devine ateu și își pierde toată credința și nădejdea mîntuirii, ori se sinucide, atunci acel om pierde definitiv harul Duhului Sfânt și mîntuirea sufletului și nu are nici o salvare. De aceea acești oameni nu pot fi pomeniți niciodată la rugăciunile Bisericii. Dar dacă cel necredincios și sectantul se reîntorc la Biserică și la pocăință cu lacrimi, cît sînt în viață, Hristos le primește pocăința și, prin spovedanie și rugăciuni speciale, cei căzuți din credință și din har sînt din nou primiți în Sfînta Biserică.

Care sînt virtuțile prin care putem spori mai mult harul Duhului Sfânt în inimile noastre?

Cea dintîi este sfînta rugăciune, numită și mama tuturor faptelor bune. Apoi este smerenia inimii și deasa spo-

vedanie. Apoi milostenia și iubirea creștină. Iar cununa tuturor virtuților o încheie Sfînta Împărtășanie, care ne unește direct cu Trupul și Sângele lui Hristos și înnoiește harul Duhului Sfînt în noi.

Cînd și cum se sfințește Sfîntul și Marele Mir?

Sfîntul și Marele Mir se sfințește de fiecare Biserică Ortodoxă autocefală, adică independentă, numai în Miercurea Mare din săptămîna Sfîntelor Patimi, ori de cîte ori este nevoie. Sfîntul Mir se face din untdelemn curat, de măsline, amestecat cu 38 de feluri de aromate naturale, numite „ingrediente”, aduse din țările calde, care se fierb împreună în noaptea de Lunea spre Marțea Mare, de către sfințiții arhieriei îmbrăcați în veșminte, după rînduială specială. Iar în Sfînta și Marea Miercuri se face liturghie arhierască cu toți membrii Sfîntului Sinod. Untdelemnul fiert cu aromate, care închipuiesc mulțimea darurilor Duhului Sfînt pe care le primesc creștinii la Botez, se pune în 7 sau în 12 vase mari speciale în Sfîntul Altar. La Vohod și la Sfîntele Daruri vasele se scot în mijlocul bisericii purtate de toți sfințiții arhieriei, în frunte cu patriarhul țării.

După rugăciuni speciale, în cadrul Sfînteii Liturghii, se sfințește Sfîntul și Marele Mir și se împarte cu mare grijă în vase mici la toate eparhiile din țară. De la episcopii, Sfîntul și Marele Mir se distribuie la protopopiate și la toate parohiile din țară și se folosește la Sfîntul Botez, la sfințirea temeliiilor și altarelor noi, ca și la mirungerea celor de altă credință care vin la Ortodoxie. Fără Sfîntul și Marele Mir nu se poate face Botezul, nici sfințirea bisericilor noi.

3. TAINA SFINTEI SPOVEDANII

Ce înțelegem prin taina Sfintei Spovedanii, numită și taina Pocăinței sau a Mărturisirii?

Înțelegem mărturisirea curată, cu credință, cu smernie și căință a tuturor păcatelor la duhovnic, cu hotărîrea de a nu le mai face, după care se rînduiește celui ce se spovedește canon de ispășire și i se dă dezlegare și iertare de păcatele mărturisite. Această taină iartă toate păcatele pe care le face creștinul de la Botez; și de la ultima spovedanie pînă în clipa mărturisirii. De aceea Spovedania sau Mărturisirea se mai numește și *al doilea botez*. Ea a fost întemeiată de Mîntuitorul nostru Iisus Hristos, după înviere, prin cuvintele adresate Sfinților Apostoli: *Luați Duh Sfînt; cîrora le veți ierta păcatele, vor fi iertate și cîrora le veți ține, vor fi ținute* (Ioan 20, 22-23).

Care sînt calitățile unui duhovnic iscusit?

Duhovnicul trebuie să aibă viață cu totul înaltă, curată, sfîntă. Să fie om de rugăciune, blînd, smerit, milostiv, răbdător, înțelept, nici prea aspru, nici ușor iertător, profund cunoscător al Sfintei Scripturi, al Teologiei Otodoxe și al Sfintelor Căneane și să fie plin de dumnezeiasca dragoste pentru toți. Un asemenea duhovnic poate întoarce la pocăință și mîntui multe suflete. Iar un duhovnic neiscusit pierde și smintește numeroase suflete.

De cîte ori pe an și cînd anume trebuie să ne spovedim?

După tradiția Sfintei Biserici, creștinii trebuie să se spovedească de patru ori pe an, în cele patru posturi; iar

călugării, preoții, bolnavii, bătrînii și cei mai rîvnitori se spovedesc mai des, lunar și chiar săptămînal, după caz. În unele mînăstiri spovedania se face săptămînal, vinerea, după rînduiala vieții monahale. În general nu este o dată fixă pentru spovedanie. Fiecare se spovedește cît mai regulat posibil, cînd îl mustră conștiința pentru păcatele făcute și cînd se simte pregătit sufletește.

Pe cine nu poate dezlega duhovnicul la spovedanie?

Duhovnicul nu poate spovedi și dezlega pe creștinul care nu își face canonul de la spovedanie, pe cel care nu vrea și nu făgăduiește să părăsească păcatul, pe cel care vine silit la spovedanie, pe cel care umblă de la un duhovnic la altul, pe cel care nu se căiește cu lacrimi de păcatele sale și pe cel care este de altă credință, pînă nu se reîntoarce din inimă și cu rînduială canonică la Ortodoxie.

Care sînt condițiile obligatorii ale adevăratei spovedanii?

Pentru ca spovedania să fie primită la Dumnezeu, trebuie să fie făcută *sincer* și de *bună voie*; să fie *completă*, adică să mărturisim toate păcatele făcute din copilărie și de la ultima spovedanie; iar nu numai o parte din ele, oricît ne-am rușina pentru ele; să fie *secretă*, făcută în taină, individual, iar nu în bloc, adică în comun, cum obișnuiesc unii preoți; să fie făcută cu *multă umilință și zdrobire de inimă*, iar credinciosul să *promită că părăsește păcatul* și primește canonul dat de duhovnic. Dacă toate aceste condiții sînt împlinite, numai atunci duhovnicul face dezlegarea păcatelor cu mîinile pe capul celui ce se mărturisește. Fără aceste condiții obligatorii, spovedania nu este făcută canonic și nu are valoare harică, iar omul nu poate fi dezlegat de păcate.

Care este epicleza, adică partea harică, principală, a Sfintei Spovedanii?

Este dezlegarea păcatelor prin punerea mâinilor în chipul crucii pe capul credinciosului, după terminarea spovedaniei și fixarea canonului, când preotul rostește aceste cuvinte: *Domnul și Dumnezeu și Mîntuitorul nostru Iisus Hristos, cu harul și cu îndurările iubirii Sale de oameni, să te ierte pe tine, fiule duhovnicesc (N), și să-ți lase ție toate păcatele. Și eu nevrednicul preot și duhovnic, cu puterea ce-mi este dată, te iert și te dezleg de toate păcatele tale, în numele Tatălui și al Fiului și al Sfîntului Duh. Amin.* Fără această rugăciune de dezlegare cu punerea mâinilor pe cap, nimeni nu este dezlegat de păcate și trebuie să se spovedească din nou.

Ce trebuie să facă duhovnicul cînd întîlnește cazuri grele?

Amină pe cel ce vine la spovedanie pentru altă zi, pînă se interesează, se roagă lui Dumnezeu și cercetează Sfintele Canoane privind cazul lui. La nevoie îl trimite la alt duhovnic mai bătrîn și iscusit sau întrebă pe episcopul locului ce anume trebuie să facă. Iar dacă cel ce se mărturisește este preot sau candidat de preoție și are unele impedimente canonice grave, duhovnicul nu are voie să-l dezlege, ci să-l trimită la episcopul locului, să hotărască și să-l spovedească el.

Care sînt păcatele cel mai greu de mărturisit și de îndreptat?

Păcatele cele mai grele, care predomină în lumea creștină azi, sînt următoarele: necredința sau ateismul, indiferentismul religios, sectarismul, necunoașterea credinței ortodoxe, îndoiala în credință, mîndria, neascultarea de Biserică și de preoți, neparticiparea regulată la sfintele slujbe, refuzarea Spovedaniei și a Sfintei Împărtășanli,

deznădejdea cu intenții de sinucidere și altele. Iar dintre păcatele capitale și strigătoare la cer, cel mai mult predomină desfrînarea, preadesfrînarea, sodomia, avortul, divorțul, paza și evitarea nașterii de copii, uciderea, beția, furtul, înjurăturile, vrăjitoria și altele. Însă cele mai multe victime fac mîndria, izvorul sectelor, desfrîul, uciderea de copii și necredința în Dumnezeu.

Ce datorii au duhovnicii față de fiii lor sufletești?

Să-i spovedească cu grijă, cu blîndețe și răbdare, cît mai des posibil, ori de cîte ori cer și au nevoie; să-i supravegheze în toate, să-i mîngîie în ispite, să-i mustre cînd greșesc, cu dragoste duhovnicească; să-i sfătuiască pe calea mîntuirii, să le dea cărți bune de citit, să-i crească în frică de Dumnezeu și să se roage pînă la moarte pentru ei, știind că va da socoteală de toți pe care îi spovedește.

Ce datorii sufletești au credincioșii față de părinții lor duhovnicești?

Să se spovedească regulat cît mai des posibil și cu toată evlavia, știind că duhovnicul reprezintă pe Însuși Hristos Mîntuitorul lumii; să nu ascundă păcatele făcute, oricît de mari ar fi, ca să fie iertați de Dumnezeu prin duhovnic; să facă cu evlavie canonul dat și să asculte în toate de duhovnic, căci ascultarea ne asigură mîntuirea sufletului; să facă toate cu binecuvîntarea lui și să se roage toată viața pentru duhovnic, căci el este garanția mîntuirii noastre înaintea dreptului Judecător. Cine nu ascultă pe duhovnic pe Dumnezeu nu-L ascultă. Iar cine se împărtășește fără dezlegarea duhovnicului și înainte de facerea canonului, spre osîndă se împărtășește. Canonul dat de un duhovnic nu poate fi schimbat de alt duhovnic, pînă la moartea duhovnicului ce i l-a dat. Nimeni nu poate schimba duhovnicul, fără binecuvîntarea lui și din motive bine întemeiate.

Păcatele spovedite o dată trebuie mărturisite de mai multe ori la duhovnic?

Păcatele o dată mărturisite cu căință și pentru care s-a făcut canon, nu se mai repetă la spovedanie, căci sînt dezlegate. Dacă cineva este încă muștrat de conștiință pentru un păcat, sau nu l-a mărturisit complet, sau n-a făcut canon pentru el, sau l-a repetat din nou, el trebuie să-l mărturisească din nou și să ceară canon mai aspru pentru acel păcat. Este însă obiceiul ca, o dată pe an sau mai rar, creștinul să-și facă din nou o spovedanie generală din copilărie, mai ales păcatele mari, pentru a se căi și a se smeri mai mult înaintea lui Dumnezeu și a duhovnicului.

Cînd totuși este dator creștinul să-și mărturisească din nou toate păcatele?

Cînd se duce la alt duhovnic, pentru a-i cunoaște starea lui sufletească și a-l ajuta să se izbăvească de patimile care îl robesc de multă vreme și nu poate scăpa de ele.

Noul duhovnic poate anula canonul dat de alt duhovnic?

Nu, niciodată. Numai dacă duhovnicul care a dat canonul a murit, celălalt duhovnic poate anula sau schimba canonul dat de acela. Canonul dat de un duhovnic poate însă fi mărit de altul, dacă creștinul este încă stăpînit de grele păcate.

În ce condiții creștinul își poate schimba duhovnicul?

Dacă duhovnicul cuiva a decedat sau dacă cineva nu este mulțumit cu duhovnicul său pentru că nu-l spovedește cu răbdare, după canoane, și nu-i dă canon mai aspru; ba încă îi dă voie să se împărtășească; în aceste cazuri, creștinul își poate schimba duhovnicul. De asemenea, ci-

neva își poate alege alt duhovnic, dacă este rudă cu preotul din sat sau dacă spovedește în comun, cum îndrăznesc să facă unii preoți; sau dacă preotul respectiv este prea tânăr și nu are timp să asculte spovedania fiecăruia, nici nu întreabă de păcatele mari, sau dacă unii creștini nu au evlavie la preotul lor, ori s-au smintit de el, ei pot să se ducă la alt duhovnic, după cum îi îndeamnă Duhul Sfânt. Numai să asculte de el ca de Hristos, și să-și mărturisească curat toate păcatele. Însă nimeni nu-și poate schimba duhovnicul fără voia celui dintâi, dacă încă este în viață. Cel mai bine și canonic este ca fiecare creștin să se spovedească la preotul parohiei respective rînduit de Dumnezeu, căci toți preoții au același har.

Pentru ce unii credincioși preferă duhovnici călugări?

Pentru că peste tot și dintotdeauna credincioșii, de la cei mai simpli pînă la domni și voievozi, preferau și în trecut să se mărturisească, mai ales, la duhovnici călugări din mînăstiri și schituri sau duhovnici sihaștri, precum Ștefan cel Mare, la Cuviosul Daniil Sihastru. Apoi oamenii au avut în trecut, ca și astăzi, o sporită evlavie pentru călugări, ca rugători neadormiți înaintea lui Dumnezeu, fiind dăruți total vieții duhovnicești, în curăție, în ascultare și viață smerită; în post, în cunoașterea Sfintei Scripturi și a învățăturii Sfinților Părinți.

De asemenea, credincioșii mai rîvnitori doresc o spovedanie generală amănunțită, „din copilărie”, cum zic ei, și canon mai aspru. De aceea, caută duhovnici bătrîni iscușiți prin mînăstiri. Alții caută duhovnici de mînăstire pentru faptul că au în parohie preoți tineri și, de obicei, preferă preoți bătrîni și cît mai departe de satul lor, ca să nu știe nimeni viața și pocăința lor. Mai vin la mînăstiri și pentru că aici văd și aud slujbe de zi și de noapte mai frumoase și mai profunde ca în parohii.

Aceasta însă, nu trebuie să supere pe nimeni. Ci, dimpotrivă, să ne bucurăm reciproc pentru faptul că bunii noștri creștini aleargă la Dumnezeu peste tot și caută să

se întărească în credință și să-și mîntuiască sufletul. Trebuie să se recunoască totuși ce mare contribuție au avut dintotdeauna mînăstirile și duhovnicii călugări la menținerea dreptei credințe în țara noastră și a unui înalt curent de evlavie, de moralitate și de înnoire duhovnicească. Aceasta o dovedește numărul mare de mînăstiri și de schituri existente la noi și o mare vocație pentru monahism și preoție, ceea ce nu se întâlnește astăzi aproape nici într-o altă țară creștină.

Cum trebuie să se pregătească credincioșii pentru Sfînta Mărturisire?

Mai întîi fiecare să se roage lui Dumnezeu să-i rînduiască duhovnic bun și să-i dea voință și putere să-și cunoască toate păcatele și să aibă lacrimi pentru ele. Apoi este dator fiecare să-și noteze în liniște pe hîrtie toate păcatele făcute de la ultima spovedanie și pe care le-a uitat sau și le-a amintit din viață. Spovedania se face cu post, în biserică, în fața icoanei Mîntuitorului, după ce preotul citește molitfa de spovedanie. După ce credinciosul își citește păcatele notate, ca să nu fie uitate, preotul este dator să-l întrebe și el de unele păcate, mai ales de cele mari, care sînt mai greu de mărturisit. Unii creștini se pregătesc și postesc o zi întreagă înainte de spovedanie, iar după ce se mărturisesc și primesc canon și dezlegare, rup hîrtia cu păcate, se închină în biserică, fac o rugăciune de mulțumire lui Dumnezeu, iau agheasmă mare și anaforă și se reîntorc la casele lor.

După ce model sau îndreptar de spovedanie se pot mărturisi credincioșii?

În Biserica Ortodoxă se află unele îndreptare de spovedanie făcute după Sfintele Canoane și după tradiția monahală veche care pot ajuta pe clerici, pe monahi și credincioși să se mărturisească la duhovnici cît mai corect și mai complet.

Dintre acestea, cel mai recomandat este îndreptarul de spovedanie din Aghiasmatar și Molitfelnic, după care se orientează și preoții. Alte două îndreptare de spovedanie, obișnuite la noi, sînt: unul adus din Muntele Athos, iar altul al Sfîntului Dimitrie al Rostovului. Ambele sînt folosite mai ales de călugări.

În țara noastră, cel mai bun și mai complet îndreptar de spovedanie pentru mireni a fost compus acum 50 de ani de Protosinghelul Nicodim Măndiță din Mînăstirea Agapia (†1975), folosit și astăzi de numeroși credincioși. Alt îndreptar de spovedanie, la fel de bun, cu conținut mai călugăresc, a scris Arhimandritul Cleopa Ilie din Mînăstirea Sihăstria. Tot Sfîntia Sa a făcut și alte îndreptare de spovedanie pentru monahi, pentru preoți de mir, pentru stareți și episcopi, care au o circulație restrînsă.

Credincioșii mai rîvnitori se pot spovedi după unul dintre îndreptările de spovedanie amintite mai sus, care se află tipărite într-o carte specială de spovedanie.

Cînd credinciosul sau preotul este bolnav și nu are timp să facă spovedania pe larg, după pravilă, cum își poate mărturisi păcatele sale pe scurt?

Iată un model de spovedanie generală, pe scurt, începînd cu păcatele cele mai mari pînă la cele mai mici.

I. Păcatele împotriva Duhului Sfînt.

1. *Îndoiala, necredința, hulirea și lepădarea de credință.*

M-am îndoit de existența lui Dumnezeu și am citit cărți ateiste;

Mi-am pierdut cu totul credința și am fost un timp ateu;

Am îndemnat și am convins și pe alții să devină atei și sectanți, să-și lepede credința; să nu se roage nici să meargă la biserică;

L-am considerat pe Hristos că este unul dintre marii inițiați ai lumii și nu L-am mărturisit ca pe Fiul lui Dumnezeu, Mîntuitorul lumii;

Am hulit pe Dumnezeu și pe sfinți, Biserica, sfintele slujbe, pe slujitori, dogmele de credință, Evanghelia, toate cele sfinte;

Am înjurat de cele sfinte din copilărie și n-am părăsit păcatul;

Am învățat pe soție și pe copii să înjure de cele sfinte, să nu se roage, să nu meargă la biserică, nici să citească vreo carte sfântă;

Am luat în ris pe Dumnezeu, pe sfinți și pe slujitorii bisericii, batjocorindu-i cu voie sau fără voie și am smințit pe mulți cu acest păcat;

M-am îndoit de viața veșnică și de Judecata cea înfricoșată care se apropie;

M-am făcut sectant, am fost la bisericile lor, i-am primit în casă, am stat cu ei la masă, am luat bani și daruri de la ei ca să părăsesc Biserica Ortodoxă, citesc și am în casă cărți sectante și am stat un timp în sectă, fiind amăgit de diavoli, și am zis că este mai bună credința lor ca a noastră.

2. Ura de oameni, neiertarea, răzbunarea.

Am urât multă vreme pe părinți, pe frații mei, pe vecini, pe rude și nu mi-am cerut iertare;

Urâsc de moarte pe cel ce-mi face rău și nu vreau să îl iert niciodată; l-am dat în judecată, îl bîrfesc, mă bucur de răul lui;

Urâsc de moarte pe preotul satului, soția, copiii și vecinii pentru lucruri pămîntești și vreau să-i ucid, să-i văd morți și îi acuz pe nedrept în public;

Fac ură și vrajbă pînă la ucidere între frați, rude, vecini și colegi, la serviciu, și în familie, și sînt în judecată cu ei.

3. Deznădejdea.

Mi-am pierdut nădejdea mîntuirii;

Am zis că nu mai am iertare la Dumnezeu pentru păcatele mele grele care mă robesc și mă apasă pe conștiință;

Am încercat o dată și de mai multe ori să mă sinucid, nemaiavînd nădejde de iertare în mila lui Dumnezeu;

Am spus și altora că vreau să mă sinucid, smintind pe mulți.

4. *Încrederea prea mare în Dumnezeu.*

Am făcut toate păcatele, zicînd că mă iartă Dumnezeu;

Am zis că Dumnezeu este milostiv ca un tată, și nu mă va pedepsi la judecată;

Nu mă mustră conștiința pentru păcate și sînt foarte împietrit la inimă.

II. *Păcate strigătoare la cer.*

1. *Uciderea, avortul, paza, îndemnarea, vrăjitoria...*

Am avortat de bună voie atîția copii;

Am silit soția să avorteze și-am amenințat-o cu divorțul, netemîndu-mă de pedeapsa lui Dumnezeu, pe motiv că nu avem cu ce îi întreține;

Am îndemnat și pe alte femei să avorteze copii, și le-am ajutat; ba unele erau gata să moară la avort;

Am făcut injecții și am luat medicamente ca să avortez, să pierd sarcina, să nu rămîn gravidă;

Am folosit diferite metode și m-am păzit cu soțul să nu rămîn însărcinată;

Am păzit cu soțul (soția) calendarul să nu naștem copii;

Am silit soția să se opereze, ca să nu mai naștem copii;

Am făcut atîtea avorturi acasă în trupul meu și-am ucis cu mîinile mele, pe bani, atîția copii la alte femei, fără să mă gîndesc ce mare păcat fac și ce osîndă mă așteaptă;

Am cîștigat bani din avorturi și am chemat femei și fete tinere să leucid copiii;

Am sfătuit pe copiii mei să avorteze, să nu nască mai mult de un copil sau doi, i-am dus la doctori, le-am dat medicamente să avorteze, i-am ajutat la această cumplită crimă și i-am învățat cum să se păzească;

Am ucis cîntea aproapelui, pîrîndu-l, clevetindu-l, acuzîndu-l pe nedrept în public;

Am atentat la viața altuia cu arma, cu cuțitul, cu pumnul etc. și l-am lovit greu, ca să-l omor;

Am omorât pe altul din greșeală, cu mașina, cu altceva; ne-am bătut cu alții la nunți și în cârciumi și am mutilat pe aproapele;

Am vrăjit cu puterea diavolului și m-am dus la vrăjitoare pentru a mă face sănătos, a-mi căsători fetele și a-mi întoarce soțul cu dragoste spre mine.

2. *Preadesfrînarea*

Am făcut adulter (preadesfrînare) cu soțul meu, cu rudele de sînge apropiate, cu fețe bisericești și cu atîția bărbați creștini și necreștini;

Am făcut casa mea casă de desfrîu public și am primit tineri și oameni căsătoriți să facă grele păcate în casa mea, îndemnîndu-i la acest prea greu păcat;

Am păcătuit cu tineri și tinere, cu copii, cu animale și am făcut de atîtea ori păcatul sodomiei, așa de urît lui Dumnezeu;

Am făcut public desfrînare, smintind și trăgînd la păcate pe mulți;

Am săvîrșit și alte grele păcate păgînești de desfrînare, de care mă cutremur a le spune înaintea lui Dumnezeu, a sfinților Lui și înaintea sfinției voastre, părinte;

3. *Neplata lucrătorilor, furt de cele sfinte...*

Am oprit dreptul cuvenit celor care mi-au lucrat, cerîndu-i pe nedrept;

Am jefuit biserici, altare, mînăstiri;

Am furat fără să mă tem de Dumnezeu obiecte sfinte, vase, icoane, veșminte, cruci și le-am vîndut cu bani la alții, ca să mă îmbogățesc;

Am furat bani, alimente, medicamente, haine etc., de la bătrîni, de la bolnavi, de la spitale, de la casele de copii orfani, de la văduve, de la azile de bătrîni etc. și le-am dus în casa mea sau le-am vîndut pe bani;

Am furat de la alții, am încercat să-i ucid și i-am amenințat ca să nu mă spună la poliție și să mă dea în judecată;

Am lucrat de bună voie Duminica, de Sfintele Paști, de Crăciun și în alte sărbători mari, din obicei, din necredință sau ca să mă îmbogățesc, smintind pe mulți;

Am făcut alte grele păcate strigătoare la cer și am îndemnat și pe alții să facă la fel; am smintit pe copii, pe elevi, pe tineri, pe aproapele, cu marile mele păcate trupești și sufletești.

III. Păcatele de moarte (cardinale)

Sînt foarte mîndru în inima mea și mă socotesc mai deștept, mai bogat, mai bun creștin decît alții;

Iubesc și caut lauda și aprecierea altora, iar cînd nu sînt luat în seamă sau puțin jignit, mă mîinii tare și nu iert cu anii;

Mă îmbrac cu haine scumpe și frumoase, mă parfumez și mă sulemenesc în tot felul, ca să plac bărbaților, soțului, celor din jur;

Mă îmbrac luxos și mă sulemenesc chiar cînd merg la biserică, smintind pe credincioși și supărînd pe Dumnezeu;

Îmi îmbrac copiii în haine scumpe și luxoase, după moda de azi;

Am căzut în desfrîu din copilărie, din tinerețe și înainte de căsătorie cu mai multe persoane; ba am făcut și avorturi;

Am greșit cu soția (soțul) înainte de cununie;

Am făcut desfrînare cu mai multe femei (bărbați) înainte și după nuntă, înșelîndu-mi soția (soțul);

Am stricat familia altora prin desfrînare, fiind descoperit în fapt și n-am căutat să-mi cer iertare ca să nu se ajungă la divorț;

Am lăsat soția și copiii mei și m-am căsătorit cu două sau mai multe femei (bărbați), fără cununie religioasă;

Am trăit în adulter (preadesfrînare) fără să știe soțul (soția) cu mai multe femei (bărbați) pe care le-am lăsat însărcinate;

Am îndemnat pe concubine să ucidă copiii mei, ca să nu știe lumea păcatul meu și să nu plătesc pensie pentru copii;

M-am căsătorit civil cu mai multe femei și am trăit cu ele fără cununie religioasă;

Am conviețuit cu soția (soțul) mulți ani fără cununie religioasă și am născut și copii din concubinaj;

Am divorțat de soție din interes, din răzbunare, din ambiție; am lăsat copiii pe drumuri și am smintit multă lume;

Nu am căutat să mă împac cu soția (soțul) și copiii, păcătuiind cu alții și născînd chiar copii din desfrînare;

Am păcătuit cu fete tinere, le-am lăsat cu copii și nu am luat nici una de soție;

Am păcătuit cu rude, cu tot felul de persoane, pentru bani, din patimă și nu m-am spovedit niciodată la preot;

Am citit reviste pornografice și am privit la video, la televizor, imagini de desfrînare, ucigîndu-mi sufletul, trupul, mintea și smintind pe toți;

Ca femeie, m-am îmbrăcat cu totul necuviincios cu haine scurte, după moda lui Antihrist de azi, și am smintit și dus la desfrîu pe mulți;

Ca mamă și tată mi-am smintit copiii cu faptele, cu vorbele și îmbrăcămintea mea;

Am făcut din tinerețe desfrînare singur(ă) și nu pot să mă las de această grea patimă;

Am fost și sînt desfrînat, mincinos, răzbunător și nu caut să mă pocăiesc, chiar dacă sînt bolnav și bătrîn;

Am fost și sînt foarte zgîrcit, nu dau milostenie la săraci și adun bani și averi pentru bătrînețe;

Nu dau slujbe la biserică pentru vii și răposați, vorbesc de rău Biserica, judec episcopii, preoții și călugării și cred că eu sînt mai bun decît alții și că am în toate dreptate;

Nu cercetez pe cei bolnavi, nu dau ajutoare după putere la săraci și orfani, la biserici noi care se zidesc;

Sînt leneș și nu vin la biserică pe motiv că sînt obosit; sau vin prea tîrziu și port haine luxoase, smintitoare;

Sînt lăcom de bani și de averi, fur de la vecini, de la rude, de la fabrică, de la toți ca să am numai eu;

Adun averi, deși n-am copii mulți, construiesc case, cumpăr mașini, port haine scumpe, mă plimb peste hotare, cheltuiesc banii în zadar și nu am grijă și milă de cei ce mor și sufăr mult în jurul meu;

Mi-am ucis trupul și sufletul cu tot felul de păcate trupești și sufletești, uitînd că în curînd voi muri și voi da socoteală de toate în fața lui Dumnezeu;

Am fost bețiv, beau și acum mult, mai ales Duminica, am căzut în desfrîu din cauza beției, smintesc lumea și îmi chinui mult soția și copiii;

Ca tată și mamă nu am milă de propriii mei copii, îi las în desfrîu, îi persecut, nu-i dau la școală și la meserii să aibă cu ce trăi;

Nu-mi duc la biserică copiii și soțul, nici nu-i îndemn la pocăință, la post, la mîntuire;

Din cauza mea m-a lăsat soția (soțul) și au rămas copiii pe drumuri, ajungînd să facă toate păcatele;

Din cauza mea a făcut soția atîtea avorturi, a dat divorț și a căzut în desfrîu;

Mi-am bătut de moarte soția și copiii și am dat-o în judecată;

Nu am citit niciodată Sfînta Scriptură și alte cărți sfînte, ca să mă luminez la suflet și la minte;

Am citit numai ziare, cărți sectare, romane, cărți pornografice și mi-am ucis sufletul și trupul;

Mi-am cheltuit în zadar viața, sănătatea, averea, banii și tot ce mi-a dat Dumnezeu, fără pocăință și fapte bune;

Am fumat și fumez și acum și am învățat soția, copiii și prietenii să fumeze;

Nu țin icoane și cărți ortodoxe în casă și nu primesc preotul să-mi sfințească casa, copiii, icoanele, mașina;

Nu postesc de mîncare, de vin, de soție, de petreceri, de tutun și televizor, de toate cele rele, măcar miercurea, vinerea, în cele patru posturi și în sfîntele sărbători;

Nu m-am spovedit de mic la preot și nu mă căiesc de păcate, nici nu sînt hotărît să le părăsesc;

Nu merg deloc la biserică și nu las nici soția, nici copiii să meargă la Sfânta Liturghie în sărbători și Duminică;

Am necinstit posturile, am lucrat și am fost la nunți, la beții și la petreceri și am vîndut și cumpărat Duminică, lipsind de la slujbă și necinștind ziua Domnului;

Nu cunosc credința noastră ortodoxă deloc și mă duc la slujbă la catolici;

Nu ascult de părinți și de duhovnic și cred că este mai bine să ținem calendarul pe vechi;

Am făcut toate păcatele pe care le poate face un om pe pămînt, întrecînd în răutăți pe toți oamenii, chiar și pe păgîni;

De toate acestea cîte le-am mărturisit, și multe altele pe care le-am uitat, mă căiesc, îmi pare rău din inimă, cer aspru canon pentru ele și mă făgăduiesc în fața lui Dumnezeu, a Maicii Domnului, a tuturor sfinților și a sfinției voastre, cinstite părinte, că, cu ajutorul Domnului și cu rugăciunile sfinților Lui și ale sfintei noastre Biserici Ortodoxe, să nu le mai fac niciodată și să plîng pînă la moarte pentru păcatele mele. Așa să-mi ajute Dumnezeu. Amin.

4. TAINA SFINTEI ÎMPĂRTĂȘANII

Ce trebuie să știm despre Sfînta Împărtășanie?

Sfînta Împărtășanie, numită și *Cuminecătură*, *Precistanie* și, mai ales, *Euharistie*, este Însuși Trupul și Sîngele lui Hristos, pe care Domnul l-a purtat pe pămînt și pe care ni-l oferă în dar tuturor celor ce credem în El și facem voia Lui, spre iertarea păcatelor și viața de veci. Sfînta Împărtășanie se sfințește numai în timpul Sfintei Liturghii, prin rugăciunea preotului și arhiereului slujitor, cînd, prin pogorîrea Sfîntului Duh, pîinea și vinul, adică Sfintele Daruri ce se aduc pe Altar, se prefac în chip tainic și dumnezeiesc în Însuși Trupul și Sîngele Domnului nostru Iisus Hristos. Deși noi vedem pe Sfînta Masă și în

Potir numai pîine și vin, pentru neputința noastră, ele sînt cu adevărat Trupul și Sîngele Mîntuitorului. Pentru aceea le primim cu mare evlavie și credință, știind că sînt foc mistuitor care curăță și iartă pe cei vrednici, iar pe cei nevrednici îi ard și-i osîndesc.

Cînd a întemeiat Mîntuitorul Hristos taina Sfîntei Împărtășanii și pentru ce se dă credincioșilor?

Taina Sfîntei Împărtășanii a fost întemeiată la Cina cea de Taină, în seara de Joia Mare, cînd a mîncat cu ucenicii Săi și, luînd pîinea, a binecuvîntat-o, a frînt-o și a dat-o lor, zicînd: *Luăți, mîncăți, acesta este trupul Meu*. Apoi, luînd paharul și mușumind, le-a dat, zicînd: *Beți dintru acesta cu toți, acesta este sîngele Meu, al Legii celei Noi, care pentru mulți se varsă spre iertarea păcatelor* (Matei 26, 26-28). Sfînta Împărtășanie se dă oamenilor dreptcredincioși spre iertarea păcatelor și spre înnoirea vieții lor duhovnicești.

Ne putem mîntui fără Sfînta Împărtășanie?

Nimeni dintre oameni nu se poate mîntui fără aceste patru Sfînte Taine: Botezul, Mirungerea, Spovedania și Sfînta Împărtășanie. Prin primele două Taine ne facem fii ai Bisericii și ai lui Dumnezeu după dar, iar prin ultimele două ne facem fii și moștenitori ai Împărăției cerurilor. Căci zice Domnul despre Sfînta Împărtășanie: *De nu veți mîncă trupul Fiului Omului și de nu veți bea sîngele Lui, nu veți avea viață întru voi* (Ioan 6, 53).

Ce legătură tainică este între Sfînta Spovedanie și Sfînta Împărtășanie?

Sfînta Spovedanie ne iartă și ne dezleagă păcatele făcute de la Botez, iar Sfînta Împărtășanie este cea mai înaltă hrană duhovnicească oferită în dar omului pe pămînt, care desăvîrșește iertarea păcatelor spovedite și

ne unește cel mai mult cu Dumnezeu. Spovedania este obligatorie pentru toți credincioșii care vor să se mîntuiască, iar Sfînta Împărtășanie se dă numai celor vrednici, cu dezlegarea duhovnicului.

Ne putem împărtăși fără Sfînta Spovedanie și fără dezlegarea duhovnicului?

Nu. Niciodată nu ne putem împărtăși fără Sfînta Spovedanie, afară de copii pînă la 7 ani, afară de cei paralizați și fără minte, care sînt de mici bolnavi și garantează părinții pentru ei. Mai pot fi împărtășiți, în caz de moarte, creștinii cunoscuți de preot, dacă nu mai pot vorbi, ca să nu moară neuniți cu Hristos. Nu sînt alte excepții.

Ne putem împărtăși de mai multe ori cu aceeași spovedanie?

Nu, că nu sîntem sfinți, nici îngeri fără de păcate. Ori de cîte ori dorim să ne împărtășim, trebuie să ne spovedim dinainte, să facem un canon de rugăciune cu post și metanii, adică să ne pregătim și duhovnicește și trupește, și dacă ne dă dezlegare duhovnicul, ne putem împărtăși. *Cine îndrăznește să se împărtășească fără spovedanie și fără dezlegare, sau de mai multe ori cu aceeași spovedanie, sau cu spovedanie în comun, iar nu individual, și cu păcate grele nemărturisite niciodată, spre osîndă se împărtășește.* Unul ca acela trebuie să se spovedească la un duhovnic iscusit și să urmeze canonul dat de el.

Numai preotul care slujește zilnic Sfînta Liturghie se poate împărtăși cu o singură spovedanie săptămînală, dacă nu are cazuri deosebite.

De cîte ori trebuie să ne împărtășim cu Sfintele Taine?

După rînduiala Bisericii și după tradiție, credincioșii se împărtășesc, cu dezlegarea preotului lor, cel mai rar

de patru ori pe an, în cele patru posturi. Alții mai râvnitori pentru mîntuirea lor, mai ales copiii nevinovați, vădulele, bătrînii și bolnavii se pot împărtăși la 40 de zile. Mai des se împărtășesc călugării, bolnavii care sînt pe patul de moarte și pruncii. După rînduiala vieții monahale, numai schivnicii bătrîni, care postesc toată viața și nu lipsesc niciodată de la slujbele din biserică, se pot împărtăși săptămînal, sîmbăta sau Duminica. Conștiința fiecăruia și duhovnicul inspirat de Duhul Sfînt pot stabili mai bine cînd trebuie să se împărtășească fiecare și cum trebuie să se pregătească cu cit mai multă vrednicie.

Deasa împărtășanie ne ajută mai mult la mîntuire?

Nici deasa, nici rara împărtășanie nu ne ajută mai mult la dobîndirea mîntuirii. Toțul depinde cu cîtă credință și pregătire primim Sfînta Împărtășanie, nu de cîte ori o primim pe an. Numai duhovnicul și conștiința fiecăruia pot stabili cînd anume să ne împărtășim cu Trupul și Sîngele lui Hristos.

Care este regula Sfintei Împărtășanii, după învățătura Sfinților Părinți și după practica Bisericii Ortodoxe?

Să ținem calea împărătească de mijloc, adică să ne împărtășim la 40 de zile, dacă nu avem impedimente și nu sîntem sub canonul duhovnicului. Sfîntul Ioan Gură de Aur recomandă creștinilor mai râvnitori și pregătiți să se împărtășească de 12 ori pe an, adică la cele douăsprezece praznice împărătești. Apoi în posturile mari ne putem împărtăși de două ori, dacă postim, dacă sîntem împăcați cu toți și dacă trăim în curăție.

Cum trebuie să ne pregătim pentru Sfînta Împărtășanie?

Să ne spovedim curat în fața duhovnicului și a lui Dumnezeu; să ne împăcăm cu toți oamenii, cerînd de la

toți iertare; să împlinim tot canonul rînduit de duhovnic; să postim după putere trupește și sufletește în fiecare post, cu trupul, cu mintea, cu limba, cu faptele, cu toate; să mergem regulat în sărbători la biserică și să citim înaintea de Sfînta Împărtășanie toate rugăciunile rînduite din Ceaslov. Adică Acatistul Mîntuitorului sau al Maicii Domnului, Paraclisul Maicii Domnului, Canonul de pocăință, Canonul îngerului păzitor, Canonul și cele 12 rugăciuni de împărtășanie. Apoi să venim din timp la biserică, îmbrăcați cuviinclos, să ne închinăm la sfintele icoane, să dăm slujbă la altar, și să cerem iertare de la toți oamenii, iar la timpul convenit să ne apropiem de Trupul și Sîngele Domnului cu lumînarea aprinsă în mîini și cu lacrimi de bucurie în ochi. La urmă să citim rugăciunile de mulțumire și, după sfîrșitul Liturghiei, să ne întoarcem fericiți și împăcați la casele noastre.

Care sînt efectele harice ale Sfintei Împărtășanii?

Trupul și Sîngele Domnului, fiind cel mai mare dar pe care ni-l oferă Dumnezeu pe pămînt, trebuie să știm că și efectele, adică foloasele duhovnicești ale acestei dumnezeiești sfîntenii, sînt dintre cele mai mari. Mai întîi Sfînta Împărtășanie ne iartă toate păcatele deja mărturisite la duhovnic. Apoi ne înmulțește cel mai mult harul Duhului Sfînt primit la Botez, dacă ducem o viață cu totul curată și plăcută lui Dumnezeu. Ne ajută mult la creșterea noastră duhovnicească în Hristos, adică la despătimire, iluminare, desăvîrșire și mîntuire, scopul final al creștinului pe pămînt. Se constată peste tot că bunii creștini, care sînt nelipsiți de la biserică și se împărtășesc regulat cu Sfintele Taine, au o familie binecuvîntată, copii buni, bătrînețe liniștite și sfîrșit creștinesc minunat. De aceea, prima grijă pentru cei bătrîni și bolnavi este să-și sfîrșească viața împăcați cu toți, spovediți și împărtășiți, fără de care nu ne putem mîntui.

5. TAINA SFINTEI PREOȚII

Ce înțelegem prin taina Preoției?

Prin taina Preoției înțelegem cele trei trepte ale slujitorilor bisericești - diaconi, preoți, episcopi - care sînt hirotoniți, adică sfințiți de episcopi prin punerea mîinilor pe capul lor și prin chemarea harului Duhului Sfînt peste ei, în timpul Sfintei Liturghii. Preoții și episcopii, prin hirotonie, primesc de la Dumnezeu întreita putere de a învăța lumea cuvîntul Sfintei Evanghelii, de a săvîrși sfintele slujbe și a sfinți pe oameni prin Sfintele Taine și de a conduce pe toți care cred în Hristos pe calea mîntuirii. Iată ce mare rol au slujitorii Bisericii apostolice pe pămînt!

Ce trebuie să mai știm despre taina Preoției?

Preoția este temelia vieții duhovnicești, temelia mîntuirii noastre, a tuturor celor ce credem în Iisus Hristos Mîntuitorul lumii. Fără preoție nu ne putem mîntui. Fără preoție nu putem avea Biserică, nici cult ortodox, nici Botez, nici Duh Sfînt, nici dezlegare de păcate, nici căsătorie creștină, nici vindecare de boli, nici Liturghie, nici Sfînta Împărtășanie, nici un fel de sfințenie, nici o nădejde de mîntuire. Numai prin preoție se săvîrșește lucrarea Duhului Sfînt pe pămînt, în Biserică, în familie, în societate, pentru că ea prelungește pînă la sfîrșitul veacului preoția Mîntuitorului.

Slujirea preoției pe pămînt este mai presus de însăși slujirea îngerească din ceruri, pentru că nici îngerii nu pot să săvîrșească Sfintele Taine și Sfînta Liturghie pe care o săvîrșesc preoții și episcopii, ajutați de diaconi. De aceea, în fața lucrării sfinte a Preoției, adică a ierarhiei bisericești, și îngerii din cer se pleacă și îi vin în ajutor. Deci, să ascultăm de slujitorii Bisericii sfințiți după rîn-

duială și trimiși de Dumnezeu pe pământ și să ne plecăm în fața harului pe care îl poartă, știind că prin ei dobîndim mîntuirea, adică pe Hristos.

Cine poate fi hirotonit diacon și preot?

Candidații la hirotonie în diaconi și preoți, pentru a fi vrednici de harul preoției, trebuie să îndeplinească următoarele condiții principale: Să fie din părinți ortodocși adevărați, să aibă o viață duhovnicească model pentru toți, să fie sănătoși și fără infirmități, atît la trup cît și la suflet, la vorbire și la minte; să aibă o bună educație religioasă în familie, să învețe bine la școală și să aibă duhovnici iscusiți, care sînt datori să le dea recomandare pentru teologie și pentru preoție. Fără această garanție a duhovnicului, nici un tînăr nu poate urma teologia, nici nu poate fi hirotonit preot. Apoi noii candidați de hirotonie trebuie să ducă din copilărie viață curată, în desăvîrșită feciorie, atît ei, cît și viitoarele lor soții, pînă în ziua cununiei. Altfel, Sfintele Canoane îi opresc de hirotonie. Iar dacă, după căsătorie, soția unui preot moare sau îl părăsește, preotul nu mai are voie să se recăsătorească. Dacă totuși se recăsătorește, nu mai poate avea preoție lucrătoare, fiind oprit de la săvîrșirea celor sfinte.

În ce constă misiunea Preoției?

Episcopii și preoții sînt urmași direcți ai Sfinților Apostoli. Ei sînt rînduiți, fiecare în eparhia și parohia sa, să păstorească turma încredințată lor de Hristos. Cu cît ei înșiși vor duce o viață mai înaltă, vor sluji cele sfinte cu evlavie și se vor jertfi pentru apărarea Ortodoxiei, cu atît vor dobîndi mai multe suflete pentru Dumnezeu și își vor mîntui sufletele lor.

Întreita putere preotească, de a sfinți, a învăța și a conduce sufletele pe calea mîntuirii este încredințată numai preoților și episcopilor hirotoniți canonic și nimeni alții nu pot săvîrși cele sfinte sau predica și conduce su-

fletele oamenilor, decît cei chemați, aleși și sfințiți de Duhul Sfînt pentru această lucrare apostolică dumnezeiască. Oricine se face pe sine predicator, păstor, povătuitor de suflete, nefiind sfințit, nici trimis de ierarhia superioară a Bisericii, acela este lup, năimit, mincinos, sectant, amăgitor, antihrist și nu trebuie să-l asculte nimeni.

Sfințirii preoți și episcopi formează puterea harică de legătură dintre Dumnezeu și oameni, dintre cer și pămînt, dintre Hristos și Biserică, prin harul Duhului Sfînt pe care l-au primit la hirotonie și prin Sfintele Taine, Sfînta Liturghie și toate slujbele pe care le săvîrșesc, asigurînd, astfel, mîntuirea tuturor binecredincioșilor creștini care ascultă de Biserică.

Ei se roagă, de asemenea, Mîntuitorului, Maicii Domnului și tuturor Sfinților să mijlocească înaintea Prea Sfîntei Treimi pentru întoarcerea la dreapta credință și mîntuirea tuturor oamenilor, căci Fiul lui Dumnezeu S-a jertfit pentru toți.

Este vreo deosebire harică între preoții de parohie și cei din mînăstiri?

Nu. Harul și cinstea preoției sînt aceleași. Preoții de mir cu atît se deosebesc de cei din mînăstiri, cît sînt căsătoriți și au parohie, adică au un număr de suflete încredințate lor spre păstorie, pentru care trebuie să dea răspuns în fața lui Dumnezeu. Iar preoții călugări, numiți și ieromonahi, lucrează cele sfinte numai în mînăstiri, afară de cazuri excepționale cînd pot fi trimiși de episcop, temporar, la parohii. Întotdeauna între preoții de enorii de la sate și orașe și cei din mînăstiri a fost și este permanentă colaborare misionară și harică, ajutîndu-se la nevoie în activitatea pastorală și duhovnicească. Însă întreaga răspundere pentru credincioșii din fiecare parohie rămîne numai asupra preoților de mir rînduiți de episcop. Preoții călugări răspund în fața lui Dumnezeu numai pentru credincioșii pe care îi au de fii duhovnicești.

Toți preoții pot fi și duhovnici? Ce deosebire este între ei?

În general toți preoții de la parohii și mănăstiri sînt și duhovnici. Însă dacă cel hirotonit preot este prea tînăr, sub 25 de ani, nu este hirotesit de episcop ca duhovnic, pînă la împlinirea vîrstei canonice. El slujește cele sfinte, însă nu poate spovedi pe nimeni, afară de cazul că este cineva pe patul de moarte și nu este preot duhovnic acolo. Duhovnicul primește în plus, pe lîngă harul preoției, binecuvîntarea episcopului locului de a spovedi și dezlega păcatele în locul lui, printr-o slujbă specială numită *hirotezie*. Aceasta este singura deosebire între un preot duhovnic și un preot nehirotesit încă.

Care sînt însușirile unui preot bun?

Pentru a fi preotul un adevărat păstor de suflete trebuie mai întîi să fie un slujitor bun, un om de rugăciune, un bun conducător al familiei sale și al parohiei, un iscusit cunoscător al Sfintei Scripturi și al Sfinților Părinți și să aibă multă iubire și milă față de toți oamenii.

Un preot bun trebuie să se roage și să postească mult, să aibă mare bucurie și milă pentru oameni și să privească mistic întreaga zidire. Adică să vadă în întreaga creație iubirea de oameni și bunătatea lui Dumnezeu. Apoi să fie nelipsit de la slujbele bisericii, să slujească liniștit și cu evlavie, pătruns de o mare credință și iubire dumnezeiască. Să se hrănească zilnic din cuvintele Sfintei Scripturi și din învățăturile Sfinților Părinți și cu acestea să hrănească și pe fiii săi duhovnicești. Să cunoască bine dreapta credință și Canoanele Bisericii Ortodoxe și să fie iscusit a spovedi și a da canon potrivit cu vîrsta, cu puterea, cu înțelegerea și rîvna fiecărui credincios. Apoi să păstreze cu sfințenie secretul spovedaniei, să aibă el însuși un duhovnic iscusit și să dezlege cu grijă și vrednicie la Sfînta Împărtășanie, ca nu cumva să dea foc în loc de sfințenie.

6. TAINA SFINTEI CUNUNII

Ce trebuie să știm despre taina Nunții sau a Cununii?

Nunta este cea mai veche taină, întemeiată de Însuși Dumnezeu în Rai, când i-a zis lui Adam: *Nu este bine să fie omul singur. Apoi lui Adam și Evei le-a dat poruncă: Creșteți și vă înmulțiți și stăpâniți pământul...* (Facerea 1, 28). Nunta stă la temelia vieții pe pământ. De aceea a fost binecuvîntată de Mîntuitorul, Care a participat la nunta din Cana Galileii și a făcut aici prima Sa minune.

Care sînt condițiile principale ale Nunții ortodoxe?

Cei doi tineri trebuie să se iubească între ei, să fie a-mîndoi ortodocși și să se ia de bunăvoie, iar nu siliți de părinți și de rude; părinții tinerilor să fie și ei de acord cu căsătoria fiilor lor; ambii miri să ducă viață curată în feciorie pînă la cununie, ca să fie binecuvîntați și încununați de Dumnezeu și de Biserică, iar înainte de căsătorie să se spovedească și să se împărtășească la duhovnicii lor; să-și aleagă nași ortodocși, cu viață curată și iubitori de Biserică, apoi să se căsătorească numai cu scopul nașterii de copii și a unirii sufletești pe viață, ducînd jugul căsnicieii pînă la moarte.

Care este scopul Nunții creștine?

Scopul principal al Nunții creștine este nașterea de copii, atîția cîți le va rîndui Dumnezeu. Alte scopuri ale Nunții creștine sînt și acestea: răbdarea împreună a greutăților vieții pămîntești, creșterea și educarea copiilor în viața creștină, cît mai aproape de Biserică și de Dumnezeu; trăirea unei vieți creștine după Evanghelie, în înfrî-nare, în rugăciune, în curăție, în milostenie, în post și în

toate faptele bune, cu nădejdea mântuirii sufletelor lor și ale copiilor lor.

Ce simbolizează cununiile și celelalte obiecte legate de momentul sfânt al Nunții?

Îmbrăcăminte albă a mirilor și cununiile ce li se pun pe cap sînt un simbol că ambii miri sînt neîntinați de desfrînare și că au trăit în feciorie. Pentru aceea Biserica îi încununează cu coroane ca pe împărați și se roagă pentru ei: *Doamne, Dumnezeu nostru, cu mărire și cu cinste încununează-i pe dînșii*. Inelul simbolizează iubirea reciprocă între miri și legătura pe viață unul cu altul. Gustarea de pîine și vin din același pahar simbolizează gustarea împreună pînă la moarte din paharul vieții de familie. Îngenunchierea și punerea mîinilor celor doi miri pe Sfînta Cruce și pe Evanghelie este legămîntul solemn pe care îl fac mirii în fața lui Dumnezeu și a oamenilor că vor trăi în iubire, că vor naște copii, că nu se vor înșela unul pe celălalt și că nu se vor despărți unul de altul pînă la moarte. Iar înconjurarea, ca o horă, a mesei din mijlocul bisericii arată bucuria care se face pe pămînt și în cer pentru cei doi care s-au unit pe viață în numele lui Hristos, în vederea nașterii de copii și a educării lor pe calea mîntuirii.

Biserica Ortodoxă dă dezlegare pentru căsătoriile mixte?

Biserica Ortodoxă binecuvîntează numai căsătoria între tineri ortodocși, după rînduiala Sfinților Părinți. Dar în cazuri izolate de căsătorii mixte, îngăduiește asemenea căsătorii cu condiția ca cel ce nu este ortodox să vină la Credința Ortodoxă, fie că este necreștin, fie că este catolic sau sectant. Dacă cel în cauză nu vrea să accepte Ortodoxia și se căsătorească așa, Biserica Ortodoxă nu recunoaște o asemenea căsătorie și nu poate cununa pe cei doi tineri, iar slujbele lor nu pot fi primite la Sfîntul Altar, nici nu pot fi spovediți și împărtășiți, căci trăiesc în

concubinaj, adică în desfrînare. Însă, dacă cei doi își botează copiii în Credința Ortodoxă, și ei, ori se despart, ori trăiesc în curăție măcar la bătrînețe, este pocăință și iertare pentru soțul ortodox. Numai dacă îi dă Dumnezeu vreme și lacrimi pentru pocăință.

În ce condiții Biserica Ortodoxă dă dezlegare pentru a doua și a treia nuntă?

Biserica lui Hristos, potrivit Sfintelor Canoane, dezleagă pentru a doua și chiar a treia cununie, numai dacă unul din soți a decedat și dacă cel rămas în viață este sub 45 de ani, ca bărbat, și sub 40 de ani, ca femeie, și nu au copii, în speranța nașterii de copii și pentru evitarea desfrîului. Însă dacă soțul rămas văduv renunță la căsătorie și trăiește în curăție, purtînd grijă de copiii săi, și își pune toată nădejdea numai în Dumnezeu și în duhovnicul său, acela a ales cea mai bună cale și are mare plată la Dumnezeu.

În ce condiții Biserica Ortodoxă aprobă divorțul?

Biserica Ortodoxă cunună pe fiii săi pentru toată viața, nu numai pe un an, doi sau mai mulți. Dar dacă unul din soți cade în desfrînare și alte păcate grele și este dovedit, și nu vrea să părăsească păcatul, iar celălalt soț este cinstit și nu mai poate răbda această fărădelege, atunci Biserica, potrivit cuvîntului Mîntuitorului (Matei 19, 9), acceptă divorțul și, cu aprobarea episcopului, dezleagă la a doua nuntă pe soțul care a fost cinstit în prima căsătorie. Biserica mai aprobă divorțul cînd unul dintre soți s-a făcut sectant, ori s-a lepădat de credința în Dumnezeu, sau în cazul cînd unul, ori amîndoi, intră în viața monahală pe bază de consimțămînt reciproc.

În alte cazuri Biserica Ortodoxă nu aprobă nici un fel de divorț, iar cei care se divorțează o dată și de mai multe ori fără motive canonice și iar se recăsătoresc, aceia singuri se despart de Dumnezeu și de Biserică, căci tră-

iesc și unii și alții în preadesfrînare și în concubinaj, cum ne învață Mîntuitorul. Asemenea căsătorii sînt total necanonice, soții vinovați nu se pot împărtăși șapte ani iar preoții care săvîrșesc asemenea cununii din adulter, fără aprobarea episcopului, calcă și ei Sfintele Canoane și vor da răspuns în fața lui Dumnezeu, căci prin aceasta se încurajează divorțul și adulterul în masa credincioșilor noștri.

Ce ne învață Sfînta Biserică despre avort?

Avortul este crimă și cine îl face este pedepsit de Dumnezeu și de Biserică, ca orice criminal, prin oprire de la Sfînta Împărtășanie timp de 10 ani. Iar dacă postește mult, face metanii și naște alt copil în locul celui avortat, poate fi scăzut canonul la 7 ani oprire de cele sfînte. Femeia care face mai multe avorturi și îndeamnă și pe alte femei să avorteze copii, nu poate fi iertată decît cu aspră pocăință și împărtășanie după mulți ani. *Avortul este cel mai mare păcat care se face azi în fiecare familie creștină.* De aceea Dumnezeu pedepsește lumea cu cele mai grele pedepse, cum sînt cancerul, copii bolnavi, secetă, cutremure, moarte grea și altele.

Biserica lui Hristos este total împotriva desfrîului și avortului și ne învață că cei ce mor în aceste grele păcate, fără pocăință și spovedanie, nu se pot mîntui. Și ce este mai greu decît pierderea sufletului tău și al copiilor tăi!

Ce păcat fac soții care se păzesc să nu nască copii?

Paza de a nu naște copii este tot un păcat de moarte, aproape egal cu avortul. Pentru aceea, cei ce practică acest urît păcat sînt opriți de la Sfînta Împărtășanie. În multe cazuri femeile vinovate se îmbolnăvesc de nervi sau de cancer, ca pedeapsă de la Dumnezeu că acceptă căsătoria, dar nu și roadele ei, adică copiii. Prin păcatul păzirii sau feririi de a avea copii, soții se arată mai răi decît fiarele, căci desființează scopul căsătoriei, adică nașterea de copii, și luptă împotriva vieții pe pămînt, cel mai

mare dar dat de Dumnezeu oamenilor. Însă soții care părăsesc avortul și paza și nasc sau înfiază copii în locul celor uciși de ei și dacă se spovedesc și își plâng cu lacrimi păcatele lor, au iertare și mîntuire la Dumnezeu.

Ce sfaturi dă Biserica împotriva avorturilor și a pa-zei de a nu avea copii?

Cei care nu iubesc copiii și nu vor să-i nască, să nu se căsătorească niciodată, ci să trăiască în curătenie și po-căință sau să se ducă la mînăstire. Al doilea sfat al Bisericii pentru cei căsătoriți este să nască copii în primii ani, cîți pot ei să crească după Dumnezeu. Apoi să trăiască în totală curătenie ca frații și să se îngrijească de mîntuirea lor și a copiilor lor. Al treilea sfat al Bisericii este ca, cei ce au avortat copii, să nască alți copii în loc și să boteze atîția cîți au ucis, sau să înfieze copii orfani în locul celor avortați, dacă nu mai pot naște. Încă să îmbrace copii orfani, să facă multă milostenie și să-și plîngă toată viața păcatele făcute în tinerețe.

Ce sfaturi dă Biserica pentru soții care trăiesc rău în casă?

Soții care nu se înțeleg în casă și au copii să se spovedească regulat și să asculte de duhovnicul lor ca de Hristos; să facă aghiasmă în casă, să meargă regulat la biserică, să se roage mai mult, să postească sfintele posturi, să părăsească păcatele spovedite și să citească la miezul nopții la psaltire. De vor face așa, imediat vine pacea lui Dumnezeu în casa și în inima lor. Însă, dacă nu părăsesc beția și desfrîul și dacă nu se roagă și nu se spovedesc regulat, nu se liniștește casa lor.

Ce trebuie să facă soția al cărei soț trăiește în desfrînare?

Să rabde cu bărbăție această grea încercare și să nu părăsească casa și copiii ei, nici să alerge la vrăjitorie și

la cei ce ghicesc să-i spună viitorul. Ci mai întâi să alerge la duhovnic și să se mărturisească din copilărie. Apoi să meargă pe la mînăstiri și la sfintele moaște și să facă rugăciuni pentru iertarea păcatelor și pocăința soțului. Să postească miercurea și vinerea pînă seara, iar la miezul nopții, sau cînd poate, să citească două-trei catisme la psaltire și Paraclisul Maicii Domnului. Să pună și copii la rugăciuni și metanii și să facă aghiasmă în casă. Astfel, cu încetul, soțul se va întoarce în familie și se va pocăi de păcatele sale. Aceasta este cea mai bună cale de împăcare a caselor și a soților, urmînd voia lui Dumnezeu.

Ce să facă soția cînd soțul o alungă din casă?

Primul lucru să nu părăsească familia. Însă, dacă este lovită și izgonită din casă de soț, să stea la părinții ei sau la rude un timp, pînă se liniștește soțul. Dar să nu se deznădăjduiască, ci imediat să alerge la preotul parohiei, să se mărturisească și să-i spună necazul. Să ceară și ajutorul nașilor de cununie și al rudelor apropiate, să dea slujbe la biserici și mînăstiri, să postească mult și să citească Psaltirea, Acatiste și Paraclisul Maicii Domnului. Făcînd așa, în puțină vreme lacrimile ei, ale copiilor ei și sfintele slujbe vor liniști soțul sau soția căzută în păcat și va reveni iar pacea lui Dumnezeu în familie. Dacă tulburarea și ura din casă nu se stinge, este semn că acolo s-au făcut păcate mari, avorturi, pază, desfrîu, beții și înjurături. Căci Dumnezeu pedepsește casa aceea unde se fac asemenea păcate mari, strigătoare la cer. Dar să stăruie toți în rugăciune și post și să urmeze sfatul preotului din parohie și în curînd familia aceea va fi miluită de Domnul.

Ce să facă soția sau soțul cînd celălalt părăsește casa, trăiește în concubinaj cu altă persoană și dă divorț?

Să facă ce s-a spus mai sus, adică post mult, rugăciuni de zi și noapte, spovedanie, lacrimi, metanii și să urmeze

sfatul duhovnicului. Dar, el niciodată să nu dea divorț, ca să nu dea răspuns înaintea lui Dumnezeu. Nici să nu accepte divorțul, afară de cazul că este aprobat și hotărât fără voia celui nevinovat. Însă, soția sau soțul părăsit să nu se mai căsătorească, nici să trăiască cumva în desfrâu. Ci să-și îngrijească cu toată dragostea copiii născuți, pînă îi rînduiește în viață, iar cel rămas văduv, ori să se lipească de copii, ori să se ducă la o mînăstire. Dacă soțul părăsit este totuși tînăr, nici nu are copii și nu se simte chemat la mînăstire, să urmeze sfatul duhovnicului său.

Ce să facă cel căsătorit cu rudă apropiată?

Vinovați de o asemenea căsătorie sînt toți: și părinții tinerilor care au acceptat căsătoria, și tinerii soți, și rudele, și nașii și, mai ales, preotul parohiei. Toți vor răspunde în fața lui Dumnezeu. Dacă soții sînt veri de-al doilea, se poate cere dezlegare episcopului respectiv. La fel să facă și cei ce sînt rude de sînge, de înscrisire sau rude spirituale. Dacă sînt rude foarte apropiate, de gradul IV, adică veri primari, trebuie neapărat să se despartă, cum specifică Canoanele Bisericii. Însă să întrebe pe episcop și pe preot.

Dacă soții înrudiți au și copii, cu sfatul preotului și dezlegarea episcopului, ei pot conviețui împreună, însă trebuie să trăiască în curătenie deplină pînă la moarte.

Ce trebuie să facă părinții pe care nu-i ascultă copiii?

Mai întîi să se căiască cu lacrimi și să-și ceară iertare, căci majoritatea copiilor s-au făcut răi din cauza lipsei de educație religioasă în familie. Apoi, să alerge la Dumnezeu, adică la sfînta rugăciune, la duhovnic, la post și la biserică. Copiii care se îndepărtează de părinți, să se știe că mai întîi s-au îndepărtat de Dumnezeu, de Biserică, de spovedanie, de citirea cărților sfinte. Numai reîntoarcerea copiilor și a părinților înapoi la Dumnezeu, la o viață

creștină de rugăciune și pocăință, mai poate salva pe copiii înstrăinați de familie și căzuți în desfrîu și indiferență religioasă. Biserica, prin sînta rugăciune, unește și împacă pe oameni, îi face blînzi, credincioși și ascultători. Iar îndepărtarea de cele sfinte, distracțiile, desfrîul, nepăsarea părinților îi duc pe copii la necredință și pierzare. Totul să se înceapă cu rugăciunea și cu spovedania, cu postul și cu sfatul preotului și astfel roadele se vor vedea repede.

Care sînt cele mai grele boli sufletești care destramă familia creștină, tineretul și copiii?

Cele dintîi sînt necredința, indiferentismul religios și lipsa de catehizare, după care urmează toate relele, cum sînt: desfrîul, care a cuprins toate vîrstele, mai ales tineretul; pornografia sub toate formele, lipsa aproape totală de la biserică, de la spovedanie; necunoașterea Sfintei Scripturi și a cărților religioase ortodoxe și pătrunderea în rîndul tinerilor și a intelectualilor a cărților sectare și a influențelor ateiste, a gimnasticii păgîne Yoga, a filmelor de criminalitate și pornografie și, mai ales, a alcoolismului și a divorțului.

Vindecarea societății creștine românești și a familiei noastre, atît de bolnave astăzi, se face numai prin reîntoarcerea noastră la Biserică. Păcat că majoritatea intelectualilor și a tineretului nostru, cu toate suferințele îndurate, nu s-au convins încă să se întoarcă la Dumnezeu, la credința străbună salvatoare, la pocăință și la adevărata fericire creștină la care ne cheamă Dumnezeu.

7. TAINA SFÎNTULUI MASLU

Ce este Sfîntul Maslu?

Sfîntul Maslu este a șaptea taină a Bisericii lui Hristos și cea mai puternică slujbă de ajutor și vindecare a celor bolnavi. Ea se sprijină pe învățătura Sfîntului Apostol

Iacob, care spune: *De este cineva bolnav între voi, să cheame preoții Bisericii și să se roage pentru el, ungându-l pe dînsul cu untdelemn, întru numele Domnului...* (5, 14-15).

Ce trebuie să știm despre această Sfîntă Taină?

Sfîntul Maslu se face întotdeauna de cel puțin trei preoți, afară de cazuri excepționale, de obicei numai în zilele de post și numai pentru cei bolnavi. Se cere ca bolnavul sau bolnavii să fie spovediți înainte de Sfîntul Maslu, iar după slujbă, dacă au dezlegare, să fie împărțășiți. Pentru cei grav bolnavi se face Sfîntul Maslu acasă. Momentul principal al Sfîntului Maslu este sfințirea untdelemnului prin repetarea de șapte ori a unei rugăciuni speciale de chemare a Duhului Sfînt. La Sfîntul Maslu, ca și la celelalte Sfinte Taine, iau parte numai creștini ortodocși.

Care sînt efectele harice ale Sfîntului Maslu?

Le spune Sfîntul Apostol Iacob în Epistola sa, unde zice: *Rugăciunea credinței va mîntui pe cel bolnav și-l va ridica pe el Domnul, și de va fi făcut păcate, i se vor ierta lui.* Sfîntul Maslu, prin ungere de șapte ori cu untdelemn sfințit, cu credință în mila lui Dumnezeu, vindecă pe cei bolnavi, iar pe cei slabi în credință numai îi ușurează de suferință. Astfel, pe toți îi pregătește pentru marea călătorie la cer și le iartă păcatele, mai ales dacă sînt și mărturisite.

Cum trebuie să se pregătească credincioșii pentru Sfîntul Maslu?

Să aducă la biserică puțină făină și ulei și o haină sau lenjerie de la bolnavi pentru binecuvîntare, apoi să asculte cu credință slujba Sfîntului Maslu. Dacă au bolnavi în familie și este posibil, să-i aducă la biserică și să-i spovedească înainte de Sfîntul Maslu. La sfîrșitul slujbei, să

tie miruiți de preoți, iar acasă să facă mici turtițe din făină și ulei sfințit, pe care să le mănînce bolnavii în loc de anaforă. Dacă cineva este foarte bolnav, să i se facă acasă Sfîntul Maslu cu 2-3 preoți și să împărtășească bolnavul.

În unele regiuni se obișnuiește să se facă o dată pe an Sfîntul Maslu în fiecare familie, sau să se adune mai multe familii la un loc. La urmă se dă o masă creștinească și se pomenesc cei vii și cei morți din familie. Este o tradiție creștinească veche care întărește unitatea și iubirea între oameni, și trebuie menținută.

Este obiceiul în unele părți ca cel bolnav să deschidă Sfînta Evanghelie, cu credința că unde se deschide, se vorbește pentru soarta celui bolnav. Or, această practică este necanonică și este interzisă de Biserică, avînd caracter de ghicitorie, și duce la amăgirea credincioșilor și la profanarea Sfintei Evanghelii.

B. IERURGIILE

Ce sînt ierurgiile?

Sînt rugăciuni speciale, ce se fac de episcopi și preoți în biserici și familie pentru binecuvîntarea și sfințirea omului în diferite momente și împrejurări ale vieții, precum și pentru binecuvîntarea și sfințirea firii înconjurătoare și a diferitelor obiecte și lucruri de folos omului. Ierurgiile sînt folosite în Creștinism de la întemeierea Bisericii, unele dintre ele fiind moștenite din Legea veche.

Care este scopul ierurgiilor?

Să curățească, să binecuvînteze și să sfințească pe om și firea înconjurătoare, bisericile și obiectele de cult, casele și cele casnice, roadele cîmpului și toate lucrurile de care omul are nevoie în viață, pentru lauda lui Dumnezeu și mîntuirea sufletului.

De ce trebuie să sfinșim toate din nou, dacă ele au fost create de Dumnezeu curate și „erau bune foarte” (Facerea 1, 31)?

Pentru că omul, prin păcatul săvîrșit în Rai, a îndepărtat harul lui Dumnezeu de la el, a întunecat sufletul, mintea și trupul său și a tulburat pacea, ordinea și liniștea naturii înconjurătoare. Prin păcate zilnice omul își întinează inima, simțurile, casa, mintea și trupul. Prin păcat își tulbură întreaga familie, soția, copiii, vecinii, lucrurile cu care se hrănește, animalele care îl slujesc, deci totul. De aceea, pentru a scoate păcatul din om și duhul diavolului care caută să se facă stăpîn peste cel rob de patimi și peste întreaga zidire, omul trebuie să alerge la Dumnezeu și la Biserică pentru a fi iertat de păcate și pentru a i se face rugăciuni speciale de sfințire și iertare.

Fără aceste rugăciuni de binecuvîntare și sfințire, omul rămîne sub povara păcatelor și a toată necurăția. De aceea chemăm preotul să ne sfințească locuința, copiii, hrana ș.a. și să se roage pentru cei bolnavi și pentru răposați.

Care sînt deci roadele ierurgiilor?

Prin slujba ierurgiilor se cere ajutorul lui Dumnezeu și se alungă duhul vicleanului diavol dintre oameni, farmecele, vrăjitoriile, ura, desfrînarea, blestemul, epilepsia, pofta păcatelor și toată necurăția din inimă, din casă și din natură care îngreuiază viața creștinilor pe pămînt și îi depărtează de Dumnezeu. Prin aceste rugăciuni omul devine din nou vas al Duhului Sfînt, patimile se liniștesc, vrăjmașii fug, bolile se vindecă, oamenii se întăresc în dreapta credință și primesc binecuvîntare și har. Ierurgiile sfințesc îndeosebi cele materiale de care are nevoie omul în această viață.

Prin ce se aseamănă și prin ce se deosebesc ierurgiile de Sfintele Taine?

Se aseamănă unele cu altele, întrucît și ierurgiile și Sfintele Taine mijlocesc harul Duhului Sfînt pentru sfințirea omului și lucrează în chip tainic în lume prin puterea harului dumnezeiesc. Însă ierurgiile se deosebesc de Sfintele Taine prin aceea că Tainele sînt întemeiate direct de Mîntuitorul și sînt obligatorii pentru mîntuirea omului, sfințind momentele principale din viața lui; pe cînd ierurgiile sînt rînduite de Biserică și sfințesc nu numai pe oameni, ci și natura înconjurătoare, și nu sînt obligatorii pentru mîntuire, fiecare din credincioși cerîndu-le după credință și nevoie.

Cine poate săvîrși slujba ierurgiilor?

Pe cele mai importante le săvîrșesc episcopii, precum sfințirea locului și temeliei pentru zidirea bisericilor, sluj-

ba de sfințire sau tîrnosire a bisericilor noi, sfințirea Sfîntului și Marelui Mir și a Sfîntelor Antimise, slujba înmormintării episcopilor etc. Iar ierurgiile obișnuite le săvîrșesc numai preoții. Diaconii singuri nu pot săvîrși nici un fel de ierurgii.

În cîte părți se împart ierurgiile?

Ierurgiile se împart în două părți:

1. Ierurgii care sfințesc persoanele;
2. Ierurgii care binecuvîntează și sfințesc lucrurile și natura înconjurătoare de care are nevoie omul pe pămînt.

Care sînt cele mai importante ierurgii sau slujbe care sfințesc viața omului pe pămînt?

Ele se împart în trei categorii:

a. Ierurgii sau rugăciuni în legătură cu nașterea omului, cum sînt: rînduiala femeii după naștere, rugăciunea de punerea numelui pruncului și rugăciunile de îmbisericire a femeii și pruncului la 40 de zile după naștere.

b. Ierurgii care sfințesc viața omului pe pămînt, cum sînt: rugăciuni pentru cei ce sînt sub blestem și sub jurămînt, rugăciuni de împăcare a celor învrăjbiți, rugăciuni pentru tot felul de boli la copii, tineri și bătrîni și mai ales molitfele cele mari ale Sfîntului Vasile pentru izgonirea duhurilor necurate din oameni, prin care se vindecă prin minune dumnezeiască cei epileptici și cei stăpîniți de diavoli, pentru păcatele lor sau pentru că au fost blestemați de preoți, de arhieriei și de părinți, ori au fost trimiși asupra cuiva prin vrăjitorie și farmece de către cei ce slujesc satanei. O ierurgie specială este rînduiala rasofoului și a tunderii în monahism, numită și slujba marelui și îngerescului chip. Acestea sînt cele mai importante ierurgii din viața omului pe pămînt, care îl izbăvesc de puterea diavolilor și îl unesc din nou cu Hristos.

c. Ierurgii care privesc sfîrșitul omului pe pămînt, cum sînt: rînduiala pentru darea sufletului, slujba înmorm-

mîntării mirenilor, a pruncilor, a preoților, a călugărilor și a arhierilor; rugăciunile de dezlegare a celor adormiți, rînduiala citirii stîlpilor la cei morți, rînduiala pomenirii morților, la trei, la nouă și la patruzeci de zile și rînduiala parastaselor sau panahidelor pentru cei răposați.

Care sînt cele mai importante ierurgii care sfințesc și binecuvîntează materiile, obiectele și natura înconjurătoare în care își duce viața omul pe pămînt?

Aceste ierurgii se împart și ele tot în trei categorii:

a. **Ierurgii sau slujbe de sfințire a obiectelor de cult:** slujba sfințirii icoanelor, a crucilor și troițelor; sfințirea sfintelor vase ale Bisericii cu care se face Sfînta Liturghie; sfințirea veșmintelor noi diaconesți, preoțești și arhieresți; sfințirea ciopotelor noi, a locului și temeliei noilor biserici și mai ales slujba sfințirii bisericilor noi, numită și tîrnosire, care este cea mai importantă slujbă în Biserica Ortodoxă, după Sfînta Liturghie.

b. **Ierurgii privind sfințirea apei,** adică *aghiasma mică* și *aghiasma mare* de la Bobotează, și a obiectelor legate direct de viața omului, cum sînt rugăciunile de sfințire a temeliei pentru casă, a caselor noi și a caselor tulburate de dureri necurate; rugăciunile de sfințire a fîntînilor noi, a vaselor spurcate, a alimentelor necurate și pentru vitele ce se îmbolnăvesc; rugăciuni pentru binecuvîntarea mesei, a praznicelor, a colivei, a semănăturilor, a roadelor noi din cursul anului; a corăbiilor, a mașinilor; rugăciuni de izgonire a lăcustelor și gîndacilor care atacă recoltele; rînduiala sfințirii școlilor și localurilor publice de folos obștesc, precum și alte rugăciuni de acest fel.

c. **Ierurgii speciale,** cum sînt: rînduiala slujbelor și procesiunilor pentru ploaie pe timp de mare secetă, rînduiala procesiunilor numite și litanii, cu scoaterea pe cîmp și prin sate a sfintelor moaște și a icoanelor făcătoare de minuni, pe timp de război, de secetă, de boli, cutremure și alte primejdii mari care amenință viața oamenilor.

Ce trebuie să știm despre ierurgiile de la nașterea omului?

Întrucît fiecare om se naște sub robia păcatului strămoșesc, se zămislește și se naște din pofta trupeiască ce întinează trupul și sufletul creștinului, Biserica a rînduit anumite rugăciuni, de curățire și binecuvîntare a noului născut și a mamei lăuze, rugăciuni ce se citesc de preot în prima și a opta zi și la patruzeci de zile de la naștere, cînd se face îmbisericirea pruncului și a mamei care a născut. Aceste rînduieli trebuie neapărat respectate de toți credincioșii, căci femeia care naște este necurată 40 de zile și nu poate intra în biserică decît numai la 40 de zile, și numai cu molitfa preotului care se citește în pridvor. Fără aceasta, femeia nu poate să sărute icoanele și să se apropie de Sfîntul Altar.

Ce trebuie să facă femeile care au pierdut fără voie pruncul sau care l-au ucis de bunăvoie prin avort?

Nici aceste femei n-au voie să intre în biserică pînă la 40 de zile. Însă ele trebuie mai întîi să se spovedească la preotul lor ca să știe în ce măsură sînt vinovate de moartea pruncului și după ce primesc canonul convenit și făgăduiesc că vor naște alt copil în loc, li se citește molitfa de intrare în biserică și se pot apropia de icoane și de Sfîntul Altar. Pe cele care pierd sarcina fără voie, Biserica le oprește un an de la Sfînta Împărtășanie, iar pe cele care avortează de bunăvoie, le oprește de la cele sfinte de la zece la cincisprezece ani. Acesta este cel mai mare păcat al femeilor pe pămînt.

Ce trebuie să facă cei care sînt blestemați de părinți, mai ales de mamele lor, și nu i-au iertat în viață?

Dacă părinții sau mama care i-au blestemat se află încă în viață, copiii trebuie să meargă împreună cu părinții, sau numai cu mamele care i-au blestemat, la preotul sa-

tului sau la duhovnicul lor să mărturisească păcatul și să li se citească dezlegare de blestem, iar copiii să-și ceară iertare în genunchi, sub epitrahil, sărutînd mîna părinților lor. Dacă părinții nu sînt în viață și n-au vrut să-i ierte pe copii, sau feciorii vinovați nu și-au cerut iertare, cît timp le erau părinții în viață, sau i-au înjurat și bătut pe părinți și nici la bătrînețe nu se căiesc de acest greu păcat, copiii blestemați de părinți, precum și cei ce-și urăsc părinții și după moartea acestora, nu se pot mîntui. Iar dacă copiii se căiesc de felul cum s-au comportat cu părinții morți, să se mărturisească la preot, să facă rugăciuni și milostenii toată viața pentru părinții lor și să urmeze sfatul și canonul duhovnicului pînă la moarte, iar Dumnezeu, cu iubirea Sa de oameni, îi va ierta.

Ce să facă cei ce nu se pot împăca cu rudele și cu vecinii lor?

Să meargă la preotul din parohie și la cei mai iscușiți duhovnici din mînăstiri, să-și mărturisească păcatul; să li se citească de către preoți rugăciuni de împăcare și înmulțirea dragostei, să dea slujbe de împăcare cu cei care îi asupresc, să pună și pe alți creștini și rude să postească și să se roage pentru ei cîteva zile și Dumnezeu îi va împăca. Iar dacă unul cere iertare cu smerenie, iar celălalt nu vrea să-l ierte, primul este iertat de Dumnezeu pentru smerenia lui și poate primi Sfînta Împărtășanie, iar cel ce nu vrea să ierte nu poate fi împărtășit pînă la împăcare.

Ce trebuie să înțelegem prin molitfele Sfîntului Vasile cel Mare și cine le citește?

Molitfele Sfîntului Vasile cel Mare, în număr de trei, ca și ale Sfîntului Ioan Gură de Aur, în număr de patru, numite și *exorcisme*, sînt cele mai puternice rugăciuni de blestem și de izgonire a duhurilor necurate din oameni și din case. Ele se citesc numai de preoți și de duhovnici bătrîni care au viață curată și sînt mari postitori și care

au dezlegare de la duhovnicii lor să le citească, căci de le citesc preoții tineri, fără post și viață cît mai curată, diavolii chinuiesc mai tare pe cei bolnavi și nu ies din oameni, ba uneori se răzbună cu mari ispite asupra preoților.

De ce se îmbolnăvesc uneori oamenii de duhuri necurate, adică sînt posedați de diavoli?

Nimeni, afară de Dumnezeu, nu știe de ce li se îngăduie diavolilor să intre în unii oameni. Un lucru trebuie să știm: că diavolii pun stăpînire numai pe trupul unor oameni și numai cu voia lui Dumnezeu, fie pentru păcatele lor mari, fie pentru păcatele părinților și ale copiilor lor; fie pentru că au fost blestemați de episcopi, de preoți și de părinți; sau pentru că s-au lepădat de credință și de biserică, sau au furat de la biserică, de la văduve și orfani; sau au fost vrăjitori, hulitori de Dumnezeu, ateî și ucigași de oameni. Pentru cei pocăiți, posedarea diavolului, adică epilepsia, le aduce cunună și răsplată, iar pentru cei răi și necredincioși, epilepsia este o arvună a iadului.

Cum se citesc molitfele de izgonire a duhurilor necurate din oameni și pentru care bolnavi anume se citește?

Molitfele de izgonire a diavolilor din oameni și chiar din animale se citesc numai în zile de post, mai ales la miezul nopții, în biserică, în fața icoanelor făcătoare de minuni sau lîngă racla cu moaște ale sfinților. Atît preotul care le citește, cît și cei bolnavi de duhuri necurate, împreună cu rudele și însoțitorii lor, trebuie să facă post negru de cel puțin o zi și o noapte, dacă nu chiar de trei zile. Căci fără post aspru și fără rugăciuni cu lacrimi stăruitoare, diavolii nu fug din oameni, sau ies din unii și se duc în alții. Aceste molitfe se citesc numai pentru cei bolnavi de epilepsie, pentru cei stăpîniți de duhuri rele

prin vrăjitorie și tot felul de farmece și pentru cei blestemați și chinuiți în tot felul de diavoli. Molitfele de izgonire a duhurilor rele nu se citesc niciodată fără post, fără rugăciune și spovedanie. Ele nu se citesc pentru căsătorie, pentru cei certați care trăiesc în ură și pentru cei ce sînt stăpîniți de păcate mari.

Ce trebuie să facem cînd bolnavii posedați de duhuri rele nu se vindecă nici cu molitfele Sfîntului Vasile cel Mare?

În acest caz se face spovedania generală a celor bolnavi și a rudelor lor, ca nu cumva cineva dintre ei să fi făcut păcate grele și să fi rămas nespovedite. Apoi se repetă molitfele Sfîntului Vasile cel Mare de trei ori, la miezul nopții, cu cîte o zi pînă la trei zile de post negru. După puțin timp bolnavul trebuie să fie dus la sfintele moaște și la icoanele făcătoare de minuni din țară ca să i se citească și acolo molitfele Sfîntului Vasile cel Mare. După mai multe rînduri de rugăciuni făcute cu credință, cu lacrimi și post, la preoți cu har, la sfintele moaște și icoane făcătoare de minuni, în mod sigur bolnavii se vindecă și se izbăvesc definitiv de duhuri necurate. Dar dacă ei săvîrșesc aceleași păcate mari, se îmbolnăvesc din nou, uneori chiar mai rău.

Ce deosebire este între bolnavii de epilepsie și între cei stăpîniți de duhuri necurate trimise prin tot felul de vrăji?

Cei epileptici sînt stăpîniți de demoni, cu îngăduința lui Dumnezeu, pentru păcatele părinților lor sau pentru unele păcate mari făcute de ei în viață pentru care nu s-au pocăit. Iar cei stăpîniți de diavoli prin vrăjitorie nu suferă din cauza păcatelor lor, ci din cauza invidiei și urii care există între oameni. De aceea mare plată au cei ce suferă nefiind cu nimic vinovați. Însă și unii și alții se vindecă prin minune dumnezeiască și

numai cu rugăciune și post îndelungat, cu Sfântul Maslu și cu molitfele Sfântului Vasile cel Mare, citite de preoți și duhovnici bătrâni, cu trăire duhovnicească, după cum însuși Mîntuitorul a zis: „Acest neam de diavoli cu nimic nu poate ieși, decît numai cu rugăciune și cu post” (Marcu 9, 29).

De ce se roagă Biserica pentru cei bolnavi?

Biserica, numită și „mireasa lui Hristos”, este mama noastră cea duhovnicească ce ne-a născut prin baia Sfîntului Botez. De aceea în toate slujbele ce se fac în biserică sînt rînduite rugăciuni pentru sănătatea și iertarea celor bolnavi, căci toți sîntem fiii lui Dumnezeu după dar, și fiii Bisericii lui Hristos prin Botez. Slujitorii Bisericii de pe pămînt se roagă din dragoste, împreună cu sfinții din cer, pentru iertarea și vindecarea noastră, întrucît și sufletul, și trupul sînt zidite de Dumnezeu și poartă în ele chipul și asemănarea Lui. Cele mai importante rugăciuni de vindecare se citesc la Sfîntul Maslu. Apoi sînt molitfele Sfîntului Vasile cel Mare și multe alte rugăciuni de sănătate ce se află în Molitfelnic.

Pentru care bolnavi nu se poate ruga Biserica?

Pentru cei care nu cred în Dumnezeu, nici măcar cînd sînt bolnavi de moarte; pentru cei ce sînt de altă credință, pentru cei îndoielnici în credință, pentru cei care nu vor să postească și nici să se roage și pentru cei care sînt bolnavi, dar nu vor să părăsească păcatele lor grele, nici nu se spovedesc la duhovnic.

De ce și cînd se fac rugăciuni și aghiasmă de binecuvîntare și sfințire a caselor noi?

Fiecare casă nouă ce urmează a fi locuită de creștini se sfințește, căci este și trebuie să fie o biserică duhovnicească, un loc sfințit în care se laudă Dumnezeu, în ca-

re se nasc copii creștini și în care se ostenesc fiii Bisericii lui Hristos la rugăciune, la post și la toate faptele bune. Pentru aceasta se sfințesc casele credincioșilor, ca nu cumva Duhul Sfânt și îngerii păzitori să se depărteze din ele din cauza unor păcate mari ce se fac în ele, cum sînt desfrînarea, preadesfrînarea, beția, avortul și paza de copii, cearta, ura, înjurăturile, vrăjitoria și divorțul. Aghiasma în casă, numită și *sfeștanie*, se face cel puțin o dată pe an, după ce se face curățenie generală și sînt toți ai casei de față, de obicei dimineată, în zile de post. În unele părți se stropesc casele cu aghiasmă la fiecare zi întîi a lunii cînd merge preotul cu aghiasmă din casă în casă. Este o tradiție veche, sfîntă, pe care sîntem datori s-o păstrăm.

Ce case creștine nu pot fi sfințite de preot?

Casele în care se hulește permanent Dumnezeu, casele în care se fac desfrînări, beții și sodomii cumplite, în care s-a spînzurat cineva, în care se ucid prunci de bunăvoie și în care locuiesc oameni atei și sectanți. În asemenea case și familii preotul nu poate face aghiasma de sfințire, pînă ce nu se întorc cei ce locuiesc în ea la Hristos, Mîntuitorul lumii, cu dreaptă credință și pocăință.

Cum se sfințesc casele, fîntînile, recoltele și toate roadele pămîntului?

Se sfințesc prin stropirea cu aghiasmă și citirea unor rugăciuni speciale de către preot la fața locului, în prezența credincioșilor, care asistă cu evlavie și cu post la săvîrșirea acestei rînduieli creștinești.

Ce este aghiasma și cum se sfințește?

Aghiasma este apă sfințită de preot prin citirea unor rugăciuni speciale, fie în biserică, fie în casele creștinilor, fie la fîntîni și pe cîmp, unde este nevoie. La sfințirea a-

ghiasmei trebuie mai întâi un vas cu apă curată, trei lumânări aprinse, tămâie și busuioc. Momentul principal la sfințirea apei este rugăciunea de chemare a Duhului Sfânt peste ea și întreita scufundare a Sfintei Cruci împodobite cu busuioc în vasul cu apă, când oamenii cîntă troparul Botezului și se stropesc biserica, icoanele, totul.

De cîte feluri este aghiasma în Biserica Ortodoxă?

După rugăciunile care se citesc la sfințire, aghiasma este de două feluri: *aghiasmă mică*, care se face la cere-re, ori de cîte ori este nevoie, și *aghiasmă mare*, care se sfințește o dată pe an, la Botezul Domnului, și are destinație specială. Deosebirea între una și alta constă în faptul că la slujba de sfințire a aghiasmei mici se citesc rugăciuni mai puține, iar la sfințirea aghiasmei mari se citesc rugăciuni mai mari și mai multe, de chemare a Duhului Sfânt peste apă cînd, de obicei, slujesc mai mulți preoți.

Aghiasma mică este și ea de mai multe feluri, după slujba care se face și după destinația pe care o are. Astfel, cea mai obișnuită este *aghiasma mică propriu-zisă*, care se sfințește fie săptămînal, fie la întîii ale fiecărei luni, fie înainte de săvîrșirea Sfîntului Maslu, pentru sfințirea caselor, a credincioșilor, a hainelor, a alimentelor, a cîmpului și a lucrurilor necesare omului. Apoi este *aghiasma de la Izvorul Tămăduirii*, după Sfintele Paști, cu care se stropesc cei bolnavi și se ia de către credincioși pentru sănătate și pentru stropirea cîmpului. Mai este *aghiasma de la Sfîntul Trifon*, care se sfințește o dată pe an, la 1 februarie, ziua de prăznuire a sfîntului care vindecă animalele bolnave. La sfințirea ei se citesc cîteva rugăciuni speciale ale Sfîntului Trifon și se folosește pentru sănătatea animalelor. De obicei se toarnă puțină aghiasmă în apă și în nutrețul vitelor, sau se amestecă cu tărîțe și li se dă să mănînce. La fel este și *aghiasma Sfîntului Modest*, care se sfințește la 18 decembrie, ziua de prăznuire a sfîntului, și are același dar de vindecare a animalelor.

Se dă în nutreț sau în apă, mai ales înainte și după fă-tare.

Cum se iau aghiasma mare și aghiasma mică?

Aghiasma mare se ia zilnic de către toți credincioșii, începînd din ajunul Bobotezei pînă la 14 ianuarie, cînd se încheie marele praznic al Botezului Domnului. Aghiasma mare se păstrează în fiecare biserică pentru tot anul, de obicei în Sfîntul Altar, și o dă preotul credincioșilor după Sfînta Spovedanie, cu o zi înainte de Sfînta Împărtășanie. Celor opriți de la cele sfînte li se dă aghiasmă mare în locul Trupului și Sîngelui Domnului, ca o mîngiere du-hovnicească, pînă își împlinesc canonul dat de duhovnic. Aghiasma mare se mai folosește la sfințirea bisericilor, a-tît la punerea temeliei, cît și la tîrnosire. Se mai folosește la sfințirea obiectelor de cult, ca: veșminte, icoane, cruci, sfînte vase, acoperăminte pentru Sfînta Masă, sfîntul artos etc.

Aghiasma mică, obișnuită, se ia zilnic după anaforă; iar aghiasma mare se ia numai cu post și spovedanie și întotdeauna înainte de sfînta anaforă, cu binecuvîntarea preotului.

Care sînt roadele și folosul primirii sfîntei aghiasme?

Întrucît aghiasma se sfințește prin harul Duhului Sfînt în timpul rugăciunii preoților, cu scopul sfințirii credin-cioșilor și a tuturor materiilor legate de viața lor, aghias-ma are un mare rol în viața de toate zilele a fiilor Bisericii Ortodoxe. Prin stropirea și gustarea din această apă sfințită, se sfințesc și se curățesc credincioșii de orice necurăție trupească și sufletească, se izgonesc duhurile re-le din oameni, din case, din cei bolnavi; se vindecă a-nimalele bolnave, se strică puterea vrăjitoriei și lucrarea satanei asupra oamenilor; se alungă gîndacii, lăcustele și viermii care strică recoltele și grădinile; se binecuvîntează cîmpul, roadele noi, pîinea, apa din fîntîni, mașinile de

lucru și de călătorie, uneltele de lucru, casele noi, sau cele în care a murit cineva, ori s-au făcut păcate mari, precum hulirea lui Dumnezeu, înjurături, beții, avorturi și desfrîu de tot felul. Prin gustarea și stropirea cu aghiasmă, cu credință și post, se dă sănătate trupească și sufletească oamenilor, se întărește credința, se sfințește tot ce ține de casele oamenilor și se alungă diavoli, teama, frica de moarte, visele rele și orice primejdie.

De ce în unele case se încuibează diavolul și lucrarea vrăjitoriei și a farmecelor?

Pentru că în acea casă soții sau copiii lor fac sau au făcut unele păcate de moarte: avort, desfrîu, sodomie, vrăjitorie, înjurături, beție, necredință și nu le-au spovedit, nici nu le-au părăsit. Se mai întâmplă asemenea lucruri în casele în care s-a spînzurat cineva, sau a încercat să facă aceasta; ori a locuit acolo cineva care a făcut vrăjitorie și a lucrat cu puterea satanei împotriva oamenilor. Dar dacă se întorc toți la biserică și la pocăință și fac Sfîntul Maslu și aghiasmă în casă, se izbăvesc de cursele vrăjmașului diavol.

Ce rugăciuni se fac în casele bînuite de duhuri necurate?

Pe lîngă Sfîntul Maslu și aghiasma mică, care se săvîrșesc în casa lovită de cel viclean, se obișnuiește ca toți ai casei să se spovedească din copilărie. Apoi li se rînduiește de preot zile de post aspru pînă seara sau pînă a doua zi, miercurea și vinerea, precum și trăirea un timp în totală curătenie și citirea zilnică a Psaltirii și a Paraclisului Maicii Domnului, mai ales la miezul nopții. Rugăciunile preotului unite cu post, cu curătenie și citirea Psaltirii cu metanii, un anumit timp, fac adevărate minuni și se sting toate vrăjitoriile, frica, nălucirile și lucrarea satanei din casele creștinilor.

Care sînt rugăciunile principale pentru cei bolnavi de moarte?

Rugăciunea de bază este Sfîntul Maslu, unit cu Spovedania și Sfînta Împărtășanie. Dacă bolnavii și bătrînii se chinuiesc tare și nu pot să-și dea sufletul, se citește de preot o slujbă specială de ieșirea cu greu a sufletului și două rugăciuni pentru sufletul cel osîndit și pentru cel ce greu se luptă cu moartea. Aceste rugăciuni se fac cu post și lacrimi la care trebuie să participe toate rudele apropiate ale muribundului. Dacă totuși sufletul lui nu se desparte de trup, preotul trebuie să cerceteze dacă nu cumva este blestemat de vreun preot, de mama lui, de soție, sau dacă s-a împăcat cu cei cu care a fost în ură multă vreme. După ce i se vor citi rugăciunile de împăcare și dezlegare de blestem, sufletul se va despărți liniștit de trup. Cei din casă trebuie să aibă mare grijă de cei greu bolnavi ai lor să nu moară nepregătiți, adică nespovediți, neîmpăcați unii cu alții și neîmpărtășiți.

Care sînt ierurgiile, adică slujbele principale în legătură cu cei răposați și cu pomenirea lor?

Imediat ce un creștin își dă duhul în brațele Domnului, casnicii trebuie să anunțe pe preot și să se tragă clopotele ca tot satul să se roage pentru el. Apoi să aducă un sfeșnic din biserică și să-i aprindă la capul celui răposat, ca simbol că viața lui a fost ca o lumină pe pămînt, iar pe piept să i se pună icoana Mîntuitorului sau a Maicii Domnului. Dar mai înainte de aceasta trebuie să fie spălat pe tot corpul și îmbrăcat în lenjerie și haine curate, bune, ca de sărbătoare, căci adevărată sărbătoare este adormirea credincioșilor care au slujit toată viața lui Hristos. Apoi să se cheme preotul acasă și să facă o slujbă de iertare, numită Litia mică pentru morți. Iar trei seri la rînd să-i citească rugăciunile de iertare, numite popular „stîlpi”, „priveghi” sau trisaghion pentru morți, ce este o prescurtare a slujbei de înmormîntare.

Rînduiala principală pentru cei răposați este slujba înmormîntării propriu-zisă, care are loc de obicei a treia zi. Dimineața, preotul este dator să săvîrșească Sfînta Liturghie pentru sufletul răposatului; apoi are loc slujba înmormîntării și masa de pomenire cu rugăciunile de iertare după înmormîntare și rînduiala împărțirii hainelor mortului la cei săraci. La nouă și la patruzeci de zile se face din nou parastas pentru cei răposați la biserica parohiei, și chiar la mai multe biserici și mînăstiri, care se încheie cu praznic de pomenire și milostenie pentru odihna sufletului răposat. Acum se face și o rînduială specială, numită popular „ridicarea panaghiei”.

Rugăciuni pentru cei răposați se fac pînă la șapte ani, sub formă de așa-numite „parastase” sau „sărindare”, care înseamnă slujbe pentru morți de cîte 40 de zile, precum și praznice, adică mese de pomenire și milostenie la săraci pentru cei adormiți. La șapte ani se face din nou liturghie și parastas mare cu praznic pentru sufletul răposat, cînd se citesc și dezlegările de iertare la mormîntul lui. În unele părți, la șapte ani se dezgroapă cei răposați și se face o rînduială specială la mormintele lor; aceasta constă în stropirea oaselor cu vin și untdelemn.

În ce constă slujba de înmormîntare și care este momentul ei principal?

Slujba de înmormîntare se începe de la casa celui răposat, după ce se termină Sfînta Liturghie în biserică, făcută anume pentru iertarea și odihna lui. Preotul sau preoții dau binecuvîntare, se tămîiază trupul mortului, se cîntă trisaghionul cu o ectenie și dezlegare, apoi se merge în procesiune pînă la biserică, citindu-i-se din loc în loc cîte o Evanghelia specială, și ectenie de iertare, fiind peirecut pe ultimul drum de toți cei de față. În biserică se continuă cîntările cu ectanii pentru răposat, apoi se citesc Apostolul, Evanghelia și rugăciunile mai de iertare și dezlegare, care formează miezul și partea principală a slujbei de înmormîntare. Iară oastea dezlegări de iertare

slujba nu este completă. După ce rudele dau răposatului sărutarea cea mai de pe urmă și după predica preotului, procesiunea de înmormîntare se continuă pînă la cimitir. Aici sicriul se coboară în mormînt, se pecetluiește de preot „pînă la a doua înviere”, se fac ultimele rugăciuni de iertare, se cîntă „Veșnica pomenire”, iar credincioșii fac cîte 12 închinăciuni pentru odihna sufletului care acum se duce la judecată, și se întorc la casa răposatului, unde are loc masa de pomenire. Toate slujbele pentru morți se fac numai de către preoți și episcopi ajutați de diaconi.

Sînt mai multe feluri de slujbe de înmormîntare?

Da. Slujba înmormîntării este în general aceeași, dar are unele părți speciale în plus, după vrednicia și treapta fiecăruia dintre cei răposați. Cea mai simplă slujbă de înmormîntare este cea a copiilor mici, apoi cea a mirenilor, a călugărilor și a preoților. Cea mai dezvoltată este slujba de înmormîntare a arhierilor, care de obicei sînt depuși în catedrala episcopală unde au fost episcopi. După terminarea slujbei sicriul cu corpul lor este purtat în jurul bisericii și apoi înmormîntat fie lîngă biserică, fie în pro-naosul catedralei, după caz. La toate slujbele de înmormîntare, cele mai importante sînt rugăciunile sau molitfele de iertare, care se citesc la urmă de cel mai mare dintre slujitori sau de duhovnicul răposatului.

Ateii, sectanții și cei ce au hulit toată viața pe Hristos, ca și cei ce se sinucid de bunăvoie, pot fi îngropați cu preot? Cum se procedează în aceste cazuri?

Toți aceștia nu se înmormîntează cu preot. Adică nici ateii, nici sectanții, nici hulitorii de Dumnezeu, nici sinucigașii, nici femeile care mor făcînd avorturi, nici cei ce mor de beție prin cîrciumi și pe drumuri, nici cei ce mor cu propria lor voință pe la nunți și distracții, sau care se

expun la efort peste putere și mor la lupte, la sport, la tâlhării, sau se ucid unii pe alții.

Aceștia sînt lepădați de la fața lui Dumnezeu, căci au murit deznădăjduiți, fără credință și pocăință, și nu se îngroapă cu preot, căci singuri și-au provocat moartea. În cimitir ei să fie așezați separat, cu cei necredincioși și care s-au sinucis. Tot acolo trebuie să fie îngropați și copiii avortați și uciși de mamele lor fără a fi botezați, că nu este mîntuire fără de botez. Dintre cei ce se sinucid fac excepție cei bolnavi psihic. Ei se pot înmormînta cu un singur preot, dar nu se duc în biserică, ci direct la cimitir, așa cum prevede pravila Bisericii.

Oamenii care mor în necredință, în sectă, în totală nepocăință, ca și cei ce se sinucid, pot fi pomeniți la slujbele Bisericii? Ce se mai poate face pentru sufletele lor?

Asemenea morți nu pot fi pomeniți niciodată la nici un fel de slujbe în Biserică. Pentru că, dacă din viață s-au lepădat de bunăvoie de Hristos și au murit fără dreaptă credință și pocăință, ei nu mai au mîntuire nici nu se pot da pomelnice cu parastase pentru ei la Sfîntul Altar, nici nu pot fi pomeniți la dezlegările preoților. Dar, după o tradiție adusă la noi din Muntele Athos, cei ce se sinucid și copiii avortați pot fi pomeniți indirect la slujbele pentru morți. Adică se dă pomelnic cu numele morților apropiați, în care să fie și numele unor copii morți în mir, adică imediat după botez. Cînd preotul îi pomenește și zice la urmă: „Cu tot neamul lor cei adormit”, aici au parte și rudele lor care au fost uciși și cei sinucigași.

Este bine să se facă cavou pentru cei adormiți?

Cavoul pentru cei răposați este o influență străină în tradiția noastră ortodoxă. El poate aminti și de mormîntul Domnului care era o mică încăpere săpată în piatră, după tradiția iudaică, în care se putea intra în interior,

aşa cum au intrat Petru şi Ioan, sau femeile mironosiţe, şi au vorbit cu îngerul Gavriil, care le-a spus că a înviat Domnul, arătându-le giulgiul înfăşurat deoparte (Ioan 20, 6-8; Marcu 16, 5-6). Cavoul se practica pînă recent mai ales la oraşe, din cauza lipsei de spaţiu în cimitire. Acum încă s-a extins şi la sate, ca o modă şi prilej de mîndrie în ochii celorlalţi. Părinţii şi duhovnicii bătrîni cu trăire duhovnicească spun că este păcat a se cheltui sume aşa de mari pentru cavouri, în loc să ne smerim măcar după moarte, iar banii cheltuiţi în zadar să fie daţi la săraci şi la slujbe pentru iertarea celor adormiţi. Aceasta o spune şi Sfînta Scriptură: *Pămînt eşti şi în pămînt te vei întoarce* (Facerea 3, 19). Deci, cei smeriţi să se îngroape în pămînt, din care au fost făcuţi, iar cei mîndri să se îngroape cum doresc. Să ne aducem aminte şi de cuvîntul Mîntuitorului care zice: *Învăţaţi-vă de la Mine că sînt blînd şi smerit cu inima şi veţi afla odihnă sufletelor voastre* (Matei 11, 29).

Ce simbolizează prinoasele aduse pentru cei răposaţi atît în timpul înmormîntării, cît şi la parastasele făcute?

Sfînta Cruce, care merge înaintea mortului şi a credincioşilor ce îl însoţesc, închipuieşte pe Însuşi Domnul nostru Iisus Hristos după care trebuie să mergem toţi cei ce dorim să ne mîntuim. Crucea pe care o ţine răposatul în mîini arată că el a fost ortodox şi că a dus cu răbdare crucea vieţii, urmînd în toate Mîntuitorului. Icoana ce stă trei zile pe pieptul mortului, fie icoana Domnului, fie a Maicii Domnului, arată că răposatul şi-a dat duhul în mîinile lui Hristos şi că cere mijlocirea Maicii Domnului în acest ceas înfricoşat, ca prin rugăciunile ei să dobîndească iertare şi mîntuire.

Lumînarea care se pune în mîna creştinului cînd îşi dă duhul simbolizează că el a fost un adevărat fiu al Bisericii şi al Mîntuitorului nostru Iisus Hristos. Adică a urmat în toate lui Hristos, „lumina lumii”, Care „luminează

tuturor". Dacă cel ce moare a dus viață fără pocăință, în necredință și desfrâu, lumînarea nu-l ajută cu nimic.

Sfinții din pustiuri și martirii care au dus viață înge-rească pe pământ s-au săvârșit fără lumînare. Căci Hristos strălucea în inimile lor.

Este bine ca fiecare creștin să-și dea duhul pregătit, a-dică spovedit, împărtășit, împăcat și cu lumînare în mînă. Însă, dacă cineva moare împărtășit, dar fără lumînare, să nu ne întristăm, că este iertat și mîntuit. Lumînarea este numai un simbol al vieții creștinului pe pământ. Iar lumînările care se pun la mort și sfeșnicul care se poartă înainte la înmormîntare arată că răposatul a dus o viață curată pe pământ și a purtat în inima sa pe Hristos și lumina dreptei credințe.

Coliva din grîu fiert simbolizează atît viața și faptele bune ale răposatului făcute pe pământ, cît și mulțimea sfinților și dreptilor din ceruri care se roagă pentru cei de pe pământ și pentru odihna sufletului celui adormit. Coliva mai închipuiește trupul mortului care va învia la judecata de apoi, precum boabele de grîu mor în pământ ca să învieze întru nestrîcaciune (Ioan 12, 24). Coliva simbolizează și legătura dragostei între vii și morți. De aceea se leagănă coliva cînd se cîntă „Veșnica pomenire”, apoi fiecare gustă din ea ca o comuniune între toți creștinii.

Colacii împlețiți, ce sînt duși înaintea mortului, și toate prinoasele de pîine simbolizează cununa faptelor bune făcute de cel adormit pe pământ, pe care i-o va da Hristos în cer. Ramurile sau crengile de brad verde pe care se așază fructele dulci și altele, simbolizează pomul vieții din mijlocul Raiului din care va gusta sufletul celui adormit în Hristos.

Clopotele care se trag pentru cel ce este dus la mormînt vestesc celor din sat că a plecat la Hristos unul dintre ei și cheamă pe toți să-l petreacă pe ultimul drum și să se roage pentru sufletul lui, zicînd „Dumnezeu să-l ierte!”. Clopotele mai amintesc și de trîmbițele care vor suna la sfîrșitul veacurilor și vor chema toate neamurile

pământului la înfricoșata judecată. Pînza albă ce acoperă trupul răposatului simbolizează acoperămîntul lui Hristos care umbrește pe cel răposat. Covoarele și bucățile de pînză care se aștern pe cale înaintea mortului, numite popular „punți”, închipuiesc faptele sale bune și mai ales milostenia, care ca niște punți ajută sufletul să treacă vămile văzduhului și să ajungă în Rai.

Tămîia cu care se tămîiază mortul simbolizează rugăciunile credincioșilor și ale sfinților pentru iertarea și odihna sufletului ce merge la cer. Cenușa din cădelniță, care se varsă peste cel așezat în mormînt, arată că toți sîntem aici „pămînt și cenușă” (Facerea 18, 27). Undelelemnul din candelă care se varsă cruciș peste sicriu este simbol al Botezului și pecetea lui Hristos. Iar paharul cu vin ce se toarnă cruciș în mormînt este simbol al paharului vieții și simbolizează nemurirea și învierea sufletului la a doua venire a Dreptului Judecător.

Crucea ce se pune la capul mortului în cimitir închipuiește dreapta credință a celui adormit, scutul lui Hristos care îl va străjui pînă la învierea cea de obște. Celelalte obiceiuri întîlnite la înmormîntări sînt tradiții populare locale, unele fără nici o valoare creștină, pe care preotul le poate înlocui cu cele practicate de Biserică din începuturi.

Ce rol are pomenirea morților la trei, la nouă și la patruzeci de zile după moarte?

La trei zile, adică în ziua înmormîntării, după terminarea slujbei, se face praznic cu masă și milostenie pentru odihna sufletului răposat, căci acum el merge să se închine înaintea Prea Sfintei Treimi, precum și Domnul a înviat a treia zi. De la a treia, pînă la a noua zi, după tradiție, sufletul este însoțit de îngeri buni și dus să vadă fericirea Raiului. Apoi iar se închină înaintea scaunului Prea Sfintei Treimi. De aceea în această zi iar se face praznic și milostenie, ca să fie miluit de Domnul. Ziua a noua mai închipuiește și cele nouă cete îngerești cu care

ne rugăm să fie părtaș cel de curînd adormit. La patruzeci de zile din nou se face praznic și milostenie pentru cel răposat, căci acum sufletul, după ce vede chinurile iadului, este adus să se închine a treia oară înaintea Sfintei Treimi, și i se hotărăște loc de odihnă sau osîndă provizorie, după faptele sale, pînă la judecata viitoare. De aceea iar facem pomenire, Liturghie și milostenie pentru odihna și iertarea sufletului plecat la cer.

Ce alte zile de pomenire a celor răposați are Biserica Ortodoxă?

Se mai fac parastase și slujbe de iertare la trei, la șase, la nouă luni și la un an de zile după moarte. Apoi în fiecare an, pînă la șapte ani. Aceste pomeniri constau, la fel, în săvîrșirea de Sfînte Liturghii speciale pentru cei răposați, parastase cu dezlegare la mormînt și milostenie la săraci și orfani. Zile de pomenire a morților sînt toate sîmbetele de peste an, cu unele excepții, mai ales sîmbetele Postului Mare, cînd se fac la biserici parastase speciale, care se încheie în Sîmbăta lui Lazăr sau în Joia Mare.

Mai sînt, de asemenea, două zile speciale pe tot anul, numite popular „Moșii de iarnă”, în ajunul Duminicii lăsatului sec de carne, și „Moșii de vară”, în ajunul Duminicii Rusaliilor. Ziua de pomenire a eroilor se face o dată pe an, la Înălțarea Domnului. La marile sărbători ale sfîinților se pomenesc, la fel, morții care poartă numele sfîntului respectiv. Mai este obiceiul să se pomenească morții, mai ales cei care au murit fără luminare, la praznicul Maicii Domnului de la 21 noiembrie, numit „Întrarea Maicii Domnului în Biserică”.

Ce datorii creștinești avem pentru cei răposați?

Să le facem toate pomenirile anuale la biserică și la cimitir, cu 40 de Liturghii și parastase, cu rugăciuni și milostenii, cum ne învață Sfînta Biserică, știind că sînt pă-

rinții și frații noștri care ne-au născut și crescut și că acum nu se mai pot ajuta cu nimic. Apoi sîntem datori să le îngrijim mormintele cu cruci și flori, în locul buruienilor, și să le aprindem lumînări și candelă, ca semn al dragostei în Hristos și al milei creștine. Mai ales cimitirele satelor și orașelor se cuvine să fie bine îngrijite, aliniate, curățite de buruieni și neprofanate de animale și rău-făcători, iar la fiecare cruce să se ardă regulat candelă și lumînări aprinse.

Ce păcat fac cei ce își ard trupurile la crematoriu, refuzînd să fie înmormîntați creștinește în cimitir cu preoți și cruce, după tradiție?

Cei ce își ard trupurile după moarte, dovedesc că nici în viață, nici înaintea morții n-au crezut în Hristos și în viața veșnică. Or, noi, creștinii ortodocși, credem în viața veșnică și știm că trupul nostru *este templu al Duhului Sfînt* și locaș al sufletului (I Corinteni 3, 16-17). Sfinții toți, prin fapte bune, și-au sfințit trupurile, devenind moaște făcătoare de minuni la care ne închinăm și ne vindecăm, iar Mîntuitorul și toți ucenicii Lui nu și-au distrus trupurile, ci le-au păzit în viață curate de tot păcatul, iar după moarte le-au fost așezate în morminte. Astăzi Mormîntul Domnului de la Ierusalim este cel mai sfînt loc de pe tot pămîntul, căci din el a înviat Hristos, Mîntuitorul lumii. De aceea, cei ce își dau trupul la crematoriu nu au voie să fie pomeniți la biserică, pentru necredința și faptele lor.

Cum putem ajuta pe cei morți fără nici o pregătire, adică nespovediți, neîmpăcați cu rudele și neîmpărtașiți din copilărie?

Cei care mor subit de inimă, în accidente, la operație sau în alte împrejurări grele, fără nici o pregătire creștinească în viață, nu pot dobîndi mîntuirea, căci zice Mîntuitorul: *Nimic necurat nu va intra întru împărăția lui*

Dumnezeu. Pe toți aceștia, astăzi din ce în ce mai numeroși, Biserica îi ajută cu rugăciunea și rudele cu milostenia la cei săraci. Iată ce trebuie să facă rudele celor morți fără pregătire:

Imediat după deces, să dea câte 40 de liturghii și parastase la mai multe biserici și mănăstiri, de obicei la trei sau la șapte, ca să li se facă liturghii speciale pentru iertarea și odihna sufletelor lor. Apoi rudele să dea multă milostenie la săraci, la azile și la cei bolnavi în numele lor, iar la biserica unde sînt înmormîntați să li se facă în șapte simbetete liturghie cu dezlegări la mormînt și praznic pentru cei săraci. De asemenea, soții sau soțiile celor morți nepregătiți, mărturisindu-se din copilărie la duhovnicii lor, sînt datori, totodată, să mărturisească și păcatele soțului sau soției moartă subit și să facă ei canon pentru cei răposați. Rugăciunile Bisericii, milostenia rudelor și mila lui Dumnezeu pot scoate multe suflete din iad dintre cei nepregătiți, iar pe cei cu păcate grele și nespovedite, îi ușurează numai de chinurile iadului.

De ce se dezgroapă morții la șapte ani, în unele părți?

După tradiția Bisericii, morții nu se dezgroapă niciodată, mormintele fiind pecetluite la înmormîntare pînă la învierea cea de obște, prin cuvintele preotului care zice: „Se pecetluiește groapa aceasta pînă la a doua venire”. Dar în unele părți se obișnuiește dezgroparea morților la șapte ani, cînd trupul omului este deplin putred, pentru a i se face ultima dată parastas cu dezlegări la mormînt și praznic de pomenire. Acum osemintele mortului se așază în sicriu nou sau se lasă pe loc și, după ce se stropesc cu untdelemn și vin, se acoperă iar cu pămînt. În alte părți, mai ales la orașe și mănăstiri, osemintele celor răposați se scot din morminte și se depun în gropniță, numită și osuar, care se află în biserica cimitirului. Această practică se păstrează la noi mai ales în Moldova și la orașe, și credem că este o tradiție folositoare atît pentru cei răpo-

sați, cît și pentru cei vii care, prin aceasta, își aduc aminte de moarte și de Dumnezeu.

Dezgroparea morților la șapte ani are și scopul de a vedea dacă trupurile lor sînt putrede, adică iertate, știind că cei care au făcut păcate foarte grele nu putrezesc în mormînt. În acest caz, rudele răposaților trebuie să facă rugăciuni speciale pentru dezlegarea și iertarea lor.

Ce slujbe anume se fac pentru cei aflați neputrezii în mormînt?

În acest caz, preotul de parohie trebuie să facă 40 de Liturghii și 40 de parastase pentru sufletul mortului și să-i citească la mormînt dezlegările mari de iertare, cu toți credincioșii de față, ca să zică toți de trei ori „Dumnezeu să-l ierte”. Dacă nici după aceste rugăciuni trupul lui nu se descompune, să cheme episcopul locului și să-i citească el rugăciunile de iertare și dezlegare, poate este sub greu blestem. Dacă nici acum nu se desface trupul lui, să se îngroape din nou și, după șapte ani, iar să se dezgroape. Dacă va fi aflat putred este semn că l-a iertat Dumnezeu. Dacă totuși va fi aflat neputred, să cheme din nou pe episcop să-i facă dezlegări arhieresti și să se roage toți pentru sufletul lui și cu siguranță va fi iertat de Dumnezeu. Asemenea cazuri sînt foarte rare, dar pînă cel mult la a treia dezgropare toți cei legați sînt iertați și deci aflați putrezi.

Se cunosc cazuri de neputrezire în trecut?

Au fost întotdeauna cazuri de neputrezire: și în trecut, și în zilele noastre. Amintesc aici doar patru cazuri de morți aflați neputrezi, menționați în unele cărți și manuscrise. Astfel, în Pidalion, tipărit în anul 1846 la Mînăstirea Neamț, la fila 311 scrie că, pe cînd era episcop la Huși Iacob Stamate (1782-1792), s-a aflat în chip miraculos un mort neputred în cimitirul din jurul catedralei care plîngea noaptea și cu voce tare cerea ajutor din mormînt.

După 40 de Sfinte Liturghii cu dezlegări arhieresti, trupul mortului s-a desfăcut pe loc. În anul 1794, când episcopul Veniamin Costachi a venit la Cuviosul Paisie la Neamț, care era bolnav de moarte, la întoarcere a mers în satul Brusturi și a citit dezlegările de iertare pentru un mort aflat neputred, și îndată s-a descompus.

Sfântul Calinic de la Cernica, pe când era episcop la Râmnicu-Vâlcea, a fost chemat de credincioși într-un sat de lângă Tîrgu Jiu pentru a dezlega pe un mort care a fost dezgropat de trei ori și l-au aflat tot neputred. Cum i-a citit Sfântul dezlegările de iertare, imediat s-au risipit oasele lui lângă biserică, unde era rezemat. Prin anul 1920, s-a găsit neputred boierul Ghițescu de la Fălticeni, care făcuse un greu păcat. A fost dezgropat de trei ori, dar l-au găsit întreg, deși îi citiseră dezlegări numeroși preoți și chiar arhieriei. A patra oară au aflat că a fost legat de un preot pe care îl izgonise boierul din mînăstire. Toate aceste cazuri se găsesc scrise pe larg în Patericul românesc, edițiile 1980 și 1990.

Din cîte pricini nu putrezesc morții?

Din opt pricini nu putrezesc morții în mormînt. Primele trei dintre acestea sînt cauze firești și anume: terenul argilos sau cu apă, căci argila și apa conservă trupul, și firea rezistentă a unor oameni. Alte cauze sînt și acestea: dacă a fost blestemat de părinți, mai ales de mamă, și nu și-a cerut iertare; sau a fost blestemat și legat de vreun preot sau arhieru pentru mari păcate pe pămînt; dacă a fost dat anatema, adică dat satanei pentru lepădarea de dreapta credință și amăgirea multora, cum sînt întemeietorii de secte și eresuri; dacă a fost mare vrăjitor și a chinuit pe creștini cu duhuri necurate, sau dacă a făcut vreo mare nedreptate în viață și a fost legat de Sfintele Canoane.

În primele trei cazuri firești, morții sînt la trup normali, dar neputrezi, fie total sau parțial. Cei blestemați de părinții care i-au născut, din motive întemeiate, sau

care și-au bătut părinții, nu le putrezesc acele membre ale trupului cu care și-au lovit pe tată sau pe mamă. Cei care au făcut mari nedreptăți pe pământ: crime, desfrînări și furturi, își au trupurile negre. Cei dați anatema de preoți și episcopi pentru lepădarea de dreapta credință sau alte pricini grele, au trupurile galbene și le cresc unghiile și părul în mormînt. Iar cei ce lucrează cu diavolul și fac multe vrăjitorii și păcate mari înaintea lui Dumnezeu, precum sodomie, avorturi, ucidere, secte hulitoare de Dumnezeu și alte grele fărâdelegi, își au trupurile umflate tare sau sînt complet albe și neputrede. Toate trupurile celor morți în mari păcate care se găsesc neputrede sînt deformatе, umflate și produc multă frică și cutremur.

Mai este și a noua pricină pentru care nu putrezesc unele trupuri alese de Dumnezeu. Acestea sînt moaștele sfinților, care, pentru sfințenia vieții lor, primesc harul neputrezirii trupurilor spre slava lui Dumnezeu, spre lauda sfinților Lui și folosul credincioșilor care le cer ajutorul. Semnele prin care se cunosc moaștele sfinților și se deosebesc de trupurile neputrede ale păcătoșilor sînt acestea: sînt cu totul nestricăcioase, uscate și ușoare, sînt frumos mirositoare, au culoare galbenă ca ceara, chipul lor este senin, liniștit și vesel, asemenea omului care doarme, nu provoacă frică și groază, ci bucurie duhovnicească și izvorăsc din ele numeroase semne și minuni, prin harul Duhului Sfînt.

De ce și cum se sfințesc obiectele de cult din biserică?

Biserica, fiind mireasa și trupul mistic a lui Hristos și „casa lui Dumnezeu de rugăciune”, cum Însuși o numește, în care se săvîrșesc slujbe de laudă în cinstea Prea Sfintei Treimi și, mai ales, Sfînta Liturghie, toate cele ce se află în biserică trebuie să fie sfințite, atît locașul de cult, cît și cei ce slujesc în el. Apoi se sfințesc toate lucrurile și obiectele de cult din biserică precum: veșminte, sfinte vase, icoane, acoperăminte pentru Sfîntul Altar și

tămîia, căci nimic necurat și nesfințit nu poate sta în casa Domnului.

Cine sfințește biserica și obiectele din ea?

Biserica, slujitorii altarului, Sfîntul și Marele Mir și sfintele antimise se sfințesc numai de arhieriei. Iar sfintele vase de cult, veșmintele, acoperămintele de altar, icoanele și celelalte se sfințesc atît de arhieriei, cît și de preoți, prin citirea unor rugăciuni speciale și prin stropirea lor cu aghiasmă mare. Tot preoții sfințesc, cu aghiasmă, artosul, colivele la Paști, salcia, strugurii, roadele cîmpului, troițele, casele, toate.

Ce rugăciuni speciale se fac pe timp de mare secetă?

Dacă seceta este locală, preotul sau preoții din regiunile lovite de secetă rînduiesc post general pentru toți locuitorii, o zi, două sau trei zile pînă seara și în fiecare zi se adună în curtea bisericii de la cei mai mici pînă la cei mai bătrîni pentru rugăciuni de ploaie și Sfîntul Maslu. Preoții cu credincioșii hotărăsc unde anume să facă Sfîntul Maslu: fie în curtea bisericii, fie pe cîmp, după cum este cazul.

După ce se miruiesc toți, pornesc în procesiune pe cîmp, în jurul satului, în frunte cu preoții și cu credincioșii, purtînd cu ei Sfînta Cruce, praporii, icoana Maicii Domnului din naosul bisericii și un vas cu aghiasmă din care se stropesc grădinile, ogoarele arse de secetă, fîntînilor și oamenii. După ce se citesc în genunchi toate rugăciunile de ploaie, cu credință și cu lacrimi, se întorc din procesiune în sunetul clopotelor, se închină din nou în biserică, iar acasă toți se roagă cu post și metanii. Dacă Domnul încă nu trimite ploaie, aceste procesiuni locale se repetă.

Dacă în apropiere există icoane făcătoare de minuni pentru ploaie, cum este icoana Sfînta Ana de la Mînăstirea Biștrița, sau icoana Maicii Domnului de la Neamț,

de la Trifoiești-Roman și altele, se aduce o icoană făcătoare de minuni în satele lovite de secetă și se face procesiune cu ea pe câmp împreună cu tot poporul, cu multe rugăciuni, cu lacrimi și post pînă seara.

Dacă seceta este întinsă peste tot, preoții și enoriașii cer episcopului să se scoată în procesiune de ploaie sfintele moaște care le sînt mai aproape - Sfînta Paraschiva de la Iași, Sfîntul Ioan de la Suceava, Sfîntul Dimitrie cel Nou de la București, Sfînta Filoteia de la Argeș sau Sfîntul Grigore Decapolitul de la Bistrița-Vîlcea ș.a. Aceste sfinte moaște se scoteau și în trecut pentru ploaie și sînt renumite în țara noastră, căci procesiunea cu sfintele moaște este mai pătrunzătoare.

Moaștele aduse pentru ploaie rămîn o zi și o noapte în biserica satului sau a parohiei respective. Seara se face priveghere de toată noaptea cu multă lume, iar a doua zi se face Sfînta Liturghie cu mai mulți preoți și chiar cu arhieru. Apoi se iese pe câmp, în suncul clepotelor, cu sfintele cruci, cu icoane și prapori, unde se face mai întîi aghiasmă, apoi Sfîntul Maslu, apoi rînduiala cu rugăciunile pentru secetă. După ce se înconjoară o parte de sat ori de parohie cu sfintele moaște, se coboară, spre seară, la biserică și în ziua următoare se continuă aceeași procesiune în satele din jur. Dacă oamenii și preoții se roagă cu mare credință, cu post și lacrimi, Dumnezeu dă ploaie chiar în același ceas din zi. Dacă nu, cel mult la o zi sau două. Acum se poate vedea credința vie și puternică a preoților și a poporului nostru ortodox, atît de evlavios și rîvnitor în trecut.

Ce alte procesiuni speciale se mai fac peste an?

În multe părți ale țării se obișnuiește să se facă mari procesiuni sau pelerinaje la hramuri de mînăstiri mai ales în Moldova și Transilvania, purtînd sfintele moaște, Sfînta Cruce, icoana Maicii Domnului, prapori, flori și busuioc, începînd din ajunul sărbătorii. Cele mai mari procesiuni și pelerinaje ortodoxe din țară se fac astăzi la mînăstirile

Neamț, Sfântul Ioan de la Suceava, Bistrița-Neamț, Putna, Văratec, Nicula, Moisei, Rîmeș, Cernica, Brîncoveanu etc. La unele mînăstiri, după slujba cu sobor se face procesiune pe cîmp cu icoana Maicii Domnului și se înconjoară biserica cu toți credincioșii. Apoi se sărută icoana și toți trec pe sub ea pentru binecuvîntare.

Procesiuni speciale se fac și la unele biserici de sat, cînd credincioșii ies pe cîmp, sau la o troiță, după tradiție, cu sfintele icoane, cu cruci și prapori, unde se face aghiasmă și Sfântul Maslu, avînd toți lumînări aprinse în mîini.

O procesiune deosebită se face la Izvorul Tămăduirii, în unele mînăstiri, cînd se scoate pe cîmp icoana Maicii Domnului principală și se fac rugăciuni de ploaie și binecuvîntarea semănăturilor.

Procesiuni speciale se fac și la sărbătorile sfinților care au moaște în țară. Încă din ajun se scot sfintele moaște afară din biserică pentru închinare, unde stau pînă în ziua hramului spre seară. Apoi se face cu ele o mișcătoare procesiune în jurul bisericii cu mulți preoți și cu episcopul locului, împreună cu mulțimea credincioșilor cu lumînări aprinse în mîini. După ce se așază racla la locul ei în biserică, se cîntă paraclisul sfîntului respectiv. Procesiunile prin oraș, în sunetul clopotelor, cu moaștele Sfintei Paraschiva de la Iași din zilele de 13 și 14 octombrie și cu moaștele Sfîntului Ioan cel Nou de la Suceava din 23 și 24 iunie, sînt poate cele mai emoționante din țară. La aceste procesiuni participă zeci de mii de credincioși din toată țara.

Cum și de ce se sfințesc localurile publice, școlile, clădirile de folos obștesc și fabricile?

Într-o țară creștină ca a noastră, de profundă tradiție și trăire ortodoxă, se cuvine ca toate clădirile de folos obștesc, precum sînt școlile de toate gradele, universitățile, căminele pentru elevi, muncitori și studenți, casele de copii orfani și handicapați, spitalele, azilele de bătrîni,

sediile tuturor instituțiilor publice și fabricile, trebuie să fie sfințite atît după terminarea construirii lor, cît și în fiecare an, ca să se coboare ajutorul, harul și binecuvîntarea lui Dumnezeu peste ele și peste cei ce învață, lucrează și suferă în aceste clădiri. Fără o sfințire creștină, după tradiție, oamenii care locuiesc sau lucrează în ele nu au deplină pace în Hristos, copiii învață greu, profesorii, medicii și toți sînt agitați și lipsiți de mulțumire și bucurie în Hristos. În schimb, clădirile sfințite și cu icoane în ele primesc har de la Domnul și sînt pázite de incendii, de cutremure, de tulburări, de tot felul de păcate și primejdii, cum ne spune Mîntuitorul: *Fără de Mine nu puteți face nimic!*

Sfințirea clădirilor publice se face de un grup de cel puțin trei preoți sau de un episcop cu preoți și diaconi. După ce se face sfințirea apei și a untdelemnului, preoții, în frunte cu episcopul dacă este, stropesc cu aghiasmă și pecetluiesc cu untdelemn sfințit fiecare cameră, sală de studii, salon și hol, la toate etajele, și pun icoane sfințite la răsărit în încăperi. Prin acestea se sfințesc atît clădirea, cît și cei ce vor învăța, vor lucra sau vor locui în ele, iar pronia divină îi va acoperi de tot răul.

De ce și cum se binecuvîntează mașinile și celelalte mijloace de călătorie?

Întrucît Biserica Ortodoxă are, atît în Liturghier, cît și în Molitfelnic, rugăciuni și ectenii pentru cei ce călătoresc, este firesc să aibă și rugăciuni de binecuvîntare a mijloacelor cu care călătoresc. De aceea, între ierurgii se află și rînduiala binecuvîntării corăbiei noi și a luntrei, cum era în trecut. Astăzi vechile mijloace de transport s-au înlocuit cu mijloace moderne, ca vapoare, avioane, trenuri și mașini de tot felul. Cum pînă acum nu s-au făcut rugăciuni sinodale noi, în locul celor vechi, de binecuvîntare a mașinilor și a celorlalte mijloace moderne de călătorie, obișnuim să citim tot rînduiala care se face pentru corăbii și luntre, adaptate însă la mijloacele de că-

lătorie de astăzi. După ce se dă binecuvîntare, se citesc rugăciunile începătoare și cele de binecuvîntare a mașinilor, autobuzelor, avioanelor, locomotivelor etc. Apoi se stropesc cu aghiasmă mică în interior și exterior, pe toate părțile, inclusiv motorul, zicînd această rugăciune: „Se binecuvîntează mașina (sau...) aceasta cu aghiasmă, în numele Tatălui și al Fiului și al Sfîntului Duh. Amin”. Apoi preotul fixează o icoană sfințită la bordul mașinii respective și citește rugăciunea și ecteniile de călătorie, unde pomenește și pomelnicul celor care conduc mașina și călătoresc cu ea. Această rugăciune de binecuvîntare se face atît la început cînd mașina este nouă, cît și o dată pe an, după evlavie și dorință.

Ce simbolizează crengile de salcie, de tei, de nuc și busuioc care se aduc la biserică?

Crengile de salcie care se aduc la Florii și care, după ce se stropesc cu aghiasmă, se împart pentru binecuvîntarea caselor la credincioși, închipuiesc stîlpările, adică crengile de finic, cu care iudeii au întîmpinat pe Mîntuitorul cînd a plecat din Betania și a intrat în Ierusalim (Matei 21, 8). Crengile de tei, obișnuite mai ales în Moldova și Transilvania, ca și frunzele de nuc, obișnuite în Muntenia, se aduc la biserici la praznicul Pogorîrii Duhului Sfînt, adică la Rusalii.

La Vecernia praznicului preoții îmbrăcați în veșminte stau în genunchi pe ele între Sfintele Uși și citesc șapte rugăciuni de invocare a Duhului Sfînt peste oameni. La anafora crengile se împart de binecuvîntare la credincioși. Frunzele de tei și cele de nuc simbolizează limbile de foc ale Duhului Sfînt ce S-a pogorît peste Sfînții Apostoli în ziua Cincizecimii (Fapte 2, 3-4). Busuiocul, plantă folosită cel mai des în Biserică, mai ales la Sfînta Cruce și la sfințirea și stropirea cu aghiasmă, simbolizează mulțimea darurilor Duhului Sfînt care se reversă peste creștini prin Botez, prin dreaptă credință și prin fapte bune. Busuiocul este considerat o plantă sacră, al cărui miros deosebit simbolizează mireasma și mulțimea darurilor Sfîntului

Duh și a virtuților creștine care trebuie să împodobească sufletele noastre.

De ce în Biserica Ortodoxă se sfințesc, pe lângă om, toate cele ce slujesc omului și întreaga zidire a lui Dumnezeu?

Biserica Ortodoxă caută să sfințească toate cele create de Dumnezeu, începînd cu omul botezat în numele Prea Sfintei Treimi și terminînd cu cele ce-i slujesc în viață și cu întreaga Creație. Înainte de căderea omului din Rai toate erau „bune foarte”; adică perfecte, sănătoase, frumoase, neprihănite de păcat, pline de armonie. Dar după căderea omului, prin păcat toate s-au răzvrătit, s-au tulburat, s-au ridicat împotriva omului căzut; nu-l mai ascultă, nu-i slujesc cu bunăvoință ca în Rai. Însă, prin Venirea Domnului pe pămînt și prin Înviere omul s-a reînnoit, s-a ridicat la cinstea cea dintîi, și-a regăsit calea mîntuirii care îl urcă acolo de unde a căzut și mai sus pînă înaintea Prea Sfintei Treimi.

Biserica întemeiată de Hristos are tocmai acest scop: să ajute pe om să se ridice la Dumnezeu și să înpace pe om cu întreaga zidire, pe care a tulburat-o prin căderea sa, adică să creeze acea armonie dumnezeiască dinainte de cădere între om și Dumnezeu, între om și restul Creației. De aceea Biserica Ortodoxă sfințește toate, binecuvîntează cele curate, spală cele întinate, ajută, prin Sfintele Taine, prin jertfa liturgică și prin tot felul de rugăciuni și ierurgii, să se refacă acea armonie veșnică din Paradis între Dumnezeu și creație. De fapt acesta este și scopul sau chemarea mistică a Bisericii Ortodoxe. Nici o altă Biserică Creștină nu are acest scop înalt, mistic, de a coborî cerul pe pămînt, și pe Dumnezeu în inimile oamenilor.

Iată deci pentru ce Biserica Ortodoxă sfințește, binecuvîntează și se roagă pentru toți și pentru toate. Ea doarește ca fiecare inimă de creștin să fie cămară de taină a Prea Sfintei Treimi, iar pămîntul pe care trăim să fie al doilea Rai.

C. CELE ȘAPTE LAUDE

Ce sînt Laudele și cîte sînt la număr în cultul ortodox?

Laudele sînt slujbe bisericești care se săvîrșesc în fiecare zi în Biserica Ortodoxă, mai ales la mînăstiri. Ele sînt în număr de șapte, considerat număr sfînt, și anume: Miezonoptica, Utrenia cu Ceasul întîi, Ceasul al treilea, Ceasul al șaselea, Ceasul al nouălea, Vecernia și Pavecernița.

Care este originea celor șapte Laude?

Cele șapte Laude își au originea în Vechiul Testament, unde se săvîrșeau șapte feluri de laude în 24 de ore spre slava lui Dumnezeu, cum spune la I Cronici 16, 28-29 și Psalmul 118, 164. Toți credincioșii Legii vechi în frunte cu preoții și leviții respectau cu sfințenie cele șapte momente sfînte de rugăciune zilnică. Însuși împăratul David se scula la rugăciune de șapte ori pe zi, cum singur spune în psalmul amintit: *De șapte ori pe zi Te-am lăudat, pentru judecățile dreptății Tale* (Ps. 118, 164).

Așadar, cele șapte Laude au fost preluate din Legea veche încă din timpul Sfinților Apostoli, dar ele s-au desăvîrșit și au intrat definitiv în cultul Ortodox, pe la sfîrșitul secolului al IV-lea.

Ce însemnătate liturgică are fiecare Laudă și cînd anume se săvîrșește?

Iată, pe scurt, însemnătatea și timpul celor șapte Laude:

a. **Miezonoptica**, cea mai veche dintre cele șapte Laude, se face exact la miezul nopții, așa cum se făcea și în Legea veche și cum spune Sfîntul prooroc David: „În

miezul nopții m-am sculat să mă mărturisesc Ție, spre judecățile dreptății Tale” (Ps. 118, 62). Această Laudă este intemeiată și pe porunca Mântuitorului Care zice „Priveghiați dar, că nu știți când va veni stăpînul casei - seara, la miezul nopții, la cîntatul cocoșilor sau dimineața” (Marcu 13, 35). Miezonoptica este întărită și de pilda celor zece fecioare, care așteptau pe Mirele Hristos în miezul nopții, din care cinci aveau candelile pregătite și aprinse, iar cinci nu aveau untdelemn, nici lumină în candelile lor (Matei 25, 6-13). De aceea se cîntă așa de frumos, mai ales la minăstiri, cînd se citește această laudă: *Iată Mirele vine la miezul nopții și fericită este sluga pe care o va afla priveghind, iar nevrednică este, iarăși, pe care o va afla lenevindu-se...*

Miezonoptica simbolizează momentul rugăciunii și prinderii Mântuitorului în grădina Ghetsimani, care a avut loc la miezul nopții.

b. **Utrenia**, numită și slujba de dimineață, la minăstiri se face noaptea, în continuarea Miezonopticii, iar la bisericile de enorie se face dimineața la prima oră. Utrenia este lauda cea mai lungă, care durează aproape două ore, și este respectată cu sfințenie, mai ales la minăstiri de către călugări. Ea simbolizează momentul înfricoșător al judecății Mântuitorului, în noaptea de joi spre vineri, după ce a fost prins în grădina Ghetsimani și apoi dus la arhieriei Ana și Caiafa, iar de aici în fața lui Pilat, după ce a fost condamnat la moarte de cruce pentru mîntuirea lumii. La minăstiri Utrenia se săvîrșește de la miezul nopții pînă la orele două. În continuarea Utreniei se citește, la minăstiri, și Ceasul întîi - care corespunde cu ora șapte dimineața. Ceasul întîi ne amintește, la fel, de patimile Domnului din zorii zilei, care, împreună cu slujba Utreniei, se aduce ca o rugăciune de mulțumire lui Dumnezeu, Cel ce a creat toate și ne-a dat lumina credinței adevărate și mîntuitoare, alungînd din lume întunericul necredinței și al idolatriei.

c. **Ceasul al treilea** se citește dimineața, după ceasul întîi și după slujba acatistului din fiecare zi. Acest ceas

corespunde cu ora nouă de la noi și simbolizează atât momentul condamnării la moarte prin răstignire a Mîntuitorului, cît și momentul pogorîrii Duhului Sfînt peste Sfinții Apostoli, în chip de limbi de foc, care a avut loc la ceasul al treilea din zi, adică la orele nouă dimineața.

d. **Ceasul al șaselea** se citește după Ceasul al treilea, înainte de începerea Sfintei Liturghii. Acest ceas corespunde cu ora douăsprezece din zi și închipuiește momentul răstignirii Domnului pe crucea Golgotei, între cei doi tâlhari.

e. **Ceasul al nouălea** se citește după-amiază, la orele trei înainte de Vecernie. Acest ceas corespunde cu ora trei după amiază și închipuiește momentul înfricoșat cînd Mîntuitorul își dă duhul pe cruce, zicînd: „Săvîrșitu-s-a!”, „Doamne, în mîinile Tale Îmi dau duhul Meu”.

f. **Vecernia** este slujba de seară cea mai importantă. Ea se face imediat după Ceasul nouă și durează o oră. Vecernia închipuiește mai întîi crearea lumii văzute și nevăzute și izgonirea lui Adam din Rai; apoi plîngerea lui Adam la porțile încuiate ale Raiului pierdut. Mai închipuiește momentul sfînt al Cinei de Taină, cînd Domnul a așezat Sfînta Liturghie și taina Sfintei Împărtășanii, precum și punerea Domnului în mormînt în amurgul serii și scoaterea din iad a tuturor dreptîilor Vechiului Testament, începînd cu Adam și Eva, care au crezut că Hristos este Fiul lui Dumnezeu.

g. **Pavecernița sau Dupăcinarea** este o laudă mică ce se citește seara după Vecernie, iar la unele mînăstiri chiar după masă. Pavecernița închipuiește sfîrșitul zilei și este rugăciunea de mulțumire adusă lui Dumnezeu pentru ostenele zilei și aducerea aminte de moarte.

Ce trebuie să mai știm despre Miezonoptică?

Această Laudă, care se face întotdeauna la miezul nopții, este cea mai mistică Laudă din cele șapte, căci ne îndeamnă să cugetăm întotdeauna la ceasul prinderii Domnului în grădina Ghetsimani, la ziua și la ceasul

morții fiecăruia dintre noi, la înfricoșătoarea Judecată, când Dreptul Judecător va cerceta toate faptele vieții noastre. De aceea, după ce se citește catisma 18-a, se rostește Crezul, adică mărturisirea dreptei credințe și apoi se zice un prea frumos tropar, pe care trebuie să-l știm cu toții pe de rost. Adică: *Iată Mirele vine la miezul nopții și fericită este sluga pe care o va afla priveghind; dar nevrednică este cea pe care o va afla lenevindu-se. Vezi dar, suflete al meu, cu somnul să nu te îngreuezi, ca să nu te dai morții și afară de împărăție să te încui. Ci te deșteaptă, strigînd: Sfînt, Sfînt, Sfînt ești Dumnezeu, pentru Născătoarea de Dumnezeu, miluiește-ne pre noi.*

Călugării și creștinii evlavioși trebuie să asculte la biserică această sfîntă laudă sau să o citească acasă și să zică sau să cînte cu lacrimi acest sfînt tropar de umilință care trezește sufletul la pocăință și alungă lenevirea și uitarea de la noi. Cu adevărat fericiți sînt acei creștini care citesc la miezul nopții în casele lor această prea frumoasă rugăciune de laudă, ce se află scrisă în Ceaslov.

Ce trebuie să știm despre Utrenie?

Utrenia este a doua și cea mai lungă Laudă dintre cele șapte. Ea corespunde cu timpul patimilor Domnului, Care le-a răbdat pentru noi, în Ierusalim, în noaptea de vineri, de la miezul nopții pînă la ziuă. La Utrenie mai întîi se citesc doi psalmi, 19 și 20, când preotul cădește biserica. Apoi se zice o mică ectenie și îndată se citesc șase psalmi, numiți *Psalmii Utreniei*, adică psalmii 3, 37, 62, 87, 102 și 142. Acești șase psalmi se citesc cu lumînările stinse, cînd noi stăm în genunchi și cugetăm la ceasul morții și, mai ales, la Judecata de Apoi, și nu facem în acest timp Sfînta Cruce.

De ce se citesc acești psalmi pe întuneric? Pentru că ei închipuiesc momentul înfricoșat al judecării care ne așteaptă pe toți, și care, după tradiție, va dura atît cît durează cititul acestor psalmi numiți *ai Judecării viitoare*. De

aceea acum nici nu facem semnul Crucii, căci în ceasul Judecării nu mai este pocăință și nimeni nu ne mai poate ajuta, decît faptele și pocăința noastră în această viață.

Creștinii nevoitori sînt datori să știe pe de rost cei șase psalmi ai Utreniei și să-i rostească regulat, fie după miezul nopții, fie în zorii zilei, după rugăciunile dimineții, fie pe cale, cînd merg la servicii sau la drum.

După psalmii Utreniei se citesc două catisme din psaltire, căci mare putere are psaltirea asupra diavolilor. Apoi se citesc canoanele la strană, adică pătımirea și nevoința Sfinților din ziua respectivă, după care se citesc, iar dacă este sărbătoare se cîntă psalmii 148, 149 și 150, numiți și *psalmii Laudelor*, care formează cel mai frumos imn de laudă adus lui Dumnezeu. La urmă se citește sau se cîntă o cîntare de preamărire lui Dumnezeu, numită *Doxologie*, care începe cu aceste cuvinte: *Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pămînt pace, între oameni bună învoire...* Apoi se zice ectenia mare și îndată se citește Ceasul întîi.

Pe lîngă psalmii Utreniei sîntem datori să știm pe de rost Laudele și Doxologia și să le rostim în fiecare noapte sau dimineată, ori mergînd la lucru pe cale. Fericiți sînt cei ce citesc acasă Utrenia din Ceaslov, și iau parte la sfintele slujbe, mai ales în sărbători și Duminică dimineată, cînd se citește Evanghelia Învierii și se scoate în mijlocul bisericii. Căci creștinii care nu iubesc sfintele slujbe din biserică și nu le citesc după putere nici acasă, se lipsesc de mare dar și de mîngîierea Duhului Sfînt.

Mare păcat fac și acei creștini care vin în sărbători la biserică numai de la ora zece, cînd începe Sfînta Liturghie, lipsindu-se astfel de slujba atît de profundă a Utreniei, de ascultarea Evangheliei Învierii și de imnul de preamărire numit Doxologia, ce se cîntă înainte de începerea dumnezeieștii Liturghii. Numai acela gustă din toată inima și cu deplin folos Sfînta Liturghie, care mai întîi ascultă cu îngerii slujba Utreniei și acatistul zilei. În timpul acestei laude trebuie să priveghem nedormind și să

cugetăm atît la patimile Domnului Care le-a răbdât pentru noi, cît și la păcatele noastre pe care le facem ziua și noaptea.

Ce trebuie să știm despre Vecernie?

Vecernia este a doua laudă după Utrenie, ca lungime și importanță.

Ea simbolizează lumea după căderea lui Adam din Rai și plîngerea poporului ales înaintea lui Dumnezeu ca să-i deschidă ușa milostivirii și a iertării. De aceea se cîntă așa de plîngător psalmul 140, care începe cu aceste stihuri: *Doamne, strigat-am către Tine, auzi-mă; ia aminte la glasul rugăciunii mele, cînd strig către Tine. Să se îndrepteze rugăciunea mea ca tămîia înaintea Ta, ridicarea mîinilor mele, jertfă de seară...* Ce bine ar fi să știm toți pe de rost psalmii 140, 141 și 129, numiți și „psalmii Vecerniei”, care au cuvinte pline de duh și scot lacrimi. Iată cîteva stihuri: *Vărsa-voi înaintea Lui rugăciunea mea, necazul meu înaintea Lui voi spune... Ia aminte la rugăciunea mea că m-am smerit foarte... Scoate din temniță sufletul meu, ca să se mărturisească numelui Tău... Dintru adîncuri am strigat către Tine, Doamne, Doamne, auzi glasul meu...*

Vecernia închipuiește, deci, atît poporul căzut din Rai care cere iertare și milă de la Dumnezeu, cît și momentul răstignirii Domnului pe Cruce pînă în asfințitul soarelui, cînd a fost coborît, înfășurat cu giulgiu și pus în mormînt. Iată de ce trebuie să luăm și noi parte la slujba Vecerniei, mai ales în sărbători după amiaza, decît să mergem la distracții și beții. Iar dacă nu putem, să citim Vecernia din Ceaslov, sau măcar psalmii Vecerniei, seara, cînd ne întoarcem acasă de la lucru.

Vecernia reprezintă și rugăciunea noastră de pocăință către Dumnezeu, că toți sîntem robiți de păcate și nu găsim timp să le plîngem, să le mărturisim și să ne rugăm pentru iertarea păcatelor noastre.

Să nu uităm că cele mai frumoase Vecernii și Utrenii se fac spre sărbători la biserici și la mănăstiri, când se face și slujba Litiei.

Ce trebuie să știm despre Pavecerniță?

Pavecernița este lauda cu care se încheie fiecare zi din viața noastră. Ea este de două feluri: Pavecernița Mică, ce se citește în tot cursul anului, și Pavecernița Mare, ce se citește numai în Postul Mare, care este cu mult mai profundă, mai lungă și plină de înțelesuri, de cântări și de rugăciuni frumoase. Pavecernița Mică este formată din rugăciunile începătoare, trei psalmi - 50, 69 și 142, apoi Crezul, Doxologia, câteva tropare și două rugăciuni de încheiere, una către Maica Domnului, numită *Nepătată, neîntinată...* și a doua către Mîntuitorul - *Și ne dă nouă, Stăpîne...* Creștinii rîvnitori știu pe de rost Pavecernița Mică și, dacă n-o pot asculta la biserică, ori o citesc seara acasă după rugăciunile de seară, ori o rostesc pe de rost pe cale, când se întorc de la lucru.

Pavecernița Mare are psalmi mai mulți și câteva rugăciuni pline de umilință. Ea cuprinde și două cântări frumoase care umilesc sufletul iubitor de Dumnezeu. Adică: *Cu noi este Dumnezeu, înțelegeți neamuri și vă plecați, căci cu noi este Dumnezeu;* și la urmă: „Doamne al puterilor, fii cu noi, că pe altul afară de Tine ajutor întru necazuri nu avem, Doamne al puterilor, miluiește-ne pre noi”. Ambele cântări pătrund sufletul și scot lacrimi de pocăință. Să le citim și să le cîntăm din Ceaslov, după rîvnă și după putere.

Ce datorii au credincioșii față de cele șapte Laude?

Să le citească în fiecare zi, seara și dimineața, spre lauda lui Dumnezeu, cum fac creștinii bătrîni și evlavioși și cum le citesc călugării prin mănăstiri. Laudele se găsesc scrise în Ceaslov și în unele cărți bogate în rugăciuni. Dacă nu au cărți sau nu au timp, să învețe trei psalmi pe

de rost, sau măcar Psalmul 50 și Crezul, și să repete pentru fiecare Laudă de cîte trei ori rugăciunile începătoare, psalmul 50, Crezul și Cuvine-se cu adevărat... În felul acesta putem citi pe scurt cele șapte Laude, sau măcar părți din ele, cum sînt Psalmii Utreniei, Laudele, Doxologia, Pavecernița Mică etc.

Deci să asculte Laudele la biserică, dacă iau parte la Sfintele slujbe în sărbători; ori să le citească acasă din Ceaslov, ori să le repete zilnic la lucru și pe cale de trei ori pentru fiecare laudă, Tatăl nostru, Psalmul 50, Crezul și ce mai știu pe de rost; ori să facă un număr de cîte 20-30 de metanii sau închinăciuni pentru fiecare laudă, după obiceiul monahilor. Dacă nici acestea nu pot să facă, să zică măcar de cîte 20-30 de ori pentru fiecare laudă rugăciunea minții: *Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul.*

Să lăudăm, deci, pe Dumnezeu ziua și noaptea, cum fac îngerii în cer și creștinii evlavioși pe pămînt. Fiecare să se roage cum poate, numai să se roage, decît să vorbească de rău pe aproapele, sau să glumească și să piardă timpul la distracții, la televizor și la lucruri pămîntești.

Ce sînt acatistele și paraclisele?

Acatistele sînt imne de laudă și de bucurie ce se cîntesc în biserică și în casele credincioșilor în cinstea Prea Sfintei Treimi, a Mîntuitorului, a Maicii Domnului și a marilor sfinți din calendar. Acatistele au intrat în Cultul Ortodox abia la începutul secolului al VII-lea, prin primul acatist compus de patriarhul Serghie în cinstea Maicii Domnului, numit *Acatistul Bunevestiri*. După modelul acestui acatist, format din 12 condace și 12 icoase, s-au compus pînă astăzi zeci de alte acatiste, unele intrate în cult și în Ceaslov la toate țările ortodoxe, altele folosite numai în țările unde se află moaștele sfinților respectivi, cum sînt la noi Cuvioasa Paraschiva, Sfînta Muceniță Filoteia, Sfîntul Dimitrie cel Nou, Sfîntul Ierarh Calinic de la Cernica și alții. Paraclisele sînt rugăciuni de umilință

prin care se cere ajutorul Maicii Domnului și al sfinților care au moaște pentru închinare. Ca și acatistele, paraclisele sînt rugăciuni mai tîrzii care au intrat în cultul ortodox în ultimul mileniu. Între acestea, cele mai importante sînt două paraclise către Maica Domnului, unul în cinstea Sfîntului Mormînt și alte cîteva în cinstea sfinților cu moaște la noi.

Cum se citesc acatistele și paraclisele și care este folosul lor duhovnicesc?

Întrucît la noi credincioșii iubesc mult acatistele și paraclisele, este de mare folos să lăudăm pe Dumnezeu și pe sfinți, citind zilnic Acatistul Prea Sfintei Treimi, sau Acatistul Mîntuitorului, al Învierii, al sfinților și mai ales al Bunei Vestiri și al Sfintei Cruci. La fel, și Paraclisul Maicii Domnului este bine să se citească în fiecare zi, mai ales seara sau la miezul nopții, în timp ce acatistele se citesc dimineața sau cînd avem timp. Dar să nu uităm că, acasă, cea mai folositoare este citirea Psaltirii și apoi rugăciunile din Căslav, iar cînd sîntem la lucru sau la liniște, rugăciunea lui Iisus și celelalte rugăciuni pe care le știm pe de rost. De obicei se citește un acatist și un paraclis pe zi. Iar cînd cineva are un mare necaz și o nehotărîre, se cere să citească timp de 40 de zile, seara sau noaptea, Paraclisul Maicii Domnului și cu rugăciunile către Dumnezeu, îndată se împlinește cererea și dorința cea de folos.

D. SFÎNTA LITURGHIE

Ce este Sfînta Liturghie?

Sfînta Liturghie este cea mai înaltă rugăciune de laudă, de mulțumire și de cerere pe care o aduce Biserica lui Dumnezeu pe pămînt. Ea mai este numită și cununa tuturor Laudelor ce se săvîrșesc în sfintele biserici. Cuvîntul „Liturghie” însemnează „slujbă obștească”, deoarece se face în comun pentru toată lumea care crede în adevăratul Dumnezeu. Sfînta Liturghie este jertfa nesîngeroasă a Legii noi, creștine, pe care Domnul a desăvîrșit-o prin jertfa Sa de pe Cruce, în locul Legii vechi cu jertfe sîngeroase de animale, care nu puteau mîntui pe oameni.

Cînd s-a întemeiat Sfînta Liturghie?

Sfînta Liturghie a fost întemeiată de Domnul nostru Iisus Hristos la Cina cea de Taină, cînd a mîncat împreună cu ucenicii Săi. căci luînd pîinea, a mulțumit, a frînt-o și a dat-o lor, zicînd: *Luați, mîncăți, acesta este trupul Meu, care se frînge pentru voi spre iertarea păcatelor*. Apoi, luînd paharul cu vin și mulțumind, le-a dat lor, zicînd: *Beți dintru acesta toți, acesta este Sîngele Meu, al Legii celei noi, care pentru voi și pentru mulți se varsă, spre iertarea păcatelor* (Matei 26, 26-28; Marcu 14, 22-24; Luca 22, 19-20). La urmă, Mîntuitorul a dat Sfînților Apostoli această poruncă: *Faceți aceasta întru pomenirea Mea!* (Luca 22, 19).

Deci, Sfînta Liturghie se săvîrșește pe pămînt, la porunca Domnului, din dragoste pentru El, și pentru a ne aduce mereu aminte de viața, de cuvintele și jertfa Lui de pe Sfînta Cruce. Dumnezeiasca Liturghie se săvîrșește și din nevoie, știind că fără Liturghie nu ne putem mîntui, căci nu avem Preoție, nu avem Sfînta Împărtășanie și

nu avem viață întru noi. Nu ne putem uni cu Hristos fără jertfă liturgică și ne pierdem sufletul.

Care este valoarea harică a Sfintei Liturghii?

Sfânta Liturghie repetă în întregime jertfa Mântuitorului de pe Crucea Golgotei pentru mântuirea lumii, dar în chip nesîngeros. Jertfa sîngeroasă a Fiului lui Dumnezeu a avut loc numai o dată, cînd a fost răstignit de bunăvoie. Iar de atunci, în amintirea jertfei de pe Cruce, se săvîrșește zilnic Jertfa Liturgică în chip nesîngeros și mistic, cînd prin harul Duhului Sfînt pîinea și vinul se prefac, pe Sfîntul Altar, în Trupul și Sîngele Domnului, și se dă celor vrednici spre iertare și mîntuire.

Sfânta Liturghie unește cerul cu pămîntul, pe îngeri și pe sfinți cu oamenii păcătoși și scoate multe suflete din iad. Prin jertfa liturgică Duhul Sfînt prefacă haric pîinea și vinul în Trupul și Sîngele Domnului și ajută cel mai mult la mîntuirea oamenilor.

Cum trebuie să înțelegem porunca Domnului: „Faceți aceasta întru pomenirea Mea”?

Prin lucrarea Sfîntului Duh, Sfânta Liturghie păstrează vie în sufletele noastre pomenirea Domnului, dragostea și învățătura Lui cuprinse în Sfînta Evanghelie, în jertfa și cuvintele Lui, din care ne hrănim și prin care ne mîntuim. Jertfa Mîntuitorului săvîrșită zilnic ne întărește în Duhul Sfînt și păstrează dreapta credință în lume; ne unește în iubire, ne înfrățește pe unii cu alții, ne mîngîie, ne dă speranța mîntuirii, ne îndeamnă și pe noi la jertfă pentru Dumnezeu printr-o viață curată, creștinească. Astfel, Sfînta Liturghie perpetuează pînă la sfîrșitul lumii întreaga jertfă a Mîntuitorului pentru noi și ne îndeamnă la pocăință, la rugăciune, la biserică, la toată fapta bună, urmînd întru toate Domnului.

Prin rugăciune, în general, și prin Sfînta Liturghie, în special, Hristos Se apropie cel mai mult de inimile noas-

tre, rămîne cu noi, vorbește cu noi, Îl simțim în noi, Îi auzim glasul care ne cheamă și trăim zilnic în prezența Lui tainică. Prin Sfînta Liturghie, Hristos se află permanent în comuniune cu lumea, cu fiecare dintre credincioși.

De ce are o atît de mare putere harică Sfînta Liturghie?

Pentru că este jertfă și pentru că este rod al iubirii dumnezeiești. Jertfa iubirii a m ntuit lumea! Jertfa liturgică este cea mai mare jertfă a iubirii lui Dumnezeu pentru noi, care ni s-a oferit în dar. Căci tot ce se naște cu jertfă, din jertfă și iubire pentru Hristos, este veșnic viu, este fierbinte, curat, sf nt, dătător de viață. Altfel, nimic din ce facem pe p m nt, dacă nu este jertfă, adică nu este făcut cu rugăciune, cu post, din inimă curată și cu dragoste pentru Hristos nu durează, nu poate m ntui, nu are plată la Dumnezeu. Jertfa ascunde în ea taina m ntuirii noastre prin moarte și înviere liturgică, mistică.

Este m ntuire fără Sf nta Liturghie?

Fără Sf nta Liturghie nu este m ntuire. Nu este nici Biserică, nici Procie, nici Sf nt   mp rc șanie fără Liturghie. Căci at t slujitorii Altarului, c t și Trupul și S ngele Domnului se sfințesc numai în timpul Sfîntei Liturghii. Apoi fără Liturghie nu se pot scoate sufletele din os nda iadului, căci cele mai mari rug cuni de iertare a celor morți se fac numai în cadrul Sfîntei Liturghii, prin scoaterea de p ncelle și prin rug cunile de dezlegare care se fac acum. Iată ce mare rol are dumnezeiesca Liturghie! De aceea cei care în viață nu prețuiesc slujbele Bisericii și nu participă regulat la Sf nta Liturghie, mai ales la sărbători, au slabă nădejde de m ntuire, afară de cei care sînt greu bolnavi la pat.

Ce creștini nu au în cultul lor Sfînta Liturghie harică?

Creștinii protestanți, calvini, unitarieni, precum și toate sectele neoprotestante, - baptiști, adventiști, pentecostali și evangheliști - , întrucît s-au rupt de Biserica lui Hristos și au renunțat de bunăvoie la preoția harică, nu au Sfînta Liturghie, nici cele șapte Sfinte Taine. De aceea nu pot avea nici harul mîntuirii, pînă nu revin în sînul Bisericii apostolice, singura care ne asigură mîntuirea sufletului.

Este și o altă liturghie mistică, pe lîngă Liturghia harică din biserică?

Mai este o liturghie tainică pe care o săvîrșim în inimă fiecare - liturghia rugăciunii. Aceasta se săvîrșește în inima creștinilor care dobîndesc rugăciunea harică, numită rugăciunea inimii, cea mai înaltă rugăciune individuală, la care ajung foarte puțini în viață, mai ales călugării sihaștri și marii asceți. Semn că cineva a dobîndit această rugăciune mistică este o mare bucurie dumnezeiască, unită cu adînc de iubire pentru toată zidirea și izvor nesecat de lacrimi care ard și spală toată întinăciunea păcatelor.

Cîte feluri de Liturghii are Biserica Ortodoxă?

În Biserica Ortodoxă se săvîrșesc trei feluri de Liturghii și anume:

a) *Liturghia Sfîntului Ioan Gură de Aur*, care se săvîrșește aproape în tot timpul anului, afară de Postul Mare și unele Duminici și sărbători. Aceasta este Liturghia cea mai cunoscută de credincioși, fiind o prescurtare a Liturghiei Sfîntului Vasile cel Mare, făcută de Sfîntul Ioan Gură de Aur, din care pricină îi poartă și numele;

b) *Liturghia Sfîntului Vasile cel Mare*, mai lungă decît prima, care se săvîrșește de zece ori pe an, în primele cinci Duminici ale Postului Mare, în Joia și Sîmbăta

Mare, la 1 Ianuarie și în ajunul Nașterii și Botezului Domnului. Această Liturghie este o prescurtare a Liturghiei Sfântului Apostol Iacob, cea mai veche liturghie creștină din secolul întâi;

c) *Liturghia înainte sfântită a Sfântului Grigorie Dialogul*, care se săvârșește în tot Postul Mare de luni pînă vineri, mai ales la mînăstiri și catedrale episcopale. Este cea mai scurtă liturghie, și este unită cu slujba Ceasurilor. Obednița și Vecernia.

Cine poate săvîrși dumnezeiasca Liturghie?

Numai preoții și episcopii hirotoniți canonic, care au preoție lucrătoare, ajutați de diaconi. Preoții și episcopii hirotoniți necanonic, sau caterisiți de Biserică pentru unele abateri grave, nu pot săvîrși dumnezeiasca Liturghie, iar slujbele săvîrșite de ei sînt nelucrătoare, fiind lipsite de harul Duhului Sfînt.

Ce alți clerici nu pot săvîrși Sfînta Liturghie în Biserica Ortodoxă?

În afară de preoții și diaconii caterisiți, nu pot săvîrși Sfînta Liturghie niciodată preoții căsătoriți a doua oară sau cu soții care nu sînt ortodoxe, preoții de altă religie, preoții care s-au lepădat de dreapta credință ortodoxă, cei bolnavi mintal și preoții opriți de cele sfinte, de episcopi și duhovnici pentru un timp, pînă își împlinesc canonul dat, după care li se dă din nou preoția lucrătoare. Cei care îndrăznesc, fiind opriți de cele sfinte, săvîrșesc păcat de moarte și trebuie să se spovedească numai la episcop și să primească un aspru canon.

Preoții și episcopii pot săvîrși două Sfînte Liturghii în aceeași zi și în aceeași biserică?

Nici un preot sau episcop ortodox nu poate săvîrși două Sfînte Liturghii în aceeași zi și pe același sfînt altar, pentru că Mîntuitorul s-a răstignit numai o dată pe cruce

pentru noi. Dacă o biserică are două sau trei altare, se pot face două liturghii în aceeași zi, dar de preoți diferiți, pe altare diferite și cu sfinte vase diferite.

Care este timpul rînduit pentru săvîrșirea Sfintei Liturghii?

Întrucît Sfînta Liturghie ne reamintește viața, patimile, moartea și învierea Domnului, ea se săvîrșea odinioară, precum și astăzi se săvîrșește la Mormîntul Domnului, cam la ora cînd a înviat Mîntuitorul din mormînt, adică pe la orele două după miezul nopții. În Sfîntul Munte se săvîrșește Sfînta Liturghie imediat după Utrenia de miezul nopții, adică între orele 3-5. Tot așa se săvîrșea și la noi Sfînta Liturghie în secolele trecute, ca la Ierusalim și Muntele Athos. Dar de aproape două secole, de cînd lumea vine tot mai numeroasă la biserici și mînăstiri, Sfînta Liturghie se săvîrșește dimineața, pînă la amiază. Afară de unele excepții, Liturghia nu se săvîrșește niciodată după amiază sau seara.

Unde anume se săvîrșește Sfînta Liturghie?

Liturghia Ortodoxă se săvîrșește numai în biserici ortodoxe, sfințite canonic de episcopi. În zilele de hram, cînd vine lume multă la biserici, cu binecuvîntarea episcopului respectiv, se poate săvîrși dumnezeiasca Liturghie și afară, la loc cu totul curat, pe un altar anume pregătit, pe care trebuie să fie întotdeauna Sfîntul Antimis. Fără Antimis nu se poate săvîrși niciodată și nicăieri Sfînta Liturghie.

Care sînt condițiile obligatorii de pregătire ale preotului și diaconului pentru săvîrșirea Sfintei Liturghii?

Să aibă preoție și diaconie lucrătoare, adică să nu fie caterisiți, nici opriți de episcop și duhovnic de la săvîrșirea celor sfinte; să fie spovediți înainte cu o zi sau două

la duhovnicii lor; să nu fie certați cu nimeni și să ierte din inimă pe cei care le-au greșit; să facă Vecernia în ajunul sfintelor sărbători și să-și citească toate rugăciunile rînduie pentru Sfînta Împărtășanie; să țină curățenie cu soția cel puțin trei zile înainte de Sfînta Liturghie, să nu fumeze deloc, nici să fie bețivi și răzbunători; să nu mănînce seara pînă a doua zi, să-și pregătească din timp predica zilei, să fie profund pătrunși de credință și evlavie pentru Sfînta Liturghie și să poarte permanent haină preoțească, cum se cuvine slujitorilor adevărați ai Bisericii lui Hristos.

Ce trebuie să facă preotul care este bolnav sau se simte nevrednic de Sfînta Liturghie?

Să rînduiască alt preot ca să slujească în locul lui și să urmeze sfatul episcopului și duhovnicului său.

Cum trebuie să săvîrșească preotul Sfînta Liturghie și toate sfintele slujbe?

Să vină la timp la Sfînta biserică, adică nici prea devreme, nici prea tîrziu; să slujească cu mare evlavie și cutremur dumnezeiasca Liturghie, știind că nici îngerii din cer nu pot să săvîrșească această Jertfă pe care o săvîrșesc oamenii pe pămînt; să nu se grăbească la slujbă, să scoată din timp pîrticele pentru credincioși la viu și la morți, ca să nu fie nevoit să ia pomelnice și să vorbească cu oamenii după ce dă binecuvîntare de Sfînta Liturghie; să citească și să cînte clar toate ecteniile și rugăciunile Sfîntei Liturghii, precum și Sfînta Evanghelie și predica zilei, ca să înțeleagă bine fiecare credincios. Să pomenască la proscomidie pe toți credincioșii din parohia sa, chiar dacă nu sînt prezenți la biserică, sau nu au bani pentru liturghii, mai ales pe cei bătrîni, bolnavi, orfani, văduve și săraci; pe mamele care nasc și pe cei ce sînt la spitale, la armată și în călătorie. Căci dacă Dumnezeu se jertfește tainic din dragoste pentru noi, și noi trebuie să ne jertfim și să ne rugăm din dragoste unii pentru alții.

Cum trebuie să se pregătească credincioșii pentru a participa cu folos la Sfînta Liturghie?

Mai înainte cu două sau trei zile să țină desăvîrșită curățenie trupească și sufletească, în casele lor; să se împace cu cei ai casei și cu toți oamenii, iertînd și cerîndu-și iertare unii de la alții, știind că cei certați nu pot intra în biserică, nu pot zice Tatăl nostru, nici nu pot da slujbe cu pîrticele la Sfîntul Altar. Să facă din timp curățenie în casele lor, să se spele și să se îmbrace cuviincios, căci altfel nu pot lua parte la Sfînta Liturghie; să se deștepte din timp Duminică și de sărbători, ca să poată veni la biserică cu pomelnicul și prescurile înainte de începerea Sfîntei Liturghii, pentru a-i scoate pîrticele la proscomidie; să ia și pe copiii lor la biserică și să-i învețe de mici cum să se închine, cum să facă Sfînta Cruce și cum să asculte dumnezeiasca slujbă.

Care dintre mireni nu au voie să participe la Sfînta Liturghie?

Nu pot participa la Sfînta Liturghie și la nici o altă slujbă creștinii care s-au lepădat cu totul de Dumnezeu și s-au făcut atei, adică fără Dumnezeu; cei ce s-au lepădat de credința și Biserica Ortodoxă și s-au făcut sectanți sau păgîni; cei ce nu sînt cununați la preot și trăiesc în desfrînări cu soți sau soții de altă lege; cei ce urăsc de moarte pe semenii și rudele lor și nu vor nicidecum să-i ierte; cei ce nu țin curățenie trupească nici măcar două zile înainte de Duminică și sărbători; cei ce fac grele păcate strigătoare la cer și nu le-au spovedit, nici părăsit, cum sînt: avortul, sodomia, beția, furtul, vrăjitoria, înjurăturile etc. Toți aceștia nu au voie să participe la slujbele Bisericii, și mai ales la Sfînta Liturghie, nici nu li se pot scoate pîrticele la Sfîntul Altar, deoarece ei singuri s-au despărțit de Hristos de bună voie și nu vor să părăsească păcatele, nici să se pocăiască. Iar dacă se căiesc și se întorc la Dumnezeu, să vină la biserică și să urmeze sfatul duhovnicului lor.

Ce daruri pot aduce credincioșii la biserică, mai ales la Sfânta Liturghie?

Cel mai important dar pentru Sfântul Altar este însăși prezența credincioșilor cu credință și evlavie la Sfânta Liturghie și la toate celelalte slujbe ce se fac în casa Domnului. Iar dintre darurile liturgice, necesare cultului divin, sînt: prescurile, de obicei cîte cinci bucăți, din care se scot pîrticelele; apoi, vin curat pentru Liturghie, tămîie curată, dacă este, lumînări de ceară pentru Sfântul Altar și untdelemn pentru candelă. Aceste daruri sînt benevole și se aduc împreună cu pomelnicul de vii și morți ai fiecărei familii, fie din ajun, fie dimineața, în duminici și sărbători, ca să poată scoate preotul pîrticele la timp. Cei ce aduc daruri și pomelnice mai tîrziu, vor fi pomeniți la Liturghie în ziua următoare. Iar săracii, bolnavii, văduvele și cei ce nu pot să dea daruri și slujbe la biserică, trebuie să fie pomeniți gratuit de preoți, după cuvîntul Mîntuitorului care zice: „În dar ați luat, în dar să dați” (Matei 10, 8). De aceea, preoții care pun preț pe slujbe și nu pomenesc decît pe cei ce aduc daruri la Altar fac păcat de moarte și sînt vrednici de osîndă.

Alte daruri pentru Sfînta Biserică sînt cele cunoscute: flori pentru sfintele icoane, busuioc pentru Sfînta Cruce și pentru aghiasmă, făină curată de grîu pentru prescuri, icoane noi pictate, sfinte vase din metal ales pentru slujbă, veșminte pentru preoți, perdele pentru icoana Maicii Domnului, acoperăminte pentru Sfînta Masă și iconostas, prosoape pentru șters icoanele, ștergare la iconostas - cum este obiceiul în Ardeal - covoare pentru așternut în biserică, clopote și alte daruri, ca și prinoase pentru sufletele celor răposați. Toate trebuie date preotului ca să le sfințească și să le dea cuvenita întrebuintare. Darurile ce se aduc la biserică trebuie să fie curate, - mai ales vinul, prescurile și untdelemnul - și din osteneală proprie, iar nu din furat. Apoi să fie date din dragoste și evlavie pentru casa Domnului, iar nu din mîndrie, ca să fie văzuți și lăudați de oameni.

Cine poate face prescuri pentru biserică?

Prescurile pentru biserică se fac fie de călugări și maici din mănăstiri, fie de credincioase văduve și cu totul curate, anume alese și rînduite de preoți dintre cele mai evlavioase din sate și orașe care vin la biserică regulat, care trăiesc în feciorie sau curăție de mulți ani, care se roagă mult și sînt blînde și smerite. În nici un caz nu pot face prescuri femei tinere cu bărbat și copii, sau cele care sînt în vrajbă, în ură și în proces cu cineva.

De asemenea, făina pentru prescuri să fie din grîu curat, neamestecat cu altfel de boabe. Unii spală grîul, îl usucă și îl macină cu grijă, iar aluatul îl fac cu maia specială, ca la mănăstiri, nu cu drojdie, ca la pîine; apoi coc aluatul în tăvi curate și în cuptor numai pentru prescuri, nu în aceleași tăvi și în același cuptor în care coc pîine și de toate, că este păcat; iar cel ce face prescuri trebuie să postească toată ziua, pînă se coc prescurile, să aibă o candelă aprinsă în prescurărie și tot timpul să se roage, să tacă și să laude pe Dumnezeu, ca și cum ar fi în biserică. Toate să le facă cu binecuvîntarea preotului și duhovnicului său și nu va greși niciodată. Iar dacă nu este mulțumit, să întrebe pe preoții bătrîni de la mănăstiri.

Care sînt persoanele care ajută pe preot la Sfînta Liturghie?

Prima și cea mai importantă persoană este cîntărețul bisericii. Cîntărețul sau „dascălul” unei biserici, cum este numit în Moldova, sau „cantorul”, cum este numit în Transilvania, este cel dintîi colaborator al preotului în parohie. El trebuie să aibă două mari calități: să ducă viață creștinească exemplară și să fie un bun cîntăreț. Adică să fie credincios, să aibă familie model în sat și să slujească Biserica lui Hristos nu pentru bani, ci din dragoste și rîvnă pentru Dumnezeu. Cîntărețul trebuie să asculte de preot și să fie în cele mai bune relații duhovnicești cu el și cu credincioșii. Să vină cel dintîi la biserică, să citească cu evlavie și fără grabă; să cînte frumos la strănă, să

învețe pe copii, pe tineri și pe enoriași, bărbați și femei, să citească, să cînte în cor și să ajute la întreținerea bisericii cu prezența, cu osteneala și cu dragostea lor. Un cîntăreț bun adună pe credincioși la biserică, iar unul slab în credință și iubitor de laudă și de bani, îi îndepărtează.

A doua persoană care ajută pe preot este paraclisierul sau îngrijitorul bisericii, numit în Moldova „eclesiarh” sau, popular, „crîsiac”, iar în Ardeal „crîsnic”, „curator” sau „făt”. Paracliserul pregătește cele necesare preotului pentru slujbă, adică veșminte, prescuri, vin, lumînări și tămîie. El pregătește cădelnița, aprinde candelile, face curățenie în biserică și în Sfîntul Altar, afară de Sfînta Masă și de Proscomidie cu Sfintele Vase, pe care le curăță numai preotul cu epitrahilul pe piept. Paraclisierul trage clopotele, pregătește anafora, litia, sfeșnicele, icoanele și răspunde de ordinea și curățenia întregii biserici, a cimitirului și a curții din afară. El trebuie să fie ales dintre cei mai evlavioși creștini din sat, să fie văduv sau să trăiască în curățenie cu soția și să fie cu mare frică de Dumnezeu. El trebuie să asculte în toate de preot, apoi de cîntăreț și de consiliul parohial.

În unele parohii mai mari este și un creștin clopotar, care trage la timp clopotele, în sărbători, la înmormîntări, la vecernie și în timp de primejdie. El toacă și face curățenie în curtea bisericii și în cimitir. Ultimul colaborator al preotului este responsabilul cu pangarul, la care trebuie amintit și consiliul parohial format din cei mai buni creștini din sat.

Din cîte părți se compune slujba Sfîntei Liturghii?

Sfînta Liturghie se compune din două părți principale, și anume:

1. *Proscomidia*, sau partea pregătitoare, care se săvîrșește dimineată în taină;
2. *Liturghia propriu-zisă*, care se săvîrșește în auzul tuturor. Aceasta este formată și ea din două părți:

a) *Liturghia catehumenilor*, care începe de la binecuvîntarea de Liturghie pînă la ectenia celor chemați, înainte de Heruvic;

b) *Liturghia credincioșilor*, care începe de la ectenia celor chemați pînă la sfîrșit.

Ce este Proscomidia și cum se face?

Este slujba de taină pe care o face preotul dimineața, în partea de nord a Altarului, cînd pregătește și pune înaintea Domnului cinstitele daruri pentru jertfă - adică prescurile și vinul -, pe care le așază după o rînduială specială pe sfintele vase și scoate pîrticele la vii și ador-miți.

Din cele cinci prescuri, preotul scoate următoarele feluri de pîrticele: din prima prescură, care închipuiește pe Maica Domnului, scoate un miez pătrat mare, numit „Agneț”, cuvînt grecesc care înseamnă „miel”, „miel de jertfă”. Agnețul închipuiește trupul Domnului nostru Iisus Hristos luat din Fecioara Maria, care se va preface la urmă cu adevărat în Trupul cel mîntuitor. Agnețul pregătît se așază pe un disc aurit din metal, care simbolizează ieslea din Betleem, Crucea de pe Golgota și Mormîntul Domnului și este împuns cu copia, zicînd: „Și unul din ostași cu sulița coasta a împuns”. Apoi toarnă vin și apă în Sfîntul Potir, le binecuvîntează și zice: „Binecuvîntată este amestecarea Sfîntelor Tale, totdeauna, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Din a doua prescură se scoate o pîrtică mai mică, în numele Maicii Domnului, și se așază pe disc, în partea dreaptă a agnețului, și zice: „De față a stat împărăteasa, de-a dreapta Ta, în haină aurită îmbrăcată și preainfrumusețată”.

Din a treia prescură se scot nouă pîrticele mici, în numele celor nouă cete îngerești și al tuturor sfinților, și se așază cîte trei în rînd, în partea stîngă a agnețului. Din a patra prescură se scot două pîrticele mai mari, una pentru episcopul locului și alta pentru popor. Apoi se

scot părțile foarte mici, numite „miride”, pentru ctitori, binefăcători, bolnavi și pentru toți cei vii care au pomelnice la biserică, și se așază în partea dreaptă, sub agneț. Aici preotul pomenește pe toți cei vii ai parohiei, credincioși, binefăcători, ctitori, bolnavi, călători, după rînduială, și toate pomelnicele la vii.

Din ultima prescură se scoate o părțică mai mare pentru ctitorii morți și alte părțile mici pentru toți cei răposați ai parohiei - ctitori, binefăcători, donatori și membrii familiilor care au răposat - pentru care se face pomenire. Aceste miride sau părțile mici se pun pe disc, în partea stîngă, sub agneț.

După ce se scot părțile speciale pentru tot felul de cereri, se rostesc mai multe rugăciuni, de încheiere, se tămîiază Sfintele Daruri, se acoperă cu acoperăminte speciale și stau la Proskomidie pînă la Heruvic.

Care este valoarea mistică a Proskomidiei?

La Proskomidie se pregătește marea jertfă liturgică nesîngeroasă a Fiului lui Dumnezeu pentru mîntuirea lumii. Aici, sub chipul părțicelor de pîine, se așază în jurul Mielului Hristos, adică în jurul Sfîntului Agneț, toate cetele cerești și cele pămîntești, adică toți sfinții și îngerii din cer cu toți creștinii vii și adormiți pe pămînt în nădejdea învierii, care sînt pomeniți la Proskomidie. Întîi este prezentă Maica Domnului, împărăteasa cerului și a pămîntului, care stă de-a dreapta Prea Sfîntei Treimi, urmată de cele nouă cete îngerești și de ceata Apostolilor, a Proorociilor, a Mucenicilor, a Cuvioșilor, a dreptilor și de cetele cerești ale ierarhilor, ale creștinilor dreptmăritori și sufletele celor răposați, ctitori, păstori, părinți și frați ai noștri plecați spre Domnul.

Toți sînt prezenți, prin Sfînta Liturghie, în jurul Mîntuitorului nostru Iisus Hristos, din clipa cînd sînt pomeniți la Proskomidie. Cerul, cu toți sfinții lui, și pămîntul, cu toți creștinii ortodocși, sănătoși și bolnavi, buni și păcătoși, ca și cei adormiți, frați ai noștri răposați în dreap-

ta credință, pregătiți sau chiar nepregătiți, toți se adună, văzut și nevăzut, în biserică, în timpul Sfintei Liturghii. Și această adunare se face chiar din timpul Proskomidiei, prin scoaterea de părticele și prin rugăciunile pregătitoare. Iată ce mare valoare au Proskomidia și întreaga Sfântă Liturghie! O adunare mistică mai mare, de sfinți și păcătoși, de la cei din cer și de pe pământ, pînă la cei din iad, nu este alta, decît numai Judecata cea de apoi.

De aceea, mare grijă trebuie să aibă creștinii din sate și orașe ca la orice Sfântă Liturghie să fie pomeniți la Proskomidie și să li se scoată părticele, pentru ei, pentru toți ai casei lor, vii și răposați, că nu avem alt ajutor și nu putem face ceva mai mult pentru noi și pentru cei răposați, decît să fie pomeniți regulat la Sfînta Liturghie, un timp cît mai îndelungat.

Pe cine poate pomeni preotul la Proskomidie?

Dintre cei vii, poate pomeni și scoate părticele pentru toți creștinii ortodocși care frecventează regulat biserica și sînt cununați la preot, care nu înjură de cele sfinte și sînt împăcați cu toți oamenii, adică nu urăsc, nici nu au judecată cu cineva, care se spovedesc regulat la preot și nu merg la adunări sectare. Iar dintre cei răposați poate pomeni pe cei ce au decedat în credința ortodoxă, care au fost spovediți, împărtășiți și împăcați cu toți oamenii.

Pe cine nu poate pomeni preotul la Proskomidie?

Dintre cei în viață, nu se pot scoate părticele, nici nu pot fi pomeniți la Sfînta Liturghie ateii, apostatii, adică cei ce s-au lepădat cu totul de credința în Dumnezeu, vrăjitorii, fermecătorii, sectanții de orice fel, catolicii, armenii, păgînii, adică cei ce nu cred în Hristos, cum sînt mahomedanii și iudeii. Nu pot fi pomeniți cei ce trăiesc în concubinaj, adică nu sînt cununați la biserică, cei ce îșiucid copiii și nu se pocăiesc, și care nu se spovedesc din copilărie și se află în cumplite păcate trupești și sufle-

tești. Pe unii dintre aceștia îi pomenește Biserica numai la litie și la acatist, pentru mîngîierea familiei.

Dintre cei morți, Biserica nu poate pomeni pe atei, pe cei ce refuză Sfintele Taine, pe cei ce au murit în orice fel de secte, pe cei ce s-au sinucis pe orice cale, fiind sănătoși la minte, pe femeile care au murit din cauza avortului, pe cei ce au murit în păcate grele și nu s-au spovedit pînă la moarte; pe cei ce au trăit în îndoială de credință, în ură și judecăți și au murit neîmpăcați și fără pocăință, pe cei ce au hulit și au înjurat pe Dumnezeu pînă la moarte, pe cei ce au făcut vrăjitorie în viață cerînd ajutorul diavolului, și au murit în acest greu păcat. Toți aceștia nu pot fi pomeniți la Sfînta Liturghie.

Ce slujbe se fac în biserică, în timpul Proskomidiei?

În timpul Proskomidiei, care se face între orele 7 și 9 dimineata, la sate și orașe se cîntă slujba Utreniei, apoi se citesc Ceasurile și acatistul. La acatist se pomenește cei care au unele cereri speciale. La mînăstiri Utrenia se face seara spre sărbători și se numește *priveghere*, iar în timpul Proskomidiei se citește slujba acatistului și Ceasurile. Apoi începe Sfînta Liturghie.

Cînd trebuie să vină credincioșii la Sfînta Liturghie?

În fiecare Duminică și sărbătoare, și peste săptămîină cînd pot și au nevoie pentru casa și sufletul lor, credincioșii sînt datori să meargă la biserică din timp pînă la ora 9 cel tîrziu, să se roage, să se închine, să ceară sfatul și binecuvîntarea preotului și, mai ales, să fie pomeniți la Proskomidie și să asculte Sfînta Liturghie. Dacă nu pot veni toți din casă, să vină măcar unul din soți cu copiii, ori copiii singuri, iar la nevoie, măcar unul sau doi din casă, ca să vorbească cu Hristos la biserică și să fie pomeniți la Proskomidie. Prin aceasta se sfințește casa, se liniștesc ispitele, se izgonesc patimile și vine Hristos în acea casă. Iar dacă nu vine nimeni din casă la Sfînta Litur-

ghie, mai ales în sărbători, casa aceea este lipsită de binecuvîntare, cei din casă sînt loviți de ispite grele, de boli, de patimi, de sărăcie și nu au mulțumire sufletească, pentru că au refuzat să se întâlnească și să vorbească cu Hristos, au refuzat să laude pe Domnul și Mîntuitorul lumii.

Cum trebuie să se îmbrace și să stea credincioșii la Sfînta Liturghie?

La Sfînta Liturghie trebuie să vină tot satul: copii, tineri, studenți, țărani, intelectuali, bătrîni, toți cei sănătoși care iubesc pe Hristos. Însă sînt datori să se îmbrace cuviincios. Femeile să nu vină la biserică în haine bărbătești, nici cu fețele și unghiile vopsite, nici cu capul descoperit și cu haine scurte, după moda de astăzi, că mînie pe Dumnezeu și pe Maica Domnului, smintesc pe copii și pe bărbați și întristează pe sfinții îngeri. La Sfînta Liturghie să vină toți la timp, cît de dimineață, ca să asculte slujba Utreniei, mai ales cei vîrstnici. Iar cei ce au copii mici sau bolnavi, sau vin de departe, să fie în biserică înainte de începerea Sfînteii Liturghii, ca să aibă timp să se închine la icoane și să dea pomelnicul și darurile aduse la Sfîntul Altar.

Dacă cineva a întîrziat la biserică și vine după începerea Sfînteii Liturghii, nu este bine să se închine la icoane, nici să dea slujbă la Altar, ci să stea deoparte și să asculte slujba pînă la urmă, ca să nu tulbure liniștea celorlalți; iar cînd merge la anaforă, atunci se poate închina. Altfel face sminteală, care este un greu păcat.

Ce rugăciuni trebuie să spună credincioșii cînd merg la biserică?

Cînd ies din casă este bine să rostească de trei ori Tatăl nostru, iar pe cale pînă la biserică să rostească de mai multe ori *Psalmul 50* și *Crezul*. Cînd ajung în fața ușii de intrare, să facă trei închinăciuni, rostind de trei ori rugăciunea: *Slavă Ție, Dumnezeul nostru, slavă Ție*.

Cînd intră în biserică, să spună această rugăciune pe care o rostea și proorocul David: *Intra-voi în casa Ta, închina-mă-voi în biserică Ta cea sfîntă, întru frica Ta, Doamne, povățuiește-mă întru dreptatea Ta, pentru vrăjmașii mei, îndreptează înaintea Ta calea mea.*

Apoi se închină la icoana Mîntuitorului și face trei metanii, dacă nu este Duminică, sau trei închinăciuni și zice *Tatăl nostru* sau această rugăciune: *Preacuratelui Tău chip ne închinăm, Bunule, cerînd iertare greșelilor noastre, Hristoase Dumnezeule; că de voie ai binevoit a Te sui cu trupul pe Cruce, ca să scapi din robia vrăjmașului pe cei ce i-ai zidit. Pentru aceasta, cu mulțumire strigăm Ție: Toate le-ai umplut de bucurie, Mîntuitorul nostru, Cel ce ai venit să mîntuiești lumea.*

La icoana Maicii Domnului se fac la fel trei metanii sau trei închinăciuni, două înainte și una după ce se sărută icoana, și se rostește fie *Apără-mă Doamnă*, fie *Cu-vine-se cu adevărat*; cei care știu pe de rost zic: *Ceea ce ești izvorul milei, învrednicește-ne pe noi milostivirii, Născătoare de Dumnezeu; caută spre poporul cel păcătos; arată, precum de-a pururea, puterea ta, că întru tine nădăduind, strigăm Ție: Bucură-te, ca și oarecînd Gavriil, mai-marele voievod al celor fără de trup. Cînd se închină la Sfînta Cruce, zice de trei ori această scurtă rugăciune: Crucii Tale ne închinăm, Hristoase, și sfîntă învierea Ta o lăudăm și o mărim.* Iar cînd se închină la icoana hramului sau a vreunui sfînt, zice, fie troparul sfîntului, fie această scurtă rugăciune: *Sfînte (Numele), roagă-te lui Dumnezeu pentru mine păcătosul!*

După ce se închină la icoane și dă darul și pomelnicul la Altar, fiecare creștin trebuie să stea la locul lui și să asculte cu evlavie sfînta slujbă.

Cum trebuie să asculte credincioșii Sfînta Liturghie?

Întrucît biserica este cer duhovnicesc, iar în timpul Sfînteii Liturghii este de față însuși Fiul lui Dumnezeu, Mîntuitorul lumii, cu Maica Domnului, cu toți sfinții și

îngerii din cer, credincioșii trebuie să stea în biserică, la Sfînta Liturghie, cum stau îngerii în fața tronului Prea Sfîntei Treimi. Adică să stea cu smerenie, în liniște și tăcere, cu rugăciune și lacrimi, îmbrăcați cuviincios, cu fețele senine, cu inimile pline de bucuria Duhului Sfînt, cu căință pentru păcatele făcute și cu mare nădejde de mîntuire.

Nimeni să nu intre tulburat în biserică, nimeni să nu fie certat cu cineva pentru cele pămîntești, nimeni să nu se gîndească acasă, la copii, la vite, la mîncare, la cele trecătoare. Două ore, cît ține Sfînta Liturghie, stăm numai cu Hristos, ne gîndim numai la Hristos, vorbim numai de Hristos! Oare cu cîtă atenție nu stau oamenii azi la film, la sport, la muzică, la televizor? Atunci cu cît mai mare atenție, cu cîtă frică și bucurie, cu cîtă credință și evlavie nu se cade să stăm de vorbă cu Hristos, Care vine să Se jertfească în timpul Sfîntei Liturghii pe Sfînta Masă pentru noi? Cerul se coboară acum pe pămînt în biserică și noi să lipsim de la Sfînta Liturghie? Domnul vine să se jertfească din nou pentru noi și noi mergem la vîndut și cumpărat? Maica Domnului cu toți sfinții sînt prezenți în biserică și ascultă dumnezeiasca Liturghie iar noi dormim, ne ducem în plimbare, la nunți sau la mîncat și la băut? Să nu facem un păcat așa de mare ca acesta, ca să nu ne ajungă pedeapsa lui Dumnezeu!

Cînd începe Liturghia propriu-zisă?

După terminarea Proskomidiei, a Utreniei și acatistului, preotul face sfîrșitul acestei slujbe și dă binecuvîntare solemnă de începerea Liturghiei propriu-zise, făcînd cu sfînta Evangheliie semnul crucii pe Sfîntul Antimis și zicînd: *Binecuvîntată este împărăția Tatălui și a Fiului și a Sfîntului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor*. Din clipa aceasta încetează orice mișcare în biserică, închinarea pe la sfintele icoane, darea pomelnicelor, ieșirea afară, privirea cu ochii dintr-o parte în alta și împrăștierea mîinții la grijile cele pămîntești.

De ce se numește prima parte a Sfintei Liturghii „Liturghia celor chemați”?

Liturghia celor chemați începe de la binecuvîntarea de Liturghie și ține pînă la ieșirea cu Sfintele Daruri. Se numește așa, căci la început luau parte la această liturghie și cei ce credeau în Hristos, dar nu erau încă botezați. Iar cînd preotul zicea: *Cei chemați ieșiți...*, ei părăseau biserica și stăteau afară pînă primeau botezul.

Așa ar trebui să iasă afară din biserică, înainte de sfințirea Sfintelor Daruri, toți creștinii care vin la biserică certați, care nu vor să se împace cu aproapele, care trăiesc în desfrînare și concubinaj, care au judecăți, care nu sînt spovediți de mult timp, care avortează copii și care au pe conștiință păcate grele și nu s-au pocăit de ele. Ei pot să asculte slujba numai pînă la ieșirea cu Sfintele Daruri, apoi să se retragă la ușa bisericii, în pridvor sau chiar în curtea bisericii și acolo să se căiască pentru păcatele făcute. Iar dacă se spovedesc cu căință și părăsesc păcatele, să stea la biserică cu toată evlavია pînă la urmă și să facă tot canonul dat de preot, că sînt iertați de Dumnezeu. Spovedania și căința sînt numite „al doilea botez”. Numai așa se cade să venim la biserică.

Care sînt părțile principale ale Sfintei Liturghii de la binecuvîntare pînă la ieșirea cu Sfintele Daruri și ce trebuie să facem în aceste momente?

a. *Ectenia mare*. După binecuvîntare se zice ectenia mare, cînd preotul se roagă pentru vii și răposați, pentru Biserică, pentru popor, pentru bolnavi și călători, pentru cei din necazuri, pentru toți oamenii pămîntului. Acum și noi trebuie să urmărim această ectenie și să ne rugăm pentru Biserica lui Hristos, pentru țară și popor, ca să ne dea Dumnezeu păstori buni și conducători credincioși; să ne rugăm pentru cei ce călătoresc din casa noastră, pentru cei ce sînt bolnavi acasă și la spitale, pentru cei răposați și pentru toți frații, părinții și fiii noștri care au nevoie de mila și ajutorul lui Dumnezeu.

b. *Fericirile*. După ectenia mare se cîntă doi psalmi, adică psalmul 102 și 145, cu două ectenii mici. Apoi se cîntă cele nouă Fericiri, care formează nouă trepte ale desăvîrșirii creștine. Să le rostim și noi în taină, să le învățăm pe de rost, să le cîntăm cu corul din biserică și să ne silim a ne face părtași acestor dumnezeiești fericiri. Că cine se smerește și își plînge păcatele, cine este blind și rîvnitor pentru poruncile lui Dumnezeu, cine este milostiv, făcător de pace și are inima curată și cine rabdă cu bărbăție toate ocările și necazurile vieții, numai acela poate fi fericit pe pămînt și în cer, numai acela poate vedea pe Dumnezeu și poate moșteni împărăția cerurilor. Altă cale spre veșnicie și fericire nu este, decît numai aceasta pe care ne-a descoperit-o Fiul lui Dumnezeu.

c. *Vohodul cel mic*. Al treilea moment principal după Fericiri este Vohodul mic, adică ieșirea preotului cu Sfînta Evanghelie în mijlocul bisericii, cînd cîntăm cu toții această cîntare: *Veniți să ne închinăm și să cădem la Hristos. Mîntuiește-ne pe noi, Fiul lui Dumnezeu, Cel ce ai înviat din morți, pe noi cei ce-Ți cîntăm Ție, Aliluia*. Acum toți cei din biserică, împreună cu sfinții și îngerii care sînt de față nevăzuți, cîntă și slăvesc pe Hristos, Mîntuitorul lumii, stînd în genunchi sau plecîndu-și capetele și mîinile la pămînt, în semn de adorare și evlavie. Preotul închipuiește acum pe Hristos Care a ieșit în lume să vestească Evanghelia mîntuirii iar Sfînta Evanghelie închipuiește învățătura Mîntuitorului dată nouă prin cuvînt, pe care, de vom păzi-o, ne vom mîntui și ne vom dobîndi cereasca împărăție, cu sfinții și cu îngerii.

d. *Imnul treimic - Sfinte Dumnezeule...* Al patrulea moment principal este cîntarea întreită a imnului trisaghion, adică: *Sfinte Dumnezeule, Sfinte tare, Sfinte fără de moarte, miluiește-ne pe noi*. Aceasta este o cîntare îngerească pe care o cîntă și îngerii din cer și oamenii de pe pămînt. Pe această întreită cîntare trebuie să o cîntăm și noi creștinii ortodocși, atît în casele noastre, seara și dimineața, cît și la biserică în timpul Sfintei Liturghii. Se numește imnul trisaghion sau imnul treimic pentru că este cea mai

scurtă și mai frumoasă cântare în cinstea Prea Sfintei Treimi. Cine nu știe pe de rost și nu cântă cu evlavie, acasă, la lucru și la biserică această sfântă rugăciune treimică, acela nu este creștin ortodox cu adevărat. Acela nu iubește rugăciunea, cântarea sfântă și biserica, ci numai distracțiile, jocurile și cântările lumești. Să cădem, deci, înaintea scaunului Prea Sfintei Treimi, să cerem iertare de toate cele rele și să cântăm imnul acesta spre slava Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh, treimea cea de o ființă și nedespărțită.

e. *Apostolul*. Al cincilea moment este citirea Apostolului zilei în mijlocul bisericii. Acum trebuie să ascultăm cu atenție învățătura Sfinților Apostoli care ne învață voia lui Dumnezeu, că pentru aceea se citește în mijlocul bisericii. Destul că acasă nu citim, ori nu avem timp să citim cuvîntul vieții din Sfînta Scriptură. Să ascultăm, deci, cu credință și atenție, cum ne învață Sfinții Apostoli poruncile Domnului, și să le spunem și copiilor noștri și celor care n-au putut lua parte la Sfînta Liturghie. Iar dacă cineva a venit prea tîrziu, sau dorește să citească mai profund Apostolul și Evanghelia duminicală, să caute în calendar ce text se citește în fiecare Duminică și să citească din nou acasă, cu toți ai lui, Apostolul și Evanghelia Duminicii de rînd, spre folosul tuturor.

f. *Sfînta Evanghelie*. Al șaselea moment principal al Sfintei Liturghii este citirea Sfintei Evanghelii din Sfintele Uși sau din mijlocul bisericii, dacă este diacon. Evanghelia zilei care se citește formează centrul Liturghiei celor chemați. Din ea ne hrănim inimile și auzul. Prin ea vorbim direct cu Însuși Hristos, Mîntuitorul lumii. Fiecare cuvînt și pagină din Sfînta Evanghelie se citește pentru noi, pentru luminarea și învățătura noastră, pentru copii și frații noștri, pentru mîngîierea celor bolnavi și orfani, pentru muștrarea păcătoșilor, pentru întoarcerea la adevăratul Dumnezeu a întregii lumi amăgite de cel viclean. Pe baza învățăturii din Sfînta Evanghelie se rostește și predica duminicală. De aceea este bine să citim dinainte acasă Apostolul și Evanghelia Duminicii de rînd, după in-

dicația din calendar. Iar la biserică noi să ascultăm în genunchi și cu atenție cele ce se citesc, ca să le învățăm, să le știm, să le spunem și altora și să le punem în practică, prin propria noastră viață, spre lauda lui Dumnezeu și a noastră mîntuire.

g. *Ectenia mare întreită și ectenia morților*. Al șaptelea și ultimul moment principal al Liturghiei celor chemați este ectenia întreită, care se zice după Sfînta Evanghelie, cînd se cere stăruitor ajutorul și mila lui Dumnezeu pentru Biserică, pentru lume, pentru țară, pentru binefăcători, pentru ctitori, pentru cei din suferință și călători, pentru toți care cred în adevăratul nostru Dumnezeu. A doua ectenie este pentru odihna morților. Acum se pomenesc ctitorii principali, mai ales în anumite zile, și cei de curînd răposați, cînd preotul face o scurtă rugăciune de iertare și corul cîntă de trei ori: *Veșnica pomenire*, iar noi ne pomenim morții familiei.

h. *Ectenia celor chemați* Urmează apoi ectenia celor chemați, adică: *Rugați-vă, cei chemați, Domnului!*... Se citește o rugăciune specială și îndată se zice: *Cîți sînteți chemați, ieșiți; cei chemați, ieșiți!*... În acest moment, cei care sînt încă nebotezați din biserică, ca și cei cu păcate grele, de moarte, care nu s-au pocăit pentru ele, nici nu le-au mărturisit, este bine să se retragă în pronaos sau chiar în pridvorul bisericii. La fel și cei care au îndrăznit să intre în biserică fără măcar o zi de curățenie trupească cu soția, cei care nu vor să ierte pe semenii lor, ca și cei ce sînt fumători, bețivi, robiți de desfrînare și înjură de cele sfînte, precum și femeile vopsite, îmbrăcate necuviincios și cu capul descoperit este bine să se retragă în pronaos sau în pridvor pînă la sfîrșitul Liturghiei, urmînd ca pe viitor să vină la biserică mai bine pregătiți, ca să nu ia osîndă în loc de iertare și binecuvîntare.

Așa trebuie să înțelegem cuvintele preotului: „Cei chemați, ieșiți...” Adică, cei nepregătiți și neîmpăcați, cei desfrînați și nepocăiți, cei răi și hulitori, cei îndoielnici și prieteni cu sectanții, retrageți-vă din fața Sfîntului Altar, temeți-vă de focul Duhului Sfînt care vine să sfințească

Sfintele Daruri, nu vă apropiați de dumnezeiescul Jertfelnic necurați, neiertăți, nespovediți cu anii, nepostiți, cu mintea și ochii la cele pămîntești, ci curățiți-vă mai întâi, împăcați-vă unii cu alții, părăsiți desfrîul și uciderea de copii, postiți și vă spovediți și apoi apropiați-vă, smeriți-vă, închinați-vă înaintea Sfîntului Altar și așa veți fi primiți, miluiți și iertați de Dumnezeu.

Care este importanța primei părți a Sfintei Liturghii față de Liturghia credincioșilor, care începe de la Heruvic?

Dacă la Proskomidie se pregătesc și se pun înaintea Darurile care se vor preface în Trupul și Sîngele Domnului, în timpul Liturghiei celor chemați se învață și se pregătesc oamenii, sufletele celor aleși, ca să se facă vrednici de dumnezeiasca Jertfă și de primirea Prea Curatelor Taine.

Putem numi Proskomidia *Liturghia tăcerii*, a pregătirii Darurilor pentru jertfă, iar Liturghia celor chemați o putem numi *Liturghia cîntării și a învățăturii*, prin care se pregătesc cei chemați la Botez și la pocăință să se facă vrednici de unirea cu Hristos. Acum se cîntă psalmi, se rostesc ectenii, se cîntă Fericirile și imnul treimic, se citește o mică parte din epistolele Sfinților Apostoli și din Sfînta Evanghelie, se face chiar explicarea Evangheliei citite și se fac rugăciuni pentru vii și răposați, unindu-i pe toți în jurul Bisericii și al Sfîntului Altar.

Toate acestea au rolul de a ne pregăti pentru ultima parte a Sfintei Liturghii, numită *Liturghia credincioșilor* sau *Liturghia jertfei euharistice*, cînd se preface Sfintele Daruri în Trupul și Sîngele Domnului și se oferă în dar celor vrednici. Acum nu se mai cîntă mult, nu se mai dau învățături, căci a trecut vremea cuvintelor și a cîntării și a sosit clipa sfințirii, a jertfei noastre pentru dragostea Mîntuitorului și a jertfei Fiului lui Dumnezeu pentru noi, pentru mîntuirea lumii. Acest moment suprem liturgic

este negrăit de mare și înfricoșător. Acum toate puterile cerești, toți sfinții din cer și credincioșii de pe pământ, cu toate sufletele credincioșilor răposați care au fost pomeniți la Proskomidie, stau de față în jurul Sfintei Mese unde se aduce jertfă Mielul Hristos.

De ce se numește ultima parte a Sfintei Liturghii „Liturghia credincioșilor”?

Pentru că în trecut, la această Liturghie nu puteau participa decât numai credincioșii botezați și curățiți prin pocăință, iar cei nebotezați încă și cei căzuți în păcate de moarte ieșeau afară, pînă se curățau prin Botez, prin spovedanie și canon de ispășire. Această rînduială ar trebui să se respecte și acum, căci nu este altă slujbă și rugăciune mai mare pe pământ, în Biserica lui Hristos, decât Sfînta Liturghie. De aceea, se cere ca atît slujitorii care săvîrșesc cele sfînte, cît și credincioșii care participă și se împărtășesc din Jertfa și Cina Domnului să aibă o viață curată, sfîntă. Altfel cum vom îndrăzni să săvîrșim înfricoșătoarea Jertfă, de care și îngerii se cutremură?

De ce se numește Liturghia propriu-zisă și „Liturghie Euharistică”?

Se mai numește așa, pentru că Sfînta Liturghie este totodată și rugăciune sau jertfă de mulțumire adusă lui Dumnezeu pentru toate darurile și binefacerile pe care ni le dă pe pământ. Căci cuvîntul *euharistie*, din limba greacă, înseamnă „mulțumire”. Sfînta Liturghie este cea mai înaltă rugăciune de mulțumire adusă de creștini înaintea Prea Sfintei Treimi. Pentru că sîntem datori întotdeauna a mulțumi lui Dumnezeu pentru toate, atît personal, în familie, cît și în biserică, prin tot felul de rugăciuni de mulțumire și, mai ales, prin Sfînta Liturghie. Cine nu știe să mulțumească lui Dumnezeu, acela nu știe nici să ceară

de la El cele de folos. De aceea noi creștinii mulțumim lui Dumnezeu pentru toate prin Sfînta Liturghie.

Cînd are loc ieșirea cu Sfintele Daruri, numită și Vohodul Mare?

Ieșirea cu Sfintele Daruri sau Vohodul Mare are loc după ieșirea celor chemați și după ce se cîntă un imn special, numit *Heruvic*, adică *Imnul heruvimilor*.

De ce se cîntă acum această cîntare îngerească?

Pentru că, acum, cînd Domnul vine să Se jertfească pe Sfîntul Altar pentru noi, îngerii și heruvimii, împreună cu toți credincioșii, Îl întîmpină, Îl slăvesc și I se închină. Iată cuvintele acestei cîntări îngerești: *Noi, care pe heruvimi cu taină închipuim și făcătoarei de viață Treimi întreită sfîntă cîntare aducem, toată grija cea lumească acum o lepădăm*. După așezarea Sfintelor Daruri pe Sfînta Mașă, se cîntă în continuare ultima parte a Heruvicului: *Ca pe Împăratul tuturor să-L primim, pe Cel nevăzut înconjurat de cetele îngerești: Aliluia, Aliluia, Aliluia*.

Cum trebuie să asculte credincioșii această cîntare?

S-o asculte cu lacrimi și evlavie, ca pe o cîntare îngerească; căci în clipa aceasta credincioșii închipuiesc pe îngeri și pe heruvimi, care neîncetat laudă în cer pe Tatăl, pe Fiul și pe Duhul Sfînt. Acum trebuie să scoatem din inima și mintea noastră toate grijile și gîndurile pămîntești, să uităm un ceas de casă, de copii, de avere, de ne-cazuri, și, adunîndu-ne simțirile trupești și sufletești, să cădem în genunchi înaintea Mîntuitorului și să-L cerem iertare de păcate, curățire și iluminare prin Duhul Sfînt, ca împreună cu heruvimii și serafimii să-L primim pe Împăratul tuturor, *pe Cel nevăzut, înconjurat de cetele îngerești*.

Ce închipuiește căderea bisericii și a Sfintelor Daruri în timpul Heruvicului cu tămîie bine mirositoare?

În timpul Liturghiei se cădește de trei ori: la citirea Apostolului, la cîntarea imnului Heruvic și la sfințirea Sfintelor Daruri. Tămîierea bisericii, a Sfîntului Altar, a Sfintelor Daruri, a icoanelor și a credincioșilor închipuiește rugăciunile sfinților și ale tuturor creștinilor ce se aduc pe pămînt, și care trebuie să se înalțe la cer ca tămîia. Mirosul de tămîie mai închipuiește harul Duhului Sfînt, faptele noastre cele bune și buna mireasmă a învățaturii Apostolilor, episcopilor și preoților, care vestesc Evanghelia mîntuirii în toată lumea (I Corinteni, 14-15).

De ce se aduc Sfintele Daruri de la Proskomidie în mijlocul bisericii și se așază pe Sfînta Masă?

După ce se cîntă Heruvicul, preotul ridică Sfintele Daruri de la Proskomidie și iese cu ele în mijlocul bisericii, rostind cîteva rugăciuni pentru vii și adormiți, apoi le așază pe Sfînta Masă, pentru a fi sfințite prin harul Duhului Sfînt. Sfintele Daruri închipuiesc pe Hristos, Care lasă peștera din Betleem și Galileia și iese în lume să vestească Evanghelia mîntuirii. De aceea se scot în mijlocul bisericii și, în unele părți, se ating de creștetul oamenilor, ca semn al iubirii dumnezeiești, cum se atingeau odinioară bolnavii de Hristos și se vindecau. Apoi, luîndu-Și rămas bun de la ucenicii Săi din lume, merge pe Golgota, adică pe Sfînta Masă, să Se răstignească și să-Și dea viața pentru noi.

Iată cît este de mare taina Sfintei Liturghii! Iată cît de necuprinsă este iubirea de oameni a lui Dumnezeu pentru noi! După ce ne-a zidit, vine să ne caute ca pe niște oi rătăcite. Apoi ne învață calea mîntuirii și, la urmă, Se jertfește din iubire pentru noi, știind că fără jertfă nu se poate mîntui lumea și nici un creștin.

Cum trebuie să întâmpinăm pe Hristos, Care merge tainic sub chipul Sfintelor Daruri să Se jertfească pentru noi pe Sfinta Masă?

Acum se cade să-L întâmpinăm pe Mîntuitorul în genunchi, cu lacrimi în ochi și cu inimile pline de credință și smerenie că Domnul merge să Se răstignească pentru noi, și să-Și dea viața, ca să ne izbăvim de moarte. Merge să moară pe Cruce din iubire, ca să înviem împreună cu El în veci. Vedeți iubirea lui Dumnezeu? Vedeți că Hristos își dă viața pentru noi în timpul Sfintei Liturghii? Însă noi ce dăm în schimb lui Hristos? Acum Sfîntul Agneț, înconjurat de cetele sfinților și ale creștinilor vii și adormiți, simbolizați prin părțile de pe disc, se depune pe Sfînta Masă. Să ne închinăm deci Mîntuitorului, să-L petrecem pe drumul Crucii și al jertfei ca femeile mirosoase, și să nu ne lepădăm de El ca Petru, de frica iudeilor.

Ce urmează după ieșirea cu Sfintele Daruri și așezarea lor pe Sfîntul Prestol?

Urmează o ectenie de cerere, apoi preotul zice: *Să ne iubim unii pe alții ca într-un gînd să mărturisim*. Iar corul răspunde: *Pe Tatăl, pe Fiul și pe Sfîntul Duh, Treimea cea de o ființă și nedespărțită*. Nu este jertfă fără iubire. Nu este mîntuire fără jertfă și iubire. Hristos nu Se jertfește pentru noi, dacă nu ne iubim, dacă nu iertăm pe frații noștri, dacă sîntem robiți de ură, de vrajbă și desfrînare. Acum preoții din Altar și creștinii se sărută unii cu alții în biserică. Acum cei tineri își cer iertare de la părinți, de la frați și de la bătrîni și le sărută mîinile, iar aceștia îi sărută pe frunte sau pe obraz. Nici o jertfă nu este primită, nici liturghie la Altar nu se poate da, nici cele sfînte nu le poate primi creștinul, dacă nu iartă pe aproapele și nu-și cere cu smerenie iertare de la toți. Iertarea și împăcarea aduc pe Hristos din nou pe pămînt, iar ura, mîndria și desfrîul pustiesc tot pămîntul și grăbesc sfîrșitul

lumii. Apoi se cîntă acest stih din psalmi: *Iubi-Te-voi, Doamne, virtutea mea. Domnul este întărirea mea și scăparea mea și izbăvitorul meu* (Ps. 17,1).

De ce se rostește Crezul în biserică, înainte de sfințirea Sfintelor Daruri?

Pentru că iubirea creștină fără credință dreaptă nu poate mîntui pe nimeni. De aceea trebuie să unim credința ortodoxă, adică dreaptă, cu iubirea și împăcarea din inimă, căci numai așa ne putem mîntui, numai așa avem parte de jertfa liturgică, de Hristos Mîntuitorul nostru. Crezul se rostea odinioară de Sfinții Părinți și de creștinii evlavioși, atît la începutul cît și la sfîrșitul zilei, la miezul nopții și mai ales înainte de Sfînta Împărtășanie. Fără mărturisirea drepte credințe niciodată nu se apropiau de Sfintele taine. De aceea și noi, care stăm la Sfînta Liturghie înainte de sfințirea Sfintelor Daruri, trebuie să ne mărturisim dreapta credință în Dumnezeu, rostind cu toți într-un glas Crezul.

Prin ce alte cîntări și rugăciuni se pregătește Biserica pentru momentul solemn al prefacerii pîinii și vinului în Trupul și Sângele Domnului?

Întrucît prefacerea Sfintelor Daruri este o minune unică ce întrece mintea omenească, pe care nici îngerii în cer nu pot s-o săvîrșească, decît numai preoții și episcopii, sîntem datori să urmărim cu mare credință și evlavie rugăciunile și cîntările care se fac în aceste clipe. După Crez preotul zice: *Să stăm bine, să stăm cu frică, să luăm aminte, Sfînta Jertfă cu pace a o aduce*. Adică, să stăm în dreapta credință, ca să aducem Sfînta Jertfă cu frică de Dumnezeu, cu pace și luare aminte. Apoi preotul, cu Crucea în mîini, zice către popor aceste cuvinte, din Sfintele Uși: *Harul Domnului nostru Iisus Hristos și dragostea lui Dumnezeu-Tatăl și împărtășirea Sfîntului Duh să fie cu voi cu toți*. Adică, să fie cu noi toți harul Mîntuitorului

care sfințește Sfintele Daruri și dragostea Tatălui și umbrirea Sfântului Duh.

În continuare, preotul, înălțînd Sfînta Cruce, zice către credincioși: *Sus să avem inimile!* La care ei răspund într-un glas: *Avem către Domnul.* Adică gîndurile și inimile noastre să nu mai fie robite de cele pămîntești, ci să le înălțăm sus la Dumnezeu, prin rugăciune, prin smerenie, prin iubire sfîntă, prin nădejdea vieții veșnice, știind cît de fericiți sînt acei creștini, care cugetă la cele de sus și poartă pe Dumnezeu în inimile lor. Aceia nu au niciodată dușmani, nu urăsc pe nimeni, nu se biruiesc de păcate omenești, nu caută averi, nu doresc cînte pe pămînt, căci inima lor este înălțată la cer și unită cu cele de sus.

Ultimele cuvinte pe care le rostește preotul spre icoana Mîntuitorului sînt acestea: *Să mulțumim Domnului.* Mare rol are rugăciunea de mulțumire înaintea Domnului, mai ales acum cînd se sfințesc Darurile așezate pe Sfînta Masă. Cine nu mulțumește lui Dumnezeu pentru toate cîte îi rînduiește în viață, acela cîrtește, acela hulește, acela se îndoiește de iubirea, de mila și de iertarea Tatălui ceresc. De aceea sîntem datori să-I mulțumim zi și noapte, mai ales acum cînd cerem să sfințească Sfintele Daruri și să ne facă vrednici de primirea lor. Acum, în chip deosebit, se cuvine să mulțumim Domnului pentru viață, pentru sănătate, pentru boală, pentru copii, pentru pîinea cea de toate zilele, pentru fîgăduința vieții de veci și pentru Trupul și Sîngele Domnului pe care ni le oferă în dar, deși sîntem nevrednici. De aceea și preotul slujitor se roagă în taină cu aceste cuvinte: *Cu vrednicie și cu dreptate este a-Ți cînta Ție, pe Tine a Te binecuvînta, pe Tine a Te lăuda, Ție a-Ți mulțumi, Ție a ne închina în tot locul stăpînirii Tale...*

Ce cîntare îngerească se cîntă la strană acum, înainte de pogorîrea Duhului Sfînt peste cinstitele Daruri?

Se cîntă o măreață cîntare, pe care o cîntă heruvimii și serafimii în cer, cum spune proorocul Isaia (6, 3) și la Apocalipsă (4, 6-8) și precum cîntau și strigau iudeii cînd

intra Domnul în Ierusalim, adică: *Sfînt, Sfînt, Sfînt, Domnul Savaot, plin este cerul și pămîntul de mărirea Ta. Osana întru cei de sus. Binecuvîntat este Cel ce vine întru numele Domnului. Osana Celui dintru înălțime.* Acum biserica răsună de această cîntare îngerească. Îngerii, împreună cu credincioșii, slăvesc pe Fiul lui Dumnezeu, Mielul Care vine să Se jertfească pentru noi. Mai este o clipă și se sfințesc Sfintele Daruri prin venirea Duhului Sfînt. Preotul se roagă acum stăruitor în Sfîntul Altar, cîntăreții cîntă cu glas înalt imnul treimic amintit mai sus, iar credincioșii, cu capetele plecate și inimile săltînd de credință și bucurie, repetă cu lacrimi această cîntare îngerească: *Sfînt, Sfînt, Sfînt, Domnul Savaot, plin este cerul și pămîntul de mărirea Ta. Osana întru cei de sus.*

După ce se citește în taină cu mare evlavie două rugăciuni de mulțumire și de preamărire a lui Dumnezeu, preotul, sau episcopul, zice cu glas mare, arătînd cu mîinile spre Sfîntul Agneț: *Luați, mîncăți, acesta este Trupul Meu, Care Se frînge pentru voi spre iertarea păcatelor.* Apoi, arătînd cu mîinile spre Sfîntul Potir, zice: *Beți dintru acesta toți, acesta este Sîngele Meu, al Legii celei noi, Care pentru voi și pentru mulți Se varsă spre iertarea păcatelor.*

Deci, ce face acum preotul? Oferă Darurile încă nesfințite, care în curînd se vor sfinți, credincioșilor; nu ca pîine și vin, ci ca însuși Trupul și Sîngele lui Hristos, care se sfințesc prin venirea Duhului Sfînt și se dau în dar celor vrednici, sub chipul pîinii și al vinului. Ce dar mai mare așteptăm de la Dumnezeu? Ce milă mai mare merităm? Ce har mai bogat dorim pe pămînt decît să ne unim cu Hristos prin împărtășirea cu Trupul și Sîngele Domnului, ca să fim moștenitori ai Împărăției cerești cu toți sfinții și îngerii? Oare sîntem noi vrednici de acest mare har? Oare ne ostenim prin pocăință și fapte bune să ne facem vrednici de Sfînta Împărtășanie? Pentru a fi vrednici trebuie să iertăm pe toți, să ne curățim de toate păcatele trupesti și sufletești prin pocăință, să ne rugăm și să postim mereu, să facem milă cu aproapele, să nu lipsim niciodată de la biserică și să creștem copiii în frica

Domnului. Dacă facem aceasta și avem dezlegarea duhovnicului, să ne apropiem cu mare smerenie și bucurie de cele Sfinte. Iar dacă încă sîntem sub robia patimilor, să nu îndrăznim, ci cu smerenie să așteptăm ceasul curățirii, al mărturisirii, al iertării și împăcării noastre cu Dumnezeu și așa să ne apropiem.

Care este momentul cel mai sfînt din timpul Sfintei Liturghii?

Este clipa cînd se sfințesc Sfintele Daruri. Atunci pîinea așezată pe disc se preface, prin venirea Duhului Sfînt, în Trupul lui Hristos, iar vinul din Sfîntul Potir se preface în Sîngele Lui cel mîntuitor. Această prefacere a materiilor de jertfă în Prea Curatele Taine se numește *epicleză* și formează centrul, momentul sacru cel mai înalt al Sfintei Liturghii. Însă numai Agnețul se preface în Trupul Domnului, nu și miridele, adică pîrticelele. Ele se sfințesc numai prin atingerea de cele Sfinte, cînd se pun la un loc în Sfîntul Potir.

Cum se roagă preotul în momentul cel mai sfînt al prefacerii Sfintelor Daruri?

După ce preotul înalță Sfintele Daruri și le oferă Domnului, zicînd: *Ale Tale dintru ale Tale, Ție Ți-aducem de toate și pentru toate*, corul cîntă cel mai profund imn de mulțumire și de jertfă, adică: *Pe Tine Te lăudăm, pe Tine Te binecuvîntăm, Ție Îți mulțumim, Doamne, și ne rugăm Ție, Dumnezeului nostru*. În această clipă sfîntă, preotul se închină cu fața pînă la pămînt înaintea Sfintei Mese, zicînd de trei ori: *Dumnezeule, curățește-mă pe mine păcătosul și mă miluiește*. Apoi, cu mîinile ridicate, rostește tot de trei ori această rugăciune de invocare, de chemare a Prea Înaltului Duh peste Sfintele daruri, zicînd: *Doamne, Cel ce ai trimis pe Preasfîntul Tău Duh, în ceasul al treilea, Apostolilor Tăi, pe Acela, Bunule, nu-L*

lua de la noi, ci ni-L innoiește nouă, celor ce ne rugăm Ție!.

La urmă preotul adaugă și această rugăciune de chemare a Duhului Sfânt, și zice: *Încă aducem Ție această slujbă duhovnicească și fără de sînge, și Te chemăm, Te rugăm și cu umilință la Ține cădem: Trimite Duhul Tău cel Sfânt peste noi și peste aceste Daruri ce sînt puse înaintea. Apoi binecuvîntează Sfîntul Agneț, zicînd încet: Și fă, adică, pîinea aceasta, cîstit Trupul Hristosului Tău. Iar ceea ce este în potirul acesta cîstit Sîngele Hristosului Tău. Și binecuvîntează Sfîntul Potir. Apoi le binecuvîntează pe amîndouă, zicînd: Prefăcîndu-le cu Duhul Tău cel Sfînt Amin, Amin, Amin.*

Aceasta este rugăciunea de sfințire a Sfintei Împărtășanii, de prefacere a pîinii și a vinului în Trupul și Sîngele Domnului. Aceasta este cea mai fierbinte și mai scumpă rugăciune pe care o poate rosti omul pe pămînt, adică rugăciunea de chemare a Sfîntului Duh și de prefacere a Sfintelor Daruri în Sfînta Împărtășanie. Aceasta este marea minune euharistică ce se săvîrșește în fiecare zi în bisericile ortodoxe, de două mii de ani, cînd se săvîrșește Sfînta Liturghie!

Ce trebuie să facă în acest moment dumnezeiesc credincioșii?

Să stea toți în genunchi, cu mintea adunată în inimă și cu lacrimi în ochi, să se roage lui Dumnezeu împreună cu preotul ca să trimită pe Prea Sfîntul Duh peste Sfintele daruri, și să le prefacă în Însuși trupul și Sîngele Mîntuitorului, spre iertarea păcatelor și mîntuirea lumii. Acum trebuie să se roage toată Biserica, toți credincioșii care sînt de față sau oriunde s-ar afla, ca harul Duhului Sfînt să sfințească darurile liturgice puse înaintea. Să nu lăsăm pe preot singur în timpul Sfintei Liturghii, și mai ales în clipa sfințirii pîinii și vinului. Ci cînd se roagă el împreună cu sfinții și cu îngerii, să ne rugăm și noi; cînd cîntă el și strana, să cîntăm și noi; cînd stă el în ge-

nunchi, să stăm și noi; cînd face el metanii să facă toți la fel, ca Domnul să aibă milă de noi toți.

Rugăciunea de chemare a Duhului sfînt și de sfințire a Sfintelor Daruri, prin harul divin ce se coboară nevăzut peste ele, este cea mai mare rugăciune pe care o face preotul ortodox pe pămînt. căci aducem pîine la Altar și primim trupul lui Hristos și anaforă. Aducem vin curat și prin sfințire primim Sîngele Domnului, care spală și iartă păcatele. Aducem rugăciuni lui Dumnezeu și primim harul Duhului Sfînt. Aducem lacrimi pentru păcate și primim dezlegare și bucuria mîntuirii, venim tulburați și întristați de cursele vrăjmașului la Sfînta Liturghie și ieșim fericiți și cu Hristos în inimile noastre. Iată ce mare este taina Sfintei Liturghii! Iată ce mare este minunea prefacerii Sfintelor daruri și minunea înnoirii noastre duhovnicești! Iată ce mare este puterea rugăciunii și a dumnezeieștii Liturghii!

Deci sîntem datori ca în timpul Sfintei Liturghii, și mai ales acum, cînd se sfințesc Sfintele Daruri, să ne rugăm, să cădem în genunchi, să iertăm pe toți, să vărsăm lacrimi, să cerem harul Duhului Sfînt ca să prefacă toate: și darurile aduse în Sfînta Împărtășanie, și păcatul în pocăință, și răutatea în bunătate, și mîndria noastră în smerenie, și necredința în credință tare, și întunericul în lumină și înviere veșnică.

De ce rămîne Sfînta Împărtășanie și după sfințire sub chipul pîinii și al vinului, iar nu sub formă de carne și sînge?

Sfînta Împărtășanie rămîne numai în mod văzut sub chipul pîinii și al vinului, dar în realitate este Trupul și Sîngele Domnului. Însă, pentru neputința firii omenești, care nu poate mînce carne crudă și nici bea sînge, ea se vede sub formă de pîine și vin, așa cum s-a văzut și la Cina cea de Taină. Căci minunea prefacerii pîinii și vinului din seara Cinei de Taină, ce s-a săvîrșit prin rugă-

ciunea și binecuvîntarea Domnului, se repetă întocmai și acum, la Liturghie, prin rugăciunea și binecuvîntarea preotului, cînd se coboară Duhul Sfînt peste Sfintele daruri. Apoi Sfînta Împărtășanie rămîne, sub formă văzută, ca cea mai curată pîine și cel mai curat vin, întrucît pîinea și vinul sînt cele mai curate materii și alimente cu care își menține omul viața pe pămînt. Au fost dintotdeauna creștini și preoți cu viață sfîntă care vedeau uneori pe Sfînta Masă un prunc mic junghiindu-se, care era însuși trupul Fiului lui Dumnezeu; iar în Sfîntul Potir vedeau uneori carne și sînge omenesc și se cutremurau. Dar după ce se rugau cu lacrimi, Trupul și Sîngele Domnului din Potir se prefăcea la vedere în pîine și vin, potrivit firii neputincioase a omului.

Ce trebuie să mai știm despre Jertfa liturgică și despre taina Sfîntei Împărtășanii?

Trebuie să știm mai întîi că Fiul lui Dumnezeu a pătimit pe Cruce cu trupul luat din Sfînta Fecioară Maria, fiind deodată și om, și Dumnezeu. Cu acest trup a trăit pe pămînt, a mîncat cu ucenicii la Cina cea de Taină, a fost răstignit pe Cruce și a înviat din morți. Deci știm că, în timpul Sfîntei Liturghii, pîinea și vinul se prefac, prin Duhul Sfînt, în însuși trupul viu și omenesc pe care îl avea Mîntuitorul luat din Maița Domnului pînă la înviere, căci Hristos a pătimit ca om, nu ca Dumnezeu, după ființă, căci ființa dumnezeiească nu are trup și nu poate fi gîndită, înțeleasă sau cuprinsă cu mintea noastră. Noi, cînd ne împărtășim, primim, sub chipul pîinii și al vinului, Însuși Trupul și Sîngele Domnului, adică întreg Trupul viu, pe care Îl avea pînă la înviere. Nu primim un trup mort, adică fără sînge, care nu poate da viață, ci primim un trup viu, cu carne vie și sînge, care dă viață și ne curăță de păcate. Precum trupul viu este format din două materii, din carne și din sînge, tot așa și Sfînta Împărtă-

șanie este formată la vedere din două materii îndumnezeite, vii, dătătoare de viață - din Pîine și Vin.

Ce face preotul îndată după sfințirea Sfintelor Daruri?

Se roagă în taină pentru vii și morți, pentru ctitori și binefăcători, pentru sfinți și păcătoși, *pentru cei adormiți întru credință: strămoși, părinți, patriarhi, prooroci, apostoli, propovăduitori, evangheliști, mucenici, mărturisitori, pustnici și pentru tot sufletul cel drept, care s-a săvîrșit întru credință.* Apoi cădește Sfintele Taine și zice cu glas tare: *Mai ales pentru Preacinstita, Curata, Preabinecuvîntata, mărta Stăpîna noastră, de Dumnezeu Născătoarea și pururea Fecioară Maria.* În continuare preotul se roagă în taină, înaintea Sfintei Mese, pentru marii sfinți ai Bisericii, pentru sfîntul zilei, pentru cei adormiți în nădejdea învierii, pentru episcopii ortodocși, preoți și diaconi; pentru cei ce duc viață curată pe pămînt, pentru poporul nostru binecredincios, ca să aibă conducători credincioși și să ducă viață pașnică în plăcere de Dumnezeu.

De ce se cîntă Axionul în cinstea Maicii Domnului, după sfințirea dumnezeieștilor Daruri?

În timp ce preotul se roagă în fața Sfintei Mese, tot poporul stă în genunchi, se roagă și cîntă cea mai măreață cîntare pe care toți trebuie să o știm pe de rost, în cinstea Maicii Domnului, numită „Axionul”, sau „Cuvine-se cu adevărat...” Este cel mai frumos imn de laudă adresat de creștinii ortodocși Prea Curatei Fecioare Maria, ca semn de mulțumire că prin ea am cunoscut și am dobîndit pe Hristos, bucuria și nădejdea mîntuirii noastre. De aceea, se cade acum să mulțumim Maicii Domnului că ea L-a născut cu trup pe Fiul lui Dumnezeu; ea L-a purtat în brațe, ea L-a dus întîi la templu și apoi în Egipt. Ea a urmat Mîntuitorului cu toată credința, pînă la patimă, răstignire și înviere și pînă în clipa înălțării Sale

la Cer. Acum credincioșii evlavioși cer ajutorul Maicii Domnului, pomenind numele celor din familie - vii și adormiți. Căci mamele o au de mamă duhovnicească; fecioarele o au de protectoare; copiii orfani o au de sprijin; săracii, de ajutor; preoții de rugătoare pentru lume; iar călugării o au de acoperitoare în viață și dincolo de mormânt. Fericiți sînt credincioșii care urmează viața cea sfîntă a Maicii Domnului, îi cer ajutor prin rugăciune și permanent o laudă și o măresc!

Cînd se sfințește Sfînta Anaforă și ce simbolizează ea?

Anafora se face din resturile rămase de la cele cinci prescuri, din care s-au scos pîrticele la Proskomidie, după ce se taie bucăți mici și se sfințesc pentru a fi distribuite la credincioși la sfîrșitul slujbei. La cele cinci prescuri se mai adaugă și alte prescuri aduse de credincioși, ca să ajungă la tot poporul. Anafora se sfințește prin atingerea prescurilor tăiate de Sfîntul Disc și Sfîntul Potir, adică de Trupul și Sîngele Domnului, cînd se rostește această rugăciune de binecuvîntare: *Pentru rugăciunile Preasfîntei Maicii Tale, Doamne Iisuse Hristoase, binecuvîntează pîinea aceasta, ce se va da în locul Sfîntelor Tale Taine, totdeauna, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.* Cuvîntul „Anaforă” sau „Antidoron” înseamnă, în limba greacă, „în loc de dar” și se dă credincioșilor care nu se împărtășesc cu Trupul și Sîngele Domnului, după care se ia și puțină aghiasmă mică.

Cum se roagă preotul după cîntarea Axionului?

Preotul se roagă pentru episcopul locului să-i dea Dumnezeu putere de Sus, sănătate și înțelepciune ca să învețe bine turma lui Hristos și să apere dreapta credință în eparhia sa. Apoi se roagă în taină pentru credincioșii din parohie și pentru toți, zicînd: *Adu-Ți aminte, Doamne, de satul sau orașul acesta în care viețuim, de țara*

noastră, de toate orașele și satele și de cei ce cu credință locuiesc într-însele. Adu-Ți aminte, Doamne, de cei ce călătoresc pe ape, pe uscat și prin aer; de cei bolnavi, de cei ce pătimesc, de cei robiți și de mîntuirea lor...

Ce trebuie să facă în clipa aceasta credincioșii din biserică?

Să se roage și ei în taină, cu stăruință și evlavie lui Dumnezeu, pentru preotul eparhiei lor, pentru episcopul care îi păstorește, pentru cei ce ajută sfintele locașuri, pentru binefăcătorii și apărătorii Bisericii lui Hristos, care se luptă să apere credința ortodoxă străbună și pentru armata țării. Încă sînt datori să se roage și pentru cei bolnavi din parohie și din toată lumea, care zac prin case, prin spitale și azile de bătrîni și sînt părăsiți și uitați de lume. Să se roage acum și pentru cei ce călătoresc, pentru cei ce îngrijesc de bolnavi, pentru cei ce îi iubesc și le fac bine, ca și pentru cei ce îi urăsc și caută să se răzbune asupra lor, ca Dumnezeu să-i îmblînzească și să-i întoarcă la pocăință și împăcare.

Ce rol are ultima ectenie care se rostește înainte de Tatăl nostru?

Ultima ectenie are rolul de a ne pregăti pentru Sfînta Împărtășanie, care se va da celor vrednici după rugăciunea domnească Tatăl nostru. De aceea preotul rostește în taină rugăciunea aceasta: *Ție, Stăpîne, Iubitorule de oameni, Îți încredințăm toată viața și nădejdea noastră și cerem și ne rugăm și cu umilință cădem înaintea Ta: În-vrednicește-ne să ne împărtășim cu cuget curat, cu cereștile și înfricoșatele Tale Taine ale acestei sfinte și duhovnicești mese, spre lăsarea păcatelor, spre iertarea greșelilor, spre împărtășirea cu Duhul Sfînt, spre moștenirea împărăției cerurilor, spre îndrăznirea cea către Tine, iar nu spre judecată sau spre osîndă.* Apoi preotul continuă ectenia, cerînd de la Dumnezeu pentru toți credincioșii milă, mîntuire, ier-

tare de păcate, înger păzitor sufletelor noastre, cele de folos tuturor, pace în lume, pocăință pentru restul vieții, sfârșit creștinesc, răspuns bun la marea Judecată care ne așteaptă pe toți, unirea tuturor în dreapta credință și împărtășirea Sfântului Duh prin dăruirea vieții noastre cu totul lui Hristos.

Cum trebuie să se roage credincioșii în timpul acesta?

Să se roage împreună cu preotul pentru iertarea păcatelor lor, pentru înnoirea vieții duhovnicești în casele și inimile lor, pentru ca să le dăruiască Dumnezeu, lor și copiilor lor, îngeri păzitori, sfârșit creștinesc și mântuire.

Apoi să ceară de la domnul să-i învrednicească de primirea cu vrednicie a Trupului și Sîngelui Mîntuitorului nostru Iisus Hristos Care se oferă în dar celor pregătiți.

De ce se rostește Tatăl nostru de credincioși, înainte de Sfînta Împărtășanie?

Se rostește în comun Tatăl nostru, înainte de primirea Prea Curatelor Taine, pentru că aceasta este rugăciunea cea mai importantă din Biserică, pe care ne-a dat-o Însuși Fiul lui Dumnezeu cu porunca: *Așa să vă rugați...* (Matei 6, 9-13). Apoi se zice rugăciunea domnească împreună, ca fii ai Tatălui ceresc, pentru a ne înfrăți și mai mult și a ne îndemna la iertare și iubire unii cu alții, fără de care nu ne putem împărtăși, nici mîntui. Cînd rosim Tatăl nostru cerem de la Dumnezeu două feluri de hrană: una pentru trup și alta pentru suflet, adică „plînea cea spre ființă, care este Sfînta Împărtășanie, *fără de care nu putem avea viață întru noi* (Ioan 6, 48, 50-51).

Miezul rugăciunii Tatăl nostru este însă acesta: *Și ne iartă nouă greșelile noastre, precum și noi iertăm greșelilor noștri*. Deci, cine nu iartă nu este nici el iertat de Dumnezeu; cine nu iartă pe aproapele său nu se poate niciodată împărtăși cu Sfintele Taine, nu poate aduce pomelnice și prescuri la Altar, nu are pace în suflet și, dacă

moare neiertat, își pierde mîntuirea. Iată de ce rostim Tatăl nostru înainte de Sfînta Împărtășanie!

**Ce înseamnă cuvintele rostite de preot la urmă:
„Sfintele, Sfinților”?**

În clipa cînd preotul rostește aceste cuvinte, înalță Sfîntul Agneț și face cu el semnul Sfîntei Cruci deasupra discului, apoi frînge Sfîntul Trup în patru părți, după rînduială, le așază pe disc în formă de cruce, iar prima parte, cu inițiala „Iis”, se pune în Sfîntul Potir, zicînd: *Plinirea potirului credinței Sfîntului Duh*. Apoi se toarnă puțină apă caldă în chip simbolic, numită *căldură*, care simbolizează sîngele și apa care au curs din coasta Domnului, cînd a fost împuns cu sulița. Iar cuvintele *Sfintele, Sfinților* ne amintesc că cele sfînte, adică Sfînta Împărtășanie, se cuvine a se da numai celor cu viață sfîntă, care și-au mărturisit păcatele din pruncie și le-au părăsit, care au făcut canon pentru ele și au dezlegare de la duhovnic.

Cînd se împărtășește preotul slujitor?

Îndată ce preotul zice cuvintele *Sfintele, Sfinților*, strîna cîntă: *Unul Sfînt, Unul Domn Iisus Hristos, într-o slavă lui Dumnezeu Tatăl, Amin*. Apoi se citește Cazanla sau se cîntă un imn religios la strună, pînă se rostește predica zilei. În acest timp preotul se împărtășește cu toată ovlăvia cu Trupul și Sîngele Domnului împreună cu toți ceilalți slujitori, preoți și diaconi, și taie pîrticelele mîlei din Sfîntul Trup pe care le pune în Sfîntul Potir pentru împărtășirea credincioșilor.

Ce se face cu toate pîrticelele de pe Sfîntul Disc, ce s-au scos dimineață la Proskomidie?

Toate pîrticelele ce s-au scos la Proskomidie pentru Maica Domnului, pentru sfinți, pentru cele nouă cete în-

gerești, și pentru toți cei vii - episcopi, preoți, ctitori, credincioși ortodocși, sănătoși și bolnavi, după cererile lor - ca și părțile scoase pentru cei morți - ctitori, slujitori, credincioși ortodocși, care s-au săvârșit, cu credința în Hristos, pregătiți sau nepregătiți - toate aceste părțile se toarnă la un loc în Sfântul Potir și se amestecă cu dumnezeiescul Sînge și Trupul Domnului nostru Iisus Hristos, Mîntuitorul lumii. În clipa aceasta, atît cei vii cît și cei morți, pentru care s-au scos părțile, *se împărtășesc în chip nevăzut cu Hristos*, cum ne învață Biserica, prin atingerea de Trupul și Sîngele Domnului, ca semn al mării Sale iubiri de oameni. Prin aceasta Hristos îmbrățișează și pe cei vii și pe cei răposați, primește rugăciunile noastre și ale preotului pentru iertarea păcatelor tuturor, rînduiește cele de folos în viață și scoate din iad sufletele celor răposați nepregătiți.

Mare și înfricoșat este acest moment liturgic! Acum toți cei vii și morți pentru care s-au scos părțile la Proskomidie se împărtășesc tainic cu Hristos prin harul Duhului Sfînt. Acum toți cei prezenți la Sfînta Liturghie și cei care nu au putut lua parte, fiind bolnavi sau la lucru, la armată și la școli, cărora li s-au scos părțile la Proskomidie, se ating de Hristos, se unesc mistic cu Hristos, primesc iertare și ușurare de păcate de la Mîntuitorul; li se împlinesc cererile de folos, li se luminează mintea și inima, trupul și sufletul; li se împlînzesc vrăjmașii, unii se vindecă și le slăbesc durerile cumplitelor suferințe.

La fel și cei răposați, prin atingerea de Prea Curatele Taine li se iartă multe păcate, se împărtășesc tainic cu Domnul, se ușurează de chinurile iadului, iar dacă și-au mărturisit păcatele din viață, prin pomenirea lor mereu la Sfînta Liturghie, îngerii lui Dumnezeu le scot sufletele din munci și le mută în lumina și bucuria Raiului cu cei drepti.

Iată minunile Sfîntei Liturghii! Iată cît de mare este puterea, harul și folosul participării și pomenirii celor vii și morți la Sfînta Liturghie! De aceea se obișnuiesc 40 de

Liturghii pentru vii și adormiți, ca să li se ierte păcatele, ca să se ușureze de suferințele vieții, ca să fie scoși din iad, și să se împărtășească tainic și zilnic cu Hristos, nădejdea noastră. Căci, dacă nu sîntem vrednici să ne împărtășim mai des cu Sfintele Taine din Potir, ne Împărtășim mistic cu Hristos Domnul prin particелеle ce ni se scot și se pun în Potir împreună cu Sfîntul Trup în Sîngele cel dătător de viață care spală păcatele lumii.

Cînd se împărtășesc credincioșii și cine poate primi Sfintele Taine?

După ce se împărtășește preotul slujitor, se deschid Sfintele Uși, iar credincioșii pregătiți se apropie, cu lumînări aprinse în mîini, să primească Trupul și Sîngele Domnului. Așa cum ne învață Biserica, timpul cel mai potrivit pentru Sfînta Împărtășanie este fiecare post de peste an, adică ne putem împărtăși de cel puțin șase ori pe an. Dar credincioșii mai rîvnitori pentru Hristos, care duc viață curată în feciorie, copiii, văducele, monahii, mamele cu mulți copii, cele care trebuie să nască, cei care merg la operație, bătrînii și bolnavii se pot împărtăși mai des, pînă la 30-40 de zile, iar călugării care sînt ne lipsiți de la Biserică, la trei săptămîni și chiar săptămînal.

Condițiile principale pentru Sfînta Împărtășanie sînt acestea: Să se spovedească cît mai regulat la un duhovnic iscusit; să-și îplinească obligatoriu canonul dat, înainte de împărtășanie; să iubească mult sfînta rugăciune, biserica, citirea cărților sfinte, tăcerea și milostenia; să fie în pace cu toți oamenii, să țină posturile, să trăiască în curățenie, să postească cel puțin 5 sau 7 zile înainte, să aibă dezlegare de la duhovnic, să ia parte regulat la Sfînta Liturghie și să citească dinainte rugăciunile pentru Sfînta Împărtășanie. Cine nu îndeplinește aceste condiții obligatorii, să nu îndrăznească a se apropia de Hristos, pînă nu primește dezlegarea cuvenită de la duhovnicul său.

Cînd anume trebuie să se țină predica în Biserică?

Predica este obligatorie pentru fiecare preot și în fiecare biserică ortodoxă, mai ales în Duminici și sărbători și la toate slujbele cu credincioși mai mulți. Preotul care nu se silește să țină regulat predică în parohia sa face păcat de moarte și va da greu răspuns în fața Mîntuitorului nostru Iisus Hristos, Care a zis Apostolilor și slujitorilor Bisericii: *Mergînd, învățați toate neamurile...* (Matei 28, 19).

În unele părți predica se ține imediat după citirea Sfintei Evanghelii, ca oamenii să înțeleagă bine explicarea ei. Cei mai mulți preoți țin predica imediat după ce se împărtășesc în Sfîntul Altar, în locul Cazaniei. Alții, mai puțini la număr, țin predica la urma Sfintei Liturghii, adică înainte de anaforă. Cel mai bun moment pentru predică este înainte de Sfînta Împărtășanie.

Ce datorii are preotul liturghisitor în ce privește predica?

Să nu se lenevească niciodată de a predica cuvîntul Domnului, cu timp și fără timp, știind că Liturghia fără predică nu este completă, după învățătura Sfîntului Ioan Gură de Aur. Apoi să se pregătească din timp pentru predică, să nu țină predici lungi, reci și fără viață, adică lipsite de duh, de căldură interioară și de emoție. Să nu se inspire la predică din scrieri filozofice, politice, sectare și străine de Dumnezeu, ci numai din cărți sfinte ortodoxe, în frunte cu Sfînta Scriptură, cu Viețile și scrierile Sfinților și Cazană. În sfîrșit, să nu osîndească pe nimeni în predică sa, ci să zidească duhovnicește pe toți, cu dragoste, cu blîndețe și cu exemplul personal.

Cum trebuie să asculte credincioșii predica în biserică?

Să asculte cuvîntul lui Dumnezeu cu toată credința, atenția și hotărîrea de a urma sfatul preotului și a spune și altora învățătura auzită în biserică. Să nu vorbească,

nici să iasă afară în timpul predicii, ca să nu producă tulburare în biserică și să se întoarcă deșert acasă; să spună și celor ce n-au putut merge la biserică conținutul Sfintei Evanghelii și al predicii.

Cînd se împarte sfînta anaforă la credincioși?

Anafora se împarte la credincioși la sfîrșitul Sfintei Liturghii și se ia întotdeauna pe nemîncate, ca o binecuvîntare în locul Sfintelor Taine. Cei ce nu pot posti și cei ce se simt necurați și nevrednici duc anafora acasă și o pot lua în fiecare zi, înainte de mîncare. După tradiție, nici un creștin ortodox nu trebuie să mănînce pînă nu se termină Sfînta Liturghie și pînă nu ia mai întîi sfînta anaforă, care ne aduce aminte întotdeauna de jertfa Mîntuitorului de pe Cruce și de jertfa euharistică.

Cînd se aduce colivă în cinstea sfinților la biserică?

Se aduce colivă în zilele cînd avem sfinți cu cruce roșie sau neagră în calendar și la marile praznice sau la hramul bisericii. Însă cei care doresc, pot aduce colivă în fiecare sărbătoare și Duminică. Coliva se aduce atît în cinstea unui sfînt, ca semn al legăturii și unirii noastre cu sfinții, cît și ca semn de mulțumire adusă lui Dumnezeu pentru binefacerile primite. Se mai aduce colivă de mulțumire pentru tinerii de curînd căsătoriți, pentru cei care au ziua numelui sau pentru a se binecuvînta și sfinți roadele noi ale cîmpului, cum sînt: pîinea, fagurii, merele, strugurii, vinul nou și altele..

Cînd anume se aduc jertfe și colive pentru cei răposați?

Se pot aduce colive în orice zi cînd este Liturghie și parastas pentru morți la biserică. Dar în mod special se aduc colive și prinoase pentru cei răposați, în sîmbetele rînduite anume pentru pomenirea morților, în ziua în-

mormîntării lor, cînd se face pomenire de 9, de 40 zile și de un an pentru răposați, și cînd se dezgroapă un mort sau se face pomenire de șapte ani. Morții se pomenesc cu parastas și cînd trăiesc și în ziua sfîntului respectiv, al cărui nume l-au purtat, care este întotdeauna rugător pentru ei.

Ce datorii au credincioșii care se întorc acasă de la Sfînta Liturghie?

Prima și cea mai importantă datorie a credincioșilor care iau parte regulat la Sfînta Liturghie în duminici și sărbători este să vină dimineața la timp și să nu iasă din biserică niciodată înainte de terminarea slujbei, cînd preotul stă în Sfintele Uși și binecuvîntează poporul, zicînd: *Binecuvîntarea Domnului să fie peste voi, cu al Său har și cu a Sa iubire de oameni, totdeauna, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.* Apoi se face sfîrșitul Liturghiei.

A doua datorie a credincioșilor este să pună în practică tot ce au învățat la biserică și să spună și celor din casă - copiilor, rudelor, vecinilor și prietenilor - ce au văzut și au auzit la biserică. Adică Evanghelia ce s-a citit și predica pe care au ascultat-o. Apoi credincioșii care merg regulat la Sfînta Liturghie sînt datori să nu meargă în sărbători și Duminica după masă la nunți, la dansuri, la beții, la distracții lumești. Toate acestea duc la desfrînare, la vorbe deșarte, la ceartă, înjurături și hule împotriva lui Dumnezeu.

Dimpotrivă, credincioșii sînt datori ca, după ce stau la masă și se odihnesc puțin, să meargă pe la bolnavi, la spitale, la copii și fini și să-i cerceteze pentru Dumnezeu, să le dea sfaturi, să le citească din sfintele cărți și să laude pe Domnul împreună cu ei. Credincioșii mai sînt datori să ia parte în fiecare sărbătoare, după masă, la slujbele Vecerniei. Iar dacă preotul întîrzie la biserică să-l cheme, ca împreună să dea slavă lui Dumnezeu pentru toate, cîntînd Vecernia și Paraclisul Maicii Domnului.

Care sînt principalele daruri și foloase pe care ni le aduce Sfînta Liturghie în viața aceasta și în cea viitoare?

Întrucît Sfînta Liturghie este cununa tuturor slujbelor ce se săvîrșesc în Biserică și care formează cultul divin public, ea aduce lumii întregi, și în mod deosebit creștinilor ortodocși, vii și adormiți, numeroase daruri de mîntuire, dintre care amintim pe cele mai importante:

- Sfînta Liturghie repetă zilnic, în chip nesîngeros și mistic, Jertfa sîngeroasă unică de pe Cruce precum și întreaga viață a Mîntuitorului pe pămînt, de la naștere pînă la înviere și înălțare la cer;

- Prin Sfînta Liturghie se coboară nevăzut Fiul lui Dumnezeu pe pămînt și rămîne permanent între noi. Cînd va înceta Sfînta Liturghie pe pămînt, atunci va fi sfîrșitul tuturor veacurilor și Fiul lui Dumnezeu va veni să judece lumea;

- În timpul Sfîntei Liturghii sînt de față, nevăzute în biserică, nu numai Fiul, ci toate cele trei Persoane ale Prea Sfîntei Treimi - Tatăl, Care ne binecuvîntează; Fiul, Care Se jertfește pe Sfîntul Altar pentru lume, și Duhul Sfînt, Care sfințește Darurile și le preface în Trupul și Sîngele Domnului nostru Iisus Hristos;

- În timpul săvîrșirii Sfîntei Liturghii sînt de față, în biserică, toți Sfinții și îngerii din cer, în frunte cu Maica Domnului și cu sfîntul care este ocrotitorul bisericii;

- Sfînta Liturghie unește pe toți Sfinții cu puterile cerești și îi face mijlocitori și fierbiți rugători pentru mîntuirea noastră;

- Sfînta Liturghie adună la biserică pe toți creștinii iubitori de Dumnezeu, pentru a-L lăuda, a-I mulțumi și a se ruga pentru mîntuirea tuturor, împreună cu sfinții și cu îngerii din cer;

- Prin Sfînta Liturghie se sfințește Trupul și Sîngele Domnului și se oferă creștinilor ca cel mai mare dar pe pămînt, spre iertarea păcatelor și mîntuire;

- Sfînta Liturghie, prin pîrticelele ce se scot la Procomidie pentru vii și morți, unește pe cei din cer cu cei

din iad și de pe pământ, aduce de față nevăzut în biserică sufletele celor adormiți fără pocăință și îi învrednicește de mila lui Hristos și de iertare;

- Prin Sfânta Liturghie se scot din iad sufletele celor ce au murit sub canon, adică nepregătiți, și, prin dumnezeiasca Jertfă săvârșită pentru ei, se fac vrednici de bucuria și lumina Raiului;

- În cadrul Sfintei Liturghii se hirotonesc diaconii, preoții și episcopii și se sfințește Sfântul și Marele Mir, fără de care nu ne putem mântui;

- În timpul Sfintei Liturghii se împărtășesc creștinii vrednici cu Trupul și Sângele lui Hristos, fără de care nu ne putem mântui;

- În timpul Sfintei Liturghii se împărtășesc nevăzut toți cei vii și adormiți pentru care se scot părțicele, mai ales când se ating de Trupul și sângele Domnului în Sfântul Potir;

- Sfânta Liturghie este cea mai înaltă jertfă și rugăciune de mulțumire adusă de oameni lui Dumnezeu pe pământ;

- Prin Sfânta Liturghie se iartă păcatele celor vii și răposați care se pomenesc la biserică, mai ales dacă și-au mărturisit păcatele și sînt pomeniți 40 de zile la rînd;

- Sfânta Liturghie unește cerul cu pămîntul, pe Sfinți cu cei binecredincioși de pe pământ și pe toți cu Dumnezeu;

- Sfânta Liturghie arde pe diavoli și golește iadul de suflete, pe care le mută în Rai, spre lauda Prea Sfintei Treimi și bucuria îngerilor din cer;

- Sfânta Liturghie împacă și înfrățește pe creștini, pe frați, pe soți și pe vecini, dacă iau parte regulat la biserică;

- Sfânta Liturghie este cel mai puternic mijloc de împăcare între Dumnezeu și oameni, prin rugăciunile ce se fac și părțicele ce se aduc;

- Sfânta Liturghie învață pe oameni cea mai înaltă rugăciune;

- Sfânta Liturghie învață pe creștini calea mântuirii și dogmele dreptei credințe;

- Sfânta Liturghie învață pe credincioși Sfânta Scriptură și rușinează pe ateii și pe păgîni;

- Sfânta Liturghie apără dreapta credință și risipește sectele care n-au Liturghie și dezbină Biserica și pe creștini;

- Sfânta Liturghie înmulțește credința pe pămînt și ne întărește să mărturisim dogmele Ortodoxiei în fața tuturor sectelor;

- Sfânta Liturghie este cununa Bisericii, lauda Ortodoxiei și nădejdea mântuirii noastre. De aceea, toate sectele se luptă să ne rupă de Biserică și să ne lipsească de mîntuitoarea Liturghie;

- Sfânta Liturghie este izvor de sfințenie, de pace și de binecuvîntare pentru creștinii dreptmăritori și pentru toată lumea și zidirea;

- Sfânta Liturghie ne ajută cel mai mult la creșterea noastră duhovnicească, la dobîndirea rugăciunii din inimă și ne învrednicește de darul lacrimilor;

- Sfânta Liturghie aduce har, pace și armonie divină în lume, în țara noastră cu zece mii de altare, în familie, în societate, în școli, în mînăstiri, în armată, în orice loc de muncă, dacă ne rugăm, dacă ne mărturisim păcatele și mergem regulat la biserică;

- Sfânta Liturghie este singura și cea mai mare nădejde de mîntuire pentru sufletele celor răposați nepregătiți, dacă li se scot regulat pîrticele și se dă milostenie pentru ei;

- Sfânta Liturghie păzește pe credincioși de boli grele, de cumpene mari, de pagube, de dezbinări și îi ajută să dobîndească sfîrșit creștinesc;

- Sfânta Liturghie pregătește pe credincioși pentru jertfă, pentru răbdare în lupta vieții, pentru împăcare cu toți, pentru apărarea Ortodoxiei și dobîndirea mîntuirii;

- Sfânta Liturghie ne pregătește pe toți pentru pocăință și Sfînta Împărtășanie;

- Sfânta Liturghie ne întărește pe toți în ispite și primejdii;
- Sfânta Liturghie ne ajută la împlinirea tuturor cererilor de folos spre mântuire;
- Dacă cugetăm la toate cele de mai sus, ne dăm bine seama că nu este mântuire pentru nici un suflet fără Sfânta și dumnezeiasca Liturghie.

Care sînt principalele datorii ale creștinilor pentru Biserică și pentru Sfânta Liturghie?

Să iubească Biserica cu toate sfintele slujbe care se fac în ea și pe sfinții slujitori ca pe Însuși Hristos, Mîntuitorul lumii. Mai ales acum cînd venirea Domnului s-a apropiat, cînd timpul lui Antihrist a început, cînd duhovnicii și preoții devotați s-au împușinat, cînd dragostea de Dumnezeu a scăzut, cînd necredința, sectele, ura între oameni, desfrîul, haosul și tulburarea încearcă să cuprindă tot pămîntul.

Cei ce iubesc pe Dumnezeu și nădăjduiesc în viața veșnică să nu lipsească niciodată, dacă se poate, de la Sfânta Liturghie, jertfa mîntuirii noastre; nici de la celelalte slujbe ce se fac prin sate și orașe și prin sfintele mînăstiri. Să se roage mult și acasă, la lucru, pe cîmp, ziua și noaptea, cu credință, cu bucurie, cu smerenie și cu lacrimi, împreună cu toți ai casei lor, căci se apropie ziua cea înfricoșată a judecății și a dării de răspuns.

Cei ce mărturisesc dreapta credință apostolică să aplece cu propria lor viață credința ortodoxă, să citească numai cărți sfinte de zidire sufletească, să-și crească copiii în frica Domnului, să nu asculte, nici să citească, învățături sectare, sau să meargă la adunarea sectelor ce s-au rupt de Hristos, de Biserică, de Maica Domnului și Sfînta Cruce, că toți aceștia sînt prooroci mincinoși și înainte mergători ai lui Antihrist.

Toți creștinii ortodocși să aibă duhovnici buni, să asculte de ei ca de Însuși Hristos, să le urmeze credința, sfatul, viața și să se împărtășească cu inima curată, după

rînduială. Apoi să ierte pe toți și să trăiască în dragoste cu toți, să ajute pe cei săraci, să cerceteze pe cei bolnavi, să mîngîie pe cei întristați și să facă milostenie, că accusa acoperă mulțime de păcate.

În aceste vremuri grele, de vom face cele de mai sus, de vom ierta pe cei ce ne fac nedreptățe, de ne vom ruga mai mult, de vom milui după putere pe toți și de vom participa cît mai regulat la Sfînta Liturghie cu toți cei din casă, vom birui toate ispitele, vom rușina pe sectanții hulitori de Dumnezeu, vom alunga pe demoni, vom scăpa de cursele morții și vom dobîndi și viața aceasta și pe cea viitoare. Amin.

MIC DICȚIONAR DE CUVINTE LITURGICE

A

- A C A T I S T** (cuvînt de origine greacă) - imn de laudă ce se citește sau se cîntă în cinstea unui sfînt.
- A B S I D Ă** - perete de zid semicircular, care formează altarul și stranele pentru cîntăreți.
- A F U R I S E N I E** - excluderea cuiva din Biserică (excomunicare) pe timp limitat, din cauza neascultării sau călcării învățăturii de credință ortodoxă.
- A G H I A S M A T A R** - construcție, de obicei rotundă, în care se sfințește aghiasma, la anumite zile și sărbători.
- A G H I A S M Ă** - apă sfințită, fie la Bobotează (aghiasmă mare), fie cu alte ocazii (aghiasmă mică) . Aghiasma mare se ia cu binecuvîntarea preotului, după spovedanie, înainte de anafură.
- A G N E Ț** (cuvînt latin ce înseamnă *miel*) - partea pătrată ce se scoate la proscomidie din prima prescură, care, prin sfințire, se prefăce în Trupul Domnului.
- A L T A R** - partea cea mai sfîntă a bisericii în care stau slujitorii, sanctuarul Domnului în care se află Sfînta Masă și Sfînta Împărtașanie. Altarul închipuiește cerul cu tronul Prea Sfintei Treimi.
- A M V O N** - loc mai înalt din naos sau un foisor zidit în perete, unde se citește Evanghelia și de unde se rostește predica.
- A N A F O R Ă** - cuvînt grecesc, „*antidoron*”, care înseamnă „*în loc de dar*”. Anafora este partea rămasă din cele cinci prescuri, ce se sfințește prin bi-

neconvîntare și atingerea de Sfîntul Potir și se împarte credincioșilor care nu se pot împărțiși.

A N A L O G (tetrapod) - suport în formă de X, pe care se citește Sfînta Evanghelie.

A N A S T A S I M A T A R - carte de cîntări bisericești, ce cuprinde cîntările Învierii, Vecerniei și Utreniei, pe cele opt glasuri.

A N A T E M A - excluderea cuiva definitiv sau temporar din Biserică și darea lui în mîinile satanei, pentru lepădarea de credință și alte grele păcate împotriva Duhului Sfînt.

A N T I M I S - pînză fină pătrată pe care este imprimată Punerea Domnului în Mormînt. Antimisul este sfințit de episcop cu Sfîntul și Marele Mir și are o părtică din Sfintele Moaște. El stă pe Sfînta Masă și niciodată nu se poate face Liturghie fără Antimis.

A P O S T A Z I E - lepădare de credință de bună voie sau de silă și frică.

A P O S T O L (trimis) - cartea ce cuprinde Faptele și Epistolele Apostolilor, care se citește în timpul Sfintei Liturghii; orice ucenic al lui Hristos, ales și trimis în lume să vestească Evanghelia mîntuirii.

A R H I E R E U (mai mare peste ierei, adică peste preoți) - orice episcop care nu are eparhie, dar poate ține locul unui episcop titular.

A R T O S - pîine specială ce se sfințește numai la Sfintele Paști și închi-
puiește pe Hristos înainte de înălțare.

A X I O N (vrednic) - cel mai ales imn de laudă ce se cîntă în timpul Sfintei Liturghii în cinstea Maicii Domnului.

B

B A P T I S T E R I U - clădire de piatră rotundă în stil roman (sec. IV - XVII) , sau o încăpere separată unde se săvîrșește botezul pruncilor sau al catehumenilor.

B A S O R E L I E F - sculptură în lemn sau piatră, în care unele figuri sînt scoase mult în relief.

B E D E R N I Ţ Ă - bucată pătrată de stofă ce atîrnă de partea dreaptă a veșmintelor preotului și episcopului și simbolizează puterea de a predica a cuvîntului.

B L E S T E M - strigarea cuiva către Dumnezeu ca să-i facă dreptate față de cel ce l-a nedreptățit. Blestemul are putere numai dacă cel care îl rostește are dreptate.

- B O G O R O D I C I N Ă** - carte ce cuprinde 64 de canoane de umilință închinată Maicii Domnului, care se citesc zilnic la Pavecerniță, după glasul de rînd.
- B U R E T E** - mic ștergător folosit pentru Sfintele Taine, care simbolizează buretele cu care a fost adăpat pe cruce Domnul.

C

- C A L E N D A R** - împărțirea unui an în 365 de zile, 5 ore, 48 minute și 14 secunde. Calendarul bisericesc începe la 1 septembrie și se încheie la 31 august, iar calendarul civil începe la 1 ianuarie și se încheie la 31 decembrie.
- C A M I L A F C Ă** - acoperămint sau voal negru, pe care îl poartă arhierii și călugării pe cap și simbolizează pe îngeri.
- C A N D E L A B R U** - sfeșnic cu trei, cinci, sau șapte lumini, ce simbolizează Sfînta Treime sau cele șapte Taine ale Bisericii.
- C A N O N** - hotărîrea dată de sinoadele ecumenice și locale în legătură cu buna desfășurare a vieții bisericești. Canoanele sînt valabile pentru toată Biserica.
- C A N O N I S I R E** - aplicarea cu chibzuință a canonului de ispășire celui ce se mărturisește, pe măsura păcatului, a puterii și a rîvnei fiecăruia.
- C A T A P E T E A Z M Ă** - zidul despărțitor între altar și naos, care se face fie din lemn sculptat, fie din piatră sau marmură, și închipuiește pe toți sfinții din cer care se roagă pentru lume.
- C A T A V A S I E R** - carte cu cîntări bisericești scurte ce se cîntă la Utrenie, la începutul fiecăreia din cele nouă pesne.
- C A T E H I S M** - carte bisericească ce explică pe scurt învățătura de credință ortodoxă.
- C A T E H I Z A R E** - lucrare de propovăduire, de învățare a adevărilor de credință ortodoxă.
- C A T E H U M E N** - cel care crede în Hristos și ascultă de Biserică, dar nu este încă botezat
- C A T E R I S I R E** - ridicarea harului preoției, în mod temporar sau definitiv, unui cleric, pentru grave abateri de la canoanele și disciplina Bisericii.
- C A Z A N I E** - carte veche ce cuprinde predici duminicale și la sărbători mari.

- CĂDELNIȚĂ** - cupă de metal prețios cu trei lanțuri, cu care se rădește biserica în timpul sfințelor slujbe.
- CĂLDURĂ** - apă fierbinte ce se folosește la încălzirea Sfințelor Taine înainte de împărtășanie. Ea simbolizează apa care a curs din coasta Domnului.
- CĂLUGĂR** (bătrîn frumos) - vezi monah.
- CĂȚUIE** - cădelniță mică de mână, cu care se cădește la minăstiri, în casele creștinilor și la cimitir.
- CEASLOV** (Orologiu) - cartea cea mai completă de rugăciuni a Bisericii, care cuprinde cele șapte Laude, acatiste, rugăciuni diferite ș.a.
- CEASURILE** (intîi, trei, șase și nouă) - patru rugăciuni speciale, numite Laude, ce se citesc la anumite ore din zi, cînd a pătimit Domnul.
- CÎRJĂ ARHIEREASCĂ** - bastonul de metal sau de lemn pe care îl poartă orice episcop și simbolizează toiagul de păstor sufletesc al lui Aaron.
- CLER** - denumire dată în general slujitorilor Bisericii.
- CLERIC** - preot, orice slujitor al Bisericii lui Hristos.
- COLIVĂ** - jertfă (prinos) ce se aduce la biserică pentru pomenirea celor vii sau morți. De obicei se face din grîu fiert sau pîne.
- CONDAC** - imn scurt de laudă ce se cîntă în cinstea unui sfînt sau praznic împărătesc.
- CONFESIUNE** - grupare mare de creștini care au un crez și o organizație separată.
- COPIE** - cuțit mic, folosit la proscomidie, cu care se scot părțicelele; copia simbolizează sulia cu care a fost împuns Domnul în coastă.
- CRĂCIUN** - denumire tradițională a praznicului Nașterii Domnului, după care se spune că peștera din Betleem ar fi fost în grădina unui oarecare Crăciun.
- CREȘTIN** (Hristian) - „om dăruit lui Hristos”; este denumirea tradițională dată fiecărui credincios botezat în numele Prea Sfintei Treimi.
- CREZ** (Credeul) - expunere prescurtată a învățăturii de credință creștină ortodoxă, fixată de Sfinții Părinți în primele două Sinoade ecumenice.
- CRISMĂ** - pinză albă în care se înfășoară pruncul la Botez.
- CRISTELNIȚĂ** - vas mare, destinat pentru botezarea copiilor.

- C T I T O R** - persoană care zidește un locaș de cult sau donează un dar mare Bisericii.
- C U L T** - forma văzută de manifestare a credinței în Dumnezeu. Prin cult mai înțelegem cinstirea dată sfinților, icoanelor, moștilor ș.a.
- C U M I N E C Ă T U R Ă** - vezi Împărtășanie.
- C U M N A T** - rudenie în linie colaterală de gradul trei.
- C U N U N I E** - actul sfânt al Tainei Nunții, când doi tineri sînt binecuvîntați de preot pentru a trăi împreună în căsnicie pînă la moarte.
- C U N U N I I** - două coroane de metal ce se pun pe capul celor ce se cunună, ca semn de curăție, unire pe viață și întregă înțelepciune.
- C U V I O S** - sfînt, bărbat ales de Dumnezeu, care trăiește toată viața în post și rugăciune, de obicei în mînăstiri sau în pustie.
- C U V I O Ș I E** - stare evlavioasă, plină de cucernicie pentru Hristos, a unui creștin.

D

- D A R** - unul din nenumăratele roade ale Harului Sfîntului Duh, care se dau omului spre mîntuire. Se mai înțelege și orice prinos, jertfă, danie, ce se dă de credincioși la Sfîntul Altar.
- D E N I E** (cuvînt slavon = noapte) - slujba Utreniei ce se face în fiecare seară din săptămîna Sfintelor Patimi.
- D I A C O N** - prima treaptă a ierarhiei bisericești, care în mînăstiri se cheamă „ierodiacon”. Diaconul ajută la slujbă pe preoți și episcopi.
- D I A C O N I C O N** - încăpere specială situată în partea de sud a Altarului unde se păstrează Sfintele Vase, veșmintele, anafura ș.a.
- D I S C** - obiect de metal de formă rotundă, pe care stă Sfîntul Agneț în timpul Sfintei Liturghii. El închipuiește iezlea din Betleem.
- D I V O R Ț** - actul prin care doi soți se despart legal, din motive canonice îngăduite de Biserică.
- D U M I N I C Ă** (Ziua Domnului) - prima zi a săptămîinii, care se prăznuiește de creștini ca zi legală de odihnă și de bucurie, în amintirea Învierii Domnului și a Pogorîrîi Sfîntului Duh peste Apostoli, evenimente ce au avut loc Duminică.
- D V E R Ă** (cuvînt slavon = ușă) - perdea specială ce acoperă Sfintele Uși împărătești și închipuiește umbra Legii vechi, ca și catapeteazma templului, care s-a rupt în două în noaptea Învierii.

E

- E C L E S I A R H** - persoană care răspunde de toate slujbele, veșmintele și odorele unei mînăstiri sau catedrale episcopale. Cuvîntul vine de la latinescul „ecclesia”, care înseamnă „comunitatea celor chemați”.
- E C T E N I E** - rugăciune scurtă de laudă, de mulțumire și mai ales de cerere, pe care o face preotul sau diaconul către Dumnezeu, în numele credincioșilor.
- E N G O L P I O N** - iconiță cu Maica Domnului pe care o poartă episcopul pe piept.
- E P I F A N I E** (arătare) - denumire de origine greacă a praznicului Botezului Domnului, cînd S-a arătat la Iordan pentru prima dată Prea Sfînta Treime.
- E P I S C O P** - cel mai înalt grad al ierarhiei bisericești. Episcopul are puteri depline în biserică și închipuiește pe Hristos.
- E P I T A F** - pînză mare pe care este pictată punerea Domnului în mormînt. În graiul vechi se mai cheamă „Sfîntul Aer” și se scoate în mijlocul bisericii în Vinerea Mare.
- E P I T R A H I L** - veșmînt preoțesc important, pe care îl pune preotul pe grumaz și închipuiește funia cu care a fost legat Domnul în vremea Sfințelor Patimi.
- E R E T I C** - creștin care nu mai ascultă de Biserică, se leapădă de Botez și schimbă dogmele credinței ortodoxe. În sinul Bisericii sînt numeroase grupuri deeretici. Ei se numesc astăzi sectanți.
- E R E Z I E** - răstălmăcirea dogmelor și învățăturii de credință ortodoxă.
- E U H A R I S T I E** (mulțumire) - vezi Sfînta Împărtășanie.
- E V A N G H E L I E** (Veste Bună) - cea mai sfîntă carte pe care a dat-o Dumnezeu lumii, fiind propovăduită și trăită de Iisus Hristos și scrisă de evangheliști, sub inspirația Duhului Sfînt.

F

- F E L O N** - veșmînt de deasupra, pe care îl poartă preotul. Felonul închipuiește hlamida cu care a fost îmbrăcat Domnul.
- F E L I N A R E** - două sfeșnice mari cu mîner, care se poartă la procesiuni și înmormîntări. Ele simbolizează lumina faptelor bune făcute de credincioși.

G

GLASURI - cele opt feluri de melodii ale cîntării bisericești, ce se practică în cultul ortodox. Glasurile se schimbă săptămînal.

GROPNIȚĂ - încăpere specială unde se păstrează osemintele celor răposați - voievozi, cîitori, binefăcători și enoriași. Gropnițele de astăzi se zidesc sub altarul bisericii sau în cimitir.

H

HAR - puterea divină necreată a Sfîntului Duh care se primește la Botez și conlucrează la mîntuirea omului. Harul face începutul și omul continuă opera mîntuirii.

HERUVIC - imn închinat Prea Sfintei Treimi, ce se cîntă înainte de ieșirea cu Sfintele Daruri.

HIROTESIE - rugăciune prin care se binecuvîntează cineva de către episcop sau preot ca să fie citeț, cîntăreț sau ipodiacon în biserică. Se mai înțelege și rugăciunea de consacrare a unui preot pentru a fi duhovnic, ca să poată mărturisi și dezlega păcatele oamenilor.

HIROTONIE - taina prin care cel vrednic se sfințește diacon, preot, sau episcop, de către unul sau mai mulți episcopi.

I

ICOANĂ - obiect de cult ce reprezintă chipul unui sfînt pictat cu vopsele pe lemn. Cîntea adusă icoanei se înalță la chipul cel dintîi.

ICONOSTAS - suport de lemn sculptat, purtător de icoane, situat în partea dreaptă a naosului, unde se așază icoana sfinților după calendar.

ICOS - imn de laudă închinat unui sfînt sau praznic; o strofă dintr-un acatist.

IDEOMELAR - carte ce cuprinde o colecție de cîntări bisericești pe tot anul, după calendar.

IERARH - denumirea generală a oricărui episcop.

IERARHIE BISERICESCĂ - denumirea generală a păstorilor Bisericii, numiți și clerici. Clerul este format din: *clerul superior* - episcopi; mitropoliți, patriarhi, și *clerul inferior* - diaconi și preoți.

IERATICON - carte cu slujba hirotoniei și sfințirii bisericilor, folosită numai de episcopi.

I E R O M O N A H - preot călugăr (vezi preot).

I E R U R G I I - slujbe de sfințire a oamenilor; a obiectelor și a naturii înconjurătoare.

I E R O S I L I E - profanare, hulire și furare de cele sfinte.

I N G R E D I E N T E - arome ce se folosesc la sfințirea Sfântului și Marelui Mir din Joia Mare, în număr de aproape 40.

I P O D I A C O N (subdiacon) - creștin ortodox, hirotosit de episcop, pentru a ajuta preotul la biserică.

I

Î M P Â R T Â Ș A N I E (Sfânta Euharistie) - Trupul și Sângele Domnului sfințit în timpul Sfintei Liturghii, care apoi se împarte celor vrednici.

Î N C H I N Â C I U N I - plecaciuni smerite cu mâna și trupul la pământ, înaintea Domnului, a sfinților și a icoanelor; se mai numesc și metanii mici.

Î N G E R - ființă cu trup nevăzut, care ajută la mântuirea omului și a lumii întregi. Îngerii se împart în nouă cete cerești și iubesc mult pe oameni.

L

L A U D E L E B I S E R I C I I - șapte slujbe speciale, fixate la anumite ore din zi și din noapte, care arhinesc principalele momente din viața Domnului. Acestea sînt: Vecernia, Pavecernița, Miezonoptica, Utrenia cu Ceasul I, Ceasurile III, IV, IX.

L Ă U D Ă R I L E - cîntări formate din psalmii 148, 149 și 150, ce se cîntă la Utrenie, după canoane, spre lauda lui Dumnezeu.

L E T O N - pînză pătrată în care se înfășoară Sfîntul Antimis, pe Sfînta Masă. Letonul închipuiește giulgiul în care a fost înfășurat Domnul.

L I T I E - pînea ce se sfințește la Vecernie, împreună cu vinul, grîul și untdelemnul, în amintirea celor cinci plini din pustie.

L I T I E R - vas destinat pentru sfințirea litiei.

L I T U R G H I E (lucrare publică) - cunună tuturor slujbelor și laudelor Bisericii. În timpul Sfintei Liturghii Se jertfește pentru noi, tainic, Fiul lui Dumnezeu și se sfințesc Sfintele Taine. Sfînta Liturghie se mai cheamă și Euharistie, adică slujbă de mulțumire. Biserica noastră are trei feluri de Liturghii.

- LITURGHIER** - carte ce cuprinde rîndulala celor trei Sfinte Liturghii.
- LITURGICA** - carte care explică toate părțile Sfintei Liturghii, cele șapte Laude și obiectele bisericești.
- LOGODNA** - slujbă de binecuvîntare a celor doi miri în vederea căsătoriei. Logodna nu este o taină, ci numai o pregătire pentru Taina Nunții. De aceea cei logodiți nu au voie să trăiască împreună.

M

- MARTIR** (mucenic) - orice sfînt care pătîmește chinuri grele și își dă viața pentru credința în Hristos.
- MASA SFÎNTĂ** (Sfînta Masă - Sfîntul Prestol) - jertfelnicul Domnului și locul cel mai sfînt din biserică și de pe pămînt, unde se sfințesc și se păstrează Sfintele Taine. Ea închipuiește Golgota și Mormîntul Domnului.
- MASLU** - ultima din cele șapte Taine, care constă în sfințirea untdelemnului și ungerea cu el a celor bolnavi.
- MĂRIMURI** (pripele) - imne scurte de laudă în cinstea Domnului și a sfinților mari, ce se cîntă la slujba privegherii, spre sărbători.
- MĂRTURISIRE** (Spovedanie) - Taina prin care omul este dezlegat de păcate, dacă le spune cu căință la duhovnic și primește canon de îndreptare. Mărturisirea păcatelor este numită „al doilea botez”. Ea se face în posturi și la nevoie.
- MĂRTURISITOR** - acel sfînt care suferă pentru credința în Hristos, dar nu moare în timpul pătîmirii, ca mucenic.
- MELOD** - acel cuvînt care a compus cîntări bisericești ce au rămas în cultul ortodox.
- METANII** - aplecări cu genunchii și fruntea pînă la pămînt, cînd ne rugăm, în semn de adîncă smerenie, în amintirea căderii și sculării lui Adam și a căderii Domnului sub povara crucii. Metaniile se împart în metanii mari și metanii mici numite și închinăciuni. Ele se fac, rostind în taină rugăciunea lui Iisus.
- MIERCURI** - ziua în care a fost vîndut Domnul, pentru care pricină se postește.
- MIEZONOPTICA** (Polunoaptea) - una din cele șapte Laude care se citește de regulă, la miezul nopții, în amintirea rugăciunii Domnului din grădina Ghetsimani, cînd a fost prins și dus legat la judecată.

- M I N E I** - cartea de cult ce cuprinde slujba sfinților pe o lună de zile. Biserica are 12 minee.
- M I R** (Sfântul și Marele Mir) - materia sfântă ce se face din untdelemn și arome și se sfințește de Sfântul Sinod în Jola Mare. Cu el se sfințesc cei botezați, antimisele și bisericile noi.
- M I R I D E** - pârțile ce se scot de preot la Sfânta Liturghie, dimineața, pentru pomenirea celor vii și morți.
- M I R U I T O R** - mic obiect cu care se ung cu untdelemn sfinți credincioși, la privegheri și la Sfântul Maslu.
- M I T R Ă** - acoperământ rotund special pe care îl poartă pe cap episcopii la slujbă. Mitra închipuiește coroana de spini a Mântuitorului.
- M I T R O P O L I E** - sediul oficial al unui mitropolit, unde se află și biserica mitropolitană, numită „Catedrală”.
- M I T R O P O L I T** - episcop cu rang administrativ mai mare, care are sub conducerea sa unul sau mai mulți episcopi.
- M Î N Ă S T I R E** (lavră) - așezare retrasă de lume, în care trăiesc călugări. Primele mănăstiri au fost întemeiate prin secolele III - IV, în Egipt, de sfinții Antonie cel Mare și Pahomie cel Mare.
- M O A Ș T E** (releve) - rămășițe sfinte pămîntești ale unor cuvioși sau mucenici, care de obicei sînt neputrezite, întotdeauna făcătoare de minuni și bine miruitoare.
- M O L I T F Ă** (rugăciune) - orice rugăciune de sfințire, de curățire, de sănătate și de izgonire a bolilor și a duhurilor rele, pe care o citește preotul.
- M O L I T F E L N I C** (evhologhiu) - carte specială cu toate molitfele, adică ierurgiile și rugăciunile rînduite de Biserică. Cel mai bogat molitfelnic se numește „Trebnic”.
- M O N A H** (călugăr) - persoană care se consacră lui Dumnezeu să trăiască singură în mănăstire, în post, rugăciune, sărăcie, feciorie și supunere pînă la moarte. În monahism se deosebesc trei trepte: rasofo, monah și schimonah. Monah însemnează singur, iar călugăr, bătrîn frumos sau bun.

N

- N A O S** - încăperea de mijloc a bisericii în care stau credincioși și cîntăreji la sfințele slujbe. Naosul închipuiește lumea văzută.

N A Ș - persoană care garantează viața morală a fiului său sufletească, adică a pruncului botezat, a mirilor ce se căsătoresc și a călugărului ce se tunde în monahism.

N Ă S Ă L I E - patul pe care se poartă mortul spre cimitir.

N O U L T E S T A M E N T - partea principală a Sfintei Scripturi, lăsată nouă de Însuși Mântuitorul și Sfinții Apostoli. Noul Testament este plinirea celui vechi, iar Vechiul Testament este umbra celui nou, care cuprinde numai proorocii despre venirea lui Hristos și istoria poporului evreiesc.

N U N I - nașii celor care se căsătoresc (vezi nașul) .

N U N T A - una din cele șapte Taine. Ea constă în binecuvântarea Bisericii dată celor doi soți pentru a trăi în căsnicie și a naște copii.

O

O B E D N I Ț Ă - o parte din cele șapte Laude, formată din psalmii 102, 145, Fericitările și troparele zilei sau ale praznicului.

O C T O I H - carte de slujbă ce cuprinde cîntări, tropare și canoane, rînduite după glasuri și după zilele săptămînii. (Octoih = opt cîntări). Octoihul se folosește la strană de la Duminica Tuturor Sfinților, pînă la începutul Postului Mare.

O R A R - fișie îngustă de stofă, cu care se înfășoară diaconul peste umeri, ca semn de rugăciune și multă evlavie pentru Prea Curatele Taine.

O T P U S T (apolis) - rugăciune scurtă de sfîrșit, cu care se încheie orice slujbă bisericească.

P

P A L A M A R - vezi paracliser.

P A N A H I D Ă - vezi parastas.

P A N A G H I E (Preasfînta) - a doua prescură din cele cinci, din care se scoate o pîrtică mai mare în numele Maicii Domnului și care se împarte apoi la masă, după o anumită rînduială practică în mînăstiri. Se mai cheamă și „Bogorodicină”.

P A N E G I R I C - cuvîntare solemnă de laudă și preamărire a lui Dumnezeu și a tuturor sfinților.

P A N G A R - locul unde se dau luminări și icoane în biserică.

- P A R A C L I S** - biserică mică în care se slujește ocazional, în anumite împrejurări sau iarna, mai ales în minăstiri (vezi *capelă*) .
- P A Ș T E** (Pascha) - cea mai mare sărbătoare creștină - ziua Învierii Domnului, care ne este reamintită săptămînal, în fiecare Duminică.
- P A R A C L I S I E R** - persoană care ajută la întreținerea și curățenia bisericii.
- P A R A S T A S** (Panahidă) - slujbă de pomenire a celor morți timp de o zi sau de 40 de zile la Sfînta Liturghie și la panacidă. Ea se face, de obicei, însoțită de jertfă și milostenii la săraci.
- P A T R I A R H** (părinte) - șeful spiritual al unei Biserici ortodoxe naționale, președintele Sfîntului Sinod. El se alege pe viață dintre episcopi și mitropoliți.
- P A T R I A R H I E** - sediul oficial al Patriarhului și al Sfîntului Sinod.
- P A V E C E R N I Ț Ă** (După Cîinare) - una din cele șapte Laude ce se citește după Vecernie.
- P E N T I C O S T A R** - carte de cult care conține slujbele zilnice ale Bisericii, de la Paști pînă la Duminica Rusaliilor. (Penticosti = cincizeci).
- P E S N Ă** - un grup de cîteva tropare și strofe, care la un loc formează așa-numitele canoane ale unui sfînt sau praznic dintr-o zi. Sînt nouă pesne și se citesc zilnic, mai ales la minăstiri.
- P I D A L I O N** - carte cu toate canoanele Bisericii Ortodoxe, tipărită în anul 1844 la Mînăstirea Neamț, după colecția de canoane a Sfîntului Nicodim Aghioritul (sec.18) și după Pravila bisericească tipărită la Tîrgoviște în anul 1652, numită „Îndreptarea Legii”.
- P O C Ă I N Ț Ă** - act de conștiință prin care cineva se căiește de păcatele sale, le spovedește, face canon pentru ele și le părăsește definitiv, adică se *pocăiește*.
- P O C R O V E Ț E** (acoperăminte) - trei voaluri speciale cu care se acoperă Sfintele Taine: unul pentru Disc, al doilea pentru Potir și al treilea pentru amîndouă, numit și *văzduh*.
- P O D O B I E** - cîntare bisericească de influență bizantină cu cea mai aleasă melodie. Sînt 32 de podobii la cele 8 glasuri.
- P O L I C A N D R U** - sfeșnic sau candelabru cu 6, 12, 18 sau 36 de lumini, care atîrnă de bolta bisericii. El simbolizează cerul înstelat.
- P O L I E I E U** - cîntare formată din psalmii 134, 135 și 136, ce se cîntă la slujbele de seară în cinstea unui sfînt deosebit sau praznic.

P O L I H R O N I U (Te Deum) - slujbă ce se face la început de an și în zile festive pentru sănătatea celor ce conduc Biserica și pentru binecuvântarea Anului Nou.

P O L U N O Ș N I Ț Ă - vezi „Miezonoaptea”.

P O S T - înfrînare de bună voie de la mîncarea de dulce și de la tot păcatul, aîst în cele patru posturi ale anului, cît și luna, miercurea și vinerca, după dorința și puterea fiecăruia.

P O T I R - cel mai sfînt vas liturgic în care se sfințesc și se păstrează Prea Curatele Taine.

P R A P O R (steag bisericesc) - icoană pictată pe pînză, cu mîner, care se poartă la diferite procesiuni împreună cu alte obiecte sfînte.

P R A V I L Ă B I S E R I C E A S C Ă - denumire generailă veche a celor șapte Laude și a tuturor slujbelor ce se fac în biserică. Prin „Pravilă” se mai înțelege rînduiala canonică după care se mărturisește și se judecă creștinul la spovedanie.

P R E C I S T A N I E - denumire veche a Sfintei Împărtășanii.

P R E D I C Ă - cuvînt de învățătură rostit de episcop și de preoi. Predica este obligatorie pentru cler. Ea poate fi cu caracter dogmatic, moral, ocazional, funebru, catehetic, liturgic, panegiric etc.

P R E O T (presbiter) - păstor de suflete sfințit canonic de episcop. El lucrează în numele episcopului său și săvîrșește în parohia sa toate Tainele, afară de hirotonie.

P R E O Ț I E - a doua treaptă a ierarhiei bisericești. Fără preoți și episcopi nu există Biserică. Preoții se mai cheamă „părinți sufletești” și „prezbiteri”, adică bătrîni.

P R E S C U R I (în limba greacă = prusfora) - cele cinci pînisoare sau prescuri ce se duc la Altar, din care se scoate Sfîntul Agneș și miridele sau pîrticelele, pentru îngeri, pentru sfinți, pentru vii și pentru morți. Prescurile se fac din grîu curat și de către oameni evlavioși, cu viață curată.

P R E S T O L - vezi Sfînta Masă.

P R I D V O R - partea cea mai din urmă a bisericii. Pridvorul poate fi deschis, închis, sau chiar poate lipsi. În pridvor stau cei opriți să stea la Sfînta Liturghie: catehumenii care încă nu sînt botezați, cei de altă credință și cei nevrednici de a intra în casa Domnului.

P R I V E G H E R E - slujbă de seară și de noapte, care este formată din Vecernia mare unită cu slujba Utreniei, specifică la minăstiri.

- PROCESIUNE** - slujbă specială cu mulți credincioși, ce se face în afară de biserică, în timp de hram, secetă, primejdie, boală etc., când se scot cu mult fast Sfintele Moaște, Sfintele Icoane, Crucea, praporii etc.
- PROHOD** - slujba de înmormântare și slujba parastasului pentru cei morți. Prohodul Domnului este slujba din seara zilei de Vinerea Mare, când se înconjoară biserica cu Sfântul Epitaf, în amintirea punerii Domnului în mormânt.
- PROLOAGE** (prolog = înainte cuvântare) Viețile Sfinților pe scurt, unite cu cuvinte de folos pe toate zilele anului. Proloagele au fost traduse la Mănăstirea Neamț în timpul Cuviosului Paisie (1769 - 1794).
- PROIESTOS** - cel mai înălț atătător între preoți.
- PRONAOS** - partea bisericii dintre naos și pridvor, unde stau de obicei femeile.
- PROOROC** - persoană biblică sfântă care, prin puterea Sfântului Duh, vestește cele viitoare și face cunoscută voia Domnului.
- PROOROGI MINCINOȘI** - oameni mândri și mincinoși care, cu puterea diavolului, spun viitorul și devin începători de eresuri, de care trebuie să ne ferim.
- PROSCOMIDIE** - încăpere situată în partea de nord a Sfântului Altar, unde preotul face proscomidia și scoate pârțile pentru vii și morți în timpul Sfintei Liturghii. Proscomidia este și prima parte a Liturghiei.
- PSALMI** - rugăciuni și imne de laudă, de mulțumire și de cerere, scrise și cântate întâi de Sfântul Împărat David, cu 800 de ani înainte de Hristos.
- PSALMI ÎTRENIEI** - șase psalmi ce se citesc noaptea la Utrenie și care închipuiesc ceasul înfricoșat al Judecării de apoi (ps. 3, 37, 62, 87, 102 și 142), pe care trebuie să-i știe creștinii pe de rost.
- PSALTIRE** - carte de cult care conține cei 150 de psalmi ai proorocului David, scriși sub inspirația Duhului Sfânt. Psalmii sînt mult folosiți în Cultul Ortodox și formează cea mai puternică armă împotriva diavolului și cea mai recomandată carte de rugăciuni.

R

- RETORICĂ** - arta bisericească și laică de a vorbi frumos, cu elocvență, mai ales la predică.

- R E V E L A Ț I E** - descoperirea poruncilor și voiei lui Dumnezeu, care se face prin Sfânta Scriptură și Sfânta Tradiție, inspirate de Duhul Sfânt.
- R I P I D Ă** - obiect de cult în chipul unui serafim cu șase aripi, cu care se apără Sfintele Taine în timpul Sfintei Liturghii. El închipuiește pe serafimi și pe îngeri. De obicei sînt două ripide care stau pe Sfînta Masă.
- R I T O R** (Retor) - persoană care vorbește și predică frumos.
- R I T U A L** - denumire generală a cultului nostru, după tradiția Bisericii Ortodoxe.
- R Î V N Ă** - silința cuiva spre rugăciune, spre pocăință, spre biserică și spre orice faptă bună. Poate fi și rîvnă pentru păcat, de unde avem rîvnă rea.
- R U D E N I I** - sînt apropierile firești și duhovnicești care există între anumite persoane. Ele pot fi: rudenii de sînge, de înscutire, de adopțiune și rudenii spirituale (nași, fini, legătură de credință între preoți, credincioși etc.).
- R U G Ă C I U N E** - este convorbirea directă, prin puterea credinței, între om și Dumnezeu. Ea poate fi personală și comună, de cerere, de mulțumire și de laudă. Rugăciunea obștească se face în biserici la anumite ore, iar rugăciunea individuală se face neîncetat, acasă, pe cale, la lucru, peste tot și oricînd.
- R U S A L I I** (Duminica Mare, Cincizecimea) - denumire tradițională a praznicului Pogorîrii Sfîntului Duh.

S

- S A C O S** - veșmînt arhieresc principal, ca un stihar cu clopoței, pe care îl poartă episcopul în loc de felon. El închipuiește cămașa lui Hristos.
- S Ă R B Ă T O R I** - zile rînduite de Biserică pentru a fi prăznuite cu slujbă și nelucrare în cinstea unor sfinți mari și a celor mai alese momente din viața Mîntuitorului. Sărbătorile pot fi cu dată fixă sau schimbătoare.
- S Ă R I N D A R E** - pomeinice pentru vii și morți care se pomenesc la 40 de Sfinte Liturghii și parastase. Cuvîntul vine de la grecescul „saranda” = patruzeci.
- S C H I S M Ă** - ruptură și separare în Biserică cu caracter administrativ, canonic și dogmatic, din anul 1054.
- S E C T Ă** (Erezie) - grupare creștină mică ruptă din trupul Bisericii, din cauza unor grave abateri dogmatice și pentru nesupunere.

- S E R A F I M** - înger sculptat în lemn, care poartă o candelă și două lumânări și stă atârnat deasupra Sfintelor Uși. El simbolizează pe îngeri, care păzesc ușile Raiului.
- S F E Ș N I C** - obiect de metal care poartă una sau mai multe lumânări înaintea Sfintelor Icuane. El închipuiește pe Sfântul Ioan Botezătorul și Înaintemergătorul.
- S F Î N Ț I R E A B I S E R I C I I** (slavon = tîrnosire) - slujbă arhierască de sfințire a unui locaș nou de cult. Sfințirea se face de episcopul locului însoțit de mulți clerici și credincioși.
- S F Î N T** - creștin cu viață îngerească, ales de Dumnezeu, care a trăit pe pământ în rugăciune, post și fapte bune, dîndu-și chiar viața pentru Hristos. Sfinții sînt toți creștinii mîntuiți, care formează în cer Biserica biruitoare și se roagă pentru Biserica luptătoare de pe pământ.
- S F Î N T A S C R I P T U R Ă** (Biblia) - cartea cea mai sfîntă a Creștinătății, pe care este întemeiată credința noastră. Ea cuprinde adevărurile revelate direct sau indirect de Dumnezeu oamenilor și cuprinde Vechiul și Noul Testament.
- S I H A S T R U** (Pustnic) - călugăr ce se nevoiește singur la liniște, în rugăciune, post și iubire de Dumnezeu.
- S I N O D** (Sobor) - adunarea tuturor episcopilor, mitropoliților și Patriarhului unei Biserici naționale. Acesta este numit *Sinod local*, spre deosebire de *Sinodul ecumenic*, care este format din toți ierarhii creștini ortodocși din lume.
- S I N A X A R** - calendar bisericesc ce cuprinde numele și viața pe scurt a tuturor sfinților ortodocși dintr-o zi, dintr-o lună și de pe tot anul.
- S L A V O S L O V I E** (Doxologie) - imn de slavă ce se cîntă la Utrenie și Pavcerniță în cinstea Prea Sfintei Treimi, drept mulțumire pentru ziua și noaptea care începe.
- S L U J B Ă B I S E R I C E A S C Ă** - orice act de cult, orice rugăciune tipiconală făcută de preot în biserică și în familie.
- S P O V E D A N I E** - vezi mărturisire.
- S T E L U Ț Ă** - un mic obiect de metal în formă de X, adică de stea, care se așază deasupra Sfîntului Agneț, pe disc. Ea închipuiește steaua nașterii lui Hristos.
- S T I H A R** - veșmînt lung de stofă, cu care se îmbracă slujitorii la Sfîntul Altar. El închipuiește giulgiul și cămașa lui Iisus Hristos.

STIHIRĂ - strofă, o parte din cîntările Vecerniei și Utreniei ce se cîntă după un anumit glas indicat.

T

TĂMIIE - produs aromat extras dintr-un arbore exotic, care se aducea la biserică, încă din Legea Veche, ca simbol al rugăciunilor curate.

TIPICUL MARE - carte cu rînduiala tuturor slujbelor Bisericii Ortodoxe fixat de Sfinții Părinți. Tipicul Mare a fost scris în secolul al VI-lea de Sfîntul Sava cel Sfințit.

TÎRNOSIREA BISERICII - vezi sfințirea bisericii.

TOACA - obiect de lemn sau metal, cu rezonanță, în care se lovește la anumite ore de rugăciune, ca semnal de adunare la biserică.

TRADIȚIA BISERICII - revelația dumnezeiască nescrisă, rămasă de la Sfinții Apostoli prin viu grai și depozitată în tezaurul Bisericii. Sfînta Tradiție este de o putere cu Sfînta Scriptură.

TRIOD (Trei cîntări) - carte de cult cu toate slujbele și rînduiala Postului Mare, așezate pe zile și săptămîni. Canoanele zilnice se împart în trei ode sau cîntări.

TRIPTIC - pomelnic scris pe trei bucăți separate de lemn, care se închid ca o carte, spre deosebire de „diptic”, format numai din două pagini ce se închid la fel.

TRISAGHION - denumire în limba greacă a cîntării întreit sfînte, numită „Sfînte Dumnezeule...”. Mai înțelegem și slujba pe scurt pentru cei răposați.

TROPAR - cîntare scurtă ce cuprinde, rezumativ, viața și învățătura unui sfînt sau praznic împărațesc.

U

UNGAREA CU SFÎNTUL MIR (Mirungere) - a doua Taină a Bisericii, care se face imediat după Botez, ca o pecete a Duhului Sfînt ce se pogoară peste om în clipa mirungerii.

UNIFORMĂ CLERICALĂ - îmbrăcăminte preoțească tradițională pe care sînt datori să o poarte preoții Bisericii. Ea închipuiește hainele simple și smerite ale Domnului și Sfinților Apostoli.

UȘILE ÎMPĂRĂTEȘTI - cele două uși centrale din catapeteazmă, care simbolizează cele două Testamente. Se cheamă *împărătești*, căci prin ele trece Hristos Împăratul nostru, sub chipul Sf. Taine. Spre deosebire de acestea, ușile laterale se cheamă *diaconești*, prin care trec diaconii.

UTRENIE - una din cele șapte Laude care, de obicei, se citește după miezul nopții sau dimineața. (Utro - cuvânt slavon = dimineață). Se mai cheamă și „mîneacă”,

UTRENIER - carte ce conține cîntările Utreniei, mai ales cele spre Duminică.

V

VĂZDUH (Aer) - denumire slavonă a acoperămintului pentru Sfintele Taine, pe care îl poartă preotul și diaconul pe umeri cînd iese cu Sfintele Daruri.

VECERNIE (Vespera) - este una din cele șapte Laude cu se cîntă zilnic spre seară. Spre sărbătorile mari Vecernia se unește cu slujba Utreniei și capătă denumirea de „Priveghiere”.

VECERNIER - carte ce conține cîntările Vecerniei pe cele opt glasuri.

VEȘMÎNTE CLERICALE - toate veșmintele sfințite și rînduite de Biserică fără de care clericii nu pot săvîrși sfintele slujbe. Veșmintele se împart în veșminte diaconești, preoțești și arhieriești.

VEȘMÎNTĂRIE - încăpere specială în care se păstrează veșmintele și tot tezaurul bisericii.

VIEȚILE SFINȚILOR (12 volume) - cuprind pe larg nevoințele și minunile tuturor sfinților pe care îi prăznuiește Biserica Ortodoxă în cele 12 luni ale anului. Scriitorii vieților de sfinți se numesc „aghiografi”.

VINERE A - ziua cînd a fost răstignit Domnul pe Cruce pentru mîntuirea lumii. De aceea toți credincioșii sînt datori să o cinstească cu rugăciune și cu post.

VINU L - materia de bază care, împreună cu prescurile, se aduce la Sf. Altar. Din vin, prin binecuvîntare în timpul Sfintei Liturghii, se dobîndește Prea Curatul Sînge al Mîntuitorului, care spală păcatele lumii.

CUPRINS

<i>Prefață, de I. P. S. Daniel</i>	
<i>Mitropolitul Moldovei și Bucovinei</i>	5
<i>Introducere, de Protos. Ioanichie Bălan</i>	7
I. Despre Biserică	9
II. Biserica - locaș de cult	36
III. Cultul divin public	69
<i>A. Sfintele Taine</i>	71
1. Taina Sfântului Botez	72
2. Taina Sfintei Mirungeri	80
3. Taina Sfintei Spovedanii	83
4. Taina Sfintei Împărtășanii	97
5. Taina Sfintei Preoții	102
6. Taina Sfintei Cununii	106
7. Taina Sfântului Maslu	113
<i>B. Ierurgiile</i>	116
<i>C. Cele șapte Laude</i>	148
<i>D. Sfânta Liturghie</i>	157
IV. Mic dicționar de cuvinte liturgice	206
Cuprins	224

Tehnoredactor: Pr. V. BOGDAN

Format 16 / 61 x 86 broșat
Căli de tipar 14
Comanda nr.